RADU TEODORESCU

MOARTEA CLINICĂ: O INVESTIGAȚIE CREȘTIN ORTODOXĂ

Cugir 2019

CUPRINS

Introducere
1. Moartea clinică: speranță în fața morții?
2. Moartea clinică: accident sau obișnuință?
3. Manifestarea demonicului în privința morții sau moartea ca expresie a demonicului
4. Mortea clinică: iluzie sau realitate?
5. Calul troian: experiențe ale morții clinice
6. Iisus Hristos învingătorul morții și de ce moartea clinică nu duce totdeauna la Hristos
Concluzii

INTRODUCERE

Moartea este cea mai mare tragedie din viața omului sau a umanității. Aceasta fiindcă ea înseamnă încetarea umanității (cel puțin din punct de vedere trupesc). Este adevărat că sunt mai multe tragedii în lumea noastră (foamete, sărăcie, suferință, boli și necazuri) dar nici una nu este atât de radicală precum moartea. Nu este atât de radicală fiindcă moartea pur și simplu ne rupe de habitatul nostru obișnuit sau mai bine spus de mediul nostru de viață. Când un om moare adevărul este că dimpreună cu el moarte o parte din umanitate. Aceasta fiindcă când cineva moare, moare o persoană ce nu a fost și nici nu va mai fii niciodată în istoria lumii și a umanității. Că moartea este nemiloasă și cruntă nu poate fi nici o îndoială. Ea este un element irațional în lumea noastră fiindcă în mod firesc nici un om sănătos la minte nu vrea să moară. Omul nu vrea să moară fiindcă el simte că nu este în firea lucrurilor să moară. Atunci de unde moartea în lumea noastră? De ce Dumnezeu Tatăl ne-a dat viață pentru ca mai apoi El să ne-o curme în mod neașteptat? Cei mai mulți dintre noi atunci când ne gândim la moarte și la consecințele ei tragice, tindem să Îl învinovățăm pe Dumnezeu pentru existența ei. Fiindcă moartea este un element ce este dincolo de puterile omului, este evident că autorul ei nu poate fi altul decât Dumnezeu Tatăl. De fapt această tendință de a Îl învinovății pe Dumnezeu Tatăl de existența morții în lumea noastră o avem încă de la timpul lui Adam și Eva. Când Adam și Eva protopărinții noștri ai umanității întregi au călcat porunca lui Dumnezeu nu a nu cunoaște încă diferența dintre bine și rău Biblia ne spune că Adam L-a învinovățit indirect pe Dumnezeu pentru păcatul (eșecul) său fiindcă i-a spus că femeia *pe care Tu mi-ai dat-o* m-a îndemnat să păcătuiesc și eu am ascultat-o.[1]

Este în cele din urmă Dumnezeu Tatăl autor al morții? Adevărul este că nu, Dumnezeu Tatăl nu a creat moartea. Inițial El i-am creat pe protopărinții noștrii ca ființe nemuritoare la fel ca îngerii. Dumnezeu Tatăl nu a creat moartea fiindcă nu este logic ca El din moment ce este creator al omului să dorească în același timp moartea lui. Nu este nici un fel de sens în aceasta. Atunci dacă Dumnezeu Tatăl nu a creat moartea în cele din urmă cine a creat-o? De ce murim? Cine este cel care ne face să murim în cele din urmă? Răspunsul pe care toți sfinții părinți ai Bisericii Creștin Ortodoxe ni-l conferă este că autor al morții omului (umanității) este diavolul. Orice creștin ortodox știe cine este diavolul însă pentru cei care nu sunt creștin ortodocși vom spune că cel rău (diavolul) a fost inițial un înger de lumină care din mândrie a considerat că poate lua locul lui Dumnezeu din rai (cer). Pentru că s-a răzvrătit împotriva lui Dumnezeu diavolul a fost aruncat (izgonit) din rai dimpreună cu toți îngerii care i-au slujit lui. S-a născut astfel iadul care este un loc în care prezența lui Dumnezeu este inexistentă și în care cei de acolo nu fac decât să se chinuiască veșnic.[2]

Pe ce ne bazăm când afirmăm cele de mai sus? Pe ce ne susținem când spunem că diavolul a fost un înger de lumină și a voit să ia locul lui Dumnezeu și pentru aceasta în cele din urmă a fost aruncat în iad? Toate aceste lucruri au fost descoperite autorilor biblici și sfinților părinți. Prin urmare trebuie să știm că sfinții părinți au fost persoane care au fost inspirate de Dumnezeu Tatăl și ei nu au fabulat nimic despre cele sfinte. Devine evident că lumea noastră nu este singura lume care există. Creștinismul ortodox susține cu putere existența unei lumi nevăzute. De fapt în Crezul creștin ortodox pe care creștinii ortodocși îl rostesc în fiecare duminică la sfânta liturghie ei spun că cred: în Unul Dumnezeu Tatăl făcătorul tuturor celor văzute și nevăzute. Prin cele nevăzute trebuie să înțelegem că Dumnezeu Tatăl este autorul raiului și dar nu și al iadului. Raiul este un spațiu ce a existat mai înainte de lume și care este transcedent. Ce să înțelegem din expresia că raiul este un spațiu transcedent? Din aceasta trebuie să înțelegem că el este dincolo de lumea materială. Dacă Dumnezeu Tatăl este autorul raiului, cine este autorul iadului? Iadul a venit în existență prin lucrarea diavolului. Când diavolii au fugit de Dumnezeu ei au voit într-un anume fel să iese din existență ce era dată de Dumnezeu Tatăl. Fiindcă existența este un fapt ce este conferit de Dumnezeu în cele din urmă planul lor a eșuat. Așa se face că a apărut un fel de anti-ființă sau mai bine spus o negare ontologică a ființei. Această negare ontologică a ființei conferite de Dumnezeu este iadul. Iadul este o negare a ființei fiindcă el vrea să fie mai mult un fel de viață lipsită de prezența

---

[1] Ioanis Romanides, *Păcatul strămoșesc* (București, 2017).

[2] Iadul la fel ca raiul nu este un spațiu fizic sau o lume materială cum este lumea noastră. Iadul este un loc spiritual dar real fiindcă sunt mai multe mărturii din viețile sfinților că iadul există cu adevărat. Au fost mai mulți autori care au fabulat în ceea ce privește iadul și existența lui (dacă este să în menționăm pe italianul Dante Aligheri avem imaginea bine definită). În sine iadul este un loc de chin veșnic fiindcă aici au ajuns cei care au voit să trăiască fără de Dumnezeu. O lume fără de Dumnezeu este cu adeăvrat o lume sinistră. Este o lume sinistră fiindcă Dumnezeu Tatăl este cel care conferă sens la tot ceea ce există. Ori fără de sens viața devine un chin. Toate descrierile istorice creștin ortodoxe pe care le avem despre iad ne spun că este un loc fără de sens sau mai bine spus un loc în care nu mai există nici un sens și ca atare este un loc în care domnește haosul și distrugerea.

lui Dumnezeu. Fiindcă Dumnezeu este principiul ontologic la tot ceea ce există în cele din urmă imposibilitatea diavolilor de a avea o ființă prin ei înșeși a dus la apariția iadului. Iată de ce trebuie să știm că în sens ultim iadul este un loc de chin. Este un loc de chin fiindcă acolo au ajuns cei care au voit ceea ce este imposibil: a Îl detrona pe Dumnezeu Tatăl. Iadul este și un loc al chinurilor și al suferințelor fiindcă acolo au ajuns cei care au voit să ia locul lui Dumnezeu. După cum se poate înțelege în sens teologic iadul este un fel de mormânt la diavolilor. Fiindcă diavolii nu au trup ei nu pot să fie înmormântați ca oamenii. Totuși, ceea ce este mormântul pentru oameni este iadul pentru diavoli. Toate acestea au fost dezbătute mai pe larg de sfinții părinți ai Bisericii Creștin Ortodoxe. Ei au fost cei care au avut mai multe descoperiri de la Dumnezeu Tatăl despre rai și iad și de la ei știm că raiul și iadul sunt două spații care au existat mai înainte de creația omului și a lumii noastre. Iată de ce creștinismul ortodox ne spune că lumea omului nu este singura lume care există și care a fost creată. Pe lângă ea mai avem raiul și iadul.[3]

Prin urmare nu Dumnezeu Tatăl a creat moartea. Dacă nu El a creat-o atunci cine a creat-o? Biserica Creștin Ortodoxă susține că moartea a fost creată de diavol. El este cel care din propria inițiativă a voit să ducă o viață fără de Dumnezeu și prin urmare a ajuns să trăiască în iad. Iadul este o existență fără de Dumnezeu în care nu mai există nimic sfânt. Fiindcă diavolul s-a întors de la Dumnezeu Tatăl care este ontologic bun și principiu al binelui în cele din urmă diavolul a devenit rău și slujitor veșnic al răului. Fiindcă diavolul nu mai poate face binele ca unul care s-a întors de la Dumnezeu veșnic este adevărat că el a devenit o ființă în întregime dedicată răului. Așa se face că el după ce a văzut că Dumnezeu a creat pe om (pe primii protopărinți au umanității Adam și Eva) le-a voit acestora moartea. Le-a voit acestora moartea fiindcă în primul rând în acest mod el a a ajuns să se răzbune pe Dumnezeu Tatăl și în al doilea rând a face răul (prin a introduce moartea în umnaitate) este un lucru conform noii sale naturi: acea de diavol. Iată de ce în cele din urmă diavolul a fost cel care i-a ispitit pe primii oameni și i-a făcut să încalce porunca lui Dumnezeu de a nu cunoaște diferența dintre bine și rău fiindcă în stadiul în care se aflau ei ducea fără doar și poate la moarte. De atunci oamenii mor. Oamenii mor fiindcă în acest mod de manifestă răutatea diavolului. Diavolul nu poate oferii decât ceea ce este el: moarte. Iată cum în cele din urmă omul a ajuns de "s-a înjugat cu moartea" (după o expresia slujbei înmormântării). Din răutatea și invidia diavolului în cele din urmă omul a devenit o ființă muritoare. Deși ar fi putut rămâne nemuritor dacă nu păcătuia omul în cele din urmă a ajuns să experimenteze căderea de la Dumnezeu care s-a produs prin păcat. Păcatul este cel care îl separă pe om de Dumnezeu și a fost diavolul cei care a convins-o (prin minciună) pe prima femeie din istoria lumii Eva că dacă va păcătui nu va murii ci va fi ca Dumnezeu cunoscând binele și răul. Iată că Biblia ne spune că diavolul și-a făcut manifestată prezența nefastă din primele zile ale umanității.[4]

Prin urmare moartea nu este creația lui Dumnezeu. Dumnezeu nu a voit ca moartea să existe în lumea noastră. Totuși din răutatea și invidia diavolului care a văzut că omul se bucura în raiul din care el a fost izgonit în cele din urmă moartea a ajuns să existe în lumea noastră. În sens creștin ortodox moartea este separația violentă și bruscă a sufletului de trup. Omul a fost creat de Dumnezeu ca o ființă dihotomică (dualâ): trup și suflet. Prin urmare în timp ce trupul moare și se risipește în pământ, sufletul continuă să trăiască și după moartea trupului. Sunt mulți care contestă că avem suflet și la fel de bine sunt și mai mulți care contestă că sufletul nostru este nemuritor. Aceasta fiindcă sufletul este de natură imaterială și nu poate să fie circumscris de legile lumii materiale. Iată de ce sunt multe opinii care susțin că sufletul este numai o iluzie și că tot ceea ce există în om este trupul. În acest sens sunt mai mulți oameni de știință și savanți care vor să ne spună că sufletul nu este nimic mai mult decât simplele procese biologice ale creierului. Totuși cum se face că omul are sentimente, că el are voință și că el are gândire? Acestea toate există în om fiindcă omul este o ființă cu suflet. Sufletul este alcătuit din: rațiune (minte), sentimente și voință. El este o existență de ordin spiritual fiind cea mai asemănătoare cu îngerii. Prin urmare la moarte trupul moarte dar nu același lucru se poate spune și despre suflet. Sufletul continuă să trăiască și după moartea trupului. Acesta este marele adevăr de credință creștin ortodox ce a

---

[3] Costion Nicolescu, *Sufletul între rai și iad* (Editura Meteor Press, 2016).

[4] Dacă diavolul și-a făcut simțită prezența din primele zile ale umanității cum se face că Dumnezeu Tatăl nu a intervenit? Adevărul este că Dumnezeu Tatăl nu a stat pasiv în fața dramei omului. El s-a gândit la modalitate prin care omul să fie mântuit și prin care el să învingă moartea. Așa se face că imediat după căderea în păcat a primilor oameni Dumnezeu Tatăl le promite acestora un mântuitor care avea să învingă moartea. Acest Mântuitor a fost fiul lui Dumnezeu Tatăl, Domnul Iisus Hristos. La plinirea vremii cum ne spune Sfântul Apostol Pavel, Fiul lui Dumnezeu a venit în lume și a asumat trupul muritor la omului pentru a îl face nemuritor. Iisus a fost cel care în cele din urmă prin lucrarea Lui mesianică a fost desemnat de Dumnezeu Tatăl să îl mântuiască pe pe om. Aceasta fiindcă omul nu a fost creat numai trup ci la fel de bine fiindcă el are și un suflet nemuritor. Iată prin urmare că în mare lucrarea malefică a diavolului a fost în cele din urmă înfrântă.

ajuns să fie acceptat de din ce în ce mai mulți psihologi din zilele noastre. Moartea trupului prin urmare nu înseamnă și moartea sufletului. Sufletul continuă să trăiască și după ce trupul moare. Cel mai bine acest fapt a fost demonstrat de învierea Domnului Iisus Hristos. Iisus continuă să trăiască atât cu sufletul cât și cu trupul dincolo de moarte. Iată prin urmare de ce avem toate motivele să afirmăm nemurirea sufletului. La fel ca îngerii sufletul în cele din urmă moare numai când se îndreaptă spre iad. Aceasta fiindcă după cum am spus fiindcă este de natură spirituală sufletul respectă aceleași reguli și legi pe care le respectă îngerii și diavolii. În sens creștin ortodox sufletul moarte numai atunci când ajunge în iad sau mai bine spus când este în proces de a ajunge în iad. Iadul este moartea sufletului după cum mormântul este moartea trupului. Realitatea este că nu numai sfinții părinți ai Bisericii Creștin Ortodoxe au susținut aceste mari adevăruri ci în zilele noastre sunt din ce în ce mai mulți psihologi și psihiatrii care sunt de acord cu ele. Totuși ce dovadă avem că sufletul trăiește și dincolo de moarte? În rândurile care vor urma vom oferii o dovadă cât se poate de plauzibilă.[5]

Se spune că în vechime în Cartagina în Africa (Cartagina este un oraș din Tunisia de azi) exista un soldat cu numele de Taxirot. Taxirot era un om care nu avea frică de Dumnezeu și trăia în păcate. Totuși într-o zi asemenea fiului risipiritor și -a venit în fire și s-a pocăit. Din acel moment trăia în curăție cu femeia lui. Totul a fost până într-o zi când din lucrarea diavolească a fost sedus de frumusețea soției unui plugar și a căzut în adulter cu ea. Au trecut mai multe zile de când Taxirot a făcut acel păcat pentru ca în cele din urmă să fie mușcat de un șarpe și a murit. Soția lui a cerut ca trupul lui să fie în mormântat într-o mănăstire din apropriere. Taxirot a fost înmormântat de dimineața. La orele amiezii din mormântul lui s-a auzit o voce:

- Ajutor! Ajutor!

Călugării au întrebat vocea din mormânt:

- Cine ești?

- Sunt eu Taxirot. Scoateți-mă de aici.

Călugării au dezgropat mortul și l-au putut găsii pe Taxirot înviat.

- Cum de ai înviat? Au întrebat călugării.

- Vă voi spune dacă veți chema pe episcopul Tarasie.

Tarasie era episcopul acelor locuri. Călugării l-au adus pe episcopul Tarasie.

- Fiule ce s-a întâmplat? A întrebat episcopul Tarasie.

- Prea Sfințite Părinte, am fost mușcat de un șarpe. Pe cum muream am putut vedea că sunt luat de mai multe ființe negricioase care voiau să mă ducă cu ele. Dintr-o dată s-au arătat doi tineri luminoști și m-au smuls din mânile ființelor negricioase. Am început să urc spre rai și am trecut prin mai multe rânduri de diavoli care cu toții aveau scrise toate păcatele pe care le făceau oamenii. Când am ajuns la niște diavoli ei mi-au arătat că am căzut în adulter cu soția plugarului. Îngerii nu au mai avut nimic de spus și s-au dat înapoi. Atunci am fost purtat prin nişte intrări înguste şi prin oarecare crăpături strâmte şi necurate, pînă la cele mai dedesubt temniţe ale iadului, unde sufletele păcătoşilor sînt încuiate în întunericul cel veşnic şi unde nu este viaţă oamenilor, ci muncă veşnică şi plâns nemîngâiat şi nespusă scrâşnire a dinţilor. Diavolii m-au dus în iad unde este numai amar și plângere. Am început să cred că nu mai există nici un fel de șansă de mântuire pentru mine. Dintr-o dată în acel întuneric am putut vedea că se aproprie de mine o lumină. Erau cei doi îngeri pe care i-a văzut mai înainte.

- Sfinților îngeri, scoateți-mă de aici și mă voi pocăi.

- De aici nimeni nu iasă să se pocăiască până la învierea morților, a răspuns unul dintre îngeri.

- Dar eu mă voi pocăi.

- Promi-ți că te vei pocăi din toată inima?

- Da sfinților îngeri numai să mă scoateți de aici.

Atunci unul dintre îngeri mi-a întins mâna și m-a tras din iad. Dintr-o dată m-am trezit din nou în trup.

- Ia și mănâncă! I-a spus episcopul Tarasie.

- Nu vreau să mănânc. Vreau să mă pocăiesc, a răspuns Taxirot.

Se spune că Taxirot a mai trăit 40 de zile timp în care s-a pocăit de păcatul pe care l-a făcut. Mai apoi și-a dat sufletul în mânile lui Dumnezeu în pace.[6]

Experiența de mai sus a lui Taxirot este ceea ce știința de azi denumește ca MOARTE CLINICĂ. Ce este moartea clinică? Moartea clinică este încetarea pe o perioadă mai lungă sau mai scurtă de timp a tuturor funcțiilor

---

[5] Vasilios Bacoianis, *Sufletul după moarte: călătoria sufletului după moartea trupească* (Editura Tabor, 2013).

[6] Întâmplarea de mai sus am găsit-o în mai multe cărți de spiritualitate creștin ortodoxă. Avem toate motivele să credem că ea nu este în nici un fel o poveste inventată ci a avut loc în realitate. Iată de ce în cele din urmă am decis că este bine să o includem în această carte fiindcă ea este cât se poate de potrivită cu scopul el: acea de a definii care este sensul morții clinice în creștinismul ortodox.

biologice a trupului. În acest sens nu există nici un fel de diferență dintre un om mort deplin și un om care are numai moarte clinică. Sunt unii care sunt de părere că moartea clinică este numai o halucinație a omului fiindcă au fost mai multe cazuri de persoane care au trecut prin moartea clinică și care deasupra locucului unde au murit au avut mai multe imagini pictate. Când au fost întrebați dacă în timpul când au fost morți au putut vedea imaginile de deasupra lor au fost mai multe cazuri de persoane care nu au știut ce imagini erau deasupra lor. Iată de ce sunt mulți medici și savanți care nu cred că există moarte clinică fiindcă ea este numai un fel de alterare temporară a funcțiilor creierului care pot duce la delir și la halucinații. Dacă noartea clinică ar o realitate atunci cu siguranță că acele persoane care au trecut prin moartea clinică și care au spus că în tot acest timp al morții clinice au fost conștiente cu siguranță și-ar fi amintit imaginile care au fost puse deasupra lor. Mai mulți cei care au trecut prin moarte clinică au mărturisit că au putut fi conștienți de tot ceea ce avea loc în jurul lor. Îi puteau vedea pe medicii care începeau să îi aducă înapoi, pe rudele sau familia lor care priveau cu stupoare cum aceștia sunt pe moarte. Să fie toate acestea doar un delir? Putin probabil. Este posibil ca din cauza emoților, sufletul celui care a trecut prin moarte clinică să nu ia aminte la toate detaliile din jurul lui.[7]

Moartea clinică există și în zilele noastre este masmediatizată. Sunt mai multe cazuri de moarte clinică pe care masmedia din toată lumea le-a făcut publice. Chiar și în România secolelor XX și XXI au fost masmediatizate mai multe cazuri de moarte clinică. Mai multe persoane au fost prezentate ca fiind declarate moarte de medicul legist pentru ca la o perioadă mai lungă sau mai scurtă de timă ele să se reântoarcă la viață. Cazul lui Ilie Dobre din 1992 din Oltenia a fost un caz destul de masmediatizat. Acesta a murit și la trei zile după moarte în timp ce era dus cu sicriul la groapă s-a trezit din nou la viață. El a mărturisit că pe lumea celalaltă s-a întâlnit cu Domnul Iisus Hristos care i-a spus că trebuie să se reântoarcă din nou la viață. Este adevărat că opiniile în ceea ce privește moartea clincă sunt diferite. În timp ce unii le consideră dovezi incontestabile ale vieții după moarte, alții le consideră ca fiind pur și simplu stări de delir. Întrebarea care se ridică este: cum poate să fie un mort în stare de delir? Aceasta fiindcă în nici un fel moartea nu este o stare de delir. Deși Biserica Creștin Ortodoxă nu s-a pronunțat oficial cu privire la moartea clinică, am putut vedea din întâmplarea cu soldatul Taxirot din Cartagina Africii că din cele mai vechi timpul au existat persoane care au ajuns pe lumea de dincolo pentru ca să se întoarcă cu mărturia lor în această lume. În lumea de azi când omul tinde să aibă o explicație științifică pentru toate este adevărat că viața de după moarte a ajuns să fie studiată științific. Sunt unii care nu se mulțumesc numai cu simplul fapt de a crede în viața după moarte ci la fel de bine ei vor să aibă dovezi științifice că există viață după moarte. În acest sens Biserica Ortodoxă este cu adevărat de acord că moartea clinică este o dovadă că există viață după moarte. Aceasta fiindcă odată ce cineva a murit știm că este mort deplin. Nu putem spune despre cineva că este mort mai mult sau mort mai puțin. Aceasta fiindcă în momentul în care ești mort ești mort deplin. Iată că sunt și cazuri în care moartea a fost depășită. Mai recent aceste cazuri au ajuns să fie investigate sub lentila științifică.[8]

Ceea ce voiește să susțină această carte este într-un anume fel dublu. Primul lucru pe care îl susține această carte din persepctivă creștin ortodoxă, este o veste bună: cu adevărat moartea clinică este o dovadă cât se poate de concludentă că există viață după moarte. A doua veste și o veste rea în același timp este că moartea clinică nu poate să se considere ca 100% din ceea ce este experimentat în moartea clinică vine de la Dumnezeu. Aceasta fiindcă trebuie să știm că omul tinde să considere că atunci când el trece prin momente cruciale cum sunt cele ale morții clinice că tot ceea ce experimntează el este pur și simplu adevărat. Sfinții părinți sunt mult mai precauți în ceea ce privește experiențele cu cealaltă lume. Aceasta fiindcă chiar Sfântul apostol Pavel ne avertiza în Biblie acum 2000 de ani că: "diavolul se poate preface în înger de lumină" (1 Corinteni 11, 14). Prin urmare deși sunt dovezi cât se poate de concludente că există viață după moarte experiențele morții clinice nu sunt o certitudine a experimentării raiului după cum afirmă mai toți cei care au trecut printr-o moarte clinică. Aceasta fiindcă diavolul la fel de bine poate să ofere mai multe viziuni despre viața de apoi. După cum vom putea vedea diavolul este un maestru al manipulării. El poate să intervină în cazul unei morți clinice și să deturneze pe cel în cauză cu vedenii și viziuni înșelătoare. Mai toți cei care au trecut prin moartea clinică susțin că:

1. au trecut printr-un tunel;
2. la capărut tunelului au putut vedea o ființă de lumină;
3. au ajuns într-o lume paradisiacă unde au putut vedea pe Iisus, îngeri sau rudele apropiate;
4. li s-a prezentat o retrospectivă a vieții;

---

[7] Ionel Mohirță, *Introducere în pshotanatologie. Călătoria conștiinței prin moarte* (Editura Herald, 2018).

[8] Raymod Moody, *Viață după viață* (Libertas Publishing, 2008).

5. În cele din urmă au fost trimiți din nou în trup.

În zilele noastre sunt mai multe cărți care analizează în extenso experințele celor care au trecut prin moartea clinică. Lucrurile nu sunt chiar atât de simple. Raportat la numărul mare de persoane care au suferit moartea clinică sunt puține dacă nu inexistente cele care în urma morții clinice s-au îndreptat mai apoi spre Biserica Creștin Ortodoxă. Ori aici se ridică întrebarea: o persoană care a trecut prin moartea clinică oare nu a ajuns și la capacitatea de a își da seama de sfinții creștin ortodocși? Adevărul este că foarte multe dintre experiențele morții clinice sunt trăite de creștini protestanți și într-un număr mai mic de creștini catolici. Nu voim să spunem că o persoană care a suferit moarte clinică trebuie automat să devină creștin ortodoxă ci ceea ce voim să spunem este că mai toate aceste persoane pretind că după ce au trecut prin moarte clinică au devenit mai credincioase și mult mai deschise spre spiritual. Ori cum se face că dacă ele au devenit mai credincioase și mai deschise spre spiritual nu au devenit sensibile și la problema ereziilor? Aceasta fiindcă din punct de vedere creștin ortodox știm că atât catolicismul cât și protestantismul sunt pline de erezii. Să fie o experiență a morții clinice atât de profundă că ea este dincolo de erezii? Puțin probabil. Mai recent este cunoscut cazul unei francez parizian care a suferit un accident de mașină și care a fost declarat mort mai multe minute. În acest interval de timp el susține că a putut să îl vadă și să discute cu fiul lui mort mai înainte de el. La fel de bine a putut vedea mai multe ființe de lumină care l-au ghidat pe acest francez parizian în spre credința New Age. Iată cum îndemnul biblic de *a discerne duhurile* este actual și în cazul morții clinice.[9]

CAPITOLUL 1

MOARTEA CLINICĂ: SPERANȚĂ ÎN FAȚA MORȚII?

Moartea este cu adevărat un fapt care reduce toate visele și speranțele noastre la nimic. Oameni pe care îi știam dintr-o dată dispar și nu îi vom mai vedea și nu vom auzii nimic despre ei niciodată. Este tragic dar este o realitate a lumii noastre. Pentru cei mai mulți dintre noi condiția de muritor este greu de acceptat. Este greu de acceptat fiindcă cu toți trăim cu impresia că va venii o zi în care vom părăsii această lume în care vom lăsa în urmă tot ceea ce a fost al nostru: familie, rude, prieteni, vecini și colegi de muncă. Biserica Creștin Ortodoxă este cea care ne face conștienți de faptul că moartea nu este atât de mult o forță impersonală cât una personală. Diavolul este în cele din urmă esența morții. Ele este cel care a complotat împotriva omului și a voit să îl vadă pe acesta mort. Deși omul nu i-a făcut nimic rău diavolului, acesta a voit cu tot dinadinsul moartea omului. Aceasta ne spune că răutatea diavolului nu este una rațională. Nu este una rațională ci este o răutate nebunească fiindcă în mod logic nu ajungi să facă rău celui care ți-a făcut rău. Ori știm că omul nu i-a făcut nimic rău diavolului. Iată de ce spunem din diavolul este nebun fiindcă a ajuns să condamne la moarte oameni care nu i-au greșit cu nimic.[10]

Domnul Iisus Hristos a fost cât se poate de clar în Pilda bogatului și a săracului Lazăr că între lumea noastră și lumea de dincolo există o prăpastie așa de mare că nimeni din lumea noastră nu poate trece dincolo și nimeni din lumea de dincolo nu poate trece în lumea noastră. Atunci dacă lucrurile sunt atât de clare cum se face că unii prin moartea clinică ajung să treacă în lumea de dincolo pentru ca mai apoi să se întoarcă înapoi? Științific aceasta este o imposibilitate și adevărul este că la un anumit nivel religios și teologic nu este posibil. Nu ai cum să treci din lumea de dincolo în lumea noastră. Totuși moartea clinică este una care mărturisește că uneori pentru a ne încredința că există o viață dincolo de moarte Dumnezeu Tatăl a îngăduit ca unii să treacă în viața de apoi pentru ca mai apoi să se întoarcă în lumea noastră. Cazul soldatului Taxirot din antichitatea creștin ortodoxă din Cartagina pe care l-am expus mai sus este unul cât se poate de evident. Taxirot nu numai că a văzut îngeri dar la fel de bine el a putut să vadă și diavoli. Iată că este evident că ceea ce spune Biserica Creștin Ortodoxă cu privire la viața de apoi este adevărat: viața de apoi este separată în rai și iad. În timp ce raiul este

---

[9] Pim val Lommel, *Consciousness beyond life: the science of near death experince* (Harper One, 2011 reeditare).

[10] Nebunia diavolului se poate să fie văzută prin faptul că el este cât se poate de rău intenționat față de om numai pentru faptul că omul există. Avem toate motivele să credem că diavolul putea foarte bine să îl evite pe om dar se pare că diavolul nu s-a dat de la nimic înapoi pentru a îl duce pe om spre moarte. Cu adevărat nu mai există ncii un fel de șansă de mântuire pentru diavol și ortodoxia a mărturisit aceasta încă de la al V-lea Sinod Ecumenic din anul 553. Totuși, dacă nu mai există șanse de mântuire pentru diavol, omul este o ființă care poate să fie mântuită. Aceasta fiindcă el este unul care nu a căzut definitiv și pentru totdeauna. Omul fiindcă este trup și suflet este fără doar și poate o ființă a intervalului. El trăiește într-un interval nu numai material-spirtual ci și temporal. El este o ființă care unește în sine veșnicia lui Dumnezeu ci timpul limitat al acestei lumi.

locul lui Dumnezeu Tatăl și al îngerilor, iadul este locul dracilor. După cum am spus moartea clinică atât de cunoscută în zilele noastre ne spune că este adevărat că omul poate să aibă sepranța într-o viață după moarte. De fapt credința în Dumnezeu Tatăl se leagă fără doar și poate de credința în viața după moarte. Este cumva ilogic să spunem că deși credem în Dumnezeu nu credem în viața după moarte. Aceasta fiindcă Dumnezeu Tatăl este dincolo de moarte. În Dumnezeu Tatăl există numai viață și deloc moarte. Sunt mai mulți care sunt de părere că Dumnezeu Tatăl nu a procedat bine fiindcă i-a lăsat în rai pe protopărinții noștrii Adam și Eva să fie ispitiți de diavol. Aceasta fiindcă nu era corect ca ei să ajungă să aibă un asemenea contact extrem de dur și de nefast cu diavolul. Unii teologi creștin ortodocși au fost de părere că Dumnezeu Tatăl l-a lăsat pe diavol să îi ispitească pe Adam și Eva pentru că mai de vreme sau mai târziu ei aveau să îl cunoască pe diavol care este dușmanul lui Dumnezeu. În acest sens primii oameni nu trebuiau să cunoască numai raiul ci la fel de bine să își dea seama că există și iad și să vadă cine este cel care stăpânește iadul. Mai de vreme sau mai târziu Adam și Eva și mai apoi toată umanitatea aveau să cunoască pe dușmanul veșnic al lui Dumnezeu care este diavolul.[11]

Prin urmare este adevărat că Noul Testament ne spune că între cei vii și cei morți există o prăpastie ce nu poate să fie trecută. Aceasta fiindcă una este lumea viilor și alte este lumea morților. Totuși, ceea ce afirmă creștinismul ortodox este că în cele din urmă ceea ce este cu adevărat moarte este separația de Dumnezeu Tatăl. Trebuie să știm că în moarte un om care toată viața l-a iubit pe Dumnezeu este în cele din urmă împreună cu Dumnezeu. Aceasta fiindcă iubirea de Dumnezeu este mai puternică decât moartea. Nu trebuie să înțelegem că toți cei care Îl iubesc pe Dumnezeu vor trece prin moartea clincă ci mai mult că iubirea de Dumnezeu nu poate să fie desființată de moarte. Nu poate să fie desființată de moarte fiindcă ea ne face să fim receptivi la iubirea veșnică a lui Dumnezeu Tatăl. Știm că Dumnezeu Tatăl este iubire veșnică și toți cei care răspuns iubirii veșnice a lui Dumnezeu Tatăl nu pot să fie afectați de moarte. În acest sens sunt adevărate cuvintele Domnului Iisus Hristos care mai înainte de a îl învia pe Lazăr prietenul Său din morți a spus: "Eu sunt învierea și viața; cel ce crede în Mine chiar de va murii va trăii" (Ioan 11, 25). Iată prin urmare că Iisus fiul lui Dumnezeu ne asigură că credința și iubirea care le avem față de El și de Dumnezeu Tatăl sunt mai puternice decât moartea. Sunt mai puternice decât moartea fiindcă deși trupul nostru este muritor în cele din urmă sufletul nostru este nemuritor. Fiindcă este nemuritor credința și iubirea de Dumnezeu Tatăl sunt cele care ne vor ține veșnic ancorați în iubire față de El. Iată cum iubirea și credința în Dumnezeu Tatăl prin Domnul Iisus Hristos pot face ca acea prăpastie de netrecut dintre lumea de dincolo și lumea noastră să fie una inexistentă. Moartea clinică este o expresie văzută a acestei depășiri pe care omul o poate face între lumea noastră și lumea de dincolo. Totuși, după cum am spus în lumea de dincolo omul nu este doar el cu Dumnezeu Tatăl ci la fel de bine mai există și diavolul care voiește ca orice legătură de iubire dintre om și Dumnezeu Tatăl să nu mai existe.[12]

Moartea clinică este cu adevărat o mare anomalie într-o lume a morții. Este o anomalie fiindcă din când în când putem vedea pe câte unul în cazul căruia legile lumii noastre nu i se aplică. Am spus că nu există nici un fel de gradaiție sau nivel în ceea ce privește moartea. Când ești mort, ești mort și nu se poate spune că ești mai puțin mort sau mai mult viu. Când ești mort legea lumii noastre este că ești mort odată pentru totdeauna. Nu mai există cale de întoarcere din moarte. Așa se face că scriitorul catolic italian Dante își iamgina că la intrarerea în iad exista o inscripție care spunea: voi cei care intrați aici lăsați în urmă orice speranță. Aceasta fiindcă este adevărat că în urma ei moartea nu mai lasă nici o speranță. Duhovnicește suntem alături cu toți cei care suferă din pricina morții. Ca o dovadă de legăturii duhovnicești cu toți cei care trec prin moartea cuiva drag am decis să scriem rândurile acestei cărți. Dincolo de toate, aceste rânduri se vor să fie un fel de mângâiere în fața morții. Unii ar putea să spună: mai poate să existe mâgâiere în fața morții? Pentru cei mai pesimiști și mai depresivi adevărul este că nu mai există nici un fel de mângâiere în fața morții. Cine mai poate să ne mângâie când am aflat că a murit un părinte sau un frate de-al nostru? Cine mai poate să ne mângie când am aflat că cel mai bun prieten al noastru a murit? Cine mai poate să ne mângâie că soția sau soțul nostru a plecat de lângă noi când ne așteptam

---

[11] Serafim Rose, *Sufletul după moarte* (București, 2015).

[12] Sunt unii care sunt de părare iubirea de Dumnezeu este un fapt care ține numai de categoriile acestei lumi. Aceasta fiindcă deși omul poate să Îl iubească pe Dumnezeu ei bine această iubire ține numai de lumea noastră. Să fie lucurile chiar așa? Realitatea este că moartea este un fapt care poate să fie depășită prin iubire. Aceasta fiindcă atunci când Îl iubim cu adevărat că Dumnezeu Tatăl simțim că în nici un fel moartea nu mai ajunge să fie o prăpastie de netrecut între noi și Dumnezeu. Iată că moartea poate să fie depășită fiindcă nimic nu poate să stea împotriva iubirii de Dumnezeu Tatăl. Iubirea de Dumnezeu Tatăl este mai puternică și decât diavolul fiindcă diavolul este o ființă care după cădere nu mai poate iubii. Iată de ce trebuie să vedem moartea clinică mai mult decât orice ca o expresie a iubirii lui Dumnezeu Tatăl față de noi oamenii. Prin moartea clinică Dumnezeu Tatăl ne transmite nouă fiilor săi că nu totul se încheie cu moartea. Iată de ce trebuie să știm că prăpastia dintre viață și moarte poate să fie trecută de iubirea de Dumnezeu.

cel mai puțin? Fără doar și poate că nu mai este nici un fel de șansă de mâgâiere. Totuși, oricât de crudă este moartea trebuie să știm că ea nu este dincolo de puterile lui Dumnezeu. Nu este dincolo de puterile lui Dumnezeu fiindcă Dumnezeu nu vrea ca noi să cădem pradă diavolului pentru totdeauna. Iată de ce el ne lasă uneori dovezi că moartea nu este un sfârșit ci numai o trecere. Este o trecere în spre Dumnezeu sau în spre diavol, aceasta în funcție de opțiunile fiecăruia. Este evident prin urmare că trebuie să fim mai plini de speranță în ceea ce privește viața după moarte. Moartea clinică este lăsată de Dumnezeu în această lume ca să fie un indiciu că El are putere peste moarte și că dacă suntem buni în cele din urmă moartea nu va avea nici o putere asupra sufletului nostru. Perspectiva unei lumi fără de viața de apoi fără doar și poate că ar face ca să tărim într-o lume a absurdului. Aceasta fiindcă suntem creați să trăim într-o lume în care la un moment dat vor părăsii totul odată pentru totdeauna. Toți oamenii sănătoși la minte simt că nu aceasta este cursul firesc al lumii. Omul vrea să știe că viața lui are continuitate sau mai bine spus că nu totul se încheie cu mormântul.[13]

Oamenii de știință și marii savanți din zilele noastre sunt cei care ne spun că credința în viața de apoi este fără doar și poate o simplă imaginație a omului fiindcă ea nu poate să fie dovedită științific. Cum rămâne atunci cu moartea clinică? Să fie moartea clinică a celor care au suferit-o o simplă iluzie umană? Puțin probabil. Este puțin probabil fiindcă este adevărat că sunt mulți care s-au întors din moarte și au putut să ne aducă mărturie că viața sufletului se continuă și după moarte. Ea este o viață care poate să fie fericită sau nefericită. Experiențele morții clinice sunt duale în acest sens: au fost persoane care au descris experiențe fericite și altele experiențe nefericite ale morții clinice. Știm de exemplu că doctorul Maurice Rawlings în timp ce opera un pacient a putut să îl vadă pe acesta că se trezește din anestezie și îi cerea ajutorul ca să nu îl lase să ajungă în acel loc înfricoșător pe care îl vede. Cel mai aprobabil acea persoană a văzut iadul. După ce persoana și-a revenit din operație doctorul Maurice Rawlings a întrebat pe acea persoană dacă își mai aduce aminte de ceea ce a spus în timpul operației. În cele din urmă se pare că persoana nu își mai amintea nimic. Iată prin urmare că în situații limită unii dintre oameni au ajuns să vadă lumea de apoi și la fel de bine să experimenteze realitățile de acolo. Fără doar și poate că după învierea lui Iisus moartea clinică este cea mai bună dovadă că există viață după moarte. Nu putem să spunem ce fel de viață va fi aceasta, dar ceea ce putem să afirmăm chiar și în termeni științifici este că moartea clinică este o dovadă de exisetnței vieții de apoi. Este o dovadă științifică și la fel de bine și una religioasă (creștină). Când am decis să scriem această carte am voit să scriem o carte care să fie pe nivelul cerințelor omului din zilele noastre. Acest om este un om care tinde să vadă toate lucrurile prin prisma științei. Aceasta fiindcă în cele din urmă prin școală omul de azi este învățat să judece lucrurile științific. Iată de ce sunt mai mulți care nu știu unde să plaseze experiențele morții clinice pe care unii le-au relatat.[14]

Într-o lume care se confruntă cu mari probleme de credință și este cât se poate de sceptică în ceea ce privește posibilitatea unei vieți după moarte, experiențele morții clinice trebuie să fie studiate cu interes și la fel de bine trebuie să fie făcută mai multă rugăciune pentru ca cel în cauză să știe dacă ceea ce a experimentat vine de la Dumnezeu sau de la diavol. Pentru noi creștinii ortodocși și în general pentru toți creștinii este adevărat că noi știm că diavolul poate să intervină și să ofere vedenii și revelații false. Sunt multe astfel de cazuri în tradiția Bisericii Creștin Ortodoxe. După cum am spus, cei mai mulți dintre contemporanii noștrii sunt de părere că în nici un fel diavolul nu poate să intervină în cazul morții clinice și toate morțiile clinice sunt fără doar și poate unele care vin de la Dumnezeu Tatăl. Cum poate să intervină diavolul în cazul unei morți clinice? Am spus deja că diavolul se poate da pe sine înger de lumină. La fel de bine deși în mare experiențele morții clinice sunt unele care concordă cu relatările creștin ortodoxe despre viața după moarte în mai multe cazuri trebuie să știm că sunt și elemente care nu sunt prezente în cazul experiențelor sfinților creștini ortodocși despre viața după moarte. În acest sens mai toți cei care au trecut prin moartea clinică susțin că au văzut un tunel prin care au trecut la capătul căruia au putut intra într-o dimensiune de lumină unde erau mai multe ființe de lumină și chiar rudele moarte ale

---

[13] Ierotheos Vlachos, *Viața după moarte* (Editura Bunavestire: Bacău, 2000).

[14] În Statele Unite ale Americii ale secolului al XX-lea a făcut mare caz experința morții clinice a lui Dannion Brinkely care în timp ce vorbea la telefon a fost fulgerat și a fost declarat mort timp de 52 de minute. Experiența lui Brinkely vine să confirme un adevărat al Bisericii Creștin Ortodoxe că nu poți să fi mai mult sau mai puțin mort. Moartea nu face nici un fel de discriminare. Ea îl ia atât pe un președintre sau rege cât și pe un om simplu. Experiența americanului Dannion Brinkely care a devenit și subiectul unui film este o dovadă că viața de continuă și după moarte. Totuși, în ceea ce îl privește pe Brinkley nu poate să fie sigur dacă că ceea ce a văzut el în timpul morții clinice de 52 de minute să nu fie o vedenie de la diavol. Brinkley a adus mărturie că a văzut mai multe ființe de lumină care erau adunate într-un fel de consiliu și la fel de bine că i-a fost prezentată toată viața lui ca într-un sumar ce a definat prin fața ochilor lui. Toate aceste fapte au fost publicate într-o carte: Dannion Brinkely, Paul Perry, *Salvat de lumină* (Editura Adevăr Divin, 2011).

celui aflat în moarte clinică. Ei bine în vieţile sfinţilor creştin ortodocşi nu aflăm nici unde că se vorbeşte de un tunel între viaţă şi moarte. Sfântul apostol Pavel ne spune că el a fost răpit până la al treilea cer unde a auzit cuvinte pe care nu se cuvine omul a le auzi. Totuşi Sfântul Pavel nu vorbeşte nimic în scrierile sale despre un tunel dintre această lume şi lumea de apoi. Unii consideră că acest tunel dintre cele două lumi trebuie să fie văzut mai mult ca o metaforă, dar adevărul este că mai multe relatări ale morţii clinice vorbesc de un tunel pe care cel mort îl trece. Sfinţii creştin ortodocşi au avut mai multe descoperiri ale lumii de apoi dar nici unul nu vorbeşte de un tunel dintre lumea noastră şi lumea de apoi. Cum se face atunci că mai toţi cei care au trăit moartea clinică vorbesc de un tunel între lumea noastră şi lumea de dincolo? Dacă un astfel de tunel ar exista oare Dumnezeu Tatăl nu l-ar fi descoperit şi sfinţilor creştin ortodocşi? Ştim de exemplu de Sfântul Nifon al Constanţianei din secolul al IV-lea că mai înainte de moartea sa cu trei zile a căzut în extaz şi a ajuns în lumea de apoi. Aici el a putut vedea palatele luminoase în care avea să meargă după moarte. Sfântul Nifon nu vorbeşte în descoperirea sa de nici un fel de tunel prin care a ajuns în rai.[15]

Ca să ne dăm seama că diavolul are puterea de a crea vedenii şi viziuni false vom vorbii de un caz al unei sihastru care a avut loc în Egiptul secolului al IV-lea şi care este relatat în Patericul egiptean.[16] Se spune că în pustiul Egiptului era un sihastru care deşi era foarte nevoitor era puţin cam mândru şi care mai în tot ce făcea nu cerea sfatul altora. Diavolul a văzut aceasta şi în cele din urmă s-a decis să acţioneze. A început să îi arate pustinicului tot felul de vedenii şi vise în care îi prezenta pe evrei dimpreună cu Moise în rai în timp ce toţi creştinii ortodocşi erau în iad. Erau vedenii pe care pustincul le avea destul de des. Într-una dintre aceste vedenii i s-a arătat chiar diavolul sub chip de înger de lumină care i-a spus:

- Ei bine ce ai văzut?
- Am văzut că creştinii sunt în iad şi evreii care ţin legea lui Moise sunt în rai.
- Aşa este.
- Cum se poate una ca asta?
- Se poate fiindcă preoţii vorştii ai creştinilor vă mint pe voi.
- Să ne mintă?
- Exact. Eu am venit şi şi-am prezentat adevărul.
- şi ce este de făcut?
- Este bine ca tu să treci la iudaism dacă vrei să te mântuieşti.
- Bine aşa am să fac.

În zadar au încercat alţi călugări să îi spună acestui pustnic înşelat că a vedenia este de la diavol. Fiindcă pustnicul nu ţinea cont numai de opinia lui în cele din urmă a renunţat la creştinism şi a trecut la iudaism. Patericul egiptean ne spune că în cele din urmă aşa a şi murit în iudaism.

Cititotul ar putea să se întrebe ce legătură să fie între întâmplarea cu acest pustnic egiptean din secolul al IV-lea şi moartea clinică? Aparent nu există nici un fel de legătură. Pustnicul nu a trecut prin nici o moarte clinică atunci de ce să vorbim despre el în cadrul unei cărţi care şi-a propus să vorbească despre moartea clinică? Realitatea este că există o legătură cât se poate de strânsă dintre întâmplarea cu pustincul din întâmplarea de mai sus şi moartea clinică. Aceasta fiindcă am putut vedea că vedenia pe care a trăit-o acest pustnic a fost cât se poate de similară unei vedenii pe care o au cei din moartea clinică. Pustnicul a putut să vadă pe creştini că se chinuiau în iad în timp ce evreii se bucurau în rai. Aceasta este foarte mult ca vedeniile celor care se află în moartea clinică. Unii ar putea să ne spună că una este moartea clinică şi alta este extazul sau vedeniile pe care le au pustinicii. Realitatea este că între extaz (vedenii) şi ceea ce este văzut în moartea clinică foarte bine există o legătură cât se poate de strânsă. Este o legătură strânsă fiindcă prin aceste vedenii poate să ne vorbească Dumnezeu sau diavolul. Iată de ce a venit momentul în această carte să enunţăm una dintre principalele teme ale cărţii: există posibilitatea ca ceea ce este văzut în moartea clinică să fie o "revelaţie" a diavolului. Diavolul nu ţine cont de starea critică a celui care trece prin moartea clinică fiindcă el ştie că fierul trebuie bătut când încă este roşu. Prin urmare diavolul nu ţine cont că cel care trece prin moartea clinică trece prin momente grele. Diavolul este în acest sens unul care nu are nici un fel de milă şi se foloseşte de orice ocazie pentru a îl înşela pe cel ce trece prin momentele cumplite ale morţii clinice. Iată de ce trebuie să aducem în faţa celor care au trecut prin moartea clinică ipoteza că ceea ce au văzut ei nu a fost de la Dumnezeu şi se poate să fie fost de la diavol. Diavolul poate să creeze vechea mascaradă în care el se prezintă mortului clinic în chip înger de lumină. Sunt mai

---

[15] Petroniu Tănase (trad), *Un epsicop ascet. Viaţa şi învăţăturile Sfântului Ierarh Nifon* (Editura Mănăstirii Sihăstria).

[16] (Autor anonim), *Patericul egiptean* (Alba Iulia, 1991).

mulți oameni care au trecut prin moartea clinică ce susțin că au putut vedea ființe de lumină sau chiar pe Iisus. Dacă pustnicul de mai sus a văzut în viziunile lui pe creștini în iad și pe evrei în rai ce ne împiedică să credem că diavolul nu poate să fie cel care a intervenit mai repede și a conferit viziuni sau o vedenie falsă celui care a trecut prin moarte clinică? Prin aceasta nu voim să ne asemănăm cu evreii de la vremea lui Iisus care spuneau despre Iisus că scoate demonii cu domnul demonilor Belzebut ci mai mult că atunci când avem de a face cu un caz de moarte clinică trebuie să fim mult mai precauți și la fel de bine atenți. Trebuie să fim atenți dacă nu cumva o astfel de vedenie a morții clinice nu a venit de la diavol. Părinții duhovnicești ne spun că în cazul pustinicului din Egiptul secolului al IV-lea convertit de la creștinismul ortodox la iudaism diavolul și-a făcut pe deplin lucrarea. Ce îl reține pe diavol să nu vrea să ne înșele și pe noi? Aici se ridică întrebarea: de ce să ne înșele diavolul cu vedenii din moartea clinică? Răspunsul este simplu: din răutate. Este adevărat că aceste viziuni ale morții clinice nu îi fac pe oameni mai evlavioși sau mai credincioși ci ele au devenit pentru unii un fel de temă care ține de paranormal. Sunt mai multe cărți în zilele noastre care încadrează moartea clinică la categoria paranormal.[17]

Prin urmare moartea clinică în sens creștin ortodox poate să fie contrafăcută? De ce să fie conrafăcută? Pentru a îl iduce pe om în eroare, pentru a îl face pe om să se mândrească de faptul că el nu este ca restul, pentru a crea în lumea confuzie și setea de senzațional care face din moarte un fapt ce trece la fel de repede ca știrea unui buletin de știri. Devine evident că cea mai bună atitudine în ceea ce privește moartea clinică este rugăciunea. Este rugăciunea fiindcă trebuie să ne rugăm mai mult lui Dumnezeu să ne încredințeze că moartea clinică vine de la Dumnezeu și nu de la diavol. Au fost și unii oameni de știință care au susținut că mai multe dintre simptoamele celor care au trecut prin moarte clinică sunt cât se poate de asemănătoare cu cei care au ajuns să vadă sau să se întâlnească cu extratereștrii. Aceleași sentimente și simțăminte pe care unii le-au avut în contactul cu ființe așa zis extraterestre le-au avut și cei care au trecut prin moartea clinică.[18] Totuși, dacă moartea clinică poate să fie manipulată de diavol care după cum am spus se poate preface în înger de lumină de ce nu intervine Dumnezeu Tatăl ca toate morțile clinice să fie contacte cu El? Există mai multe răspunsuri la această întrebare dar ceea ce este cel mai sigur este că pentru mai mulți moartea clinică poate să fie un test de credință. Moartea clinică poate să fie un test de credință care în mod evident ar trebuii să îl trezească din somnul nepăsării în primul rând pe cel care a trecut prin moartea clinică. Sunt multe persoane care sunt cât se poate de nepăsătoate atât față de existența lui Dumnezeu Tatăl dar cât față de existența diavolului. Este în acest sens adevărat că Dumnezeu Tatăl ne cheamă în spre un alt plan al existenței pe noi pe toți prin cei care au morți clinice. Morțile clinice de cele mai multe ori nu sunt mesaje numai pentru cei care le-au trăit la propriu ci la fel de bine pentru noi toți care credem sau nu credem în Dumnezeu. În cei care nu cred în Dumnezeu moartea clinică trebuie să fie un apel la credință în Dumnezeu. Pentru noi cei care credem în Dumnezeu mortea clinică trebuie să fie o întărire în credința în Dumnezeu și la fel de bine în dorința de a avansa mai mult în lumea spirtiuală. Această avasare în lumea spirtiuală este cea care ne face conștienți de lucrarea diavolului și ne face mai conștienți că el este cel mai mare dușman al noastru care vrea ca nici unul dintre noi să nu câștigăm mântuirea.

Adevărul este că autorul nu a avut multe contacte cu cei care au trecut prin moartea clinică. Totuși, a consultat mai mult material care l-a făcut să aibă o imagine de ansamblu referitor la moartea clinică. Ceea ce autorul a remrcat este că mai nici unul dintre cei care au avut moarte clinică nu și-a ridicat problema că această experiență ar fi putut să vină de la diavol. Mai recent și religii cum sunt New Age au devenit preocupate de fenomenul morții clinice și chiar au ajuns să înglobeze această experiență în sisteme lor. Noi creștinii ortodocși care suntem conștienți de lucrarea diavolului în această lume trebuie să fim mult mai atenți cu aceste experiențe ale morții clinice. Aceasta fiindcă totuși trebuie să ne ridicăm întrebarea: de ce nu toți avem moarte clinică și numai unii dintre noi o avem? Nu este aceasta o nedreptate? În timp ce unii au șansa de a venii din morți între cei vii, ei bine alții nici că nu visează la o asemenea șansă. Este o întrebare legitimă pe care trebuie să ne-o ridicăm atunci când vorbim de moartea clinică. De ce unii sunt aleși să aibă moarte clinică? De ce pustnicul din Egiptul secolului al IV-lea a văzut vedenii de la diavol, în timp ce alții pustinici nu au fost deloc munciți de diavol sau alții au fost munciți mai puțin? Ceea ce putem vedea este că din numărul realtiv mare a celor care au avut moarte clinică din exteriorul creștinismului ortodox au fost puțini dacă nu aproape inexistenți cei care au venit la creștinismul ortodox. Este aceasta o dovadă de creștinismul ortodox nu este credința adevărată și că creștinii ortodocși tăriesc în înșelăciune? Din întâmplarea de mai sus am putut vedea cum diavolul i-a prezentat pustnicului egiptean pe evrei ca fiind în rai și pe toți creștinii ortodocși în iad. Fără să țină cont de faptul că o

[17] Birk Engmann, *Near death experiences: heavenly insight or human illusion?* (Springer International Publishing, 2011).
[18] Kenneth Ring, *Omega project: near-death experinces, UFO encounters and mind at large* (New York, 1992).

asemenea situație este logic imposibilă fiindcă este imposibil ca unii creștin ortodocși virtuoși să nu se fi mântuit, pustinicul s-a lăsat sedus de înșelăciunea diavolească. După cum foarte bine putem să ne dăm seama moartea clinică ne pune în fața unui univers mult mai vast decât ceea ce cunoaștem noi: este lumea spirituală în care demonii se pot prezenta pe ei ca îngeri de lumină. Este lumea spirituală în care suntem obligați să ajungem să discernem duhurile. Este lumea spirituală în care prafrazându-L pe Iisus putem spune că profeții mincinoși pe îmbracă în haine de oaie în timp ce ei sunt lupi răpitori. Adevărul este că am vrea ca lucrurile să fie simple în ceea ce privește moartea clinică dar nu sunt. Nu sunt fiindcă diavolul întotdeuna ne face să cădem în confuzie. Una dintre tehnicile diavolului de a ne înșela este de a ne arunca în confuzie. Când suntem confuzi putem mult mai ușor să fim manipulați și de multe ori ajungem să nu mai ținem cont de ceea ce este evident. După cum am arătat în rândurile de mai sus este evident că moartea clinică este o dovadă de lumii de apoi dar nu este deloc evident dacă ceea ce vedem în cadrul morții clinice vine de la Dumnezeu. Aceasta fiindcă diavolul la fel de bine poate să își găsească un mediu a a acționa în moartea clinică.[19]

Este adevărat că sunt mai mulți oameni de știință și medici care susțin că vedeniile din cadrul morții clinice nu au nici o cauză spriuală ci sunt mai mult produsul diferitelor secreții de substanțe din creier. În acest sens aceste opinii neagă că vedeniile din cadrul morții clinice ar fi adevărate ci mai mult iluzii create de diferitele elemente chimice care se află în corp. Adevărul este că la o analiză mai adâncă a acestei opinii se poate vedea că ea nu este credibilă. Nu este credibilă fiindcă un mort nu are cum să vadă și să simtă lucruri care sunt produse de substanțe din coprul lui. Aceasta fiindcă în mort nu mai există nici un fel de funcție vitală a corpului. Iată de ce trebuie să spunem că opinia care susține că viziunile și vedeniile din cadrul morții clinice sunt unele ce au o explicație naturală și chimică sunt neadevărate. Sunt neadevărate aceste opinii fiindcă după cum am evidențiat nu au cum să fie adevărate din moment ce în trupul mort nu este nici un organism viu. Aceasta fiindcă moartea presupune încetarea tuturor funcțiilor vitate ale omului. Ori nu avem cum să spunem că deși un om este mort totuși creierul lui este viu și funcțional. Iată de ce trebuie să știm că moartea clinică este o experiență adevărată și nu una care ține de iluzie. Este adevărat că diavolul poate crea mai multe iluzii. Oricum ceea ce trebuie să știm este că moartea clinică nu este o iluzie. Ea este cea mai aproapiată stare a ceea ce am putea denumii ca desprinderea de trup a sufletului. După cum am văzut deși această opinie este negată de mai mulți savanți și oameni de știință ceea ce trebuie să fim cât se poate de conștienți este că moartea clinică este o realitate și nu o simplă iluzie. Pentru noi care credem în suflet și existența lui este cât se poate de adevărat că moartea clinică este o demonstrație că sufletul continuă să trăiască și după ce trupul moare.[20]

Moartea clinică de mai multe ori a fost descrisă de cei care au suferit-o ca un fel de desprindere a sufletului de turp. Mai multe experiențe ale morții clinice ne spun cum într-un fel sau altul mortul clinic a ajuns să se vadă pe sine de sus și să își vadă trupul zăcând fără de suflate. Acest gen de experiență este relatat în mai multe morți clinice pe care le-am găsit publicate în diferite surse. Desprinderea sufletului de trup fără doar și poate că duce la un fel de levitație a sufletului. În acest sens devine evident că una este viața trupului și alte este viața sufletului. Mai mulți pacienți care au trecut prin cine știe ce accident au mărturisit că au putut să îi vadă de sus pe medicii care încercau să îi aducă la viață imediat după ce ei au intrat în moartea clinică. Din aceasta înțelegem că sufletul este unul care continuă să să trăiască chiar și după ce s-a desprins de trup. Dacă sufletul nu ar putea exista separat de trup în nici un fel cei care au trecut prin moarte clinică nu ar putea să își vadă sufletul ca fiind viu. De fapt în creștinismul ortodox sunt niște rugăciuni care se citesc la desprinderea sufletului de trup. Sunt și situații în care trupul omului vrea să moară dar sufletul nu îl părăsește. Iată de ce trebuie să fim mult mai precauți atunci când vorbim de suflet și de relația lui cu trupul. Aceasta fiindcă în zilele noastre există opinia că sufletul moare odată cu trupul. Moartea clinică este o dovadă că sufletul poate să existe indepenedent de trup. Aceasta nu este o iluzie sau mai bine spus un fel de produs al secreției unor substanțe chimice ce au loc exact în momentul morții clinice. După cum am spus nu poate ca organismul să mai funcționeze în momentul morții sau când medicul

---

[19] Este și cazul medicului american Kenneth Ring care susținea că moartea clinică este o dovadă că kun dalini yoga este religia cea adevărată. A se vedea Kenneth Ring, *Heading towards omega: the science of the meaning of the near death experince* (New York, 1984).

[20] De fapt după cum am arătat în rândurile de mai sus nu poate în nici un fel negat faptul că există viață după moarte sau mai bine spus că sufletul continuă să trăiască și după moarte. Creștinii ortodocși sunt încredințați de aceasta de învierea lui Domnului Iisus Hristos. Iisus a înviat pentru a ne demonstra că există viață după moarte. Este adevărat că învierea lui Hristos este mai mult decât orice un fel de asigurare că și trupurile noastre vor învia. Iată de ce este bine să nu avem îndoieli de credință în ceea ce privește supraviețuirea sufletului după moarte. Moartea clinică este una care ne spune că deși trupul moare sufletul continuă să fie viu. Că sufletul va ajunge să meargă în iar sau în rai aceasta este un fapt care în sens creștin ortodox ajunge să fie determinat de faptele pe care omul le-a făcut în această viață.

legist vede că omul a murit și nu mai trăiește. În acest sens unii sunt de părere că experiența morții clinice nu este mai mult decât un fel de produs al trupului sau al creierului ce se formează în secundele imediat după revenirea sufletului în trup. Să fie oare aceasta ceva adevărat? Realitatea este că mai toți cei care au avut moartea clinică mărturisesc că viața lor a continuat la fel ca atunci când erau în trup. Singura diferență era că ei nu mai simțeau trupul. Este puțin probabil că această opinie este adevărată. Cei care au avut moarte clinică au ajuns să trăiască cu senzația că există continuitate între viața în trup și viața în fară de trup. Ori dacă moartea clinică și ceea ce a văzut mortul clinic sunt produsul unei intervenții imediat după revenirea din moartea clinică atunci în mdo esențial nu ar mai fi nici un fel continuitate în experința celui mort clinic. Nu ar mai fi nici un fel de continuitate fiindcă el în moartea clinică ar fi trebuit să se simtă total deconectat de orice fel de experiență. Ceea ce ne spun cei care au trecut prin moartea clinică este că în nici un fel ei nu se simțeau deconectați de realitatea din jur atunci când au murit clinic. Iată de ce în cele din urmă trebuie să știm că experiența morții clinice în nici un fel nu poate să fie un fel de iluzie indusă de creier imediat după ce mortul clinic a revenit la viață.[21]

Pentru noi creștinii ortodocși fără doar și poate că aceste experiențe ale morții clinice nu pot să fie considerare simple iluzii ci ele sunt dovezi ale faptului că trebuie să ne întărim în credință și să ne dăm seama că Dumnezeu Tatăl lasă ca aceste evenimente să aibă loc pentru a ne încredința că viața se continuă și după moarte. Cei mai mulți dintre persoanele care au trecut prin moartea clinică au mărturisit că după ce au revenit la viață în ei a încetat frica de moarte. Cu toții trăim cu frica de moarte. Frica de moarte este unul dintre cele mai universale sentimente din istoria lumii. Este firesc să ne fie frică de moarte fiindcă adevărul este că moartea este irațională. Moartea este irațională fiindcă autorul ei este irațional. Cine este autorul morții? Autorul morții este diavolul. În aceste rânduri nu am voit să insistăm asupra faptului că moartea clinică poate să fie considerată la un nivel un fel de experiență profetică. Aceasta fiindcă sunt unii care îi consideră pe cei care au trecut prin moartea clinică drept adevărați profeți. Cei care au trecut prin moartea clinică și au supraviețuit nu sunt profeți ci sunt cei care ne aduc o dovadă de care cu toți avem nevoie: că viața sufletului se continuă și după moartea trupului. În sens eshatologic este adevărat că moartea clinică ar trebuie să ne întărească în credință. Totuși sunt și cazuri în care din nefericire moartea clinică nu ne face să fim mai tari în credință. Este cunoscut în acest sens cazul lui Gavril Bărnuțiu din județul Satul Mare din România care a trecut prin moartea clinică la locul de muncă el fiind zidar. Ceea ce este de remarcat în cazul lui Gavril Bărnuțiu este că imediat după ce a trecut prin moartea clinică s-a convertit la baptiști. El fiind ortodox a ajuns să creadă că experiența morții clinice nu a fost una întâmplătoare ci a fost cea care i-a deschis ochii spre adevărul că baptiștii au credința adevărată.[22]

Ma vorbit prin urmare de faptul că în moartea clinică diavolul își poate face simțită prezența prin năluciri sau chiar prin modificarea dispozițiilor și substanțelor corpului. Aceasta fiindcă este adevărat că nu tot ceea ce a fost experimentat de cei care au trecut prin moartea clinică este conform cu adevărurile de credință creștin ortodoxe. Devine evident că trebuie să analizăm mai mult moartea clinică și că nu trebuie să acceptăm de bun tot ceea ce ne vine din ea. Totuși deși diavolul își poate face simțită prezența în moartea clinică el nu poate în nici un fel să modifice realitatea faptului că moartea clinică este o dovadă de vieții de apoi. Diavolul dacă ar fi posibil ar vrea să ne facă pe toți să nu credem în existența vieții de apoi. Aceasta fiindcă în cele din urmă crezând în viața de apoi ajungem să credem și în Dumnezeu Tatăl care este autorul vieții de apoi. La fel cum diavolii deși erau răi au ajuns ca în timpul vieții lui Iisus să mărturisească despre Iisus că cu adevărat El este fiul lui Dumnezeu, la fel de bine prin experiențele morții clinice în cele din urmă ajungem să ne dăm seama că viața sufletului se continuă și după moarte. Este adevărat că este o viață care depășește modul de viață de pe pământ dar în cele din urmă este tot o viață și ea nu poate să fie negată. Moartea clinică este în acest sens o piatră de poticnire pentru mai multă lume. Este o piatră de poticnire fiindcă sunt mulți care consideră că nu trebuie să fim neapărat creștini în urma morții clinice. Vom vedea că sunt și unii care susțin că moartea clinică este un fel de

---

[21] Cornelș și Roxana Dragoș, *Oameni care au înviat din morți* (Editura Egumenița, Galați).

[22] Este advărat că acest caz al lui Gavril Bărnuțiu din Satu Mare România nu a fost prea mas mediatizat. Ceea ce este însă clar din aceasta este că nu toate experiențele morții clinice duc în spre creștinismul ortodox. Avem în acest caz o persoană care după moartea clinică a trecut de la creștinismul ortodox la baptiști. Este posibil așa ceva? Adevărul este că Gavril Bărnuțiu nu a fost un creștin ortodox practicant la momentul când a avut moartea lui clinică. El spune că moartea lui clinică a survenit la locul de muncă în urma unor complicații medicale. Ei bine a fost această moarte clinică cea care i-a deschis ochii lui Gavril Bărnuțiu spre credință. Vedem însă că nu este vorba de credința creștin ortodoxă. Să fie moartea clinică o cale spre secte? Puțin probabil. Atunci cum rămâne cu cazul lui Gavril Bărnuțiu? După cum am arătat în rândurile de mai sus diavolul poate să lucreze în moartea clinică. El poate să manipuleze imaginație mortului clinic spre tot felul de năluciri. Așa se face că în cele din urmă din toți cei care au trecut prin moartea clincă sunt relativ puțini dacă nu mai nici unul care s-a convertit la creștinismul ortodox.

experiență universală care demonstrează că toate credințele sunt adevărate. Aceasta fiindcă unii în moartea clinică au ajuns să îl vadă pe Mohamed, alții pe Krișna și creștinii pe Iisus. Iată prin urmare că sunt și opinii universaliste care ne spune că moartea clinică în nici un fel nu se limitează numai la o anumită religie ci în ea în cele din urmă sunt unite toate religiile. Este ceea ce istoria religiilor denumește ca "unirea transcendentă a tuturor religiilor." Să fie o astfel de opinie adevărată? Mai exact putem să spune că moartea clinică este o experiență universală care unește toate religiile? Puțin probabil. Aceasta fiindcă după cum am mărturisit în rândurile de mai sus creștinismul este conștient că diavolul poate lucra în cadul morții clinice. El care este un mare manipulator al experiențelor spirituale poate foarte ușor să intervină în moartea clinică și să confere tot felul de experiențe false care să îi ducă la pierzanie pe cât mai mulți. Deși diavolul este o ființă căzută puterile lui asupra omului pot să se manifeste. Fiindcă moartea clinică este o experiență spirituală în cele din urmă acest spirtiual este mult mai aproape de diavol care știm că și el este o ființă spirituală.[23]

Totuși este posibil ca nu toate experinețele morții clinice să fie lucruri prin care diavolul să își facă simțită lucrarea și prezența. Este posibil să fie și experințe ale morții clince care vin de la Dumnezeu. Am văzut în întâmplarea de mai sus cu soldatul Taxirot din Cartagina Africii că el a trecut printr-o moartea clinică și această experiență s-a dovedit ca fiind una care a venit de la Dumnezeu. Totuși, ceea ce trebuie să remarcăm aici este că cele mai multe experiențe ale morții clinice le avem din lumea prostantată și catolică. Cei mai mult dintre cei care au trecut prin moartea clinică sunt protestanți și catolici. Este posibil ca Dumnezeu Tatăl să ducă o lucrare de mântuire și cu protestanții și catolici și în acest sens experiențele morții clinice să fie un fel de chemare în spre viața spirituală. Totuși, cum se face că sunt mulți care au trecut prin moartea clinică și nu voiesc să știe de credința creștin ortodoxă? Să fie credința creștin ortodoxă o credință în van? Să fie sfinții creștin ortodocși simple imaginații ale minților bolnave ale creștinilor ortodocși? Cum se face că dintre cei care sunt necreștini ortodocși mai nici unul nu a ajuns să se convertească la creștinismul ortodox după ce au trecut printr-o experiență a morții clinice? Aceste fapte sunt cu adevărat pietre de poticnire în ceea ce privește moartea clinică. Sunt pietre de poticnire fiindcă este destul de chestionabil cum o persoană care a trecut prin moartea clinică nu vrea să știe de Hristos și de Biserica Lui? Este posibil să ajungi să ai o experiență spritiuală care te cheamă la spiritualitate fără să vrei să știi de Hristos? Fără să vrei să știi de sfinții creștin ortodocși? Iată că totuși este adevărat fiindcă sunt mai multe cazuri de persoane care deși au trecut prin moartea clinică nu vor să știe de creștinismul ortodox. Aceasta este ceea ce ne face să ne întări opinia că diavolul se poate manifesta în moartea clinică și dintr-o experiență profundă el poate să o transforme într-o simplă expeirnță cotidiană pentru unii chiar banală.[24]

Totuși cartea noastră dorește să aibă o viziune pozitivă asupra morții clinice. Aceasta fiindcă după cum am spus moartea clinică este una care vine să confirme un mare adevăr creștin ortodox: că există viață după moarte sau mai bine spus că moartea nu este cuvântul final din viața omului. Trebuie să avem credință în viața de apoi. Moarea clinică este una care ne întărește în credința în viața de apoi. Este adevărat că după cum am mărturisit moartea clinică nu a adus pe mulți la creștinismul ortodox dar ceea ce trebuie să știm este că ea este fără doar și poate o dovadă a ceea ce crede creștinismul ortodox: viața nu se încheie odată cu moartea. Iată de ce trebuie să facem abstracție noi creștinii ortodocși de modul în care este percepută moartea clinică de cei care au experimentat-o și să ne dăm seama că ea este o lucrare a lui Dumnezeu în sens generic. Este adevărat că diavolul se poate manifesta în moartea clinică dar în sine în cele din urmă moartea clinică este mai mult un fel de experiență pozitivă. Trebuie să privim pozitiv moartea clinică și să fim ca albinele care i-au polen numai din florile bune și nu și din cele rele după cum ne spunea Sfântul Vasile cel Mare. De ce spunem că trebuie să privim pozitiv moartea clinică? Trebuie să privim pozitiv moartea clinică fiindcă trăim într-o lume în care după cum vedem moartea face ravagii. Sunt mii de morți la nivel modial în fiecare sătpămână sau lună. În fața acestui

---

[23] (Autor necunoscut), *Pateric despre vise și vedenii* (Editura Egumenița, Galați).

[24] În nici un fel nu trebuie să considerăm moartea clinică drept o simplă banalitate fiindcă nu este. Moartea clinică este o experiență serioasă care trebuie să ne ducă în spre Dumnezeu Tatăl. Aceasta fiindcă adevărul este că având în vedere că mai mulți oamen ajung să moară, ei bine cel care a trecut prin moartea clinică a ajuns la o experiență limită și de ce nu extremă. Că moartea clinică este o experiență extremă nu poate fi nici o îndoială însă sunt puțini cei care îi văd sensul și care în cele din urmă ajung să își schimbe viața. Creștinii ortodocși trebuie să ia moartea clinică în serios fiindcă ea este la un anumit nivel o adeverire a credinței lor: că viața se continuă după moarte. Fără doar și poate că sunt și dintre creștinii ortodocși cei care caută dovezi ale vieții după moarte. Toți sfinții creștin ortoodcși au vorbit de viață după moarte; iată că în cele din urmă această credință nu este o simplă fabulație ci un adevărar care este dovedit științific de moartea clinică. În acest sens este adevărat că experințele morții clinice au ajuns să creeze un fel de fascinație în lumea noastră. Această fascinație este unul care ar trebuie să ne îndrepte spre creștinismul ortodox.

triumf al morții în cele din urmă moartea clinică este una care ne asigură că moartea nu are cuvântul ultim de spus în viața omului. Pentru cei care cred că viața de apoi este un simplu articol de ficțiune al creștinismului ortodox, moartea clinică este cea mai covârșitoare dovadă că nu este așa. Cazul americanului Dannion Brinkley care a fost mort timp de 52 de minute este în acest sens cât se poate de concludent. Cum poți să mai negi în astfel de circumstanțe că viața se continuă după moarte? Că sufletul continuă să trăiască și după ce s-a despărțit de trup? Fără doar și poate că avem aici o dovadă zdrobitoare care ne spune că avem toate motivele să credem în viața de apoi. Sfinții părinți ai Bisericii Creștin Ortodoxe nu au fost simplii prozatori de științifico-fantastic ci mai mult unii care au avut descoperirea de la Dumnezeu că viața sufletului se continuă și după moartea trupului. Iată prin urmare că este adevărat că diavolul ne poate ucide trupul dar el nu ne poate ucide sufletul. Sufletul nostru supraviețuiește și după ce trupul a murit. Aceasta este dovada cea mai mare care ne demonsrează că la fel cum avem grijă de trupul nostru în cele din urmă trebuie să avem grijă și de sufletul nostru.[25]

Despre un nevoitor pe nume Isaachie de la Mănăstirea Pecerska de lângă Kiev (Ucraina) se știe că era un nevoitor mare. Totuși fiindcă Isaachie era cumva mândru într-o zi s-a dus la egumenul mănăstirii și i-a spus:

- Părinte egumen am o dorință pe care vreau să mi-o respectați.
- Ce dorință fiul meu?
- Părinte m-am hotărât: vreau să devin un zăvorât.
- De ce fiul meu vrei să fi un zăvorât?
- Fiindcă vreau să ajung la desăvârșire.
- Dar la desăvârșire poți să ajungi și în viața de obște.
- Nu, dacă mă voi zăvorî voi ajunge mult mai ușor la desăvârșire.
- Dacă așa vrei fiul meu așa să fie, însă eu nu sunt de acord cu ceea ce vrei să faci.
- Îmi asum toată responsabilitatea.

În cele din urmă părintele Isaachie a cerut să fie închis într-o chilie unde odată la 2 zile primea de mâncare printr-o gaură din perete. Părintele Isaachie a petrecut mai mult timp în acest mod până într-o zi când demonii i s-au înfățișat lui Isaachie în chip de îngeri de lumină. Unul dintre ei era mai strălucitor decât ceilalți. Ceilalți i-au spus că acesta este Hristos și să se închine lui. Părintele Isaachie a crezut cele ce i-au spus demonii și s-a închinat diavolului. Prin această închinare diavolul a prins putere peste Isaachie și l-a luat pe aceasta la un dans atât de puternic că după ce s-a închiat dansul Isaachie a căzut jos pe jumate mort. A doua zi a vent și monahul Antonie cu mâncarea pentru Isaachie.

- Părinte Isaachie ți-am adus mâncarea!

Din chilie nu s-a auzit nimic.

- Părinte Isaachie dormi?

Nici un răspuns.

- Părinte Isaachie mă auzi?

Din nou nici un răspuns. Monahul Antonie și-a dat seama că ceva nu este în regulă. A chemat pe alți călugări și au spart ușa zăvorâtului. L-au putut găsii pe părintele Isaachie pe jumătate mort pe podea. L-au luat și l-au dus să îl îngrijească. Din pricina dansului cu diavolul el nu a fost capabil să se ridice din pat doi ani și nici să vorbească și nici să audă. După doi ani a început să umble foarte încet. La biserică nu mai voia să meargă. Părinții din mănăstire l-au dus aproape cu forța. În cele din urmă a început să meargă la biserică. Doar după doi ani și-a revenit părintele Isaachie din ispita demonică prin care a trecut și aceasta numai cu ajutorul celorlați călugări.[26]

Întâmplarea de mai sus ar părea că la prima vedere nu se leagă deloc de experiența morții clinice. De ce am inclus-o în această carte atunci? Adevărul este că numai la prima vedere această întâmplare nu se leagă de moartea clinică. După cum am spus în rândurile de mai sus mai mulți dintre cei care au trecut prin moartea clinică relatează că au putut să Îl vadă pe Iisus sau pe îngeri în experiența lor. Aceste persoane care nu au prea multă experiență duhovnicească și care de cele mai multe ori nu sunt de credință creștin ortodoxă sunt gata să ia

---

[25] Părintele Mitrofan, *Viața repausaților noștrii* (Editura Credința Strămoșească, 2010).

[26] Această întâmplare după cum am spus a avut loc la Lavra Pecerska una dintre cele mai cunoscute mănăstiri din Ucraina și din Rusia kieviană. La această mănăstire au fost mai mulți nevoitori care au ajuns la stadii mari de viață duhovnicească. Este bine să știm prin urmare că în creștinismul ortodox mănăstirile sunt un fel de oază de spiritualitate și de duhovnicie care face ca laicii să ajungă și ei să fie îndrumați și să știe în ce direcție să o apuce când viața din lume este confuză și nu știu încontro să o apuce. În acest sens Sfântul Ioan Scărarul spunea că lumina monahilor sunt îngerii în timp ce lumina laicilor sunt monahii. Moanhii sunt fără doar și poate exemple de viață pentru noi toți creștinii ortodocși ca unii care au ajuns să lase totul pentru dragostea lui Hristos.

ca bun tot ceea ce văd și trăiesc în experiența morții clinice. După cum ne spune întâmplarea cu părintele Isaachie este cât se poate de adevărat că nu trebuie să credem orice "revelație" sau vedenie avem. Nu putem să credem aceasta din moment ce am văzut că ceea ce a crezut părintele Isaachie că sunt îngeri de fapt au fost demoni. Este posibil ca folosindu-se de puterea lui malefică diavoul să manipuleze lucrurile în așa fel ca un om să cadă în moarte clinică și în această el să aibă mai multe descoperiri false care se vor dovedii cât se poate de nefaste vieții sale sufletești și duhovnicești. Aceasta fiindcă trebuie să știm că la fel cum prim magie diavolul are putere peste elementele naturii la fel de bine el poate să manipuleze și evenimentele vieților noastre și să ne facă să credem că ceea ce am experimentat noi a fost ceva cu adevărat special. Dacă diavoul nu s-a dat înapoi ca să inducă în eroare un călugăr creștin ortodox cum a fost părintele Isaachie din întâmplarea de mai sus ei bine la fel de bine diavolul va face tot ceea ce este posibil să ne înșele prin moartea clinică.[27]

De ce să ne înțele diavolul prin moartea clinică? Fiindcă moartea clinică este o experiență mai mai aproape de spirtiual și prin urmare diavolul fiindcă și el este o ființă de oridin spiritual în cele din urmă poate ajunge să ne influențeze. Prin urmare nu trebuie să fim naivi să credem tot ceea ce ni s-a descoperit în moartea clinică. Aceasta fiindcă trebuie să fim conștienți că moartea clinică este fără doar și poate un contact cu lumea spirituală. Lumea spirtiuală după cum am spus este un fapt în care nu numai Dumnezeu se manifestă ci la fel de bine și diavolul. Este în acest sens demn de întrebat în aceste rânduri de faptul că foarte puțini dintre cei care s-au întâlnit cu ființe de lumină (îngeri) în cadrul morții clinice și-au ridicat îndreptarea dacă aceste ființe de lumină nu sunt pur și simplu demoni deghizați. După cum ne spunea Sfântul Pavel este adevărat că demonii pot să se dea pe sine ca fiind îngeri de lumină. Dacă acești demoni nu s-au dat înapoi de a îl ispitii pe părintele Isaachie ce a fost un om care a renunțat la toate pentru Hristos la fel de bine trebuie să știm că ei pot la fel de bine să îi înșele și pe cei care trec prin moartea clinică. Aceasta este un avertisment pe care îl adresăm la toți cei care au trecut prin moartea clinică sau la fel de bine la cei care au ajuns să investigheze moartea clinică. Iată de ce nu trebuie să creduli și să credem că tot ceea ce experimentează cineva în moartea clinică în cele din urmă este și un fapt adevărat. Totuși, deși diavolul ne poate înșela în cadrul experienței morții clinice adevărul este că el nu poate să nega un fapt fundamental: că moartea clinică este o dovadă a vieții de apoi sau mai bine spus a faptului că viața se continuă și după moarte. Este adevărat că diavoul ar vrea să nu mai existe viață de apoi fiindcă în acest mod în cele din urmă nimeni nu ar mai ajunge în rai. Iată de ce trebuie să știm că Dumnezeu Tatăl nu a lăsat ca diavolul să aibă o victoria deplină asupra noastră. Deși trupul nostru moare în momentul morții în cele din urmă sufletul supraviețuiește. Ține foarte mult de noi cum vom ajunge să trăim viața de dincolo.[28]

Trăim într-o lume pragmatică ce crede numai în ceea ce poate fi văzut. Dacă cel care a trecut prin moartea clinică a văzut mai multe lucruri cerești: ființe de lumină, pe Iisus, peisaje cerești și alte asemenea în cele din urmă realitatea este că aceste fapte sunt cât se poate de adevărate. Să fie lucrurile chiar așa? Adevărul este că trebuie să fim mult mai precauți. Am văzut din întâmplarea de mai sus cu părintele Isaachie de la mănăstirea Pecerska că diavolul a venit la el sub chipul îngerilor și a lui Hristos. Ce îl împiedică pe diavol să nu vină și la cei care trec prin moartea clinică în chipul lui Hristos și a îngerilor? Totuși trebuie să vedem ceea ce este bun în moartea clinică. Ceea ce este pozitiv este că fără doar și poate că viața de aici se contionuă și după moarte. Deși am repatat această afirmație de mai multe ori în cele din urmă trebuie să știm că ea este una fundamentală pentru prezenta carte și pentru prezentul studiul. Este evident că trebuie să fim cât se poate de ancorați în viața spirituală. Această viață spritiuală de multe ori face afirmații care nu pot să fie dovedite pe cale științifică ci mai mult trebuie să fie acceptate pe calea credinței. Trebuie să avem credință și în acest mod în cele din urmă ne vom da seama că vom ajunge să facem voia lui Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl poate să fie ajuns prin credința în Domnul Iisus Hristos. De fapt creștinismul ortodox este cât se poate de explicit: nu poate ca nimeni să ajungă la viața veșnică fără de credința în Iisus. Iată de ce este bine să știm că Iisus este garanția vieții noastre veșnice. Această viață veșnică ajunge să fie experimentată în această viață dar în cele din urmă va ajunge să fie desăvârșită în viața de apoi. Este adevărat că nu numai creștinismul ortodox este cel care afirmă credința în viața de apoi.

---

[27] Cornel Dragoș, *Dincolo de moarte. Sfinte moaște, mumii, truprui blestemate* (Galați, 2009).

[28] Raportat la numărul mare a celor care au avut moarte clinică adevărul este că sunt puțini cei care au ajuns să experimenteze iadul în experiența morții clinice. Aceasta fiindcă după cum știm diavolul vrea să ne asiguri pe toți că atâta timp cât suntem în viață în cele din urmă vom ajunge în rai. Experiența morții clinice pentru cei care mulți este o asigurare că ei vor ajunge în rai. Aceasta fiindcă pentru toți cei care au trecut prin moartea clinică adevărul este că lucrurile sunt în roz. Aceste persoane au trecut prin tunelul care separă viața de moarte, au ajuns să vadă peisaje de lumină și ființe de lumină și uneori chiar au putut să Îl vadă pe Iisus. Este cât se poate de adevărat că toate aceste lucruri sunt un fel de asigurare că cel care a trecut prin moartea clinică va ajunge în rai. Să fie oare chiar așa? Adevărul este că toate aceste lucruri pe care le vedem în moartea clinică pot să fie doar înșelăciuni diavolești.

Sunt mai multe religii care toate cred că există o viață de apoi. Totuși, aceste credințe sunt false fiindcă ele nu Îl recunosc pe Iisus ca mântuitor al omului. De ce spunem că Iisus este un mântuitor la omului? Spunem că Iisus este mântuitor la omului fiindcă fără de Iisus în nici un fel nu se poate ajunge la mântuire, adică la rai. Dincolo de toate cele spuse mai sus și având în vedere că trăim într-o lume extrem de impregnată de moarte experiențele morții clinice sunt cele care ne permit să sperăm în viața de apoi. Avem nevoie să sperăm în viața de apoi fiindcă viața de aici este mult prea anoastră fără persectiva unei vieți de apoi. Iată prin urmare că viața de apoi nu este numai un simplu articol de credință ci la fel de bine și o realitate care este demonstrată și adeverită de experiențele morții clinice. Avem toate motivele să sperăm în viața apoi. De fapt fără viața de apoi viața pe aceast pământ ar fi un mare absurd în care nașterea și moartea ar fi unul și același lucruri. Este doar viața de apoi cea care aduce sens vieții noastre și la fel de bine ne face să simțim plenar bucuria comuniunii finale cu Dumnezeu Tatăl.[29]

CAPITOLUL 2

MOARTEA CLINICĂ: ACCIDENT SAU OBIȘNUINȚĂ?

Noi cei de azi sutem tentanți să credem că numai în zilele noastre sunt persoane care au experimentat moartea clinică. Adevărul este că moartea clinică este un fapt ce este experimentat de mai multă lume încă din timpul antichității. În acest sens este mai puțin cunoscut așa zisul mit sau poveste a lui Er fiul lui Armenios care a înviat la 10 zile după ce a fost ucis în bătălie. Această poveste a fost relatată de filosoful grec Platon într-una din cărțile lui.[30] Dacă este să luăm în calcul că Platon a trăit în secolul al V-lea și secolul al IV-lea înainte de Hristos, putem să deducem că moartea clinică a fost o problemă care a preocupat umanitatea din cele mai vechi timpuri. Platon prin urmare ne spune în Republica sa povestea lui Er care a fost un soldat ce a fost trimis pe câmpul de luptă. Er a fost lovit în timpul luptei și a căzut mort la pământ. A fost luat trupul lui după bătălie și dus pentru a fi înmormântat. Er a fost pus după 10 zile de la moarte pe un rug pentru a fi ars (inciderarea era forma de înmormântare la mai mulți greci). Er spune că a fost dus în lumea cealaltă unde a putut vedea că sufletele celor morți sunt judecate. Sufletele care au fost bune și morale erau duse în paradis unde se bucurau veșnic, în timp ce sufletele celor răi erau duse jos în iad unde se chinuiau veșnic. Er a ajuns într-un loc minunat în care erau două intrări în cer și două intrări în pământ. La aceste intrări stăteau mai mulți judecători și ei le ordonau ca sufletele bune să meargă în rai în timp ce sufletele rele să meargă în iad. La fel de bine Er mai spune că a fost dus într-un loc în care a putut vedea cum mai multe suflete erau într-un șir în care o femeie pe care el a denumit-o Necesitate le făcea să treacă la sorț viața pe care urmau să o ducă pe pământ. Mai apoi Er s-a trezit dintr-o dată pe rugul pe care urma să fie ars.

Am prezentat mai sus o poveste care este mai veche de 2400 de ani. Ceea ce nu poate în nici un fel să fie negat din povestea lui Er este că el a fost mort timp de 10 zile. Este un fapt care ne spune că avem de a face fără doar și poate cu un caz de moarte clinică. Să fi mort 10 zile după care să te terzești la viață este fără doar și poate un fapt care în nici un fel nu poate să fie trecut cu vederea. Totuși, ceea ce putem remarcat din povestea lui Er este că el a putut vedea că sufletele erau puse să se reâncarneze din nou după ce au dus o viață pe pământ. Aici putem vedea fără doar și poate o influență hindusă în ceea ce a văzut Er fiindcă hinduși sunt cei care cred că sufletele se reâncarnează. Avem prin urmare datele despre ceea ce a văzut și a experimentat Er în timpul în care 10 zile a fost în moarte clinică. La fel de bine trebuie să știm că Er a trăit mai înainte de Hristos. Ceea ce nu concordă în povestea lui Er cu creștinismul ortodox este că:

1. Er a putut vedea că sufltele erau judecate și mai apoi unele dintre ele mergeau în rai în timp ce altele mergeau în iad;
2. Faptul că unele sufletele erau trimise din nou în lume să se reâncarneze în funcție de viața pe care a dus-o anterior (bună sau rea). Mai exact dacă sufletele au dus o viață bună ele aveau să se încarneze într-un om bogat, un rege sau un mare demnitar și dacă ele au dus o viață rea aveau să se reîncarneze în oameni săraci, în oameni suferinzi sau chiar în animale sau plante.

Ei bine aceste două fapte pe care le-a văzut Er sunt cele care ne fac să concluzionăm că el a fost victima unei înșelăciuni dmeonice. De ce să fi fost Er victima unei înșelăciuni demonice? Er a fost victima unei înșelăciuni demonice fiindcă creștinismul ortodox afirmă că până la Hristos toate sufltele au mers în iad.

---

[29] Radu Teodorescu, *Speranța creștin ortodoxă pentru lumea de azi* (Cugir, 2015).

[30] Platon, *Republica* (București, 2005).

Indiferent de faptele bune pe care le făceau sufletele oamenilor cu toate au mers în iad până la Hristos. Aceasta fiindcă prin păcatul lui Adam și Eva diavolul a câștigat putere peste toți descendenții lui Adam și Eva. Er a trăit mai înainte de Hristos, ori cum se face că el a putut vedea că sufletele mergeau în rai din moment ce până la Hristos toate sufltele au mers în iad? A fost necesar ca Hristos să își asume trup de om pentru ca să vină să mântuaiscă sufletele de iad. Iată de ce este cât se poate de adevărat că viziunea lui Er a fost cel mai probabil o înșelăciune demonică. Chiar dacă este adevărat că după Hristos sufletele sunt judecate și pe baza acestei judecăți în cele din urmă sunt trimise în rai sau în iad, o astfel de judecată nu avea loc mai înainte de venirea lui Hristos în lume. Ori cum se face că Er a putut vedea sufltele că erau judecate mai înainte de Hristos? Singura posibilitate ca Er să fi avut dreptate este că el a văzut într-o viziune profetică ceea ce va avea loc cu sufltele după moarte. Aceasta este însă puțin probabil fiindcă Er era păgân și nu credea în Iahve, Dumnezeul evreilor.[31]

Al doilea lucru care ne spune că vedenia lui Er din timpul morții sale clinice este o înșelăciune demonică este faptul că după cum am putut vedea el a susținut că a putut vedea că sufletele celor morți care se întorceau din lume erau puși să tragă la sorț noua viață pe care și-o alegeau. Mai înainte de a se reâncarna erau erau puși să bea apă dintr-un râu din lumea de dincolo pe nume Lethe care îi făcea să uite viața pe care au dus-o mai înainte. Sfinții părinți nu ne-au spus nici unul că în rai sau pe cealaltă lume ar exista un râu Lethe a cărui apă te face să uiți de viața de pe pământ pentru ca în cele din urmă să ajungi să te reâncarnezei din nou. Ceea ce trebuie evidențiat este că nu poate fi negată în nici un fel moartea clinică a lui Er fiindcă după cum am spus timp de 10 zile el a fost mort. Prin aceasta înțelegem că inima nu i-a mai bătut, respirația i s-a tăiat și a stat nemișcat ca un mort. Pentru medicii de azi este adevărat că este greu să creadă că cineva poate să stea 10 zile mort și mai apoi să revină la viață. Se pare că nu acesta fost cazul lui Er. Cazul lui Er ne spune că cu adevărat ipoteza că diavolul poate să interfereze cu cel aflat în moartea clinică este una cât se poate de adevărată. Am văzut că Er a putut să vadă sufltele că se reâncarnează. Creștinismul ortodox prin revelația pe care a primit-o de la Iisus și sfinții părinți ne spune că în nici un caz nu se poate vorbii despre reâncarnare. Prin urmare ce a văzut Er în lumea de dincolo a venit de la Dumnezeu Tatăl sau de la diavol? Cel mai probabil Er a fost victima unei înșelăciuni demonice care a avut scopul de a promova credința în reâncarnare. Explicația pe care a conferit-o Er că sufltele nu își mai aduc aminte de viața de mai înainte este că ele beau apă din râul Lethe care le facea că uite de viața de mai înainte. Iată că tot ceea ce a văzut Er în lumea de apoi se leaga logic. Sufletele care s-au reâncarnat în această lume nu își mai aduc aminte de viețile pe care lea-u trăit mai înainte fiindcă ele beau o apă magică ce le făcea să uite de această viață. Sunt puține șanse să existe o asemenea apă în lumea de dincolo. Iată prin urmare că viziunea sau mai bine spus vedenia din cadrul morții clinice a lui Er avem toate motivele să credem că a fost în cele din urmă o înșelăciune demonică. A fost o înșelăciune demonică pentru a îi face pe antici să creadă în reâncarnare și să creadă la fel de bine că sufletele se pot mântui și fără de credința în Hristos. Am fi mult prea naivi să nu credem că Er a fost victima unei înșelăciuni demonice.[32]

Am făcut această incursiune în Grecia secolelor al V-lea și al IV-lea înainte de Hristos pentru a evidenția că problema morții clinice l-a preocupat pe om din cele mai vechi timpuri. Aceasta fiindcă fără doar și poate din cele mai vechi timpuri omul a voit să știe dacă mai există ceva dincolo de moarte sau totul se termină aici. Putem vedea cât se poate de clar din povestea lui Er că deși el a fost mort 10 zile trupește sufletește el a fost viu. Acesta este de fapt marele paradox al morții clinice: că deși trupul poate să moară nu același lucru se întâmplă și în cazul sufletului. Sufletul la fel de bine poate să existe separat de trup. Vedem că în cazul lui Er s-a întâmplat chiar contrariul a ceea ce a fost spus de Sfântul Avraam către bogatul din pilda cu săracul Lazăr care a cerut ca săracul Lazăr să fie trimis al frații lui pentru a le spune să nu fie răi cum a fost el pentru a nu ajunge și ei în iad după cum a ajuns el. Sfântul Avraam i-a replicat că frații bogatului îi au pe Moise și pe prooroci și dacă nu îi cred pe ei nu vor crede nici dacă va învia cineva din morți. Vedem că Er a înviat din morți. Este greu de crezut ca cineva să se ridice din morți după 10 zile de moarte. Totuși, Er a înviat din morți după 10 zile. Cazul lui este unul unic fiindcă nu știm pe altcineva care să se fi ridicat din morți după 10 zile de moarte. Este clar că în

---

[31] Dimitros Athanasiou, *Moartea și viața dincolo de mormânt* (Galați, 2015).

[32] Este adevărat că nu poate fi negat faptul că Er a fost mort timp de 10 zile. Aceasta ne spune că fără doar și poate există viață după moarte. Totuși, trebuie să știm că odată ce am pășit în lumea de dincolo la fel de bine și demonii își pto face la fel de bine simțită prezența. Fiindcă Er era păgân avem toate motivele să credem că el a fost prins în cursa demonilor care au venit cu o nouă revelație pentru adeptul lor. Totuși, oricât s-ar strădui să ascundă aceasta, demonii nu pot să ne ascundă că există viață după moarte și că sufletul continuă să trăiască și după moarte. Er este probabil unul dintre cele mai vechi cazuri de moarte clinică pe care l-a cunoscut umanitatea. De la timpurile lui Er se pare că umanitatea a intrat într-un proces al căutării vieții de apoi. Această viață de apoi a fost propovăduită de mai multe religii și chiar de păgânism dar fără doar și poate numai Hristos este garantul unei vieți de apoi fericite.

antinchitate oamenii știau de viața de apoi și la fel de bine au fost și încredințați de aceasta. Totuși, putem vedea cum forțe demonice au fost cele care au venit și au răstălmăcit adevărurile despre viața de apoi. Lui Er demonii i-au descoperit că există reâncarnare. Iată că demonii nu stau departe de cei care trec prin moarte clinică ci sunt cât se poate de activi fiindcă știu că timpul lor este scurt și pentru a își manifesta răutatea prin înșelăciune trebuie să acționeze repede. După cum vom vedea în rândurile de mai sus adevărul este că demonii au căutat să inducă în eroare și să înșele pe cât mai mulți indiferent de spațiu și timp. Ceea ce mai mulți cercetători care investighează moartea clinică în zilele noastre nu vor să ia în calcul este că moartea clinică la fel de bine poate să fie un mediu prin care se manifestă demonii. Aceasta fiindcă deși investigatorii morții clinice cred în viața de apoi nu prea cred că demonii se pot manifesta prin moartea clinică. 90% din experiențele celor care au avut moarte clinică sunt unele pozitive în care subiecții au văzut pe Iisus și pe îngeri. A venit momentul să ne întrebăm dacă ceea ce a fost văzut nu au fost demoni deghizați sub chipul lui Iisus și al îngerilor?[33]

De la vremurile lui Er din secolul al IV-lea înainte de Hristos până în zilele noastre a trecut mult timp. Vorbim de mai bine de 2400 de ani. În tot acest interval au avut loc mai multe morți clinice. Dacă am putut vedea că la timpul lui Er moartea clinică era una care putea să îi aducă în vederea subiectului pe zei sau pe sufletele care urmau să se reâncarneze ei bine în zilele noastre coordonatele morții clinice s-au schimbat foarte mult. Er nu a văzut nici un înger și nici pe Iisus. Ei bine în zilele noastre mai toate relatările despre moartea clinică sunt pline de arătări ale ființelor de lumină și a lui Iisus. De ce nu a văzut Er pe îngeri? Nu a văzut pe îngeri fiindcă adevărul este că grecii nu credeau în îngeri ci după cum știm credeau în zei. Îngerii și zeii erau de fapt ființe similare dacă nu chiar identice pentru grecii de la vremea lui Er. Cum se face că în zilele noastre conținutul viziunilor morții clinice este profund schimbat? De ce în zilele noastre în morțile clinice nu mai sunt văzuți zei ci Iisus și îngerii? Există numai un posibil răspuns la această întrebare: că foarte multe dintre vedeniile morții clinice nu au fost nimic mai mult decât înșelăciuni demonice. Pentru antici care erau păgâni aceste înșelăciuni demonice nu auveau cum să aibă loc fiindcă tot ceea ce știau ei erau numai zeii. Zeii nu erau demoni chiar dacă unii dintre ei (cum a fost cazul lui Hades în Grecia și a lui Loki în Scandinavia) erau răi și nu voiau binele omului. Ceea ce trebuie să ne ridică mari semne de întrebare în ceea ce privește moartea clinică este că ea s-a modificat în funcție de oamenii care au experimentat-o. Una a văzut Er în antichitatea greacă și alte este ceea ce poate fi văzut și experimentat în lumea majoritat creștină din zilele noastre. Am văzut că în moartea sa clinică Er a mărturisit că a văzut pe lumea celaltă un râu pe nume Lethe a cărui apă dacă o beai te făcea să uiți tot ceea ce ai trăit până în acel moment. Cum se face că nici un subiect din zilele noastre care a trăit și experimentat moartea clinică nu a mai văzut acest râu al uitării Lethe menționat de Er?[34]

La un studiu istoric al experiențelor morții clinice vom vedea că viziunile pe care oamenii le-au avut în moartea clinică au variat foarte mult în funcție de gradul de cultură și de cunoaștere a lor. Sunt mai multe cazuri de experiențe ale morții clinice în lumea islamică în care cel care a fost văzut și experimentat nu a fost altul decât profetul Mohamed. La fel de bine în Asia extremului orient au fost mai multe experiențe ale morții clinice care l-au avut ca protagonist pe Buda sau pe Krișna. Aceste morți clinice fără doar și poate că ar trebuie să ne ridice nouă creștinilor ortodocși multe semne de întrebare. Aceasta fiindcă în nici un fel nu trebuie să considerăm că experiența morții clinice este una care variază în funcție de cultură și de spațiu geografic. Cum se poate ca în timp ce creștinii să Îl vadă pe Iisus în moartrea clinică (cum a fost cazul românului oltean Ilie Dobre), budiștii să îl vadă pe Buda în moartea clinică? Este moartea clinică în cele din urmă o experiență care se adaptează în funcție de om? Puțin probabil. Aceasta fiindcă ceea ce putem vedea în lumea fizică este că moartea este una care îi curpinde pe toți oamenii și nu ține cont de nici un fel de diferență etnică sau religioasă. La fel de bine cum moare un hindus la fel de bine moare și un creștin. De ce mai mulți hinduși au spus că au putut să îl vadă pe Krișna în moartea clinică în timp ce creștinii L-au văzut pe Iisus? Adevărul este că nu există decât un răspuns la această întrebare: moartea clinică poate să fie manipulată de demoni. Demonii pot să intervină în cazul unui

---

[33] Filotheu Faros, *Moartea și doliul. O teologie a nădejdii* (București, 2012).

[34] Ca unii care vor răul omului este adevărat că demonii îl studiază pe om și de multe ori se adaptează la timpurile pe care le trăiesc oamenii. În acest sens în vechime demonii se prezentau pe sine ca zei din Olimp (mitologia greacă) sau Asgard (mitologia vikingă), în timp ce în zilele noastre ei se prezintă ca extratereștrii de pe alte planete. Doamna Blavasky care a fost întemeietoarea Societății Teosofice și a teosofiei în mare a adus mărturie că a fost contactată de niște ființe umaniode care spuneau că erau de pe planeta Venus. Acești venusieni au fost cei care au inițiat-o pe domna Blavasky în "tainele teosofiei." Să fi fost ființele umanoide pe care le-a văzut doamna Blavatsky extratereștrii de pe Venus? Puțin probabil. Cel mai probabil au fost demoni veniți din iad. Iată prin urmare că demonii "monitorizează" omenirea și ajung să se dea pe sine ca ființe care pot să fie percepute ca fiind din lumea noastră. Este vorba fără doar și poate de un cal troian.

mort clinic și să îi prezinte ceea ce vrea el să vadă. Așa se face că mai mulți dintre cei care au suferit moartea clinică au mărturisit că au putut vedea pe rudele lor. Să nu fi fost aceste rude doar niște demoni deghizați care să îi facă să creadă pe cei naivi că în cele din urmă totul este în regulă și ei au ajuns de s-au reconciliat în moartea clinică cu familia și cu cei care au murit mai înainte de ei? După cum am spu demonii sunt ființe fără de milă care nu țin cont de sentimentele oamenilor și care fac orice să înșele și să îi arunce pe oameni în confuzie. Iată de ce când avem de a face cu un caz de moarte clinică trebuie să îl facem să treacă de proba demonilor. Mai bine spus trebuie să ne ridicăm întrebarea dacă ceea ce a fost experimentat de cel cu moartea clinică nu a fost o înșelăciune demononică? Am văzut că în cazul lui Er demonii i-au prezentat ca fiind adevărată reâncarnarea. La fel de atunci când cineva are moarte clincă trebuie să fim cât se poate de atenți cu ceea ce demonii ar putea să ne sugereze nouă și celor care se află în moartea clinică printr-o asemenea experiență. Aceasta fiindcă după cum am spus în mare Dumnezeu Tatăl a lăsat în așa fel lucrurile ca noi să nu putem avea acces la ceea ce este dincolo de lumea noastră decât numai după moarte.[35]

O altă arătare care ține de ordinul senzaționalului o avem din viața Sfântului Pahomie cel Mare. Se spune că la un moment dat Sfântul Pahomie cel Mare s-a depărtat de mănăstirea lui pentru a se nevoii. Dintr-o dată în locul în care se afla sfântul s-a făcut o lumină mare și din lumină a ieșit diavolul cu chipul lui Hristos.

- Cine ești tu? A întrebat Sfântul Pahomie.
- Nu știi cine sunt eu?
- Dacă știam cu adevărat cine ești nu te mai întrebam.
- Pahomie eu sunt Hristos și am venit la tine ca la un prieten al meu.

Sfântul Pahomie a avut o mare îndoială că cel care se afla în fața lui era cu adevărat Hristos. Aceasta fiindcă atunci când se arată Hristos în general omul simte pace și liniște, ori el a căutat la inima lui și a văzut că simțea teamă și frică față de apariția senzațională.

- Tu nu ești Hristos, i-a spus sfântul celui din lumină.
- Pahomie, cum nu mă recunoști?
- Tu ești diavolul.
- Sunt Hristos și închină-te mie.

-Diavole ! Pleacă de la mine: blestemat să fii tu, și vedenia ta și răutatea viclenelor tale gânduri.

În cele din urmă diavolul a dispărut.

Vedem aici încă un caz care se aseamănă foarte mult cu experiențele morților clinice. Mai toți cei care au trecut prin moartea clinică spun că la capătul tunelului prin care au trecut au putut vedea lumină. Este oare această lumină îngerească sau demonică? Este greu de spus. Din cazul cu Sfântul Pahomie cel Mare putem vedea că și el a putut vedea o lumină mai înainte de a i se arăta diavolul. Aceasta este ceea ce ne spune că diavolul poate la fel de bine să creeze senzația unei lumi îngerești sau chiar dumnezeiești.[36]

Lumina spirtuală trebuie să știm că poate să vină și de la diavol. Aceasta nu este o lumină. Totuși lumina este un letmotiv în cazul experiențelor morții clinice. Aceasta fiindcă moartea clinică este fără doar și poate un punct de interferență dintre angelic și demonic. Din aceasta nu trebuie să înțelegem că toate experiențele morții clinice sunt demonice sau provin de la demoni. Este posibil ca unele experiențe ale morții clinice să vină de la Dumnezeu. Este posibil ca unii chiar să fi văzut îngeri sau ființe de lumină după cum susțin mai multe persoane. Ceea ce am voit să prin rândurile de mai sus este să atragem atenția asupra faptului că în lumea spirituală lucrurile nu sunt chiar atât de simple. Lucrurile de multe ori nu sunt simple nici în viața noastră pământească. Cât de greu este să găsim un falsificator de bani și banii falși pe care îi produce. La fel de bine este greu să știm cu exactitate dacă în moartea clinică se manifestă îngeri sau demoni. Aceasta fiindcă de multe ori lucrurile sunt greu mai greu de a se discerne. Discernământul dacă nu îl avem ne poate face să credem că o moarte clinică a venit de la Dumnezeu și poate să ne îndrepte în spre o anumită religie străină de Hristos. Mai nou de moartea clinică vorbește și New Age-ul și alte curelte sincretiste de gândire religioasă. După cum am spus mai fiecare religie a

---

[35] Dumitru Constantin Dulcan, *Mintea de dincolo* (Editura Eikon, 2015 reeditare).

[36] Lumina este un element pe care mai toate experiențele morții clinice l-au mărturisit. Unii ar putea să se întrebe cum pot demonii să se îmbrace în lumină fiindcă ei sunt ființe ale întunericului? Este posibil ca un demon al întuneciului să fie văzut în lumină îngerească? Nu este oare aici o contradiție? Din Vechiul Testament știm că demonii au o oarecare putere fiindcă ei au făcut mai multe minuni. Când Sfântul Moise a aruncat toiagul jos în fața faraonului egiptean toiagul s-a transformat instanatneu în șarpe. La fel au făcut și magii egipteni, au aruncat toiegele lor jos și ele s-au preschimbat în șerpi. Din aceasta deducem că și demonii au o oarecare purere și se pot prezenta din ființe ale întunericului în ființe ale luminii. Totuși puterea lor nu este mai mare decât a lui Dumnezeu. Aceasta a putut să fie văzută și din faptul că șarpele lui Moise a mâncat pe șerpii magilor egipteni.

ajuns să intrepreteze moartea clinică în funcție de propriile preconcepții și dogme. Este crezut în cele din urmă numai ceea ce vine să confirme dogma religiei respective. Ceea ce este adevărat este că niciunul dintre cei care au avut moarte clinică nu au devenit ateu. Aceasta fiindcă cu toții și-au dat seama că au experimentat ceva care nu ține de această lume. Când am purces la scrierea acestei cărți am cercetat mai multe raportare a celor care au trecut prin moartea clinică. Aceste raporte spun că au fost și cazuri de persoane care deși nu erau afiliate religios mai înainte de a avea o moarte clinică în cele din urmă au ajuns să devine *persoane spirtiuale*. Mai bine spus sau cu alte cuvinte aceste persoane au devenit religioase în sensul că au început să recunoască religia dar aceasta nu le-a făcut să fie persoane practicante religios sau mai bine spus chiar creștin ortodoxe. Aceste persoane care au trecut prin moartea clinică au preferat să țină credința religioasă în viața privată fără să adopte nici un fel de cult religios. Aceasta fiindcă ceea ce le-a învățat în cele din urmă experiența morții clinice a fost să nu se mai teamă de moarte. Să fie oare numai aceasta ceea ce are nevoie omul sau mai bine spus ce trebuie să înțeleagă omul din experiența morții clinice? Cel mai probabil nu.[37]

După cum au loc morțiile clinice ceea ce poate să fie remarcat este că în cele mai multe cazuri ele survin în accidente. Aceste accidente sunt în acest sens privite ca fiind providențiale. Este adevărat că nu trebuie să căutăm să avem accidente pentru a ajunge să avem o moarte clinică. Aceasta fiindcă nimic din această lume nu poate să ne garanteze că vom ajunge să avem o moarte clinică. Sunt multe accidente de mașină care ajung în cele din urmă să se manifeste prin moartea clinică. Mai toate aceste persoane care au trecut prin accident de mașină și ulterior au intrat în stop cardio-respirator susțin că experiența în sine a fost decisivă și i-a schimbat dată pentru totdeauna. Totuși, deși sunt publicate mai multe materiale despre moartea clincă pe internet și sunt chiar și edituri care s-au specializat în moartea clinică în cele din urmă sunt puține cazurile de persoane care s-au schimbat după ce au auzit sau au citit de cazuri de moarte clinică. Aceasta fiindcă se consideră că moartea clinică în cele din urmă îl vizează numai pe cel în cauză. O astfel de atitudine trebuie să fie cât se poate de eronată. Moartea clinică este o experiență care nu se rezumă numai la persoana care a ajuns să o trăiască ci la fel de bine îi privește și pe cei din jur și pe cei care au ajuns să afle despre existența celui în cauză. În America de sud a fost cunoscut cazul unei persoane care a suferit un accident de mașină și care în urma acestuia a căzut în comă. Doctorii îi dădeau puține șanse se supraviețuire accidentatei. Un ziar de mare tiraj a relatat cazul accidentului și faptul că accidentata se afla în comă la spital. La câteva zile după aceasta bolnava și-a revenit. Ea a mărturisit că în tot timpul comei a simțit că este vie și că sufletul i-a ieșit din trup. Sufletul ei a intrat într-un spațiu negru din care nu mai era ieșire. La un moment dat a putut vedea o lumină mică ce se îndrepta spre ea. Lumina se tot apropia, se tot apropia până ce a ajus să o învăluie. În cele din urmă mai înainte de a se trezi din comă a auzit o voce care i-a spus că lumina care a văzut-o a fost rugăciunile unui creștin care a aflat despre condițiile ei că este în comă din ziar și a decis să se roage pentru ea.[38]

Deși moartea clinică nu are loc destul de des adevărul este că am ajuns să trăim într-o lume în care la drept vorbind ne-am obișnuit cu moartea clinică. Moartea clinică este un fapt obișnuit pentru noi fiindcă ni se pare ceva la locul lui să auzim la televizor sau pe internet că sunt unii care au fost declarați morți și mai apoi și-au revenit la viață. Aceasta fiindcă lumea uită foarte ușor care este diferența dintre obișnuit și neobișnuit. Trebuie să fim cât se poate de conștienți că moartea clinică nu este un lucru obișnuit. Aceasta fiindcă nu este în firea lucrurilor ca morții să se trezească la viață. Cei mai mulți dintre cei care au revenit la viață au susținut că ori Iisus ori o ființă de lumină le-a spus că nu a venit timpul ca ei să moară și că trebuie să se întoarcă în trup și să trăiască. Uneori li s-a spus că trebuie să aibă grijă de viața lor, în timp ce alteori li s-a spus că trebuie să se ocupe de creșterea copiilor lor. Cei mai mulți care au trecut prin moartea clinică mărturisesc că au simțit un fel de iubire imensă ce a ieșit din ființa de lumină pe care au văzut-o sau chiar din Iisus. Ei consideră în acest fel că în nici un fel nu au putut să fie înșelali de diavol fiindcă diavolul nu poate iubii. În acest sens fiindcă au fost iubiți și octroțiți au fost mulți care au susținut că nu au mai voit să se întoarcă în trup dar că în cele din urmă ființa de lumină sau chiar Iisus i-a trimis din nou în trup. Ceea ce trebuie să știm este că la fel cum diavolul poate să

---

[37] Vasile Gafton, *Moartea, pragul dintre vieți. Gânduri despre moarte* (Sibiu, 2015).

[38] Coma este foarte mult o stare asemănătoare cu moartea clinică. Adevărul este că singura deosebire dintre moartea clinică și comă este că în comă funcțiile vitale ale subiectului sunt în funcțiune. Este bine să știm că au fost și cazuri de comă care au sfârșit în moarte. Este bine să fim atenți cu cei în comă și să știm că până în ultimul moment există șansa ca ei să se vindece. Sunt mai multe persoane care susțin eutanasierea celor care sunt în comă mai multe zile fiindcă în cele din urmă ei sunt persoane moartea. Am văzut în cazul de mai sus din America de Sud că au fost și persoane care medical erau declarate fără șansă de a se trezi din comă și care în ultimul moment și-au revenit la viață. Iată de ce trebuie să nu ne pierdem speranța atunci când cineva cade în comă și să ne rugăm pentru acea persoană.

simuleze senzația de lumină angelică la fel de bine el poate să simuleze și senzația de iubire. Diavolul este un manipulator care se poate baza pe funcțiile biologice ale omului și a le influența în modul în care dorește el. Pentru aceasta nu trebuie să credem că tot ceea ce experimentăm ca ființe de iubire în lumea de dincolo sunt în cele din urmă îngeri. Ei la fel de bine pot să fie diavoli. Am văzut că în cazul Sfântului Pahomie cel Mare diavolul s-a prefăcut pe sine în însuși chipul lui Hristos. Este adevărat că în moartea clinică întâlnirile cu Iisus și cu îngerii sunt extrem de frecvente. Un american pe nume Marvin Besten a suferit o moarte clinică în timp ce era operat de o tumoare pancreatică. Marvin spune că în timp ce era operat și funcțiile lui biologice a fost luat de niște ființe de lumină și dus la poarte raiului unde a putut să se întâlnească cu Sfântul Apostol Petru care l-a trimis înapoi în trup fiindcă i-a spus că el nu se găsea scris în "cartea vieții" (un fel de registru cu toți cei morți și vrednici de rai). Marvin Besten susține că experiența lui a fost cât se poate de adevărată și nu a avut nici o îndoială că ea ar putea să fie o înșelăciune demonică sau cel puțin aceasta este impresia pe care o avem din cartea pe care a scris-o și care a fost citită de mai multă lume. Totuși, având în vedere spiritualitatea creștin ortodoxă este posibil ca Marvin Besten să fie fost victima unei înșelăciuni demonice sau în nici un caz nu trebuie să excludem această posibilitate.[39]

Devine evident că moartea clinică este un element obișnuit în lumea noastră. Mai toate țările din lume au câteva cazuri de persoane care au trecut pragul morții și mai apoi s-au întors înapoi. După cum foarte bine putem să ne dăm seama moartea clinică în sine nu este un fapt care ține de senzațional dar în lumea noastră ea a ajuns să fie înțeleasă ca un fapt care ține de senzațional. De mai multe ori auzim la buletinele de știri ale diferitelor televiziuni de cazuri de persoane care în urma unor împrejurări vitrege au murit pentru ca mai apoi să se întoarcă la viață. Să fie în cele din urmă moartea clinică doar un lucru care ține de senzațional și atât? Puțin probabil. Aceasta fiindcă după cum am spus raportat la umanitate sunt puține cazurile de moarte clinică. Mare parte dintre oameni nu au parte de această experiență extremă. Am spus că moartea clinică este o experiență extremă fiindcă de cele mai multe ori ea survine în urma la mai multe accidente, în timpul operațiilor chirugicale sau în condiții de vreme neprielnice (furtuni, cutremure, avalanșe etc). Așa se face că fiindcă moartea clinică a devenit un subiect de senzațional în cele din urmă oamenii din zilele noastre îi acordă atenție limitată. Este un subiect pe care îl putem vedea la televizor dar în nici un fel aceasta nu ne afectează pe noi personal. După cum am afirmat în rândurile de mai sus mai toți cei care au trecut prin moartea clinică au devenit într-un fel sau altul religioși dar nu au ajuns să devină persoane care să se dedice ca și călugării creștin ortodocși deplin lui Dumnezeu. Este aici de remarcat că în timp ce călugării creștin ortodocși nu au avut nici un fel de moarte clinică ei au ajuns să trăiască numai pentru Hristos. Nici unul dintre cei care au avut moarte clinică nu am auzit că a voit să se călugărească sau să devină creștin ortodox. Pentru noi cei de credință creștin ortodoxă aceasta trebuie să ne dea de gândit. Aceasta fiindcă sunt mulți protestanți și neoprotestanți care deși au trecut prin moartea clinică în nici un fel după o asemenea experiență nu s-au simțit atrași de creștinsimul ortodox și nici de sfinții creștin ortodocși.[40]

În Statele Unite ale Americii s-a putut remarca faptul că numărul celor care au trecut într-un fel sau altul prin moartea cinică este de ordinul milioanelor. Anual apar în America mai multe cărți în care sunt oferite detaliile celor care au fost morți câteva minute sau câteva ore pentru ca mai apoi să se întoarcă la viață. Aproape toate aceste experiențe extreme sunt unele care Îl au în centru pe Iisus și pe sfinții îngeri. De fapt fiindcă mai mulți nu știu ce înseamnă un înger, în cadrul morții clinice îngerii sunt denumiți de cele mai multe ori ca "ființe de lumină." Avem de a face prin urmare mai ales în cazul americanilor cu un fenomen de amploare care se numește moartea clinică. Ceea ce se poate ridica în mințile creștinilor ortodocși este dacă diavolul poate să creeze o moarte clinică? Adevărul este că nu se știe de nici un caz în care diavolul prin puterile lui să fi creat moartea clinică. Aceasta fiindcă după cum am spus în rândurile de mai sus moartea clinică în cele mai multe cazuri a survenit în situații extreme. Au fost persoane care au căzut într-o apă și mai apoi fiindcă nu a fost cine

---

[39] Marvinj Besten, *My journey to heaven: what I saw and how it changed my life* (Revell, 2012).

[40] A fi spiritual sau o persoană spirituală este un fapt care ține mai mult de dispoziția sufletească a cuiva. Cei mai mulți dintre cei care au trecut prin moartea clinică deși mai mulți nu erau persoane religioase declară că după experiența morții clinice au devenit persoane mai sprirituale. Să fie oare acesta motivul pentru care ei au avut moarte clinică? După cum am spus prezența celor care au avut moarte clinică în lumea noastră nu este una la fel de eficentă cu a creștinilor ortoodcși. Aceasta fiindcă a fi spiritual este fără doar și poate o noțiune cât se poate de vagă. Este vagă fiindcă în sine omul care a trecut prin moartea clinică de cele mai multe ori vede aceasta ca un fel de voință a lui Dumnezeu care s-a referit la el și numai la persoana lui și aceasta nu are nici un fel de implicație cu persoanele din jur. Să fie moartea clinică o experiență individuală care nu îi privește pe cei din jur? Adevărul este că nu. Toți suntem chemați să vedem cum a trecut cineva prin moartea clinică fiindcă în cele din urmă și noi vom murii.

să le salveze au intrat în moartea clinică. După mai multe minute de încercări de resuscitare aceste persoane s-au trezit din nou la viață. Iată prin urmare că nu putem să vorbim de diavol ca fiind cauza morții clinice fiindcă după cum am spus împrejurările sunt de așa natură încât ne spun că nu diavolul este cel care îi aruncă pe oameni în moartea clinică. Totuși, odată ce omul a ajuns pe cealaltă lume diavolul poate intervenii într-un fel sau altul pentru a îl ispitii pe subiectul morții clinice. Iată de ce în cazul morții clinice trebuie să fim cât se poate de precauți. Aceasta fiindcă sunt puțini cei care iau în considerare că ar putea să fie victima unei înșelăciuni diavolești. Diavolul a înșelat pe mult prea multă lume pentru ca în cele din urmă să credem că moartea clinică este total lipsită de prezența lui. Dacă Dumnezeu Tatăl există cum este posibil ca în cazul unei morți clinice să intervină și diavolul? Este corect așa ceva? Ceea ce trebuie să știm este că fiindcă omul este o ființă înzestrată cu libertate în cele din urmă Dumnezeu Tatăl îl poate lăsa pe diavol să ne ispitească. Sfinții părinți ne spun că de multe ori gândurile pe care le avem nu sunt originate de noi înșine ci de diavol. Prin urmare diavolul se poate manifesta în gândurile noastre. Dacă el se poate manifesta prin gândurile noastrea înseamnă că el se poate manifesta și în moartea clinică.[41]

O altă experiență a morții clinice o avem din statul Ohio din America. Este vorba de experiența morții clinice a lui Alexander Malarkey un băiat care se afla cu tatăl său într-o mașină în călătorie. La un moment dat în fața mașinii șoseaua trebuia să ocolească un deal. Fiindcă în proces de ocolire Kevin Malarkey nu a văzut o mașină care venea în sens opus și a ajuns de s-a ciognit de ea. Aceasta a dus fără de nici o îndoială la un accident. Copilul lui Jevin Malarkey, Alexander Malarkey a spus că a putut să vadă cu dintr-o dată a apărut un înger care l-a salvat pe tatăl său. Din cauza impactului accidentului Kevin a ieșit din parbriz. Acesta este momentul în care a apărut îngerul și l-a salvat pe Kevin prin faptul că l-a prins ca să nu se lovească de celalată mașină sau de asfalat și așa să moară sau să se rănească. Fiul Alexander Malarkey a spus că a putut să vadă aceasta în stare de levitație fiindcă în momentul accidentului el a părăsit trupul care a rămas mort pe bancheta mașinii. Aa venit un ellicoper medical și trupul mort al băiatului a fost dus la spital. În tot acest timp cât a fost mort băiatul Alexander Malarkey a mărturisit că a venit un înger care l-a luat și la dus la porțile raiului. Aceste porți s-au deschis și în cele din urmă Alexander s-a întânit cu Iisus care spune el că i-a apărut printr-o "gaură în rai." Mai apoi Alex s-a deșteptat în salonul de spital. Aceasta este în linii mari experiența morții clinice pe care Alexander Malarkey a avut-o și care a fost publicată de tatăl său într-o carte ce a devenit ulterior un bestseller internațional. Această experiență a morții clinice nu face decât să urmeze modelul la mai toate experinețele morții clinice pe care le-am găsit relatate în lumea de azi. Este în acest sens un caz de moarte clinică tipică ce respectă toate tiparele obișnuite ale acestei experiențe extreme.[42]

Fiindcă s-a mediatizat mult acest caz în America în cele din urmă la puțin timp după ce cartea a apărut pe piață Kevin și Alex Malarkey au spus adevărul: nu a existat nici un accident și nici o moarte clinică. Povestea a fost una ficțională și a fost spusă din dorința de a devenii celebrii. Avem aici un caz destul de ciudat de două persoane care au mințit că au avut moarte clinică fiindcă știau că a vorbii despre moartea clinică este un lucru care ține de senzațional și i-ar face imediat să devină celebrii. Iată prin urmare că sunt și cazuri în care moartea clinică ajunge să fie contrafăcută de oameni și nu de diavol. Acesta este un motiv în plus pentru care trebuie să știm că moartea clinică fără doar și poate poate să fie contrafăcută. Iată de ce nu trebuie să credem tot ceea ce ne spun semenii noștrii despre moartea clinică fiindcă evident că ei pot să mintă. Cazul lui Kevin și Alex Malarkey sunt cât se poate de evidente. Lumea vrea celebritate și pentru aceasta în ceea ce privește moartea clinică este adevărat că pot să apară mai mulți impostori. În acest sens este adevărat că mai ales pe internet ciculă mai multe povești despre moartea clinică. Sunt redate cu lux de amănunte toate experiențele extreme prin care au tercut mai multe persoane când au suferit moartea clinică. Putem să credem astfel de povești? După cum ne spune cazul familiei Malarkey adevărul este că nu trebuie să credem tot ceea ce susțin unii despre experiențele lor cu moartea clinică. Iată că sunt și cazuri de persoane bolnave care voiesc să tragă atenția asupra lor și în cele din urmă ajung să ne mintă. Nu trebuie să credem orice despre moartea clinică fără să avem o dovadă în acest sens. Totuși, trebuie să știm că moartea clinică este un fenomen care există chiar dacă după cum am putut vedea el ajunge să fie contrafăcut. Prin urmare putem vedea că în lumea noastră moartea clinică este o experiență constantă. Nu se știe o situație anume în care cineva trece prin moarte clinică fiindcă ea nu a suvernit niciodată în mod așteptat. Sunt persoane care au trecut prin accidente și nu și-au mai revenit din moartea clinică sau din comă și prin urmare nu poate să fie sau să existe nici un garant că dacă trecem printr-un accident șansele

[41] Jean Jaques Charbonier, *Le 7 bonnes raisons de croire l'au-dela* (Paris, 2015).
[42] Kevin & Alex Malakey, *The boy who came back from heaven* (Editura Tyndale, 2010).

noastre de a ne revenii la normal sunt în favoarea noastră. Prin urmare moartea clinică trebuie să știm că nu este numai o experiență senzațională dar la fel de bine și una care nu poate să fie predictibilă. Nu este predictibilă fiindcă ea apare în situații în care nimeni nu s-ar putea aștepta la ea. Totuși, este bine să știm că ceea ce fac oamenii de știință când investighează moartea clincă este un lucru bun. Este un lucru bun fiindcă în acest mod în cele din urmă ei ajung să își dea seama de toate implicațiile ei. Moartea clinică este studiată științific în zilele noastre și fără doar și poate că acest fapt este un pas înainte. Totuși, trebuie să știm că nu putem să credem orice din moartea clinică fiindcă sunt mulți care doresc să atragă atenți asupra lor și prin urmare se dau ca fiind victime ale morții clinice. Aceste persoane sunt în acest sens familiare cu experiența morții clinice fiindcă au auzit de cazuri adevărate ale ei și prin urmare sunt cât se poate de eficenți în a își adapta povestea la cazul lor. După cum am spus sunt cazuri în care persoanele care au trecut prin moartea clinică nu au văzut nici un fel de ființe de lumină și nici pe Iisus dar au putut să se întâlnească cu rudele lor moarte cu care de multe ori au avut conversații lungi. Ceea ce trebuie să știm mai înainte de a crede astfel de experiențe este că diavolii pot să ia chipul persoanelor moarte fiindcă ei cunosc pe toți cei care au murit. În viața Sfântului Ioan Teologul se știe că sfântul s-a confruntat cu un vrăjitor care a invocat demoni pentru ca aceștia să ia chipul a mai multor morți dintr-un oraș pentru a îi face pe oameni să creadă că vrijitorul avea puterea să învie morții. Iată prin urmare că diavolii pot să ia chipul de oameni morți.[43]

Prin urmare am vorbit despre faptul că nu numai diavolul poate să contrafacă moartea clinică ci și unii oamenii ajung să facă aceasta. Iată de ce este bine să știm că moartea clinică poate să devină un subiect cât se poate de sensibil. Este un subiect sensibil fiindcă trebuie să știm că în nici un fel limita dintre viață și moarte nu este un subiect grosier. Ce îi face ca unii să se întoarcă din moarte în timp ce alții mor odată pentru totdeauna este o temă care trebuie să ne dea de gândit. Trebuie să ne dea de gândit fiindcă în ceea ce privește moartea Dumnezeu nu lasă nimic la întâmplare. Nu lasă nimic la întâmplare fiindcă limita dintre viață și moarte odată ce a fost trecută nu mai este cale de întoarcere. După cum am spus cu toate teoriile științifice care spun că moartea clinică este explicată prin mai multe funcțiile biologice latente ale organismului uman în cele din urmă ceea ce trebuie să știm este că nu se poate vorbii de trecerea limitei dintre viață și moarte fără să luăm în calcul voia lui Dumnezeu. Aceasta fiindcă în sens generic nu este posibil ca cineva care a trecut prin moarte să se întoarcă în viață dacă nu este voia lui Dumnezeu. Fiindcă diavolul luptă împotriva lui Dumnezeu este adevărat că el poate să inspire mai multe viziuni sau mai multe vedenii în moartea clinică pentru a induce în eroare pe cel mort clinic. Iată de ce este bine să știm că trebuie să fim mult mai receptivi cu lucarea demonică ce ajunge să contracareze lucrarea lui Dumnezeu dacă nu este conștientizată deplin. Moartea clinică este un subiect fecund ce îi face pe cei mai mulți dintre noi să avem sentimente de fascinație. Iată cum sunt persoane care sunt avide în a citii și a afla cât mai multe despre experiența morții clinice.[44]

Un alt caz amplu mas mediatizat al morții clinice ce de data aceasta nu a fost negat la final a fost cel a lui Don Piper din America. Don Piper se afla pe drum cu mașina drum întorcându-se de la o conferință religioasă. Pe drum un tir cu 18 roți a călcat peste el și i-a strivit mașina. Aceasta fiindcă tirul a intrat pe contrasens. Medicii ajunși la fața locului au declarat după ce l-au consultat că el a murit pe loc. În timp ce trupul lui Don Piper stătea sub mașina strivită sufletul lui s-a ridicat spre ceruri și a ajuns în rai. Acolo a putut să vadă câmpii numai de lumină și a experimentat după cum ne spune el toată frumusețea raiului. A auzit o muzică cum nu a mai auzit niciodată. La 90 de minute după momentul accidentului în timp ce un pastor se ruga pentru el în cele din din urmă Don Piper își revine la viață. După aceasta a urmat un lung proces de recuperare pe care Don Piper l-a trecut cu bine. Avem aici un caz de moarte clinică în care vedem că o persoană a fost declarată moartă timp de 90 de minute. Iată prin urmare încă o dovadă ce nu poate să fie contestată că există viață după moarte. Nu putem să fim 100% siguri că ceea ce a experimentat Don Piper a fost o viziune care a venit de la Dumnezeu Tatăl dar ceea ce este sigur este că el timp de 90 de minute, deși trupul lui a fost declarat mort sufletul lui a fost

---

[43] Cristian Spătărelu (trad), *Viața după moarte. Noi mărturisiri cutremurătoare* (Galați, 2003).

[44] După cum am spus pe noi creștinii ortodocși experiențele morții clinice ne încredințează de un singur fapt și un mare adevăr: că există viață după moarte, că nu totul se încheie cu moartea. Deși aceasta este funcția pozitivă a experiențelor morții clinice în cele din urmă funcția negativă este că ceea ce poate să fie experimnetat în moartea clinică poate să fie la fel de bine o înșelăciune demonică. Aceasta este ceea ce marii savanți ai lumii care studiază cu amănuntul moartea clinică nu vor să ia în conisiderare. Fiindcă savanții tind să fie persoane empirice în cele din urmă ei cred numai ceea ce aud și nu vor să recunoască faptul că în lumea de dincolo nu sunt numai Dumnezeu Tatăl și îngerii ci la fel d ebine sunt și diavoli care voiesc să ne înșele și să ne inducă în eroare prin a ne manipula. Iată de ce trebuie să știm că moarea clinică poate să fie manipulată de diavoli. Am fi mult prea naivi să credem că diavolii nu pot să intervină în experiența morții clinice.

viu. Fără doar și poate că avem un caz care ne spune că viața nu se termină cu momentul morții. Fără doar și poate că acest caz al lui Don Piper este unul care urmează modelul tipic al unei experiențe a morții clinice. Este un caz tipic al morții clinice fiindcă a avut loc în circumstanțe cât se poate de vitrege. De fapt mai toate cazurile de moarte clinică au avut loc în situații extreme. Nu știm dacă Don Piper a fost victima unei viziuni demonice dar ceea ce este sigur este că el a trăit în timp ce trupul lui era mort. 90 de minute de moarte clinică este fără doar și poate un interval destul de lung de timp. Este încă o dovadă a faptului că viața nu se încheie odată cu moartea trupului ci la fel de bine sufletul continuă să trăiască și să experimenteze realitățile lumii de dicolo. Don Piper care este și pastor protestant este însă deplin convins că ceea ce a experimentat el nu este în nici un fel o înșelăciune demonică. El este convins că tot ceea ce a trăit a venit de la Dumnezeu și a voit în cele din urmă să își facă cunoscută experința lui și altora. Așa se face că el a scris o carte în care și-a relatat cu lux de amănunte tot ceea ce trăit în cazul morții clinice. Cartea scrisă de el a devenit un bestseller care s-a tradus în mai multe limbi și entru unii a devenit o carte autoritativă în ceea ce privește moartea clinică.[45]

Se spune că un preot din București a întâlnit odată un caz cât se poate de ciudat. Era vorba de o fată care susținea că ea ajuns să îl vadă pe Hristos și pe îngeri. Fata a venit la biserică și stătea singură.

- Fiica mea ce faci? A întreabt-o părintele.
- Eu? Sunt bine. Doar mă rog.
- Ai venit să te spovedești?
- Nu, fiindcă eu nu am nevoie de spovedanie fiindcă sunt mireasa lui Hristos dar, aș vrea să vorbesc personal cu tine părinte.
- Te ascult fiica mea. Ce vrei să îmi spui? A spus părintele care era cumva mirat că fata se considera miresa lui Hristos.

Fata a început să îi povestească toate experințele ei tărite în duh. A văzut îngeri, a văzut sfinți și chiar raiul. Părintele și-a dat seama că este înșelată de diavol.

- Da părinte am să vă spun cea mai mare întâmplare pe care am avut-o.
- Ce întâmplare fiica mea?
- Știți părinte eu L-am văzut pe Iisus Hristos.
- L-ai văzut pe Iisus Hristos?
- Da părinte. Hristos mi-a spus că pentru multa mea curăție m-a ales ca eu să îi fiu mireasă. Hristos mi-a spus că m-a ales pe mine pentru a vestii oamenilor pedepsele ce vor ajunge să vină pe pământ.
- Fiica mea, dacă mai vrei să vorbim trebuie să o faci sub patriafilul la spovedanie.
- De ce părinte?
- Fiindcă este mai bine așa pentru sufletul tău.
- Bine părinte, dacă insistați.

Părintele a început să o spovedească. După mai multe întrebări a urmat aceasta:

- Fiica mea tu îți faci cruce?
- Eu să îmi fac cruce?
- Da fiica mea.
- Eu nu am nevoie să îmi fac cruce fiindcă Hristos care locuiește în mine nu are nevoie ca eu să îmi mai fac cruce.
- Fiica mea eu cred că tu ești înșelată de diavol.
- Eu să fiu înșelată de diavol?
- Exact. Diavolul nu suportă crucea.
- Nu cred.

Părintele i-a spus că dacă vrea să scape de diavol să își facă cruce. Ceea ce s-a întâmplat după spovedanie a fost cât se poate de neașteptat: fata și-a pierdut memoria și numai seara a reușit să ajungă acasă fiindcă nu mai știa drumul spre casă. Când a ajuns acasă nu și-a mai recunoscut părinții și a început să țipe și să urle. A fost luată și dusă la spital. La mai mult timp din nou a acceptat să se vadă cu părintele care o spovedise. Nu se vindecase fiindcă nu vroia să accepte că a fost înșelată de diavol. Duhurile rele care i s-au arătat i-au spus că vor urma să îi facă un copil. Fata era supărtată fiindcă din momentul în care se spovedise toate duhurile pe care le văzuse nu i se mai arătau. Mai înainte diavolul îi dăduse întâlnire într-un loc din București doar că fiindcă era spovedită diavolul nu s-a mai arătat.

---

[45] Don Piper, Cecil Murphey, *90 de minune în rai. O poveste adevărată despre viață și moarte* (Editura Adevăr Divin, 2009).

Avem în acest caz un alt mod prin care diavolul poate să îl înșele pe om. La fel cum diavolul a înșelat-o pe această tânără cu tot felul de viziuni și de vedenii la fel de bine trebuie să știm că diavolul se poate folosii de intervalul scurt al morții clinice și să aducă tot felul de minciuni pe care să le planteze în sufletul celui care a trecut prin moartea clinică. Iată de ce este bine să știm că nu putem în nici un fel să fim siguri de ceea ce are loc în moartea clinică. În cazul lui Don Piper din întâmplarea de mai sus am putut vedea că el timp de 90 de minute a fost declarat mort. El nu are nici cea mai mică îndoială că ceea ce a experimentat el a fost adevărat și a venit de la Dumnezeu. Totuși, noi care suntem creștin ortodocși și care am văzut că diavolul una zice și alta face în cele din urmă trebuie să fim mult mai precauți și să ne dăm seama că este posibil ca acest Don Piper din America să fi fost și el victima unei înșelăciuni demonice. Aceasta fiindcă chair dacă el era pastor aceasta nu înseamnă că a fost scutit de lucrarea diavolului. Diavolul știe că în momente de criză omul este pregătit să accepte orice care ar putea să îi ușureze situația și iată de ce el nu se dă înapoi în nici un fel să intervină în momente critice din viața unei anumite persoane. Moartea clinică este fără doar și poate un moment critic din viața cuiva fiindcă se știe că nu este sigur că acea persoană se mai poate întoarce din moarte. Iată de ce în cele din urmă nu trebuie să excludem posibilitatea că diavoul poate să își facă simțită prezența în moartea clinică.[46]

Moartea clinică este prin urmare o experiență care este foarte greu să fie asimilată vieții duhovnicești. Aceasta fiindcă mai toată lumea care aude de moartea clinică este înclinată să o privească drept o experiență empirică sau mai bine spus o experiență care ține numai de această lume. Trebuie să știm că prin sine în cele din urmă moartea clinică este o realitate care se leagă de viața duhovnicească. Se leagă de viața duhovnicească fiindcă moartea clinică este o ieșire din lumea materială și o intrare în lumea spirituală. În acest sens este adevărat că moartea clinică se leagă cel mai mult și mai mult de suflet. Aceasta fiindcă sufletul este cel care experimentează moartea clinică. Psihologii nu sunt de acord dar moartea clinică o demonstrează că sufletul poate la fel de bine să trăiască și desprins de trup. Iată de ce mai toți cei care au trecut prin moartea clinică în cele din urmă au ajuns să vadă că deși trupul lor era mort sufletul lor la fel de bine și-a continuat viața. Oamenii de știință ne spune că aceasta este numai o halucinație dar cum să fie o halucinație într-un trup mort? Mai poate un trup mort să aibă halucinații? Fără doar și poate că nu. Alți savanți sunt cei care ne spun că moartea clinică nu este nimic mai mult decât o viziune care apare odată ce sufletul reintră în trup. Totuși, momentul în care sufletul intră în trup este numai de o secundă sau mai multe secunde. Cum se face atunci că cei care se reântorc din moartea clinică au experiențe mai lungi decât câteva secunde. Iată de ce este bine să știm că teoria că moartea clinică este o halucinație nu stă în picoare și prin urmare nu poate să fie acceptată. Moartea clinică este o experiență limitată care ne face conștienți că sufletul exsită și el la fel de bine poate să fie trăit și expeirmentat separat de trup. Este un adevăr că credință a creștinismului ortodox că sufletul este unul care continuă să trăiască și după moartea trupului. Cel mai bine aceasta poate să fie văzută din moartea clinică. Am putea să vorbim de o *psihologie a morții clinice*. Această psihologie este una care ne spune că trupul nu poate să trăiască fără de suflet în timp ce sufletul poate să trăiască fără de trup.[47]

Ceea ce am voit să atragem atenția prin urmare în rândurile de mai sus este că mai nimeni dintre cei care au suferit moartea clinică nu și-a pus întrebarea dacă nu cumva ceea ce au experimentat nu este la drept vorbind o înșelăciune care vine de la diavol. Aceste persoane care au avut moarte clinică sunt unele care consideră că tot ceea ce au experimentat în moartea clinică vine de la Dumnezei fiindcă diavolul nu ar avea nici un interes să îi amăgească sau la fel de bine să îi inducă în eroare. Ce interes ar fi avut diavolul să intervină în cazul celor 90 de minune când Don Piper din America a fost declarat mort și mai apoi s-a întors la viață? Un posbil motiv pentru care diavolul putea să îl înțele pe Don Piper ar fi că el fiind protestant nu vrea să știe de Biserica Creștin Ortodoxă. Ori prin faptul că a avut o moarte clinică în care el a văzut raiul și tot felul de peisaje cerești în cele din urmă el ar fi concluzionat că religia în care se află este cea adevărată. Sfinți părinți ai creștinismul ortodox însă ne asigură că nu trebuie să avem nici o îndoială că protesantismul este o erezie. Protestanții sunt din ce în ce

---

[46] Ignatie Briancianinov, *Despre înșelare* (Athos, 1999).

[47] Dogma creștin ortodoxă este cât se poate de clară în acest sens: sufletul vine de la Dumnezeu care îl creiază în momentul concepției, în timp ce trupul este luat din pământ odată cu creația lui Adam și a Evei. Există o legătură strânsă dintre trup și suflet care îi face pe uni psihologi să creadă că trupul este cel care există și că de fapt în cele din urmă sufletul nu este nimic mai mult decât o extensie a trupului. Totuși, se pare că în sens creștin ortodox sufletul este net superior trupului. Aceasta fiindcă omul se seamănă cel mai mult cu Dumnezeu Tatăl în sufletul lui. Iată de ce trebuie să știm că sufletul nu moare odată cu trupul. Fiindcă este de natură spirituală sufletul este mult mai aproape de Dumnezeu Tatăl. În acest sens este adevărat că ne înrudim cu îngerii și cu Dumnezeu și cu trupul nostru dar cel mai mult ne înrudim cu sufletul nostru. Moartea clinică poate să fie în acest sens considerată o prefigurare a momentului morții când sufletul se desprinde de trup și continuă să trăiască singur.

mai puțin conștienți de ce este erezia. Sunt mai multe opinii care susțin că ereziile sunt inspirate de diavoli. Este în acest sens cât se poate de adevărat că dacă un eretic are o experiență a morții clinice în care el vede ființe de lumină, pe Iisus sau peisajele cerești ale raiului, în cele din urmă este posibil ca acest eretic să creadă și mai vârtos în erezia lui. Erezia este adevărat că poate să fie conștientă dar la fel de bine poate să fie și inconștintă. Moartea clinică în cazul ereticilor trebuie să știm că poate să fie una dintre cele mai mari dovezi că diavolul ne înșală și el își continuă munca lui de înșelăciune chiar și în momente extreme și limită cum sunt cele ale morții cilnice. Sunt mai mulți eretici protestanți care se mândresc cu experiențele lor ale morții clinice pe care le văd ca dovezi providențiale ale faptului că ei se află pe calea cea bună. Este adevărat că în acest moment ne dăm seama că lucrurile sunt destul de complicate în cazul morții clinice. Cei mai mulți care au avut morți clinice sunt eretici. Există în acest sens un fel de cult al morții clinice în cadrul protestantismului. Raymond Moody care este considerat deschizătorul de drumuri în ceea ce privește moartea clinică este și el un creștin protestant care nu vrea să audă de Biserica Creștin Ortodoxă. Cum se face că un om care a intervievat mai multe sute de cazuri de persoane care au experimentat moartea clinică este total opac față de ortodoxie? Mai toate cazurile de moarte clincă pe care le-a analizat Raymond Moody sunt creștini protestanți. Chiar și în moartea clinică trebuie să știm că ereticul rămâne tot eretic.[48]

CAPITOLUL 3

MANIFESTAREA DEMONICULUI ÎN PRIVINȚA MORȚII SAU MOARTEA CA EXPRESIE A DEMONCIULUI

Realitatea este că moartea este un subiect despre care mai toată lumea evită să vorbească despre el. Este și de înțeles. Este de înțeles fiindcă a fi preocupat de moarte în cele din urmă poate să fie o dovadă a unui comportament morbid și bolnav. Moartea ne deprimă și voim să facem orice pentru a o evita. Cu cât fugim de moarte cu atât mai mult parcă moartea ne vânează și ne înghite cu energiile ei distructive. Ce este de făcut într-o asemenea situație? Ce poate să facă omul în fața morții care se dovedește nu numai crudă dar la fel de bine nemiloasă. Ni se întâmplă de multe ori ca să vedem cum persoane bune la suflet pe care ne face plăcere să le avem în compania noastră să moară subit. Dintr-o dată nu le mai vedem în jurul nostru și tot ceea ce a rămas de pe urma lor este un mormânt rece. Sfinții părinți ai creștinismului ortodox sunt cât se poate de clari și de preciși în ceea ce privește moartea: moartea nu este creația a lui Dumnezeu ci este o creație a diavolului. Dacă diavolul este autorul morții atunci fără doar și poate că avem o bună percepție despre cine este diavolul. Diavolul s-a dat pe sine ca unul care este mai capabil și mai bun chiar decât Dumnezeu Tatăl și a cerut îngerilor din cer să îl ajute în încercarea de a uzurpra domnia lui Dumnezeu Tatăl pentru a își asuma el dumnezeirea. Majoritatea îngerilor și-au dat seama de nebunia unui astfel de act și nu l-au urmat pe diavol rămândând credincioși lui Dumnezeu Tatăl.[49]

Este evident prin urmare că diavolul este unul care studiază pe om. El poate să vadă și să intuiască momentul în care cineva intră în moarte clinică și la fel de bine poate să primească de la Dumnezeu îngăduința de a își prezenta vedeniile sale acelei persoane nefericite din moartea clinică. Iată de ce în cele din urmă trebuie să știm că nu tot ceea ce este văzut în moartea clinică poate să vină de la Dumnezeu Tatăl. În funcție de viața și de nivelul de credință pe care îl are cineva este posibil ca într-un moment al morții clinice persoane în cauză să primească vedenii de la diavol. Este ciudat în acest sens mai ales în lumea protestantă că deși ei știu despre existența diavolului și a lucrării sale sunt cât se poate de senini și de relaxați în ceea ce privește moartea clinică și pe cei care au experimentat-o. Aceasta fiindcă lumea protestantă este un lume superficială în sens spiritual.

---

[48] Sunt mai puțini cei care știu că marele investigator la morții clinice Raymod Moody a avut o tentativă de sinucidere. Raymod Moody, *Paranormal. My life in pursuit of the Afterlife* (Harper One, 2013).

[49] Este de remacat aici că toate aceste lucruri nu au fost revelate sfinților părinți și autorilor biblici prin intermeidul unei morți clinice ci prin vedenii și viziuni care au venit de la Dumnezeu Tatăl. Este adevărat în acest sens că există o mare asemănare dintre vedeniile pe care unii sfinți le au și experiențele morții clinice. Aceasta fiindcă mai toate experinețele morții clinice sunt sub formă de vedenii. În moartea clinică de mai multe ori persoanele au vedenii. Totuși, trebuie să știm că și diavolul poate să creeze vedenii. Aceste vedenii sunt otravă curată și dacă cel care este scopul lor nu este o persoană de rugăciune poate foarte ușor să cadă pradă lor. Iată prin urmare că vedenii pe care le au sfinții sunt într-un anume fel secundate de vedeniile pe care sufletul le poate avea în moartea clinică. După cum am putut vedea că pustnicul din Egiptul secolului al IV-lea diavolul a creat pentru acesta o vedenie în care el a putut vedea pe creștini în iad și pe Moise și pe evrei în rai. A fost fără doar și poate o vedenie care se aseamănă cu cele relatate de cei care au trecut prin moartea clinică. Diferența este că această vedenie nu a venit de la Dumnezeu ci de la diavol.

Lumea protestantă este superficială fiindcă crede că în nici un fel diavolul nu poate să intervină în moartea clinică. Aceasta fiindcă el nu are cum să știe momentul în care cineva intră în moarte clinică. Trebuie să știm că diavolul este o ființă spirituală care poate străbate destul de ușor spațiul dintre iad și lumea noastră. El este cel care studiază pe om pentru ca să îl poată lovii acolo unde el nici nu se așteaptă. La fel de bine un alt motiv care ne face să credem că diavolul se poate manifesta în moartea clinică este simplul fapt că el este în cele din urmă autor al morții. După cum am spus în introducerea acestei cărți diavolul a fost cel care a experimentat moartea cu mult înainte de om. Atunci când în războiul dintre Sfântul Arhanghel Mihail și îngerii lui și și diavol și demonii săi în cele din urmă diavolul și armata lui au fost înfânți, diavolul se poate spune că a murit fiindcă el a fost aruncat în iad. Iadul este cimitirul diavolilor. Din iad nu mai există nici o cale de întoarcere. Prin urmare iată că diavolul știe mult mai bine decât omul ce este moartea fiindcă el este autorul ei. Prin urmare când cineva moare sau trece prin moarte clinică fără doar și poate că intră sau mai bine spus trece printr-un teritoriu care îi este propriu diavolului.[50]

În acest sens trebuie să știm că nu numai creștinii ortodocși au fost cei care s-au interesat de ceea ce este dincolo de moarte sau dacă cu moartea se termină totul. Sunt mai mulți păgâni din antichitate care au fost cât se poate de interesați și ei de modalități de a afla ce se ascunde dincolo de moartea trupească. Este sufletul unul care supraviețuiește morții trupești? Este sufletul unul care trece din această lume în lumea de dincolo? Aceste întrebări au fost în mințile mai multor păgâni care prin crezul lor în zeița Demeter și în zeița Persefona (în Grecia) sau a lui Isis și Osiris în Egipt se considerau că pot să treacă în ceea ce este dincolo de lumea aceasta și să ajungă în lumea de dincolo. Așa se face că în zilele noastre știm de așa numitele religii de mistere care erau mai mult decât orice un fel de inițiere în lumea de dincolo sau în viața de apoi. Fie că vorbim de cultul zeului Dionisios și a eroului Orfeu sau de zeița Marea Mamă sau de Mitra în cele din urmă mai toate aceste culte antice păgâne și-au propus să elucideze misterul morții. Aceasta fiindcă moartea era fără doar și poate un mister pentru omul antic cum de fapt ea este un mister și pentru omul de azi. Prin mai multe ritualuri și invocații păgânul antic dorea să ajungă să trăiască și după moarte în fericirea veșnică a raiului. Ceea ce vom vedea este că mai multe dintre aceste ritualuri păgâne antice se aseamănă cu revelațiile pe care cei din moartea clinică le au. Se știe de exemplu că romanii credeau în așa numitele Câmpii Elizee care erau câștigate prin religiile de mistere care implicau mai multe banchete rituale. În cultul zeului Dionisios din Grecia se considera că beția este dincolo de toate un fel de sălășluire a zeului Dionisios în sufletul bețivului. În acest sens se considera că vinul este băutura nemuririi. Pentru a ajunge să fi unit mistic cu un zeu sau o zeiță pâgânii antici considerau că trebuie să fie făcut un ritual care implica cu sine un fel de moarte și înviere arhetipală. În acest sens prin aceste ritualuri se considera că în cele din urmă inițiatul a ajuns să câștige viața de după moarte și să ajungă la nemurire.[51]

Ceea ce putem vedea și concluziona din cele afirmate mai sus este că în păgânism idea sau chiar practica morții ritualice nu era deloc un lucru străin. Păgânul antic prin ritualurile religiilor de mistere murea pentru ca să poată să reânvie cu zeul în rai. Fericitul Augustin este cel care la sfârșitul antichității ne-a relatat povestea morții clinice a lui Curma ce la un moment dat a căzut în moartea clinică ce s-a manifestat ca un fel de comă. A ajuns în lumea de dincolo unde i s-a spus că a avut loc o greșală fiindcă a fost confudat cu un potcovar care și el se numea Curma. Curma de care vorbește Augustin era un demnitar public. Ceea ce trebuie să mai știm este că fără doar și poate relatăriile din păgânism ale morții clinice sau a stadiilor asemănătoare morții clinice nu prea pot să fie crezute fiindcă mai toate aceste relatări erau mitizate. Ce este acest proces de mitizare sau mai bine spus de mitologizare? Miturile erau povești care relatau intracțiunile dintre zei și oameni. Ele erau însă hiperbolizate și deveneau un fel de povești științifico-fantastice în care era greu să distingi adevărul de fantezie (minciună). În acest sens se cunoaște povestea sau mai bine spus mitul păgân al lui Orfeu. Cine a fost Orfeu? Orfeu a fost un tânăr care era îndrăgostit de Euridice ce a murit. Orfeu ajutat de zei coboară în hades (iad) pentru a o scoate de acolo pe Euridice și atunci când el se întoarce în lume aduce cu sine secretele nemuririi. Iată prin urmare că este puțin probabil că Orfeu a fost unul care a ajuns să scoată din iad sufletul iubitei sale. Mitul lui Orfeu însă ne spune că păgânii erau conștenți de faptul că exista viață după moarte și de faptul că prin ajutorul zeilor oamenii puteau să treacă din această lume în lumea de dincolo. În mare cam aceleași lucru îl fac și experiențele morții clinice din zilele noastre. Ceea ce mai mulți dintre noi nu am remarcat este că păgânismul nu era străin de călătoria în lumea de dincolo. Poetul grec Pindar (476 înainte de Hristos) era cel care susținea că dacă oamenii duc o viață de virtute și fac numai binele în cele din urmă este cât se poate de adevărat că zeii îi vor

---

[50] Ioan Petru Culianu, *Călătorii în lumea de dincolo* (Iași, 2015 reeditare).

[51] Bartolomeu Anania, *Misterele orientale și creștinismul* (Cluj Napoca, 2013).

duce în rai. Sunt mai puțini cei care știu că în insula grecească Creta și în sudul Italiei au fost descoperite mai multe tablete de piatră care cuprind mai multe formulte și chiar parole ce trebiau rostite pentru cei care treceau din această viață în celalată. Întrebarea este: de unde știau aceștia care sunt cuvintele ritualice sau parolele ce trebuiau să fie rostite pentru ca un mort să treacă cu brio în rai sau în fericirea veșnică? Cel mai probabil cei care au scris aceste tablete aveau revelații de la zeii pe care îi adorau. Sfântul pslamist David ne spune că toți zeii neamurilor neevreiești au fost demoni. Iată prin urmare că lucrurile de leagă. Cei care le descopereau cuvintele și parolele ritualice păgînilor pentru ca morții să ajungă să intre în rai nu erau îngerii ci diavolii. Astfel de tăblițe datează din secolul al V-lea până în secolul al II-lea înainte de Hritos. Toate aceste descoperiri care țin mai mult de ordinul arheolgoiei sunt cele care ne spun că la fel de bine și păgânii credeau în viața după moarte și la fel de bine unii dintre ei chiar sperau că cu ajutorul zeilor în cele din urmă să ajungă să intre în rai. Au ajuns acești păgâni demonolatrii în rai? Este puțin posibil. Aceasta fiindcă demonii înșală dar ei nu ajută pe nimeni să ajungă în rai. Din contră, dacă este posibil ei sunt cei care îi fac pe morți să ajungă în iad.[52]

Vom reda în rândurile de mai jos care este una dintre aceste instrucțiuni care au fost găsite pe tăblițele din Creata și din sudul Italiei în secolul al V-lea înainte de Hristos. "Aceasta este [?] Memoria. Când vei fi pe punctul de a murii, vei ajunge ajunge în trainicele hale ale iadului (hades); la drepta este un izvor și lângă el un chiparos alb strălucitor; acolo se împrospătează sufletele celor care coboară în lumea de dincolo. Nu te apropia de acest izvor deloc. Mai apoi vei ajunge la lacul Memoriei, din care curge apă pentru a te repune pe picioare. Ai grijă fiindcă gardienii sunt aproape. Ei te vor întreba cu multă agilitate ce cauți în regatul umbros la iadului? Atunci tu vei zice: sunt fiul pământului și al cerului înstelat; sunt însetat și voi pierii; pentru acesta vă rog să îmi dați să beau apă din lacul Memoriei pentru a îmi revenii. Atunci ei vor vorbii cu mai marele iadului și în cele din urmă îți vor da să bei din lacul Memoriei și după ce ai băut vei merge mai departe pe calea sacră pe care au călătorit foștii inițiați și pe care mai călătoresc și persoanele bahice."[53] Dacă este să analizăm această relatare fără doar și poate că ea se potrivește de minune cu relatările pe care le avem în zilele noastre cu cei care au trecut sau au suferit moartea clinică. Aceasta fiindcă vedem că cel care a scris tableta mai înainte a ajuns și el pe lumea cealaltă. Să fie această tableată veche de mai bine 2400 de ani o minciună? Nu credem că este o minciună fiindcă ea ne spune că acum 2400 de ani oamenii știau de existența unei lumi de dincolo și la fel de bine este adevărat că știau de existența iadului. Iadul după cum vedem din descrierea de mai sus nu este în nici un fel un loc de tortură ci este mai mult un fel de stadiu al umbrelor. Este adevărat că se poate vedea din descriere un caracter negativ al iadului. Inițiatul pentru a nu ajunge să rămână în iad treabuia să respecte anumite lucruri cum era cel că nu trebuia să bea din izvorul care curgea lângă chiparosul alb strălucitor. Avem aici o descriere a lumii de dincolo care este cât se poate de diferită de lumea de dincolo după cum ne-a descris-o Hristos. Probabil că această descriere a fost făcută de un demon unui păgân mai naiv. Este posibil și o astfel de eventualitate. Totuși, descrierea în sine este extrem de similară cu o experiență a morții clinice. De fapt este adevărat că sunt mai multe tablete orfice care desciu acest izvor din care beau cei morți pentru a își putea continua călătoria în lumea de dincolo. La fel de bine sunt mai multe tăblițe din Creta și din sudul Italiei care vorbesc despre un ținut al lui Lethe (uitare) care era cât se poate de dogoritor și în care mai toți cei de acolo sufereau de sete. Iată de ce la mormântul morților trebuiau aduse mai multe jertfe pentru ca zeii să aducă răcoare peste cei care se chinuiau în căldură. Adevărul este că această descriere este mult mai aproape de descrierea iadului creștin fiindcă în iad sufletele se mistuie în foc. Totuși, se credea că cei care sunt inițiați în misterele orfice își puteau sătura setea prin băutul din lacul Memoriei. O altă tabletă ne spune că inițiații în cele din urmă vor putea ajunge să se întâlnească cu rudele lor care au murit mai înainte fiindcă în acest mod în cele din urmă se vor consola că cei care au murit pe pământ sunt vii în iad. Avem aici evident o imagine cât se poate de confuză despre lumea de apoi și pentru aceasta este adevărat că aceste imagini sunt cât se poate de asemănătoare cu cele are experiențelor morților clinice în care după cum am putut vedea nu toate lucrurile concordă cu adevărul de credință creștin ortodox. Este adevărat că aceste instrucțiuni pe care unii păgâni le primiseră prin vedenii sau viziuni mai mult sau mai puțin extatice au cât se poate de mult un grad de asemănare cu experiențele morții clinice. Atât vedeniile păgâne cât și cele ale morții clinice sunt cât se poate de confuze în ceea ce privește realitățile pe care sufletul le poate găsii în lumea de dincolo. Să fie aceasta fiindcă în cele din urmă este destul dde greu să intrăm în contact cu lumea de dincolo? Puțin probabil. Când o revelație vine de la Dumnezeu Tatăl ea nu este deloc confuză ci este cât se poate de clară. Diavoul însă pentru a mării interesul și pentru a crește cât mai mult atenția se poate folosii

[52] Jan N. Bremmer, *Initiation into the mysteries of the ancient world* (De Gruyter, 2014).
[53] Tableta B10, în Edmonds, 2011, 30.

de expresii criptice prin care oamenii să fie cumva amăgiți dar la fel de bine și fascinați. Că există o dimensiune criptică a diavolului nu poate să fie în nici un fel îndoială. Horoscopurile și zodiacele sunt pline de expresii cripitce care fascinează și atrag pe cei naivi. Ceea ce este de reținut pentru noi creștinii ortodocși este că și în antichitate au existat mai multe "revelații" care au fost cât se poate de asemănătoare cu ceea ce găsim în relatările celor din moartea clinică. Să nu existe nici un pcunt de convergență? După cum am spus noi creștinii ortodocși trebuie să lăsăm un spațiu deschis posibilității ca diavolii să se manifeste în moartea clinică fiindcă adevărul este că ei pot să o facă. Iată de ce trebuie să fim mult mai atenți cu vechile texte păgâne care ne relatează experiențe din lumea de dincolo. Aceasta fiindcă aceste experiențe pot să aibă aceiași sursă. Este vorba de diavoli. Nu voim să părem că facem sau susținem o psihoză a aparițiilor demonice în cadrul mooții clinice ci ceea ce voim să îl facem conștient pe citior este că moartea este un teritoriu creat de diavol și este mult mai posibil ca diavolul să fie unul care să se manifeste în moartea clinică.[54]

Un bătrân sihastru mergea prin pădure. Iată un "arhanghel" strălucea ca soarele și avea o stâlpare de finic și un crin în mână, cum a venit la "Buna Vestire". El mergea ca să-l ajungă pe bătrân pe alături, dar bătrânul tot se uita în altă parte :

- Bătrânule, uita-te la mine !

Dar bătrânul s-a întors cu spatele și a zis :

- Dar cine ești tu ?

-Eu sunt "arhanghelul Gavriil!" Pentru viata ta cea sfântă, pentru nevoința ta, pentru rugăciunile tale și pentru toata osteneala ta, am venit să-ți aduc o veste buna din cer, de la Maica Domnului.

- Ia seama că ai fost trimis la altul ! Ai greșit adresa. Eu sunt un om păcătos și nu sunt vrednic să văd pe arhanghelul Gavriil !

-Ticălosule bătrân ! Nu vă putem înșela, că nu vă închinați nouă.

- Să se închine vouă cel care vă slujește vouă, că eu mă închin lui Hristos și n-am nevoie de voi !

Avem aici o altă mărturie că diavolii se pot da pe sine drept îngeri. Vedem că în acest caz un diavol s-a dat pe sine ca fiind Sfântul Arhanghel Gavriil. Este evident că acest diavol avea cu călugărul un plan malefic și voia ca prin orice mijloc să ajungă să înșele pe acest pustinc. Pentru interesul studiului nostru este cât se poate de bine să știm că o astfel de întâmplare a avut loc. Aceasta fiindcă după cum ne spune povstea de mai sus pustincul era un om cu multă experiență duhovnicească și care știa că diavolii se pot da pe sine drept îngeri. Oare ce s-ar fi întâmplat dacă în locul pustinicului am fi fost noi care nu suntem experimentați în viața duhovnicească? Cel mai probabil am fi căzut și noi pradă vicleniei diavolului. Iată de ce trebuie să fim mult mai rezervați în ceea ce privește experiențele pe care mai mulți le au cu ființele de lumină din cadrul morții clinice.[55]

O altă sursă păgână în care întâlnim mai multe descrieri care se aseamănă cu cele pe care le relatează cei ce au suferit o moarte clinică este *Cartea egipteană a morții.* Această carte este plină cu mai multe instrucțiuni pe care cel mort trebuie să le respecte dacă vrea să ajungă în cele din urmă în paradis. Sunt mai multe formule care trebuie să fie rostite și la fel de bine mai multe obstacole pe care trebuie să le depășească. Mai multe papirisuri și hieroglife egiptene însățișează un arbore (palmier, sau sicomor) din care morții iau fructe pentru a prinde putere. Acest arbore care este găsit în lumea de dincolo este de fapt un fel de personificare a unei zeități (după unii Nut, Hathor sau Isis). Ceea ce se poate vedea din aceste surse păgâne despre moarte și viața de dicolo este că ele sunt extrem de optimiste. Tot ceea ce trebuie să facă cineva pentru a ajunjge în rai este să respecte instrucțiiunile pe care le oferă preotul păgân și în cele din urmă problema este rezolrvată. Să fie lucrurile chiar atât de simple? Să fie intrarea în rai un fel de respectare a unor formule și a unor incantații? Puțin probabil. Intrarea în rai nu este deloc magică. Este adevărat că după dogma creștin ortodoxă toți cei care ajung în rai mai întâi le este oferit un tur al iadului. Ei pot vedea ce au evitat prin faptul că au ajuns să evite faptele rele și au rumat binelui. Totuși, în nici un fel nu trebuie să credem că de exemplu Cartea egipteană a morții conține mântuirea fiindcă în nici un fel

---

[54] Stephen E. Potoff, *Afterlife in early Christian Carthage: near death experiences, ancestor cult and archeology of paradise* (Rpoutledge, 2016).

[55] Moartea clinică poate să fie interpretată și ca o chemare a lui Dumnezeu Tatăl pentru cel în cauză la o viață mai profundă în sens spiritual. Am văzut că fără nici o îndpoială călugării și pustinicii creștin ortodocși sunt cât se poate de versați în viața duhovnicească. Așa se face că ei sunt cât se poate de precauți în ceea ce privește revelațiile din lumea de dincolo. Omul de azi tinde să creadă că tot ceea ce vine din lumea de dincolo vine de la Dumnezeu Tatăl. Ei bine iată că diavolul de mai multe ori interferează și poate să se prezinte pe sine ca un înger de lumină și să ne facă să credem că ceea ce vedem este un lucru dumnezeiesc în timp ce în realitate este diavolesc. Lumea spirituală este una care este adevărat că ne depășește dar ceea ce trebuie să știm este că niciodată Dumnezeu Tatăl nu lasă să vină peste noi ispite mai mari decât le-am putea duce. Cei care au experințe ale morții clinice trebuie să le vadă ca o invitație de a își duce crucea. Aceasta fiindcă ele pot să fie și înțelăciuni demonice.

nu o face. Creștinismul ortodox este cât se poate de explicit în acest sens: nu există mântuirea fără de Hristos. Unii s-ar putea întreba: dacă lucrurile sunt atât de clare pentru noi cei de azi cum rămâne cu cei care au trăit mai înainte de Hristos? Adevărul este că în Vechiul Testament Hristos a fost profețit de mai multe ori. Prin urmare de Hristos și de venirea Lui în lume se știa cu mult înainte ca El să se întrupeze și în cele din urmă să facă lucarea mesianică de mântuire a omului. Iată de ce este bine să știm că toți cei care l-au luat pe Hristos în serios sau mai bine spus au luat profeițiile despre Hristos în serios în cele din urmă vor fi mântuiți. Este posibil ca mai multe persoane din Vechiul Testament să se fi mântuit fiindcă ei au crezut în venirea lui Hristos. După cum ei a crezut în venirea lui Hristos în viața lor pe pământ, tot așa și Hristos a venit la ei în iad și i-a eliberat de acolo. Iată că exsită o reciprocitate cât se poate de mare în ceea ce privește credința în venirea lui Hristos și venirea lui Hristos la cei din iad care au fost drepți pentru a îi mântui.[56]

Este adevărat că unele concepții despre viața și lumea de dincolo pe care le aveau păgânii sunt de-a dreptul ilare. Pe o tăbliță descoperită în sudul Italiei este o descriere a vieții de dincolo ca fiind asemenea unui copil care a căzut într-un bazin plin cu lapte. Este adevărat că mai multe descrieri ale raiului ne prezintă raiul ca având râuri de lapte, dar aceasta nu înseamnă că putem să asemănăm moartea cu un fel de cădere a omului într-un bazin cu lapte. Aceasta fiindcă moartea după cum știm este departe de a fi un bazin cu lapte. Textele păgâne sunt cât se poate de explicite că în lumea de dincolo în cele din urmă cel mort se va întâlnii cu zeii. Care zei? Aici problema se complică fiindcă sunt mai mulți zei care trăiesc în luma de dincolo. Unii susțineau că se vor întâlnii cu Persefona, alții că se vor întâlnii cu Isis și Osiris, alții cu Mitra, alți cu Odin și Tor. Realitatea este că păgânii nu s-au înțeles exact niciodată în privința zeilor. Fiecare țară avea mai mulți zei și au fost puține cazurile în care s-au căutat soluții ca să fie realizat un panteon comun. Este știut de cazul împăratului Alexandru cel Mare că el avea o viziune universală asupra zeilor și orice țară era cucerită devenea o țară a căror zei erau acceptați și de Alexandru. Aceasta ne spune că în cele din urmă credința păgânilor era una falsă.Era așa fiindcă nu aveau cum să fie mai mulți zei în funcție de țară fiindcă zeii erau ființe de dincolo de această lume. Mai recent mai mulți teologi creștin ortodocși vorbesc de faptul că aproape fiecare țară are anumite spirite ocrotitoare. Ei sunt ceea ce teologia creștin ortodoxă denumește ca îngerii națiunilor. Este posibil ca după cum sunt îngeri ai națiunilor sau îngeri ai popoarelor la fel de bine să fie și diavoli ai popoarelor. Aceasta este cel mai bine certificată de mulțimea de zei păgâni care nu erau altceva decât demoni ce caracterizau un anumit neam păgânesc. Că în Grecia au existat mai multe ritualuri de inițiere în moarte care erau conduse de zeița Persefona nu este nici o îndoială. Aceste ritualuri de inițiere (în care nu știm dacă "zeița" se arăta în persoană) în cele din urmă au fost cazuri care la fel ca moartea clinică urma ca frica de moarte să fie eradicată și ca inițiatul să se familiarizeze cu lumea de dincolo. Adevărul este că nu oricine era inițiat în misterele morții ale zeiței Persefona ci erau aleși persoane în funcție de anumite criterii pe care azi nu le mai cunoaștem.[57]

Scopul final a acestor ritualuri de inițiere în misterele păgâne era de a îl duce pe inițiat în Câmpurile Elizee care nu erau nimic altceva decât raiul. Când inițiatul ajungea în aceste Câmpuri Elizee el se bucura de fericirea veșnică pe care o aveau toți cei care au fost credincioși zeilor. Nu putea să ajungă în Cîmpurile Elize cineva care nu a fost credincios zeilor. Ceea ce trebuie să ne intereseze pe noi este că aceste religii de mistere din antichitatea păgână erau unele care puteau să facă accesibile celor doritori să se inițieze aceste Câmpuri Elizee. Iată prin urmare că diavolii la fel de bine putea să prezinte sub chipuri de vedenii și de viziuni iadul ca fiind de fapt raiul. Nu același lucru se întâmplă cu mai mulți dintre cei care trec prin moartea clinică și care susțin că au ajuns la vederea raiului? Mai mult cei care treceau prin toate aceste ritualuri de inițiere care culminau cu vederea Câmpurilor Elizee în cele din urmă își câștigau un fel de statu de demi-zei un fel de zei mai mici care erau vendnici de a fi venreați de restul oamenilor. Aceasta fiindcă ei au trecut cu bine problele zeilor. Asemărarea cu ceea ce are loc în lumea experienței morții clinice este izbitoare și în nici un fel nu putem să o trecem cu vederea. Din aceasta înțelegem că diavolii sunt chipul zeilor (Persefona, Mitra, Dionisios sau Isis și Osiris) efectiv ajungeau de îi inițiau pe anumiți păgâni într-un fel de religie care culmina cu vederea Câmpurilor Elizee. Trebuie

---

[56] Ilarion Alfeyev, *Hristos biruitorul iadului. Pogorârea la iad în perspectivă ortodoxă* (București, 2005).

[57] Ceea ce putem vedea din aceste religii de mistere antice este că ele de multe ori ajungeau de depășeau moartea sau mai bine spus îl punea pe inițiat direct în contact cu lumea de dincolo. Aceste experiențe sunt cât se poate de asemănătoare cu aceste morți clinice pe care mai multă lume le trăiește în zilele noastre. Moartea clinică era de fapt în religiile de mistere una care era realizată prin invocarea anumitor zeități cum erau Persefona sau Dionisios. Mai multe femei atunci când invocau prezența zeului Dionisios intrau ca într-o stare de extaz în care zeul le purta în lumea de dincolo. Iată prin urmare că avem în păgânism un fel de metamorfoză a morții clinice pe care mai multă lume o are în zilele noastre. Prin cele spuse mai sus am voit să spune că diavolii pot să creeze senzația morții clinice și prin anumite ritualuri pe care le pracicau păgânii nu numai prin moartea clinică propriu zisă.

să vedem prin urmare această legătură care există între subiecții morții clinice din zilele noastre și riritualurile de inițiere în viața de apoi ale păgânilor. Acești păgîni puteau să vadă prezențe demonice pe care ai îi denumeau zei și care le deschideau așa zisele taine sau secrete ale lumii de dincolo. Cei mai mulți dintre cei care au moartea clincă în zilele noastre sunt ferm convinși că experințele lor 100% creștine și ele prin urmare nu au nici un fel de legătură că lumea păgână. Am văzut că păgânii erau cât se poate de familiari cu viziuni care le veneau de la zei și care le descopereau lumea de apoi și viața de dincolo. Să nu fie tot acești zei cei care în puținele momente ale morții clinice să își ia pe cei în cauză pentru a le prezența lumea de dincolo? Chiar dacă această ipoteză pare greu de crezut totuși trebuie să o luăm în considerare. Aceasta fiindcă atât ritualurile păgâne de inițiere în viața de apoi cât și moartea clinică sunt experiențe religioase în cele din urmă. Acesta este încă un motiv în plus care ne face să fim mult mai sceptici în ceea ce privește moartea clinică și ceea ce este experimentat în ea.[58]

Am făcut acestă incursiune în istoria păgânismului pentru a demonstra că și păgânii din antichitate erau inițiați în misterele morții. Este evident că nu se poate vorbii în cazul lor de moartea clinică dar la fel de bine mai multe dintre miturile păgâne despre moarte se aseamănă cu experiențele contemporane și moderne despre moartea clinică. Mitul lui Orfeu care se pogoară în infern pentru a o scoate de acolo pe iubita lui Euridice este cât se poate de asemănător cu poveștile moderne ale morții clinice. Autorul este conștient că unii ar putea găsii această paralelă dintre moartea clinică și experiențele inițiatice ale păgânilor cu moartea clinică cât se poate de deplasată și neadevărată. Totuși, după cum am putut vedea păgânii prin ajutorul diferiților zei (demoni) au ajuns să pătrundă în lumea de dincolo și cel puțin aparent să îi cunoască tainele. Este adevărat că pentru om moartea este o mare taină. Este o mare taină fiindcă moartea este cea care la un moment dat scurtează viața omului și îl face să părăsească această lume. Iată de ce trebuie să știm unde să situăm moartea. Cei mai mulți dintre noi ne-am obișnuit să privim moartea ca un fel de diagnostic medical. Omul a murit fiindcă a făcut stop cardiac, fiindcă a avut o problemă la căile respiratorii, fiindcă a avut o infecție renală sau fiindcă a avut o complicație la ficat. Toate aceste diagnostice ale medicinei sunt cele care îl fac pe omul de azi să creadă că în nici un fel moartea nu se leagă de diavol. Teologia și spiritualitatea creștin ortodoxă este de altă părere. Sfinții părinți creștin ortodocși ne spun că moartea este o creație a diavolului. Diavolul fiind un înger căzut evident că nu mai raționează și gândește normal și el a dat naștere morții. Moartea omului este în acest sens un efect direct al activității diavolului. În acest sens cei care vorbesc de puterea morții care nu cruță pe nimeni trebuie să se dezobișnuiască să vadă moartea ca pe un accident pur biologic și să știe că moartea îl are ca și creator pe diavol. Iată de ce moartea clinică fiind una care îl trece pe subiect prin experiența morții (deși o face numai temporal) în cele din urmă este și o experiență care îl face pe om să treacă prin teritoriul diavolului.[59]

Văzută în această perspectivă este cât se poate de adevărat că moartea clinică are cu totul alte valențe. Fiindcă omul de azi gândește științific el a ajuns să creadă că moartea are o cauză științifică. Această cauză științifică de cele mai multe ori este explicată ca fiind îmbătrânirea omului. Este logic în sens științific să credem că atunci când omul a îmbătrânit suficent de mult în cele din urmă el să ajungă să moară. Bătrânețea în sens științific este cât se poate de legată de moarte și la drept vorbind ele se presupun una pe alta. Sfinții părinți sunt de altă părere. La fel de bine și acest proces de îmbătrânire al omului este tot o lucrare a diavolului. Dumnezeu Tatăl l-a creat pe om (pe protopărinții noștrii Adam și Eva) tânăr și nemuritor. Nu era în planul lui Dumnezeu ca omul să moară și nici să îmbătrânească. Diavolul știm că și-a folosit toate puterile pentru a reuși să îl facă pe om muritor. În sens duhovnicesc creștin ortodox procesul de îmbătrânire al omului este fără doar și poate o lucrare pe care diavolul a lăsat-o în lume. Aceasta fiindcă după cum am spus Dumnezeu nu a voit ca omul să îmbătrânească și în cele din urmă să moară. Îmbătrânim fiindcă ne îndreptăm spre moarte. Acest proces din ura și din lucrarea diavolului a ajuns să fie ireversibil. Nu poate nimic să împiedice acest proces de îmbătrânire pe care fiecare dintre noi ajungem să îl simțim la un moment dat. Oamenii de știință sunt cei care ne spun că îmbătrânirea spre moarte a omului este fără doar și poate un proces științific care explică de ce omul ajunge în

---

[58] Philiph C. Almod, *Afterlife: a history: a histroy of life after death* (New York, 2006).

[59] Foarte puțini dintre noi suntem obișnuiți să gândim ca sfinții părinți care știau sigur că moartea nu este o experiență obișnuită și biologică ci mai mult o intrare pe teritoriul diavolului. În imnografia creștin ortodoxă de multe ori moartea este prezentată ca fiind identică cu diavolul. Ce să înțelegem din aceasta? Din aceasta înțelegem că moartea nu este o putere impersonală ce ne face să părăsim rapid această lume ci este mai mult decât orice o lucrare a diavolului. Prin moarte omul intră de fapt în spațiul de influență al diavolului. Sunt mai multe experiențe în creștinismul ortodox care vorbesc cât se poate de clar că odată ce omul moarte el se întâlnește cu diavolul în persoană. În această lume numai vedem lucrarea diavolului care cel mai bine s-a realizat prin moarte, în timp ce în lumea de dincolo vom ajunge să îl vedem pe diavol direct. Iată de ce este bine să înțelegem că originea morții nu vine din lumea noastră și la fel de bine să știm că moartea nu este un accident impersonal în viața omului ci o lucrare persoanlă a diavolului.

cele din urmă să moară. Omul ajunge să moară fiindcă îmbătrâneşte. Îmbătrânirea este una care ne face să fim mult mai slabi şi în cele din urmă să murim. Ei bine trebuie să ştim că acest proces nu este lucrarea lui Dumnezeu ci este "opera" diavolului. Diavolul a reuşit să îşi facă lucrarea lui sinistră în natura umană dar nu dintr-o dată fiindcă energiile creatoare ale lui Dumnezeu Tatăl sunt încă lucrătoare în natura omului. În acest sens îmbătrânirea este fără doar şi poate un proces lent de moarte. Moartea nu vine niciodată dintr-o dată peste om sau mai bine spus de cele mai multe ori moartea nu vine dintr-o dată peste om. Ea este un proces lent care culimnează cu părăsirea sufletului a trupului. După cum am spus în rândurile de mai sus foarte puţini dintre noi suntem obişnuiţi să gândim moartea în termenii în care o gândeau sfinţii părinţi ai creştinismului ortodox. Sfinţii părinţi ai creştinismului ortodox nu au avut nici o îndoială că moartea este lucrarea diavolului. Noi cei de azi am găsit mai multe explicaţii ştiinţifice ale morţii şi suntem deprate de duhul sfinţilor părinţi. Aceasta fiindcă ne place să credem că în cele din urmă moartea nu are nimic de a face cu diavolul ci este un proces pur ştiinţific ce are numai explicaţii ştiinţifice şi prin urmare raţionale.[60]

Privită din perspectiva sfinţilor părinţi ai creştinismului ortodox moartea clinică este un fel de intrare temporară în spaţiul de existenţă al diavolului. Aceasta fiindcă diavolul este autor al morţii. Oricât am încerca să evităm această realitate în cele din urmă trebuie să ştim că ea trebuie să fie acceptată. Moartea nu este produsul impersonal al naturii ci este fără doar şi poate o experienţă creată de diavol sau mai bine spus o realitate care ţine de exisetnţa diavolului. Societatea noastră tinde să limiteze rolul diavolului în lumea noastră aceasta din dorinţa unui fel de progresism ştiinţific care ne face să ne eliberăm de prejudecăţile religiei. Este adevărat că la un anumit nivel a face cauze ştiinţifice exclusiv ale morţii în cele din urmă este un fel de dorinţă mai mult sau mai puţin conştientă de a fugii de diavol. Când omul moare, chiar dacă el o face numai clinic el în cele din urmă intră pe teritorul diavolului. Aceasta fiindcă prin păcat omul fără să fie conştient de ce face în cele din urmă ajunge să se vândă pe sine diavolului. Iată de ce trebuie să fim mult mai rezervaţi cu experienţele morţii clinice din zilele noastre. Mai toţi cei care au moarte clinică ne relatează experienţe idilice pe care le-au avut cu îngerii şi cu Iisus dar nimeni dintre ei nu şi-a ridicat întrebarea dacă acestea nu sunt decât înşelăciuni diavoleşti. Aceasta fiindcă după cum am spus diavolul este un expert al înşelăciunii şi al minciunii. Ar fi frumos ca lucrurile să fie aşa de idilice pe cum le prezintă moartea clinică din zilele noastre dar se pare că lucrurile nu sunt chiar atât de simple. Nu sunt simple fiindcă diavolul nu vrea să facă lucrurile simple. El ştie prin intuiţie când cineva moare deplin şi când cineva trece doar prin moartea clinică. Este posibil ca diavolul să aibă un program întreg de înşelăciune în ceea ce priveşte moartea clinică. Aceasta fiindcă el vrea să câştige pe cât mai mulţi sau mai bine spus să câştige cât mai multe sufltele la iad. Unii s-ar putea întreba de ce vrea diavolul să câştige cât mai multe sufletele la iad? Răspunsul este simplu: din răutate. Diavolul nu vrea să fie singurul care a ajuns în iad şi prin urmare pentru a îşi face căderea lui mai spectaculară a ajuns să aducă moralitatea în lumea din dorinţa de a pierde cât mai multe suflete.[61]

Prin urmare noi creştinii ortodocşi trebuie să facem efortul să ne împropiem judecata şi modul de a gândii al sfinţilor părinţi în ceea ce priveşte moartea. Moartea nu este un accident biologic suvernit în evoluţia sau în viaţa omului ci mai mult o lucrare personală a diavolului. Iată că trebuie să fim cât se poate de duhovniceşti şi să nu ne lăsăm amăgiţi că moartea este un fel de produs ştiinţific sau natural al lumii de azi. Este adevărat că încet dar sigur am ajuns să ne secularizăm şi noi creştinii ortodocşi şi în acest proces de secularizare am ales să secularizăm şi moartea. Moartea nu mai este privită ca lucrare a diavolului ci mai mult ca o expresie a naturii create de Dumnezeu. Adevărul este că Dumnezeu Tatăl nu a creat moartea ci El numai o tolerează. El numai o tolerează fiindcă prin păcatul lui Adam şi Eva omul s-a pus pe sine la dispoziţia diavolului. Iată de ce sfinţii părinţi sunt cei care ne spun că la sfârşitul lumii moartea nu va mai exista. Moartea nu va mai exista fiindcă ea va fi eradicată deplin din viaţa omului. În rai nu există moarte fiindcă raiul şi moartea sunt două realităţi

---

[60] Sfântul Teofan Zăvorâtul, *Boala şi moartea* (Bucureşti, 2002).

[61] Este cu adevărat cât se poate de naiv să credem că moartea este un produs strict ştiinţific care are o explicaţie deplin ştiinţifică. Aceasta fiindcă realitatea nu este aceasta. Realitatea este că diavolul este autor al morţii. Moartea este adevărat că nu duce sufletul omului instantaneu în iad dar dorinţa diavolului a fost ca sufletul odată ce a părăsit această lume în cele din urmă să ajungă în iad. Vedem din aceasta răutatea nelimitată a diavolului. Diavolul este unul care nu mai ştie ce este binele şi tot ceea ce gândeşte şi face el este răutatea. Este evident că nu trebuie să credem că diavolul se va schimba pe sine la un anumit moment fiindcă pentru el nu mai există nici o şansă ca el să se întoarcă la bine. Moartea este în acest sens produsul suprem pe care diavolul l-a creat pentru umanitate. Este clar că din aceasta putem să vedem care sunt inteţiile diavolului cu umanitatea şi care sunt dorinţele sale faţă de om. Iată de ce nu trebuie să ne iluzionăm. Moartea este un produs al diavolului menit să ne distrugă odată pentru totdeauna. Este evident că prin moarte se poate vedea nocivitatea diavolului.

incompatibile. Iată de ce creștinismul ortodox prin gura sfinților părinți în cele din urmă speră și nădăjduiește într-o victoria eshatologică a vieții asupra morții. Trebuie să sperăm că moartea în cele din urmă va ajunge să fie învinsă dată pentru totdeauna. Piatra de temelie a acestui proces a fost pusă de Domnul Iisus Hristos prin învierea Lui. Lumea de azi uită destul de ușor că moartea a fost învinsă de Hristos. Cum am putea să interpretăm învierea lui Hristos decât ca o biruință a vieții asupra morții? Învierea lui Hristos este una care ne spune că în cele din urmă menirea omului este viața și nu moartea. Totuși până la sfârșitul lumii când moartea va fi scoasă odată pentru totdeauna din natura umană omul încă mai urmează cazualitatea morții impusă naturii umane de diavol. Iată de ce trebuie să fim mult mai conștienți că atunci când cineva are moarte clinică el intră într-un spațiu pe care diavolul îl stăpânește: moartea și iadul. Fiindcă diavolul este o ființă care se ascunde și care acționează din umrbă este adevărat că el poate la fel de bine să se prezinte pe sine ca un înger sau chiar ca Iisus însuși celui care a ajuns prin moartea clinică în lumea de dincolo.[62]

Iată prin urmare că urmând sfinților părinți în cele din urmă ajungem să privim moartea în realitatea ei: un produs al răutății diavolului. Aceasta este motivul pentru care la sfârșitul lumii în cele din urmă diavolul va fi deplin eradicat și închis pentru totdeauna în iad. Din cele mai vechi vremuri omul a visat să poată să cunoască care este taina lumii de dincolo. Așe face că până și poetul roman Virgil a fost influența de această temă. În lucrarea lui Virgill Aeneida avem exprimată această temă a călătoriei în lumea de dincolo. Aeneas este eroul providențial al lui Virgil, se pogoară la iad printr-o peșteră care ducea spre iad (hades). El călătorește prin întunericul iadului, trece de râul Styx și ajunge într-o zonă a lumii unde eroii din vechime se desfătrau dimpreună cu Orfeu într-o lume idilică. În drumul spre câmpiile veșnic fericire Aeneas este averitzat de Charon barcagiul peste râul Styx care delimita trecerea dintre această lume în lumea de dincolo, că "acesta este pământul Umbrelor (al sufletelor morților) și a Nopții Somnolente." Parafrazându-l pe Homer care susținea că visele sunt modul prin care omul ajunge să intre în contact cu lumea de dincolo, Aeneas se trezește din visul său nu mai înainte de a se reconcilia cu tatăl său în Câmpiile Elizee. Iată prin urmare care este descrierea lui Virgil a paradisului (Câmpiilor Elizee): "și acum ei au ajuns în Pământul Bucuriei, locurile pline de verdeață în Pădurile Fericirii, unde sunt Casele celor Binecuvântați. Aici un aer proaspăt cuprinde câmpiile luminoase și ei întodeauna văd un soare și stelele care sunt numai a lor. Alții din acest domeniu dansează în timp ce cântă. Acolo era și Orfeu Tracul îmbrăcat în mantaua lui, care răspundea ritmului celor care cântau la un interval de șapte note... și iată că Aeneas a văzut pe alții la stânga și la dreapta ierbii care sărbătoreau și cântau un imn vesel în cor; ei erau în mijlocul unei păduri de dafini parfumați unde curgea râul Eridanus prin pădure spre pământul de sus."[63]

Ceea ce putem vedea este că descrierea lui Virgil din Aeneida lui este extrem de similară unei morții clinice. Este adevărat că nu este o moarte clinică survenită în urma unui accident de mașină dar mai multe elemente din povestea lui Virgil parcă sunt desprinse din experințele morții clinice din zilele noastre. Moartea clinică de cele mai multe ori aduce în fața noastră câmpii verzi în care lumina își revarsă razele sale peste oameni fericiți. Iată prin urmare că avem în cazul lui Virgil care era păgân o descriere a raiului creștin. Totuși, ceea ce ne spune creștinismul ortodox este că mai înainte de Hristos nu era nici un suflet în rai. Este adevărat că în cazul lui Virgil avem de a face mai mult cu o operă de ficțiune dar această operă de ficțiune cuprinde mai multe elemente ale religie păgâne. Râul Styx și barcagiul Charon care îl traversa era limita dintre lumea celor vii și a celor morți. Acest element îl găsim în mai multe scrieri păgâne. Prin urmare Virgil când a scris această descriere a raiului (Câmpiilor Elizee) fără doar și poate că nu s-a bazat numai pe propria lui imaginație. La fel de bine el s-a bazat de "revelațiile" păgânsimului. Cine să fi fost autorul acestor revelații ale păgânismului? Este puțin probabil că Dumnezeu Tatăl sau Domnul Iisus Hristos Logosul a fost autor al acestor revelații păgâne. Aceasta fiindcă Hristos nu a fost de partea politeiștilor. Este adevărat că mai multe elemente păgâne sunt comune cu monoteismul dar ceea ce trebuie să știm este că lucrurile nu trebuie să fie confundate. Iisus Logosul lui Dumnezeu Tatăl nu a pactizat cu religiile păgâne și nici nu a oferit revelații păgânilor. Revelațiile păgânilor fără doar și poate că veneau de la demoni. Iată de ce trebuie să știm că demonii au fost cei care au stat la baza acestor "descoperiri" despre lumea de dincolo. Se poate observa fără doar și poate o adevărată creativitate în viziunile păgâne despre lumea de dincolo. Iată de ce în cele din urmă trebuie să știm că revelațiile păgâne despre lumea de dincolo sunt false. Virgil probabil că și-a dat seama de acest mare adevăr la falsității păgânismului și pentru a combate minciunile lui în cele din urmă a preferat să îl expună în Aeneida lui. După cum am spus descrierea de mai sus a vedeniei lui Aeneas este foarte asemănătoare cu o experiență a morții clinice. Să fi fost

---

[62] Michel Laroche, *Fiul meu s-a născut în cer. Gândurile unui preot ortodox la moartea fiului său* (București, 2003).
[63] Virgil, *Aeneida*, capitolul VI, 166-167.

descrierea lui Virgil o simplă imaginație sau mai mult o expunere a adevărurilor de credință păgâne? Adevărul este că variante a doua este mult mai plauzibilă. Este mult mai plauzibilă fiindcă păgânismul avea două valențe: erau în primul rând valența demonolatrilor sau a celor care din proprie inițiativă au ajuns să îi adore pe demoni în locul lui Dumnezeu și a doua valență era că acești demonolatrii voiau să convertească pe cât mai mulți la religia lor. Ei știau că nu vor reuși să convertească pe nimeni dacă nu promitreau raiul (Câmpiile Elizee). Este posibil ca mai mulți antici să fi fost vrăjiți de promisiunile de viață fericită după moarte pe care le făceau păgânii din antichitate. Printre ei se poate să fi fost și Virgil. Totuși, ceea ce noi creștinii ortodocși știm este că nu a existat nici un fel de mântuire în păgânism. Diavolii știau de existența raiului și ei îl descoperea prin viziuni și vedenii demonolatrilor pentru ca să îi convingă că în cele din urmă iadul nu este o simplă ficțiune ci o realitate. Iată prin urmare că avem în Virgil un caz care ne spune că mulți au fost vrăjiți de promisiunile păgânismului. Nu știm dacă Virgil a fost total adept al ideilor păgâne dar el oferă o descriere a raiului (Câmpiilor Elizee) extrem de asemănătoare cu experințele morții clinice din zilele noastre.[64]

O poveste despre puterea de amăgire și seducție a diavolului o avem de la părintele Onufrie Frunză de la Mănăstirea Sihăstria din România. Se spune că acest părinte avea un bordei în pădure și mergea să se roage acolo singur. Când era tânăr mergea de cu seară la acest bordei, se ruga noaptea și mai apoi se întorcea înapoi la mănăstire. Într-o dimineață pe când mergea pe cărare înapoi spre mănăstire l-a ajuns din urmă o trăsură. Vizitiul i-a spus:

- Bună dimineața părinte.
- Bună să îți fie inima fiul meu.
- Frumoasă dimineață părinte.
- Așa este fiul meu.
- Dar unde mergeți părinte?
- Eu? Mă duc la mănăstire.
- Păi și așa singur?
- Așa fiul meu.
- Și eu am drumul care trece chiar pe lângă mănăstire.
- Foarte bine fiul meu.
- Părinte, de ce nu urcați în trăsură că vă duc eu?

Părintele a stat puțin pe gânduri după care a răspuns:

- Bine fiul meu. Mulțumesc de bunăvoință.
- Nu este nici o problemă părinte.

Părintele Onufrie s-a suit în trăsură și a plecat cu vizitul cel amabil. În drum spre mănsătire părintele și-a adus aminte:

- Nu mi-am făcut cruce mai înainte de a mă sui și a pleca la drum.

Părintele și-a făcut cruce. Cum și-a făcut cruce s-a trezit într-o râpă dispărând și trăsura și vizitiul. Atunci părintele și-a dat seama că acel vizitiu era diavolul. Se spune că părintele Onufrie a rătăcit vrei treo zile prin păduri până în cele din urmă a ajuns la mănăstirea lui Sinăstria.[65]

Avem aici o nouă intervenție a diavolului care de această dată s-a dat pe sine ca fiind un brijar de trăsură. Ceea ce este cel mai sigur este că diavolului nu îi plăceau rugăciunile pe care părintele Onufrie Frunză le făcea în pustia pădurii și în acest mod căuta un mod în care să îl înfricoșeze și să îl înspământe. Realitatea este că sunt puțini cei care au avut moarte clinică și care sunt oameni de rugăciune. Dacă ar fi oameni de rugăciuni eventual nu ar mai fi atât de multă confuzie în ceea ce privește moartea clinică. Aceasta fiindcă omul de rugăciune poate să își dea seama în duh dacă vedenia sau viziunea lui a venit de la Dumnezeu sau de la diavol. Vedem că părintele Onufrie de la Mănăstirea Sihiastria s-a întâlânit cu diavolul în cel mai obișnuit fel. El pur și simplu trecea prin pădure ca birjar al unei căurțe. Mai mult decât atât s-a dat pe sine ca fiind extrem de amabil. Aceasta fiindcă din propria inițiativă s-a oferit pe sine să îl transporte pe părintele Onufrie. Vedem aici că diavolul a dispărut imediat ce părintele Onufrie și-a făcut cruce. Aceasta fiindcă nu este o poveste mitologică creștin ortodoxă că diavolul se teme de cruce. Se teme de cruce fiindcă Hristos l-a învins pe diavol pe cruce. Crucea fost cea care a demonstrat nebunia diavolului fiindcă după cum spune Sfântul apostol Pavel Dumnezeu a ales pe cele nebune ale lumii pentru a le rușina pe cele înțelepte. Aceasta fiindcă Dumnezeu a demonstrat că

---

[64] Christ Carter, *Science and the near death experince: how consciousness survives death* (Inner Traditions, 2010).

[65] Ioanichie Bălan, *Patericul românesc* (Sihăstria, 2011 reeditare).

înțelepciunea lumii acesteia este nebunie în ochii lui Dumnezeu. Este bine ca atunci când simțim că diavolii ne dau târcoale în cele din urmă să ne facem cruce și să ne rugăm lui Hristos cu toate credința. Mai de vreme sau mia târziu la fel ca și în cazul părintelui Onufrie vom vedea un rezultat. Nu trebuie să subestimăm puterea de seducție a diavolului și la fel de bine puterea lui de înșelăciune. Aceasta fiindcă diavolul este un mare maestru în a ne prezenta minciunle ca mari adevăruri de credință. Totul este nesigur în ceea ce îl privește pe diavol și pentru aceasta în paginile acestei cărți am voit să atragem atenția asupra pericolului ca morțile clinice să fie inspirate de diavol. Este adevărat că după cum ne spune cartea lui iov din Vechiul Testament diavolul nu are putere asupra omului fără de îngăduința lui Dumnezeu. Totuși, vedem din cartea lui Iov că Dumnezeu Tatăl poate să îi îngăduie diavolului să ne ispitească într-un fel sau altul. La fel de bine aceste ispite pot să vină și prin intermediul morții clinice. Iată de ce trebuie să fim precauți cu moartea clinică și care sunt descoperirile pe care ea ni le face fiindcă trebuie să știm că Dumnezeu Tatăl ne iubește și face tot posibilul ca noi să nu ducem lipsă de nimic în această lume.[66]

O altă mărturie despre moartea clinică din antichitate o avem de la Plutarh într-una din scrierile lui intitulate Moralia (Eseuri morale)[67] cu titlul de *Despre amânarea pedesei dumnezeiești.* Această carte îl are ca protagionist pe Thespesius care a avut o moarte clinică și a ajuns într-un fel de paradis dionisian. Sunt mai mulți savanți care susțin că povestea lui Thespesius este mai mult un fel de proză fantastică a lui Plutarh dar ceea ce este sigur este că chiar dacă Thespsius nu a fost o persoană care purta aceste nume Plutarh s-a inspirat din fapte reale. Este posibil ca în povestea lui Thespesius el să fi combinat mai multe experiențe ale morții clinice. Prin urmare ce s-a întâmplat cu Thespesius? Thespesius era un rebel degenerat care a murit în urma unei căderi pentru ca să ajungă să se trezească la viață după trei zile chiar când îi era făcută slujba de înmormântare. În urma acestei experiențe extreme Thespesius din rebel ce era ajunge un om pios și evlavios fiindcă a fost profund mișcat de ceea ce a văzut în lumea de dincolo. Prin urmare ce spune că a văzut Thespesius în lumea de dincolo? Când a părăsit această lume el s-a simțit ca un căpitan de corabie care a plecat pe valurile învolburate ale mării. Aceasta ne aduce aminte de teroarea și întunericul morții care este simțit de cei care mor și la fel de bine de cei care sunt inițiați în religiile de mistrere păgâne. La fel ca în experiențele morților clinice din zilele noastre Thespesius spune că el s-a văzut pe sine plecând de lângă cei care îl încojurau și ridicându-se în sus. El spune că mai înainte de a ajunge în rai a văzut cum sufltele celor care mureau pe pământ și ele se îndreptau spre rai. La fel ca în experiențele moderne ale morții clinice Thespesius a putut să vadă rudele sale moarte și chiar pe tatăl său care a murit cu mai mulți ani înainte de el. Ceea ce este propriu viziunii lui Thespesius este că contrar experiențelor morții clinice moderne care de obicei vorbesc de o ființă de lumină care îi prezintă subiectului o trecere în revistă a vieții sale de până atunci pentru ca el să se perfecționeze sau să descopere lucruri despre sine pe care nu le știa, Thespesius a avut o viziune a chinurilor din iad. El a putut vedea cum cei răi și perverși erau chinuiți de zeii ai pedepselor, ca să folosim termenii lui Thespesius.

Totuși Thespesius este în cele din urmă capabil să vadă și unele sufletele care au ajuns în rai fiindcă au dus o viață de fapte bune și de virtute. Ceea ce ne spune Thespesius este că a putut să vadă un mare hău sau mai bine spus o mare prăpastie dintre rai și iad. Această prăspastie este adevărat că a fost relatată și de Noul Testament care ne spune în Pilda Bogatului și a săracului Lazăr spusă de Domnul Iisus Hristos că există o mare prăpastie dintre rai și iad și la fel de bine dintre lumea de dincolo și lumea noastră ce nu poate să fie trecută de nimeni. Este în acest sens posibil ca în viziunea lui Thespesius să avem și mult adevăr în ceea ce privește viața de apoi fiindcă el a putut vedea că cei păctoși și perverși erau chinuiți de zei ai pedepselor. Totuși, aici ne atrage atenția faptul că Thespesius nu îi denumește pe chinuitorii păcătoșilor din iad diavoli ci zei ai pedepselor. Unii susțin că această vedenie a lui Thespesius este în profund acord cu mitul zeului Dionisios. Dionisios este renăscut și se urcă la cer ca un zeu, pentru ca în cer să ajung să o elibereze pe mama lui muritoare Semele din iad. Mai apoi ei o instalează pe mama lui Semele ca o nemuritoare în rai. La fel ca și în misterele lui Mitra o peșteră sau o grotă era locul pentru inițierea în misterele dionisiace care implicau moartea simbolică prin trecerea în iad și mai apoi urmată de învierea la viață. La finalul celebrației dionisiene inițiații erau renăscuți ca ființe bahice prin consumul de vin care era un fel de unire mistică cu zeul Dionisios. Unirea cu zeul Dionisios era sărbătorită cu dans, muzică și mâncare la discreție. La fel ca și în experiențele moderne ale morții clinice Thespesius odată ajuns în raiul dionisiac nu mai vrea să plece de acolo. Ghidul lui însă îl convinge în cele din urmă să se întoarcă

---

[66] Evelin Elsaesser Valerino, *On the other side of life: exploring the phonomenon of near death experience* (De Capo Press, 2001).

[67] Plutarh, *Moralia* volumul 7. O ediție a acestei cărți în limba română nu am găsit și vom da aici ca referință ediția în limba engleză. Plutarh, *Moralia*, volumul 7 (Harvard, 1957).

înapoi în trup fiindcă plăcerea spune el că nu face decât să ducă la renaștere în trup pe pământ. În cele din urmă Plutarh este cel care ne averitează că mai multe viziuni (vedenii) sau vise sunt cât se poate de eronate și de greșite și prin urmare nu orice vis sau viziune din lumea de dincolo nu trebuie să fie crezută. Iată prin urmare care sunt parametrii generali în care Thespesius a avut moartea sa clinică ce a fost descrisă cu lux de amănunte de Plutarh. Ca să vedem că cu adevărat Thespsius a avut o moarte clinică vom reda aici ce a văzut el sau mai bine spus cum a văzut el raiul: "în interior avea înfățișarea unei grote bahice; era diversificată cu mult cu mai multe frunze și tot felul de flori. În aer se simțea o briză ușoară care aducea cu sine tot felul de miresme. Aceste miresme aduceau cu sine un simț plăcut și un sentiment asemănător celor care se îmbată de vin; aceasta fiindcă în timp ce sufletele respirau aceste miresme devenau prietenoase și fericite, încât tot locul era semenea unei orgii bahice, cu râsete, cu un duh de sărbătoare și cu fericire. Ghidul meu mi-a spus că aceasta este calea pe care a luat-o Dionisios în ascesniunea lui și mai apoi când a luat-o pe Semale și această regiune se chema locul lui Lethe."[68]

CAPITOLUL 4

MOARTEA CLINICĂ: ILUZIE SAU REALITATE?

Știința știm că raportat la antichitate și la evul mediu a ajuns să avanseze și să evolueze foarte mult. De mai multe ori lumea a fost zguduită de marile revoluții științifice dintre care unele au schimbat pentru totdeauna modul de a gândii și a vedea lumea. Fie că vorbim de Galileo, de Newton, de Copernic sau de Einstein adevărul este știința este una care are un puternic impact în viața noastră de azi așa cum o știm. Știința nu a ajuns să ne modifice numai concepțiile despre lume ci la fel de bine și modul în care trăim. Marile invenții ale lumii au fost de cele mai multe ori de natură științifică. Totuși, sunt din ce în ce mai mulți care au ajuns să gândească religia în termeni științifici. Este adevărat că religia și teologia sunt o știință dar ceea ce trebuie să știm este că ea nu este o știință ca oricare alta ci la fel de bine este *știința științelor* și *arta artelor* după cum a fost ea denumită de mai mulți teologi creștin ortodocși. Fiindcă după cum am spus trăim într-o lume în care știința și spiritul științific a ajuns să definească chiar și seriozitatea în cele din urmă este adevărat că sunt mai multe concepții despre sufletul uman. Omul de azi a căutat cu miscroscopul sufletul în trupul omului dar nu la- văzut. Așa se face că sunt mulți care neagă existența sufletului. Pentru ei este adevărat că sufletul este o iluzie. Este o iluzie și în nici un fel o realitate fiindcă dacă ar fi o realitate fără doar și poate că ea ar apare la miscroscop. Omul a aflat că după moarte sufletul se ridică la ceruri unde intră în rai. Ei bine omul modern în cele din urmă a ajuns să privească cu telescopul cerul să vadă dacă un suflet se ridică spre cer. Iată că acest om științific al zielor noastre nu a văzut nici un suflet în drum spre cer și prin urmare a concluzionat că povestea vieții după moarte nu este nimic mai mult decât un mit.[69]

Pentru mulți oameni de știință din zilele noastre adevărul este că moartea clinică nu este nimic mai mult decât o simplă iluzie a creierului. Aceasta fiindcă sunt din ce în ce mai mulți savanți care ne spun că practic nu există suflet ci sufletul este tot ceea ce ține de creier. Fiind un tot organic creierul este cel care crează în noi senzația unei unități sau mai bine spus o unui tot unitar. În această schemă a lucrurilor adevărul este că în cele din urmă moartea clinică este o anomalie. Este o anomalie fiindcă în nici un fel nu poate să fie explicat cum sufletul ajunge să înceteze din viață și în cele din urmă să revină la viață. Iată de ce în cele din urmă moartea clinică este o anomalie ce este în curs de rezolvare. Sunt și unii oameni de știință și mari savanți care sunt de părere că moartea clinică poate să fie explicată prin faptul că moartea clinică este dincolo de toate o încetare a funcțiilor creierului. S-a și spus și a fost de mai multă vreme popularizat adevărul științific că ceea ce noi denumim realitate nu este nimic mai mult decât simple impulsuri electo-magnetice ce sunt interpretate de creierul nostru. Este adevărat că oamenii de știință dacă vom sta și vom analiza vom vedea că consideră că

---

[68] Plutarh, *Moralia* (Pedepsele dumnezeiești 27) (Boston: Harvard, 1957).

[69] Sunt mai multe opinii din zilele noastre care susțin că sufletul este un mit ca mitul lui Prometeu, al lui Ulise, al lui Hercule sau al lui Iason. În acest sens la fel cum sufletul este un mit în cele din urmă psihologia este mitologia acestui mit principal. Aceasta fiindcă după cum am spus omul de azi este adevărat că a devenit mult prea știinșific. De mult prea multe ori gândim lumea în categoriile strict științifice și raționale ale lui Aristotel și nu mai suntem deschiși spre lucruri care sunt dincolo de noi. Știința este adevărat că îl poate auto-îndumnezei pe om. Omul devine centrul a tot ceea ce există și ceea ce nu este uman în cele din urmă nu există. Auto-îndumnezirea științifică este fără doar și poate o mare iluzie a timpurilor noastre care ne învață că nu există nimic supranatural sau dincolo de această lume ci totul se rezumă și se termină cu această lume. Este adevărat că fără să vrem din oameni liberi am ajuns să fim sclavii științifici ai acestei lumi. Știința în loc să ne deschidă spre transcedent ne închide în imanent.

moartea clinică este o anomalie în curs de soluționare. Sunt multe studii științifice care se ocupă expres cu problema morții clinice și care ne asigură că într-un viitor mai depărtat sau mai lung în cele din urmă problema morții clinice va ajunge să fie soluționată pe cale științifică. Nu trebuie să credem că ceva poate scăpa atotputerniciei științifice. Moartea în cele din urmă pentru acești oameni științifici ai zilelor noastre nu are nimic de a face cu diavolul ci după cum am arătat în rândurile de mai sus ci este pur și simplu o reacție științifică ce reduce pe om la neființă. De mai multe ori știința de azi face recurs la neființă atunci când vorbește de moarte. Aceasta este în profund dezacord cu principiul științific din zilele noastre care spune: că în univers nimic nu se pierde ci totul se transformă. Dacă nimic nu se pierde ci totul se tranformă în acest univers în cele din urmă de ce se spune că moartea este o trecere în neființă? Mai este neființa o transformare? Fără doar și poate că nu. Aici putem vedea cum concepția științifică despre moarte în cele din urmă se contrazice pe sine.[70]

Sunt în acest sens mai mulți oameni de știință care susțin că religia trebuie să fie evitată fiindcă în cele din urmă este foarte greu să faci distincție dintre adevăr și minciună în religie. Este greu de făcut o distincție între adevăr și minciună în religie fiindcă în cele din urmă au fost mai multe mitologii false în religie. Este destul să ne aducem aminte de scriitorul nord african originar din Cartagina Apuleius din Madaura din secolul al II-lea. El a fost autorul povestirii comice Măgarul de Aur (Metamorfoze).[71] Cine a fost acest Apuleius din Madaura? A fost un magician ce a fost și condamnat din pricina practicilor sale magice care simpatiza cu filosofia lui Platon și care a fost inițiat în religiile de mistere ale lui Isis (zeița). În comedia lui Măgarul de aur Apuleius nu face decât să popularizeze religiile de mistere în cinstea lui Isis. Ei bine aceste religii de mistere au mai multe vedenii care se aseamănă cu cele ale morții clinice după cum o cunoaștem noi în zilele noastre. Eroul povestirii Măgarul de Aur este un tânăr pe nume Lucius care fiindcă a intrat în tainele magiei fără să fie inițiat în cele din urmă s-a preschimbat în măgar. După mai multe aventuri în noua sa formă de măgar Lucius de spală de șapte ori în mare și începe să se roage zeiței Isis pentru ajutor. El voia să revină din nou la forma lui de om. Isis îi răspunde rugăciunii lui Lucius și se arată pe sine într-o viziune. Isis în viziune este îmbrăcată în veșminte de mai multe culori având mantia ei înfășurată de stelele cerului și de lună. Isis se prezintă pe sine ca Marea Mamă care este manifestarea a tot ceea ce există. Isis îi spune lui Lucius că va ajunge să îl ajute să devină din nou om numai dacă după ce va devenii om din nou se va dedicat deplin slujirii ei. Lucius ajunge să se inițieze în religia de mistere a lui Isis și Isis îi promite că va fi renăscut și va ajunge în cele din urmă în Câmpurile Elizee unde va trăi veșnic. Aici Isis îi oferă lui Lucius o descriere a ceea ce am putea spune ca tainele vieții veșnice: "sub protecția mea vei fi faimos și celebru, și când la finalul vieții te vei pogărî în pământul fantomelor, vei avea avea ocazia să mă adori în mod frecent. Din Câmpurile Elizee mă vei vedea ca regina teritorilor Stygiane, strălucind prin întunericiul lui Acheron, cu o lumină subtilă ca cea pe care ți-o voi arăta acum."[72]

Este foarte adevărat că scrierea lui Apuleius din Madaura poate la fel de bine să fie considerată un fel de scriere de fincțiune dar ceea ce trebuie să știm este că dincolo de toate descrierea lui a transformării din măgar în om și din om în măgar în cele din urmă are mai multe elemente comune cu experiențele morții clinice. De fapt am văzut că Apuelius a voit să facă mai mult un fel de popularizare a cultului zeiței Isis unul dintre cele mai puternice culte din antichitate. Cum se face că în acest cult au fost înglobate mai multe elemente din experiența morții clinice după cum este ea găsită în lumea de azi sau mai bine spus în timpurile moderne? Fără doar și poate aceasta este o dovadă că anticii erau la fel ca și noi cei de azi familiari cu experiențele morții clinice. Ei însă le vedeau nu cu ochi științifici ci în primul rând cu ochii mitologiei. Este vorba de un fel de interacțiune dintre om și zeu în cadrul morții clinice. Dacă unii ajuneau prin diferite accidente la moartea clinică ei bine comuniunea pe care o ofereau religiile de mistere fără doar și poate că putea să ducă la experienețe similare cu moartea clinică. Trebuie să vedem prin urmare problema obiectiv. Este o mare diferență dintre abordarea științifică din zilele noastre a morții clinice pe care mai mulți psihologi și psihiatrii o fac și la fel de bine moartea clinică văzută cu ochii antici ai mitologiei. Ceea ce este însă de remarcat este că în ambele situații moartea clinică a funcționat. Dacă în zilele noastre moartea clinică este un fenomen complex ce ține de psihologie și psihiatrie ei bine în antichitate moartea clinică ținea de mitologie. Moartea clinică era pentru omul antic o dovadă că zeii nu sunt o poveste imaginară sau mai bine zis o poveste pe care au invetat-o marii întemeitori de culte de mistere ci mai mult o realitate. Vedem că dacă noi cei de azi vedem în moartea clinică îngeri și diavoli, antichii vedeau zei. Este totuși o mare diferență. Această diferență este cea care ne face să investigăm mai mult un fenomenul morții

---

[70] Nicolae Vladimir Dobre, *De la credință la știință și înapoi la credință. Puțină credință pentur ingineri dar nu numai pentru ei* (București, 2013).

[71] Apuleius de Madaura, *Metamorfoze sau Măgarul de aur* (Editura Leda, 2005).

[72] Apuleius de Madaura, *Metamorfoze* capitolul 11.

clinice și să ne dăm seama că ea pur și simplu nu poate să fie adaptată de om în funcție de timpul în care trăiește și mai ales în funcție de religia din care face parte. Moartea clinică este prin urmare o realitate care este parte atât din păgânism cât și din creștinism. Atunci ce este în cele din urmă moartea clinică: una care ține de păgânism sau una care ține de creștinism? Faptul că moartea clinică se dovedește a fi ambivalentă în plan religios în cele din urmă ne face să ne dăm seama că unii sunt cât se poate de îndreptățiți să o considere o iluzie. Totuși, chiar și științific moartea clinică nu este o iluzie. Nu este o iluzie fiindcă sunt mai multe cazuri de persoane care au trecut pragul în lumea de dincolo și s-au întors înapoi. Unii au lansat ipoteza că moartea clinică ar putea ține chiar de psihologia transpersonală. Aceasta fiindcă în această psihologie este posibil ca un om să aibă mai multe egouri. Unul este prin urmare egoul omului în viața de zi și la fel de bine el mai are un egou transcedent care este cel care este exprimentat în moartea clinică.[73]

Moartea clinică prin urmare nu este o iluzie ci este o realitate pe care mai mulți au experimentat-o dar care a fost manipulată de păgâni în spre scopul lor și la fel de bine adaptată religiei lor. Este puțin probabil că descrierile pe care le avem din antichitate a morții clinice în cele din urmă au fost unele care au fost adevărate. Aceasta fiindcă aceste descrieri sunt cât se poate de evidente că nu sunt în acord cu Biblia. Biblia ne spune că Dumnezeu a pus un heruvim care să păzească ușa raiului pentru ca omul să nu mai poată intra în rai. Iată prin urmare că raiul a fost blocat după păcatul lui Adam și al Evei. Numai odată cu venirea lui Hristos acest heruvim care păzea ușa raiului în cele din urmă a fost trimis spre altă activitate în rai. Trebuie prin urmare să nu ne facem prea multe iluzii cu moartea clinică în ceea ce privește păgânismul. După cum vom vedea în rândurile care vor urma diavolii pot să facă realități paralele sau mai bine spus ei pot să creeze iluzia undor dimensiuni paralele. Așa se face că mai mulți antici au ajuns să experimenteze prin moartea clinică ce a suvernit într-un moment sau altul al vieții lor raiul și iadul. Am văzut că Thespesius a văzut iadul în moartea sa clinică. Cel mai probabil el a văzut fără doar și poate ceea ce este adevărat: diavolii i-au arătat iadul. Este pubțin probabil că Thespesius a putut să vadă raiul fiindcă diavolilor și păgânilor nu le era îngăduit să ajungă în rai. Totuși, Thespesius este cât se poate de conculdent: el a văzut și raiul. La fel de bine el ne spune că în acest periplu a fost însoțit de un ghid. Nu știm dacă acel ghid a fost un înger sau un diavol dar ceea ce este sigur este că nimeni nu merge în lumea de dincolo singur. La fel de bine și în relatările moderne ale morții clinice se poate vedea că subiecții sunt însoțiți de ființe de lumină care îi duc în spre locuri paradisiace sau infernale. De cel mai multe ori identitatea acestor ființe de lumină rămâne un secret. În rândurile de mai sus am arătat cât se poate de evident că "ființele de lumină" pot să fie la fel de bine diavoli. În antichitate cu excepția evreilor adevărul este că nu se știa de existența diavolilor care se pot preface pe sine îngeri de lumină.[74]

Am vorbit prin urmare despre faptul că în nici un fel nu putem să considerăm moartea clinică drept o simplă iluzie a creierului. Aceasta fiindcă deși creierul poate să nu mai funcționeze la fel de bine organismul funcționează. Problema nu se leagă fiindcă în moartea clinică nici inima nu mai funcționează.Unii sunt de părere că deși inima nu mai funcționează în cele din urmă creierul poate să funcționeze și prin urmare avem explicația la ce este și la modul în care se manifestă moartea clinică. Totuși rămâne o problemă: cum mai poate să trăiască cineva dacă inima lui nu mai bate? Trebuie să știm că între creier și inimă există o legătură indisolubilă sau mai bine spus nici creierul nu poate funcționa fără de inimă și nici inima fără de creier. Iată că lucrurile se leagă: moartea clinică este dincolo de toate o realitate ce nu are o explicație științifică în cele urmă. Oricât am căuta să cuprindem moartea clinică în cele din urmă trebuie să știm că ea nu poate să fie circumscrisă științific. Nu poate să fie circumscrisă științific fiindcă ea nu este o realitate care ține de lumea noastră. Nu ține de lumea noastră fiindcă lumea noastră este una în mare care se explică prin material și materia poate să fie înțeleasă și percepută prin știință. Moartea clinică nu este o realitate care ține de lumea materială. În ea sufletul pleacă din trup pentru ca să se întoarcă în el la un timp pe care numai Dumnezeu îl știe eventual. Trebuie ca noi cei de azi să înțelegem că în lume Dumnezeu a lăsat mai multe lucruri care sunt dincolo de puterile nostre înțelegere mai ales că aceste

---

[73] Ioan Mânzat, *Psihologie transpersonală* (Iași, 2002).

[74] Aici ar fi cazul să nuanțăm mai ine problema. Ființele de lumină pe care le văd subiecții morții clinice din zilele noastre sunt interpretare de mai toată lumea ca îngeri. Spiritualitatea creștin ortodoxă ne spune că nu putem fi siguri dacă ființele de lumină de pe cealaltă lume nu sunt diavoli care se pot da pe sine ca îngeri. Antichii păgâni îân mare știau de diavoli dar acesta era un adevăr pe care numai marii inițiati sau mai bine psu preoți păgâni îl știau. Știm că nu toți păgânii erau la aceleași grad în păgânism. În acest sens în religiile de mistere cum erau cele de la Eleusis din Grecia erau acceptați numai anumiți păgâni. Marii inițiați păgâni știau foarte bine că ei operează cu demoni și că demonii pot să inducă prin diferite vedenii starea de moarte clinică. Așa se fae după cum am văzut în rândurile de mai sus că mai mulți mari inițiați păgâni au intrat în comuniune cu demonii pe care ei îi denumeau sub nume de zei: Isis, Osiri, Dionisios, Demetra, Bachus etc.

puteri au ajuns să fie considerate simple experimente ştiinţifice. Aceste experimente ştiinţifice sunt cele care ne fac conştienţi că nu totul are o explicaţie ştiinţifică. Lumea ştiinţifică tinde să considere că ceea ce nu poate să fie explicat ştiinţific în cele din urmă este o iluzie sau mai bine spus nu există. Am fi naivi să considerăm că moartea clinică este o iluzie fiindcă nu este deloc una. Moartea clinică este o realitate trascendentă care depăşeşte graniţele şi limitele acestei lumi. Nu trebuie nici să absolutizăm moartea clinică dar la fel de bine nu trebuie nici să o relativizăm. Trebuie să înţelegem că sunt realităţi dincolo de noi. Una dintre cele mai mari astfel de realităţi este Dumnezeu Tatăl. Oricât am încerca să Îl cupridem pe Dumnezeu Tatăl cu puterile noastre limitate de înţelegere în cele din urmă nu vom reuşii să face aceasta. Nu vom reuşii fiindcă trebuie să ştim că în existenţă nu totul este natural ci la fel de bine există o dimensiune supraanturală a existenţei. În acest sens pur uman este adevărat că moartea clinică ţine de oridinul supranaturalului.[75]

Se spune că în vechime era în Roma un vrăjitor vestit, Simon, care, cu ajutorul diavolului făcea multe minuni părute, mincinoase şi ducea în rătăcire mulţime de oameni. Aşa bunăoară, a spus tuturor că i se va tăia capul şi a treia zi va învia. Pentru această înşelăciune a adus un berbec şi, prin nălucire diavolească, i-a făcut pe oameni să vadă că acel berbec ar fi chiar el. Naivii au văzut şi au crezut. Sfântul Apostol Petru i-a deşteptat şi le-a arătat că berbecului, nu lui Simon i s-a tăiat capul. Fiindu-i vădită înşelăciunea, Simon a chemat iarăşi puterea diavolilor şi de pe o zidire înaltă le-a spus:

- Romani, deoarece până acum aţi petrecut în nebunie şi lăsându-mă pe mine, aţi urmat lui Petru, acum şi eu vă voi lăsa şi nu voi mai apăra cetatea aceasta. Deci voi porunci îngerilor mei ca în faţa voastră să mă ia în mâinile lor şi mă voi înălţa la tatăl meu din cer, de unde voi trimite mari pedepse asupra voastră, că n-aţi ascultat cuvintele mele, nici n-aţi crezut în lucrurile mele.

Într-adevăr, după aceste cuvinte ameninţătoare şi mincinoase, Simon a fost luat şi purtat de demoni prin văzduh, iar oamenii nu încetau a se mira de puterile mari pe care credeau ei că le are. În mijlocul acestei mulţimi năuce, Sfântul Apostol Petru s-a rugat astfel: **,**

-Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul meu, arată înşelăciunea acelui vrăjitor, ca să nu se sminteasscă popoarele care cred în Tine!

Sfârşind rugăciunea, a strigat:

-Vouă, diavolilor, vă poruncesc, în numele Dumnezeului meu, să nu-l purtaţi mai mult, ci să-l lăsaţi acolo în văzduh, unde este acum!"

În acea clipă, puterea diavolilor a pierit, l-au părăsit pe ticălosul Simon, şi acesta a căzut şi s-a zdrobit de pământ. Dumnezeu a rânduit ca să nu moară imediat, pentru ca să-şi cunoască puterea cea deşartă şi faptele ticăloase pe care le-a săvârşit. A doua zi, sufletul său cel spurcat a fost dus de diavolii întunecaţi în împărăţia lor, adică în iad.[76]

Am enunţat cazul de mai sus cu vrăjitorul roman Simon care după cum am putut vedea prin magia avea puterea de altera realitatea. Aceasta fiindcă magia este un teren fecund prin care realitatea la fel de bine poate să fie maniuplată şi modificată prin puterile demonice. Vedem că prin aceste puteri demonice acst vrăjitor putea să schimbe percepţia asupra lucrurilor din jur. În acest sens el a făcut în aşa fel că a pus să i se taie capul şi a profeţit că a trezi zi va învia. Vrăjitorul probabil a voit să facă o aluzie aici la învierea lui Hristos de a treia zi. Prin manipulare magică am putut vedea că vrăjitorul Simon a făcut în aşa fel ca nu capul lui să fie tăiat ci capul unui animal însă cei care erai de faţă au putut vedea că de fapt capul vrăjitorului a fost tăiat. Este fără doar şi poate aici un exemplu de manipulare demonică ce numai puterile lui Dumnezeu şi a oamenilor sfinţi în cele din urmă pot să o deosebească de realitate. Dacă demonii cu care lucra vrăjitorul Simon din Roma au putut să îi facă pe oamenii să vadă tăierea unui cap de berbec ca fiind de fapt tăiere capului vrijitorului ce ne înpiedică să nu credem că tot aceşti demoni pot să confere viziuni extatice celor care sunt în moarte clinică? Cum au reuşit demonii să facă aceasta adevărul este că nu ştim dar ceea ce ştim este că demonii pot să manipuleze realitatea. Pot să manipuleze realitatea dacă Dumnezeu le îngăduie aceasta. Pentru ca să se facă cunoscută care este diferenţa dintre puterea lui Dumnezeu şi puterea diavolilor în cele din urmă prezenţa sfântă a Sfântului Apostol Petru a făcut ca să fie arătată viclenia vrăjitorului Simon. Magia poate să creeze stări extratice similare cu cele pe care le raportează cei care au trecut prin moartea clinică. Aceasta nu înseamnă că cei care au trecut prin moartea clinică sunt magicieni şi vrăjitori ci mai mult că ei sunt persoane care pot să fie victime ale înşelăciunilor şi meniapulărilor demonice. Trebuie să ştim că unii ar putea să spune că am repetat aproape obsesiv în această carte faptul că moartea clinică poate să fie manipulată de demoni. Ea poate să fie manipulată de demoni fiindcă

---

[75] Micahel van Vlymen, *Angelic visitations and supernatural encounters: a diary of the living in the supernatural God* (Independent Publishing Platform, 2014).

[76] Simeon Metafrastul, *Viețile Sfinților pe iunie, Ed. Mănăstirea Sihăstria,* p. 484-485.

demonii sunt cei care evident că nu acționează ținând cont de voința și prezența lui Dumenzeu. Prin urmare este adevărat că pe mai mulți moartea clinică nu face decât să îi plaseze în paranormal. Îi plasează în paranormal fiindcă paranormalul este un lucru care ține de lumea științifică din jurul nostru. Această lume științifică poate ajunge să creadă că și existența lui Dumnezeu este un lucru paranormal. Este paranormal fiindcă cu adevărat sunt mulți care sunt străini de exsitența lui Dumnezeu și ceea ce este și mai tragic este că nici nu vor să se schimbe. În acest punct trebuie să facem diferența dintre supranatural și paranormal. Supranaturalul și paranormalul nu sunt lucruri indentice. Supraanturaul este ceva dincolo de lumea noastră în timp ce paranormalul este ceva ce nu poate să fie asimilat lumii în care trăim. În acest sens pentru unii existența fantomelor este identică cu existența lui Dumnezeu. Fantomele nu sunt nimic mai mult decât existențe care se aseamănă existenței lui Dumnezeu. Nu este probabil întâmplător că în limba engleză Duhul Sfânt se poate traduce și prin Holy Ghoast (Sfânta Fantomă). De fapt fantomele nu sunt paranormale ci sunt o altă formă prin care demonii se pot arăta cuiva sau bântui o anumită regiune sau spațiu fizic.[77]

Prin urmare ceea ce trebuie să știm este că acolo unde încetează știința ei bine acolo începe religia și teologia. Unii sunt de părere că între religie și știjnță mai există o știință intermediară care se numește metafizică. Prin metafizică trebuie să înțelegem tot ceea ce este supranatural. Știința în sine este limitată chiar dacă unii vor să o facă nelimitată. Vor să o facă nelimitată fiindcă omul de azi duce un mod de viață antropocentric. Prin acesta trebuie să înțelegem că modul de viață antropocentric sau cel care îl are pe om în centrul său este diferit de modul de viață teocentric care Îl are în centrul ei pe Dumnezeu. Prin urmare trebuie să înțelegem că modul de viață antropocentric este unul care în cele din urmă este eronat. Este eronat fiindcă omul nu trebuie să fie centrul de gravitate al existenței ci Dumnezeu trebuie să fie cel în jurul căruia trebuie să gravităm. La fel cum soarele nu gravitează în jurul pământului ci pământul în jurul soarelui în cele din urmă omul este chemat să graviteze în jurul lui Dumnezeu. Nu trebuie să ne fie nici un fel de rușine să recunoaștem că suntem dependenți de Dumnezeu Tatăl. Aceasta fiindcă sunt unii care sunt de părere că omul trebuie să fie o ființă independentă și nu una dependentă. Am fost creați de Dumnezeu pentru a fi dependenți de El. Iată de ce în situații complicate în care este greu de separat adevărul de minciună în cele din urmă numai Dumnezeu Tatăl poate să facă lumină. Noi cei care citim cărți despre moartea clinică și care știm că într-o zi și noi vom murii în cele din urmă trebuie să ne rugăm lui Dumnezeu Tatăl să ne descopere care este sensul și finalitatea lor. De multe roi adevărul este că nu vom primii răspuns instantaneu de la Dumnezeu Tatăl dar dacă ne rugăm cu sibceritate și cu toată deschiderea în cele din urmă este posibil că adevărul poate să vină la noi.[78]

Prin urmare când citim sau auzim despre oameni care au trecut prin moartea clinică una dintre primele întrebări pe care trebuie să ni le ridicăm este: au fost ei sub influența îngerilor sau a demonilor în acest interval al experienței lor extreme? Această întrebare adevărul este că mai puțini oameni de știință și-o ridică. Ei vor să știe mai mult cum s-au simțit cei care au trăit o astfel de experiență și cum în cele din urmă funcțiile lor vitale au ajuns să fie din nou la locul lor. După cum am spus sunt puțini oamenii de știință care cred cu adevărat în experințele celor care au trecut prin moartea clinică. Acasta fiindcă ei gândesc la moartea clinică mai mult ca la nu fel de gol spațio-temporal în care a căzul cel cu pricina. Lumea de azi a făcut un adevărat cult al eroilor celor care au trecut prin moartea clinică. Dacă este să urmărim fenomenul, aproape anual apar mai multe cărți în care sunt relatale aventurile în lumea de dincolo a celor care au trecut prin moartea clinică. Este greu pentru lumea de azi să accepte că acești eroi ai vieții din moartea clinică la fel de bine ar fi putut să fie victime ale înșelăciunii demonice. Nu este niciodată indicat să subestimăm puterea demonilor care evident că pot să lucreze și ei în paralel cu îngerii. Este adevărat că moartea clinică poate să fie denumită și ca o experință ambientală. Este o experiență ambientală fiindcă ambinetul nu este conferit de cel în cauză ci mai mult de forțele îngerești sau de cele demonice. Iată de ce trebuie să fim mult mai atenți cu cei care au trăit moartea clinică. Modul în care își duc viața cei care au trăit moartea clinică după această experiență, în cele din urmă este cât se poate de defintoriu să

---

[77] Rick Strassman, *DMT: the spirit molecule: a doctor's research into the biology of near death and mystical experinces* (Park Street Press, 2000).

[78] Oamenii duhovnicești și sfinți sunt cei care prin rugăciune și nevoință au reușit să dobândească de la Dumnezeu harul sau darul discernământului. Prin acest dar al discernământului în cele din urmă ei pot să știe care este sensul morților clinice din lumea noastră. Aceasta fiindcă Dumnezeu Tatăl trebuie să aibă un răspuns în fața acestor experiențe limită prin care au trecut mai mulți semeni de ai noștrii. Ceea ce logic nu poate să fie contestat este că moartea clinică este o dovadă de vieții de apoi dar poate să fie această dovadă de vieții de apoi de la îngeri sau de la demoni? Iată că la această întrebare numai oamenii duhovnicești și cu viață sfântă în cele din urmă pot să ne ofere un răspuns satisfăcător și concludent. Realitatea este că trebuie să credem mai mult în Dumnezeu Tatăl și sfinții îngeri decât în propriile noastre opinii și preconcepții. Aceasta fiindcă este cu adevărat o dovadă de mare smerenie și modestie să ne recunoaștem limitele.

știm dacă ei au fost victimele demonilor sau au fost însoțitorii îngerilor. Adevărul este că raportat la numărul de persoane care au trecut prin moartea clinică sunt foarte puține cele care au trecut la creștinismul ortodox. Ce criterii avem să credem că creștinismul ortodox este adevărata credință? Moaștele, minunile sfinților, Sfânta Maria, arătările îngerilor sunt cele care ne fac să credem că în cele din urmă creștinismul ortodox este cale care a fost lăsată de Dumnezeu Tatăl pentru ca omul să se mântuaiscă. Cum se face că mai nici unul dintre cei care au trecut prin moartea clinică sunt străini de creștinismul ortodox și de tot ceea ce ține de el? Fără doar și poate că o astfel de întrebare rămâne fără de răpuns și aduce cu sine posibilitatea ca în cele din urmă demonii să se manifestat în experiența morții clinice. În acest sens este cât se poate de adevărat că demonii sunt nu numai maeștrii ai manipulării ci la fel de bine și și ai iluziei. Odată ce sufletul iasă din trup ei pot venii cu influența lor și să îl facă pe bietul om să vadă tot felul de imagini paradisiace și tot felul de locuri din rai. Toate aceste viziuni sunt în cele din urmă simple iluzii pe care cel în cauză ajunge să le vadă că o experiență deosebită ce i-a fost conferită pentru viața lui specială. Cum se face că demonii pot să prezinte frumusețile raiului celor care sunt în moarte clinică? Nu trebuie să uităm că demonii au trăit originar în rai și știu foarte bine locul pe care l-au pierdut.[79]

Sunt mulți savanți și oameni de știință din zilele noasre care nu neagă moartea clinică fiindcă au putut vedea că au fost și persoane care nu au stat în moartea clinică numai câteva minute ci uneori chiaar zile întregi. Ei bine, aceștia sunt de părere că fără doar și poate sufletul este o iluzie. Este greu de crezut pentru lumea materialistă din zilele noastre că în om mai există o parte din el de natură spirituală care este sufletul. Așa se face că acești oameni de știință susțin că este posibil în cele din urmă ca trupul să ajungă la un moment dat la întreruperea funcțiilor sale vitale pentru ca în cele din urmăsă își revină la viață. Cum se face că totuși sunt puțini cei care ajung să experimenteze acest lucru pe care noi îl denumim moarte clinică? Ei bine în acest punct oamenii de știință sunt fără de răspuns. Moartea clinică nu este numai o dovadă a existenței vieții după moarte ci la fel de bine și o dovadă de existenței sufletului. Trebuie să știm că avem suflet și acest suflet ține de trup numai până în momentul morții. Momentul morții este în acest sens unul definitioriu pentru relația dintre trup și suflet. Aceasta fiindcă în momentul morții sufletul se desprate de trup pentru totdeuna (sau ca să fim mai corecți până la învierea de obște de la sfârșritul lumii). Iată de ce trebuie să investigăm mai multe care este relația sufletului cu trupul. Cei mai mulți dintre noi ne mulțumim să știm că avem suflet dar nu prea vrem să știm mai multe lucruri despre cum există acest suflet și la fel de bine despre cum interacționează el cu trupul. Sufletul este ceea ce dă viață trupului. Aceasta fiindcă după cum am văzut în momentul în care sufletul iasă din trup, trupul moare.[80]

Medicii din zilele noastre sunt tentanți să creadă că în cele din urmă moartea clinică are o explicație științifică. Este posibil ne spun ei ca mai multe minute în șir sufletul să trăiască și fără de trup. Aceasta fiindcă sunt cele mai concludente cazurile de comă. În comă trupul trăiește dar sufletul nu mai este conștient. Iată prin urmare că trupul poate să trăiască și fără de suflet sunt de părere unii medici. Realitatea este că moartea clinică este o experiență a sufletului și nu a trupului și prin urmare trebuie să știm că ea trebuie să fie privită cu ochii sufletului sau mai bine spus cu ochii psihologiei de azi. Psihologii ne spun că în suflet există trei dimensiuni diferite: conștient, inconștient și subconștient. Fiindcă moartea clinică are loc în stare de inconștient fiindcă trupul celui care este subiect nu mai reacționează la stimului externi sunt mulți care sunt tentați să creadă că în cele din urmă moartea clinică este de fapt o experiență a subconștienului. Știm că în subconștient se depozitează mai multe lucruri care nu pot să fie asimilate de conștient. Unii psihologi sunt tentați să creadă că în cele din urmă din subconștient vine și moartea clinică. Aceasta fiindcă lucrurile se leagă. Omul este în cea mai mare parte a vieții lui fără cunoștință de subconștientul lui. În subconștient sunt de multe ori depozitate temerile, nemulțmirile sau dorințele secrete ale omului. Ei bine, ne spun acești psihologi, că toate acestea în cele din urmă iasă din subconștient în conștient în cadrul morții clinice. Este prin urmare cea mai bună explicație cu care vin mai mulți psihologi. Prin aceasta în cele din urmă se neagă că experința morții clinice este una adevărată și reală. Nu are cum să fie adevărată și reală din moment ce ea este produsul subconștientului. În acest sens este

---

[79] Carol Zaleski, *Otherworld journeys: accounts of near death experience in medieval and modern times* (Oxford, 1988).

[80] Cei mai mulți dintre noi suntem obișnuiți să credem că trupul este de fapt factorul decisiv și cel mai important din compoziția omului. Aceasta fiindcă după cum am arătat în rândurule de mai sus suntem din ce în ce mai înlcinați să acordăm întâietate trupului asupra sufletului. Lucrurile nu sunt așa cum pare că sunt la prima vedere. Realitatea este că sufletul este mult mai important decât trupul, cel puțin în aceas intervel de viață pământească. Sufletul este mai important decât trupul fiindcă el este nemuritor și prin urmare este chemat să meargă în rai. Noi fără să de dăm seama ajungem să ignorăm sufletul și să punem foarte mult accent pe trup. Trupul este cel care trebuie, hrănit, adăpat, îmbrăcat și îngrijit pentru ca să nu se deprecieze. Iată cum încet, încet ajunge să vedem sufletul nostru ca o funcție auxiliară a trupului. Fără doar și poate că o astfel de atitudine este greșită.

foarte adevărat că de exemplu faptul că mai multă lume în moartea clinică a ajuns să vadă rudele sau părinții lor morți nu este nimic mai mult decât o dorință refulată în subconștient. Cu toții dorim să îi vedem pe cei morți. În cele din urmă în moartea clinică în cele din urmă ajungem să ne întâlnim cu cei morți. Este evident o întâlnire imaginară și în nici un fel una reală. Subconștientul depozitează în sine dorințe pe care numai starea de moarte clinică majunge să se elibereze. Aici este evident că se poate ridica următoarea întrebare: de ce să nu iese la lumină dorințele refulate ale omului și în somn fiindcă și somnul este o stare în care omul cade din conștient în inconștient? În acest moment psihologii sunt cât se poate de lăsați fără de nici o apărare. Nu mai pot să ofere nici un răspuns plauzibil fiindcă dacă moartea clinică ar fi numai o expresie a unor dorințe refulate în subconștiet în cele din urmă nu ar avea cum să fie atât de multă asemănare între morțile clșinice ale diferitelor persoane. După cum am văzut mai multe persoane are moarte clinică și spieciali̦știi în acest fenomen au observat mai mult asemănări.[81]

Iată prin urmare că nu putem să afirmăm că moartea clinică este un produs al subconștientului fiindcă dacă ar fi așa fiecare dintre noi ar trebuie să experimentăm în moartea clinică sau mai bine spus persoanele în cauză ar trebuii să experimenteze realități personale care țin mai mult de dorințele sau experiențele refulate în subconștient. Devine evident că trebuie să fim mult mai precauți cu moartea clinică și cu modul în care ea este raportată la sfera conștientă. În acest sens este posibil ca trupul să nu mai dea nici un semn de viață în timp ce sufletul să fie viu și să își înceapă călătoria lui spre lumea de dincolo. Este potrivit să spunem că moartea clinică este o călătorie? La un anume nivel adevărul este că moartea clinică este o călătorie. Este o călătorie fiindcă în timp ce trupul este mort sufletul se deprinde de el și intră în lumea spirtiuală. Că lumea spirituală este în cele din urmă mai greu de definit este un fapt care ne face să ne dăm seama că se pot întâmpla și multe înșelăciuni în lumea spirituală. Aceasta fiindcă după cum am spus diavolii sunt cei care din răutate aleg să amăgească pe cei care câteva minute sau câteva zile au ajuns să părăsească această lume pentru a se îndrepta spre lumea de dincolo. Din cele mai vechi timpuri omul a simțit o fascinație cu lumea de dincolo. Este o fascinație natură fiindcă omul vrea să știe ce îl așteaptă după moarte. În acest sens în ceea ce privește viața după moarte există surse ortodoxe și surse apocrife care nu pot să fie crezute. Așa se face că una dintre cele mai autoritative cărți în budism și în hinduism este Cartea tibetrană a morților[82] unde sunt date mai multe informații despre viața după moarte. Iată că trebuie să știm că sunt mai multe surse care ne vorbesc despre viața după moarte sub influența demonilor. Este adevărat în acest sens că demonii pot să inspire mai multe creații religioase pentru a înșela pe cât mai mulți și pentru ca în cele din urmă sufletele lor să fie pierdute. Am fi naivi dacă am crede că nu au fost demoni care au inspirat Renașterea italiană care a ajuns să picteze oameni dezbrăcați pe pereții bisericilor.

Este adevărat că sunt mai mulți care găsesc destul de complicată relația dintre subconștientul și inconștientul omului și moartea clinică. Aceasta fiindcă ei se întreabă: poate să fie moartea clinică conștientă din moment ce trupul este mort? Pentru noi cei de azi starea de conștient este fără doar și poate o realitate care ține cât se poate de mult de starea de a fi viu. Suntem obișnuiți să crede că în cele din urmă nu poate să fie nici un fel de stare de conștiență decât numai când trupul este viu. Moartea clinică este una care ne spune că la fel de bine moartea clinică este una care ține de domenul conștientului fiindcă sufletul este cel care menține această stare a conștientului în viața trupului. Iată prin urmare că starea de conștient în cele din urmă ține foarte mult de sufletul omului și nu de trupul lui. Când trupul are viață noi tindem să considerăm că el are conștient. Când trupul nu mai are viață în cele din urmă el nu mai este conștient. Aceasta este o judecată falsă fiindcă trebuie să știm că sufletul este cel care garantează starea de conștient în trupul omului. Iată de ce nu trebuie să considerăm că trupul este unicul care deține controlul asupra stării de conștient. Aceasta fiindcă este bine să știm că sufletul fără doar și poate continuă să trăiască chiar și ieșit din trup. Sunt mulți care consideră că nu se poate să vorbim despre o ieșire a sufletului din trup. Aceasta fiindcă sufletul și trupul nu au cum să existe unul fără de altul. Realitatea este că moartea clinică ne demonstrează că sufletul poate să trăiască și să fie conștient chiar și când trupul este mort. Aceasta fiindcă sufletul este centrul a tot ceea ce este conștient în om. Prin urmare nu trebuie să credem că starea de conștient este numai o stare strict biologică. Conștientul nu este o stare strict biologică fiindcă în nici un fel biologicul nu este unul definitoriu în ceea ce privește viața sufletului. Prin urmare moartea clinică nu este în nici un fel o expresie a unor refulări ale sufletului ci mai mult o experință transcedentală care ne vin din lumea de dincolo. În acest sens este evident că nu putem să reducem moartea clinică numai la o experiență strict psihologică fiindcă este bine să știm că ea este mai mult decât un element strict psihologic.

---

[81] Robert Elwwod, *Tales of light and shadows: mythology of the afterlife* (New York, 2010).

[82] Autor anonim, *Bardo Thodol: cartea tibetană a morților* (București, 2018).

Pentru unii din zilele noastre moartea clinică nu este nimic mai mult decât o simplă experiență psihologică ce trebuie să fie privită numai în termeni psihologici și stric psihologic. Moartea clinică este adevărat că ține de lumea psihologiei și este amplu investigată de psihologi în zilele noastre dar la fel de bine ceea ce trebuie să știm este că moartea clinică este mai mult decât o simplă experiență psihologică. Ea este la fel de bine o experiență care ține de ordin spiritual. Ține de spiritual fiindcă omul este o ființă ce poate să perceapă lumea spirituală. Lumea spirituală nu este în antogonie cu lumea materială după cum cred unii dar este posibil ca fiindcă ajunge să accentuăm lumea materială în defavoarea celeo spirituale în cele din urmă să ajungem să vedem că aceste două lumi, materială și spirituală în cele din urmă să devină unele ce se află în contradicție. Moartea clinică prin urmare este cea care ne spune că sufletul poate să trăiască și fără de trup și că își poate continua existența în lumea spirituală. Devine evident că trebuie să avem mai multă încrede și credință în Dumnezeu pentru a ajunge în cele din urmă să înțelegem toată problematica morții clinice.[83]

În prezenta carte ne-am propus să investigăm moartea clinică și să ne axăm în special pe două lucruri:

1. Că moartea clinică dovedește existența vieții de apoi și a lumii de dincolo;
2. Că moartea clinică poate să fie expresie a manipulării demonice.

Findcă sunt puțini cei care iau în calcul și în considerare moartea clinică și ceea ce ține de ea este bine să știm că demonii sunt ființe care pot să ia sufletul în posesie în momentul morții clinice. Aceasta fiindcă după cum am spus moartea clinică este o ieșire din teritoriul lumii și o intrare în lumea spirituală diavolii sunt ființe spirituale și prin urmare pot să sesizeze când cineva le calcă pragul. Psihologia și psihiatria de azi caută să psihanalizeze fenomenul morții clinice dar nu vrea să privească acest fenomen cu ochii spiritualității. Noi creștinii ortodocși trebuie să facem exercițiul de a privii moartea clinică din punctul de vedere al spritualității. În acest sens putem să vedem în moartea clinică și o chemare a lui Dumnezeu care ne face să ieșim din cadrele lumii materiale și să intrăm în lumea spirituală. Sunt foarte mulți care sunt de părere că în nici un fel nu trebuie să acordăm prea multă atenți spiritualității. Aceasta fiindcă după cum am spus cu mai multe eforturi știința de azi va ajunge să deslușească toate tainele morții și în cele din urmă a morții clinice. Omul de azi trebuie să știe că el este o ființă ce a fost plănuită să trăiască sub atotputernicia lui Dumnezeu Tatăl. Moartea nu este un lucru care este dincolo de puterile lui Dumnezeu Tatăl. Că Dumnezeu are putere peste moarte cel mai bine ne-o spune faptul că Iisus a înviat din morți. El nu a înviat pentru ca mai apoi să moară ci a înviat pentru totdeauna. În sens religios există fără doar și poate o legătură dintre moartrea clinică și înviere fiindcă după cum am putut vedea subiecții deși au fost morți în cele din urmă s-au întors la viață. Unii ar putea să se întrebe: nu este moartea clinică o lucrare a demonilor care îi împing pe oameni în moartea clinică pentru ca mai apoi să îi readucă la viață? Este posibil ca o astfel de ipoteză să fie adevărată. Nu trebuie să ignorăm puterea diavolilor sub nici o formă.[84]

Dacă în cadrul morții clinice vederea îngerilor și a lui Iisus este o realitate care este chestionabilă în nici un fel nu este o minciună vedeniile din moartea clinică a iadului. Aceasta fiindcă este adevărul ca diavolii nu au nici un interes să modifice vederea iadului fiindcă iadul este o realitate a lumii de dincolo. O americancă pe nume Kim și care nu a voit să își spună numele întreg din dorința de confidențialitate a suferit moartea clinică. Moartea clinică a survenit în urma luării unei supradoze de medicamente dintr-un tratament greșit. Așa se face că la scrut timp după ce a luat aceste medicamente în supradoză Kim a intrat în moarte clinică. Doctorii nu îi mai simțeau pulsul și nici respirația. Kim a avut o moarte clinică ce a dus-o în iad. Kim s-a trezit într-un loc în care nu se putea mișca și în care se simțea un miros rânced. Dintr-o dată a început să simtă dinți și fălci care au început să o muște de carne. Simțea că este mâncată și făcută bucăți. Suferea dureri inimaginabile dar avea snetimentul că nu a murit. Kim ar fi voit să urle dar nu putea. A putut simții cum brațele i-au fost smulse și ceva îi mânca stomacul. Kim și-a dat seama că a ajuns în iad și se gândea că acolo va rămâne pentru totdeauna. Din fericire în cele din urmă medicii au reușit să o aducă din nou la viață și Kim a putut să revină din nou în trup fără de nici o problemă. Avem mai multe motive să credem că această experiență a fost cât se poate de adevărată și de reală fiindcă experiența iadului în nici un fel nu poate să fie contrafăcută. Diavolii nu au ce să mai ascundă

---

[83] Mark Fox, *Religion, spirituality and the near death experience* (Routledge, 2003).

[84] Este posibil ca prin magie un om să fie mort și mai apoi adus la viață? Adevărul este că nu știm cazuri din magie de acest fel chiar dacă puterile magiei sunt destul de mari. Totuși ceea ce știm din religiile orientului extrem este că mai mulți fakiri și yoghini pot ajunge la stări asemănătoare morții clinice. Ei prin diferite practici ajung să stopeze inima de a mai bate și își ține resporația mai multe minute. Este un proces care are loc lent și în care din punct de vedere biologic omul poate să fie declarat mort. Această practică a gurușilor și a fakirilor este posibil să fie făcută cu ajutorul diavolilor care fiind invocați în cele din urmă să își ajute acoliții. Lumea ocultă are mai multe enigme pe care este bine să știm că nu trebuie să le cunoaștem cu lux de amănunte fiindcă în cele din urmă ele pot să ne corupă și să ne facă să nu mai vedem adevărul și realitatea. Ceea ce este sigur este că moartea clinică poate să fie indusă și pe cale ocultă.

și a fel de bine nu au ce să mai manipuleze când cineva ajunge în iad. Nu știm care a fost viața de mai apoi a lui Kim dar ceea ce este sigur este că această experiență a morții clinice nu a fost o înșelăciune demonică. Nu a fost o înșelăciune demonică fiindcă iadul nu este în nici un fel o înșelăciune ci este o realitate adevărată. Iată de ce este bine să știm că trebuie să avem mult mai multă deschidere față de fenomenul morții clinice. Sunt mai multe experiențe ale morții clinice care au descrieri cât se poate de vivide ale iadului. Unii au experimentat flăcări și foc, alții au expeirmentat frig și gheață, alții au experimentat torturi și chinuri inimaginabile. Toate aceste experiențe sunt adevărate și în nici un fel nu sunt produsul unor imaginații latente ale celor care le-au experimentat. Iată de ce în cele din urmă trebuie să fim mult mai deschiși în spre fenomenul morții clinice. Aceasta fiindcă acest fenomen ne spune că cu adevărat iadul este o realitate și pentru a îl evita și a nu ajunge acolo trebuie să urmăm lui Iisus.[85]

Un fenomen destul de ciudat care se leagă de moartea clinică și de experiențele paradisiace ale acesteia îl avem din Rusia. Se spune că în jurul anilor 1824-1825 la Mănăstirea Alexandru Nevski era un părinte Ioanichie care era extrem de versat în viața duhovnicească. În mănăstire principala lui ascultare era acea de lumânar: era cel care aprindea lumânările și candelele în mănăstire. La acest călugăr Ioaniche venea să își mărturisească gândurile și un soldat pe nume Pavel din regimentul Pavloski. Acest soldat Pavel a fost membru al sectei rascolnicilor, o sectă rusească ce nu mai există în zilele noastre. În cele din urmă Pavel s-a reîntors la ortodoxie și a început să lucreze în el o râvnă puternică ce l-a făcut să se avânte în nevoințe fără de măsură. Așa se face că într-o noapte Pavel stătea la rugăciune singur. Dintr-o dată în jurul icoanelor s-a invit o lumină puternică la fel ca soarele și în mijlocul acelei lumină un porumbel alb, strălucitor.

- Cine ești? A întrebat Pavel.
- Nu știi cine sunt?
- Nu știu.
- Cum după toate aceste nevoințe pe care le faci nu ai ajuns să mă recunoști?
- Îmi pare rău, știu doar că ai venit de la Dumnezeu.
- Am venit de la Dumnezeu dar ar trebuii să știi cine sunt.
- Cine ești?
- Oare nu m-ai văzut în icoane?
- Am văzut mai multe icoane dar nu știu cine ești.
- Bine am să îți spun cine sunt. Eu sunt Duhul Sfânt.
- Tu ești Duhul Sfânt?
- Da. Sunt Duhul Sfânt. După cum m-ai văzut în icoane eu mă arăt pe Mine sub chipul porumbelului.
- Am înțeles. Îți mulțumesc că mi te-ai arătat Duhule Sfinte.
- Am venit la tine fiindcă am văzut că ești un mare nevoitor.
- Cu adevărat sunt un mare nevoitor, a răspuns Pavel plin de mândrie.
- Fiindcă ești un mare nevoitor am decis că te voi face sălașul Meu.
- Așa să fie Duhul Sfinte.

După aceasta porumbelul luminos a intrat pe gura lui Pavel.

"Teofania" lui Pavel lui Pavel nu a pregerat să aibă consecințe. La puțin timp după ce a primit acel proumbel care i-a întrat pe gură, a început să simte în el o dorință lascivă de desfrânare. Pavel a plecat la primul bordel pe care îl știa. Credea că este doar și patimă trecătoare. Au trecut luni și Pavel a umblat prin toate bordelurile pe care le cunoștea fără să simtă că patima lui este satisfăcută. În cele din urmă și-a venit în fire. A povestit întâmplarea și ieroschimonahului Leonid din mănăstirea Aleksandru Svirks și așa în cele din urmă am ajuns să o cunoșatem și noi.

Din nou și aici avem un exemplu de ceea ce înseamnă înșelăciunea drăcească și modul în care se manifestă ea. Aceasta fiindcă este bine să știm că diavolul este unul care nu scapă nici o ocazie de a face răul. Vedem că și de data aceasta diavolul s-a arătat pe sine în lumină. Era o lumină care l-a sedus pe Pavel după cum mai mulți sunt seduși de lucrările demonice.[86] Ceea ce se poate remarca din întâmplarea de mai sus este că diavolul s-a prezentat pe sine ca fiind Duhul Sfânt, ce este a treia persoană din Dumnezeu Sfânta Treime. La fel de bine am putut vedea că pentru a îl duce pe Pavel în desfrânare el nu s-a dat înapoi să îl măgulească spunând că este vas al

---

[85] Robert Berchman și John F. Finamore (editori), *The aferlife of the platonic soul: reflections of platonic psyhcology in the monotheitisc religions* (Leiden, 2009).

[86] (Autor eolectiv), *Demonii și lucrările lor* (Editura Egumenița, 2007).

lui ales. Vedem cât de mare este viclenia diavolului și al fel de bine că el își alege punctele slabe ale omului pentru a îl lovii acolo unde îl doare cel mai mult. Înșelăciunea demonică prin urmare poate merge până acolo încât să prezinte chiar și persoana Duhului Sfânt. Iată de ce trebuie să avem ochii deschiși și să știm că în cele din urmă diavolul nu ține cont de noi ca persoane ci tot ceea ce vrea să facă este răul nostru. În povestea de mai sus am putut vedea că "teofania" pe care a văzut-o Pavel a avut consecințe imediate. Imediat ce acel porumbel blestemat a intrat pe gura lui Pavel acesta a început să simtă în le o dorință lascivă după desfrânare. Aceasta ne spune că trebuie să știm că diavolul atunci când ne înșală ne înșală pentru a ne trage în jos și într-un fel sau altul să ne facă să cădem în păcate. Iată de ce trebuie să fim precauți cu vedeniile și viziunile pe care am putea să le avem din lumea spirituală și chiar de la Dumnezeu. Aceasta fiindcă diavolul la fel de bine se poate prezenta pe sine chiar și fiind Duhul Sfânt al lui Dumnezeu după cum am văzut în întâmplarea de mai sus. La fel cum diavolul i s-a prezentat acestui rus Pavel sub chipul proumbelului Duhului Sfânt la fel de bine el se poate manifesta în cadrul morții clinice sub chipiul îngerilor sau al lui Iisus.[87]

Un alt caz de moarte clinică îl avem din județul Bistrița din România. Se spune că lângă lacul de acumulare Colibița a venit să înoate un adolescent de de 19 ani de pe Valea Bârgăului. Într-o zi de vară el a voit să intre în apă să se răcorească dar a făcut -o chiar când s-a dat drumul la apa de acumulare în lacul Colibița. Apa mare l-a făcut pe adolescent să intre în stop cardio-respirator. Prietenii din jur au văzut aceasta și în cele din urmă l-au scos de adolescent fără suflare și fără de respirație. Au venit și medicii în cele din urmă. Timp de 45 de minute medicii au încercat să îl readucă la viață pe adolescent. Adolescentul a revenit la viață dar după 2 zile a murit la spital din cauze neelucidate. Avem și aici o persoană care a reușit să stea moartă timp de 45 de minute. Adevărul este că au fost și morți clinice în care cel care a fost subiectul lor nu a simțit nimic și nici nu a știu ce se întâmplă cu el. Unii pur și simplu au văzut numai întuneric. Iată descrierea unui astfel de caz: "mă aflam într-o durere agonizantă după operaţie, aşa că am primit o grămadă de analgezice. Durerea, în combinaţie cu o cantitate imensă de analgezice, mi-au cauzat o scădere a pulsului la aproximativ 10 bătăi pe minut şi la colapsul sistemului meu respirator". Referitor la experienţa de a fi în moarte clinică şi la existenţa vieţii de apoi, acesta a scris că de ambele dăţi s-a simţit de parcă „pur şi simplu nu se afla acolo". „Era totul negru. Aş spune că este ca atunci când dormi puţin, fără să visezi, apoi te trezeşti şi te simţi de parcă ai fi dormit foarte mult timp, chiar dacă de fapt nu au fost decât 15 minute."[88]

Din aceasta înțelegem că la fel de bine au fost și cazuri de persoane care au trecut prin moartea clinică și care nu au văzut nimic sau mai bine spus tot ceea ce a văzut a fost negru. Iată că sunt și cazuri în care moartea clinică nu are nici un fel de descoperire senzațională. Nu știm de ce este așa fiindcă după cum am arătat în rândurile de mai sus este demonstrat că moartea clinică urmărește anumite tipare. Ei bine este posibil ca toate aceste tipare să nu se aplice în toate situații. Este totuși bine să știm că în mare parte mai toate cazurile de moarte clinică sunt unele care ne duc în spre ceva sau mai bine spus spus în spre o realitate de ordin spiritual. Că bărbatul de mai sus a văzut numai negru și nu își poate aduce aminte altceva decât că a văzut negru ne poate spune că și acesta este un stadiu al iadului fiindcă iadul este un loc la întunericului. O altă experiență a morții clinice o avem de la românul Claudiu Lepădat. El se fla împreună cu soția și cu cei 5 copii ai săi la o cabană de munte în care au fost mai multe scurgeri de gaze. În urma acestor scurgeri Claudiu Lepădat a intrat în moarte clinică. Iată care sunt cuvintele lui despre ceea ce a experimentat el: "dintr-o dată, sufletul s-a ridicat din trupul meu. M-am ridicat deasupra patului şi mi-am văzut trupul de sus. Ştiam foarte clar ce se întâmpla în momentul în care sufletul meu a ieşit din trup. M-am văzut. Am văzut-o pe Lucia (soţia). În momentul acela am gândit foarte liber. Nu aveam nici o durere, nu aveam nici o confuzie. Ştiam că sunt eu, adevăratul eu, sufletul meu, că sunt ieşit din trup şi că am murit la propriu. Am început să urc. Am trecut prin tavan, prin acoperiş. Am ajuns deasupra casei. Mi-am văzut casa, maşina, becul din faţa casei. M-am uitat spre cer. Erau nori deşi şi am început să urc. Nu era nimeni lângă mine, nici un înger, dar ştiam că sunt însoţit de prezenţa lui Dumnezeu. N-aveam nicio teamă. Am început să urc şi, la un moment dat, de undeva din cer a început să curgă peste mine un fascicul de lumină. Lumina aceea era ca un fel de dragoste, bucurie, pace, fericire, dar parcă sub formă lichidă. Curgea, iar eu urcam prin ea. La un moment dat, fasciculul acela s-a făcut tot mai mare, norii s-au dat la o parte, m-am ridicat deasupra pământului şi am plecat. În timp ce urcam, dintr-o dată am început să aud muzică. Era o asemenea muzică cum pe pământ nu există. Şi undeva, departe, am văzut ceva mare şi alb. De după obiectul acela uriaş şi alb curgea spre mine acel râu de dragoste, de fericire, de bucurie pe care nu ştiu să-l descriu. Mai târziu mi-am dat seama că era o poartă mare şi albă, iar lângă ea erau nişte omuleţi foarte mici, pe care am

[87] Părintele Rodion, *Oameni și demoni* (Galați, 2013).

[88] Poveste publicată în cotidianul român Adevărul pe data de 5 aprile 2016.

început să-i aud strigându-mă. Mă salutau şi mă chemau: *„Vino, vino aici! Vino acasă!"*. În partea mea dreaptă au apărut cei 5 copii ai noştri. Atunci Duhul lui Dumnezeu m-a oprit şi mi-a zis aşa: *„***Fiule, alege unde vrei să te duci: în Cer sau te întorci pe pământ?***"*. În clipa aceea, m-am uitat la cei 5 copii ai mei, m-am uitat la fiecare în parte şi i-am văzut aşa de trişti. Ştiam că tot acolo, pe pământ, sunt şi acele milioane de oameni pentru care mă rog de 23 de ani. Dumnezeu mi-a arătat copiii şi mi-a arătat rugăciunea pentru care stau înaintea Lui de ani de zile. M-am uitat la ele, m-am uitat la cer, m-am uitat la omuleţii aceia mici care mă chemau şi-am spus: *„Doamne, eu vreau să mă duc în Cer!"*. Imaginile au dispărut şi eu am continuat să urc. Poarta era foarte puţin deschisă şi pe ea curgea râul acela. Acolo erau mămica mea, bunicii mei, acolo era Laurenţiu, prietenul meu care-a plecat. Acolo erau mulţi oameni pe care îi cunoşteam. Mă strigau să mă duc acolo. Ei au ieşit în faţa porţii, spunând: *„Vino! Vino! Vino! Vino!"*. Parcă era o galerie. Mă simţeam fantastic. Am fost oprit a doua oară de Duhul lui Dumnezeu, care mi-a spus din nou: *„***Fiule, alege unde vrei să te duci: în Cer sau te întorci pe pământ?***"*. Şi mi i-a arătat încă o dată pe cei 5 copii, dar de data aceasta mi-a arătat în spatele lor două sicrie: eram eu şi Lucia, soţia mea. Mi-am văzut propria înmormântare. Le-am văzut cu ochii mei. Erau atât de reale. Dar mai real decât asta a fost altceva. În clipa în care mi-am văzut copiii, mi-a fost dat să trăiesc *durerea lor* în *sufletul meu*. A fost fără cuvinte. M-a blocat. Dar continuam să urc încet pentru că nu voiam să mă întorc înapoi. L-am văzut pe micuţul meu Simonel, de 4 anişori, cu mutriţa lui de copil necăjit. Şi Duhul lui Dumnezeu m-a întrebat ultima oară: *„***Fiule, unde vrei să te duci: în Cer sau te întorci pentru ei pe pământ? Ei sunt responsabilitatea ta***"*. În clipa aceea Dumnezeu mi-a atras atenţia. M-am uitat la Cer, am văzut poarta aceea mare şi albă. Am văzut râul acela care curgea pe poartă. I-am văzut pe oamenii care mă strigau şi care mă aşteptau acolo. Ştiam că într-o zi voi ajunge în Cer. M-am uitat din nou la cei 5 copii ai mei şi ştiam că ei sunt responsabilitatea mea. M-am uitat încă o dată la Cer şi-am spus: *„Doamne, doar de dragul lor mă întorc pe pământ, doar pentru ei"*.Când am spus lucrul acesta am început să cobor. Oamenii aceia au devenit tot mai mici, poarta a început să scadă în dimensiune. Râul era acelaşi. Cobora peste mine în continuare. Am coborât cu el. M-a adus până deasupra casei, am trecut prin nori, mi-am văzut din nou casa, maşina, am trecut prin acoperiş şi prin tavan."[89]

CAPITOLUL 5

CALUL TROIAN: EXPERINȚE ALE MORȚII CLINICE

Claudiu Lepădatu din povestea de mai sus este cât se poate de convins că această moarte clinică pe care a trăit-o a fost un dar de la Dumnezeu. De fapt mai toți cei care au trecut prin experiențe similare sunt cât se poate de siguri că Dumnezeu Tatăl este Cel care le-a dat o astfel de experiență și El a fost autorul în cele din urmă. Este adevărat că pe undeva o asemenea opinie este cât se poate de îndreptățită. Cine s-ar gândii că un diavol ar putea să intervină într-o astfel de situație extremă? Totuși, noi creștinii ortodocși care am aflat din viețile sfinților de luptele lor cu demonii și de cât de multe curse au le-au pus aceștia pentru a îi duce la iad în cele din urmă avem o viziune mult mai compactă și de ce nu mai elaborată asupra morții clinice.[90]

Dacă este să privim moartea clinică din sens stric creștin ei bine vom vedea că în mare moartea clinică a făcut puține să ajute Biserica creștină în mare. De ce facem această afirmație? Facem această afirmație fiindcă știm că Hristos este întemeitorul Bisericii și El când a întemeiat Biserica a întemeiat una singură. În zilele noastre se cunosc mai bine de 20 de forme de biserici creștine care sunt răspândite în confesini și secte. Când avem de a face cu moartea clinică și cu ceea ce relatează cei care au experimentat-o în cele din urmă avem de aface cu un lucru care în mod normal ar trebuie să facă mari pași în spre unirea bisericilor creștine. Aceasta fiindcă moartea clinică este una care se spune că ceea ce propovăduiește creștinismul ortodox este adevărat: există viață după moarte și singura cale de a ajunge în rai este credința în Domnul Iisus Hristos. Deși sunt mai mulți amăgitori care ne spun că în cele din urmă nu numai credința în Hristos mântuiește realitatea este că

---

[89] Interviu luat de pe site-ul Știri Creștine www.stiricrestine.ro de pe data de 22 ianuarie 2011.

[90] Ceea ce este de remarcat în cazul experienței morții clinice este că ea este suferită în 90% din cazuri de persoane care nu au prea multă experiență duhovnicească și care odată ce intră în contact cu lumea spirituală în cele din urmă ajung să creadă tot ceea ce experimentează. Nu știm de nici un caz de moarte clinică în cazul marilor sfinți ai creștinismului ortodox. Să fie aceasta o simplă coincidență? De ce moartea clinică în vizează pe cei care nu sunt avasanți în lumea spirituală și doar pe oamenii simplii? Nu este oare aceasta o tehnică a diavolilor de a opera și de corupe pe cât mai mulți că ei de fapt sunt persoane remarcabile și cât se poate de ieșite din comun? Oamenii simplii sunt oameni care nu au prea multe cunoștințe despre viața spirituală. În mare ei sunt oameni care cu greu își fac timp de Pași și de Crăciun să meagă la biserică. Cum se face că moartea clinică este un fenomen care li se aderează în exclusivitate lor? De ce nici un părinte călugăr duhovnicesc nu a experimentat moartea clinică? Sau dacă au experimentat-o sunt puțini cei care au făcut-o.

mortea clinică ne spune chiar și atunci când este inspirată de diavoli că avem nevoie de credința în Hristos pentru a ne mântui. Se pare că toate aceste experiențe ale morții clinice cu toate amănuntele pe care ni le aduc despre lumea de dincolo și cu tot faptul că ele sunt ieșite din comun în nici un fel nu ajung să unească bisericile creștin ortodoxe. Știm că Iisus a spus că Biserica nici porțile iadului nu a vor birui. Iată că această Biserică a lui Hristos are mult de suferit în zilele noastre. Are mult de suferit fiindcă deși a fost un singur Hristos trăim cu realitatea faptului că sunt mai mulți care au propriul lor Iisus. Creștinismul ne învață că Iisus este singura noatră cale de mântuire. Chiar și demonii recunosc aceasta. Totuși, cum se face că deși sunt mulți creștini neortodocși care au suferit moartea clinică ei nici nu vot să audă de cștinismul ortodox? Aceasta fiindcă pentru mai mulți dintre ei se pare că moartea clinică nu este nimic mai mult decât o confirmare că baptismul, penticostalismul, evanghelismul, metodismul sau mormonismul sunt credințele cele adevărate. Este greu de crezut pentru noi creștinii ortodox că o asemenea situație este posibilă dar în cele din urmă trebuie să acceptăm realitatea.[91]

O altă relatare a unei morți clinice o avem din partea unei femei din România pe nume Olga și care trăia aproape de lagul Techirghiol. Ea deși a fost creștin ortodoxă nu era una care își lua credința în serios. Totul în viața ei părea cât se poate de bine până într-o zi când s-a îmbolnăvit. A luat medicamente și situația nu părea că se ameliorează. În cele din urmă s-a fost dusă la spital. Nici în urma tratamentului nu s-a făcut mai bine. Medicii au decis să este bine să fie operată. A fost dusă la operație și a fost operată o zi și o nopate. În spre dimineață inima femeii a încetat să mai bată. A fost dusă la morgă și pusă pe o piatră rece. A fost lăsată acolo urmând ca adoua zi să vină să i se facă autopsia. A doua zi medicul care trebuia să îi facă autopsia a avut un accident. Pe la orele amiezii în timp ce femeia de serviciu a venit să facă curățenie prin morgă la un moment dar a putut să audă mai multe borboloseli din partea unde stătea Olga. S-a uitat să vadă ce este și a făcut infarct pe loc și a murit când a văzut că Olga se ridică din morți și i-a spus că de ce o ține patra rece să se va răcii. Ulterior Olga a povestit ce a văzut pe lumea de dincolo în timpul morții clinice ce a durat o zi. În primul rând i s-a arătat toate păcatele pe care le-a făcut unul după altul. Mai apoi pământul s-a despitat și a căzut în iad. Acolo a vazut focul Gheenei, focul ce te arde, dar nu te mistuie, demonii sălbatici, cruzi și nemilostivi, toată suferința pe care o poate îndura vreodată un muritor și doar închipuirea acestor suferințe, povestite de femeia aceasta, îți umplea mintea de o spaimă cumplită. Pentru Olga această experiență a fost definitorie. Din acel moment ea devenit o persoană credinioasă și a ajuns să meragă la biserică ceea ce nu făcea mai înainte de a experimenta moartea clinică. Avem aici unul dintre puținele cazuri de moarte clinică pe care le știm care s-au finalizat ca persoana în cauză să apuce calea Bisericii Creștin Ortodoxe.[92]

Ceea ce este la fel de bine de știut în ceea ce privește experiența pe care românca Olga a trăit-o este că după ce a înviat din morți sau mai bine spus după ce s-a întors din moartea clinică în cele din urmă trupul ei degaja un miros greu de cadavu. Ori cât de mult a voit ea să se spele de acest miros nu a reușit și numai după ce a fost stropită cu aghiasmă de la biserică în cele din urmă s-a curățit de acel miros cumplit. Avem aici o experiență ce este adevărat că nu este nici o îndoială că a avut șanse să fie o înșelăciune demonică. Aceasta fiindcă Olga a fost dusă în iad. Demonii din iad când Dumnezeu prezintă unui suflet iadul nu mai pot să facă nimic, nu mai pot să altereze realitatea, nu mai pot să manipuleze mintea și sufletului celuia flat în moarte clinică. Iată de ce avem toate motivele să credem că Olga a avut cu adevărat o moarte clinică ce nu a fost în nici un fel o manipulare și nici o înțelăciune demonică. După cum am spus nu poate să fie nici un fel de îndoială că atunci cînd în moartea clinică este văzut iadul acea experiență să fie o înșelăciune demonică. Problema după cum am spus este mult mai complicată atunci când persoana în cauză ajunge să vadă raiul. Aceasta fiindcă după cum știm demonii nu vor să lase pe nimeni să ajungă în rai și aceasta nici măcat pentru câteva minute sau pentru câteva ore. Iată că lucrurile se leagă într-un fel: iadul este posibil să fie mult mai credibil în cazul morții clinice decât iadul. Aceasta fiindcă demonii nu au nici un interes să manipuleze vedenea iadului. Iadul este prin sine un loc ce nu poate să fie manipulat și prezentat ca rai din moment ce este un loc ce este cât se poate de explicativ prin sine însuși.

---

[91] Dan Cohn Sherbook, Christopher Lewis, *Beyond death: theological and philosophical reflections of life after death* Palgrave Macmillan, 1995).

[92] Sunt și unii care au o viziune universalistă în ceea ce privește moartea clinică. Ei spun că nu contează în cele din urmă ce religie ajugi să practici în cele din urmă în urma unei experiențe a moții clinice ci ceea ce este în cele din urmă cu adevărat important este să practici o religie. Aceasta fiindcă religia este una și ceiași indiferent de forma în care se află. Iisus Hristos a fost cât se poate exeplicit când a spus că sunt munți profeți și hristoși mincinoști și prin urmare nu trebuie să credem orice profet care vine să ne predice pe Dumnezeu. Faptul că Biserica Creștină este fărămițată în cele din urmă se datorează acestor profeți mincinoști care ne fac să nu mai voim să știm creștini de creștini și să mergem fiecare pe calea lui separată. Iată de ce în cele din urmă trebuie să fim mult mai precauți cu ceea ce este moartea clinică și cu faptul că aceste experiențe care sunt o dovadă incontestabilă a morții clinice trebuie să ne ducă la Iisus și să ne unească între noi.

Trebuie să fim în acest sens clari și să nu avem nici o îndoială în ceea ce privește moartea clinică în care subiectul descriere iadul. Este adevărat că descrierea iadului poate să varieze de la persoană la persoană dar în cele din urmă este vorba de unul și același loc. Iadul este o realitate care nu poate să fie negată și care nu poate să ne facă să fim înșelați. Iadul este o experiență comună a celor din moartea clinică. Totuși, deși auzim și trăim mai multe experințea le iadului, se pare că creștinii din zilele noastre nu vor să țină cont de ele, ca să nu mai vorbim de cei de alte religii. Aceasta fiindcă după cum am spus experiența ale morții clinice au loc și în alte confesiuni creștine sau în alte religii. Iată de ce în cele din urmă cei din aceste religii sunt cât se poate de încrezători că religia lor este adevărată și ea trebuie să fie crezută și urmată. După cum am spus în rândurile de mai sus ceel mai multe experiențe ale morții clinice le avem în protestantism. Dacă le vom spune protestanților despre cazul românceI Olga de lângă lacul Techirghiol probabil că ei vor venii cu mai multe cazuri de creștini protestanți care și eu au trecut prin moartea clinică și ne vor spune că noi suntem cei care suntem înșelați și ar trebuie să trecem la credința lor.[93]

După cum am arătat în rândurile de mai sus trebuie să fim conștienți că moartea clinică poate să fie o interpretare a intrării pe teritoriul diavolului care este autorul morții. Este adevărat că moartea nu este o moarte totală ci numai una parțială și ceea ce trebuie să știm este că diavolul se poate folosii de moartea clinică la fel ca de un cal troian. Ce este calul troian știe mai toată lumea. Știm că grecii când au voit să ocupe Troia nu au reușit prin forța militară fiindcă zidurile Troiei erau prea mari și prea rezistente. În cele din urmă greci au au dat semne că vor să facă pace cu troienii și știind că la troieni le plac caii au făcut un cal mare de lemn în care au ascuns mai mulți soldați (un fel de comando din zilele noastre) care noaptea au deschis porțile cetății Troia și în cele din urmă soldații greci au invadat cetatea cucerind-o. Povestea cuceririi Troiei este mult mai lungă dar aici am oferit pe scurt care au fost principalele momente ale cuceririi ei. Ce legătură să fie între cucerirea Troiei și moartea clinică? Fizic nu este nici o legătură însă metaforic este. Legătura este că moartea clinică cu viziunile ei paradisiace pe care le pot vedea mai mulți poate să fie o înșelăciune demonică ce îi face pe cei în cauză să creadă că ei sunt cu adevărat persoane excepționale și care au ajuns la un grad avansat de comuniune cu Dumnezeu în așa fel că ei sunt acum exponente demne de încredere ale diferitelor religii și secte creștine din care fac parte ei. Din cele spuse mai sus am putut vedea că moartea clinică este o experiență interreligioasă. Moartea clinică nu ține cont în cele din urmă că subiectul este hindus, budist, musulman sau creștin. Cu toții trec pragul morții clinice, însă ceea ce văd acolo se aseamănă numai în sens generic. Aceasta fiindcă după cum am spus au fost mulți budiști care l-au văzut pe Buda, alții l-au văzut pe Krișna sau pe Mohamed. Iată de ce la nivel global moartea clinică a ajuns la un fel de nivelare a tuturor religiilor. Este o nivelare care ne spune că noi creștinii ortodocși nu suntem diferiți de budiști sau de hinduși. Este adevărat că în fața morții nimeni nu este diferit fiindcă ea ne ia pe fiecare dintre noi.[94]

Sunt mulți care ne spun că viața de apoi este un mister și fiindcă este un mister în cele din urmă ea ajunge să fie experimentată de fiecare în mod propriu și cât se poate de personal. Așa se face că în cele din urmă creștinii ortodocși experimntează ceea ce este conform cu cerdința lor, protestanții experimentează ceea ce este conform cu credința lor, budiștii experimentează ceea ce este conform cu credința lor și musulmanii experimentează ceea ce este conform cu credința lor. O astfel de ofertă este cât se poate de generoasă dar în nici un fel nu este credibilă. Aceasta fiindcă noi nu mai trăim în vremurile politeismului ci foarte bine am ajuns să trăim în timpurile creștine în care de la Hristos știm că dincolo de această lume există numai rai și iad. Raiul și iadul nu sunt experiențe care se adaptează în funcție de credința și religia omului. Aceasta fiindcă în cele din urmă omul este cel care într-un fel sau altul ajunge să se adapteze acestor realități. Prin fapte bune și credință ajungem să ne adaptăm raiului și prin fapte rele și răutate ajungem să ne adatăptăm raiului. Ei bine unii găsesc această soluție mult prea simplistă și de ce nu mult prea reducționsită. Aceasta fiindcă aceste persoane au ajuns la asemenea

---

[93] Călin Popescu, *Despre frații de alte credințe. Pledoarie pentru ecumenism* (Editura Mediaprint, 2015).

[94] Este posibil ca în cele din urmă moartea clinică să se adapteze pe sine în funcție de credința și religia celui care o suferă? Puțin probabil. Aceasta fiindcă nu există mai multe lumi de dincolo și mai multe vieți de apoi. Deși lumea de dincolo și viața de apoi este complexă și cu mai multe nuanțe în cele din urmă pot să fie recunoscute anumite trăsături comune ale tuturor celor care trec pragul morții. Americanul Raymod Moody ne-a oferit în cărțile sale fără doar și poate o viziune cât se poate de protestantă despre moartea clinică. Această viziune protestantă a morții clinice nu concordă deloc cu experiențele de dincolo de moarte pe care ni le relatează antichitatea de exemplu. Am văzut din cazurile lui Er și a lui Thesespius că ei au putut vedea mai multe zeități în lumea de dincolo. Din celebra carte a lui Raymod Moody Viață după viață nu se vede nici un zeu și nici o zeitate. Cum se face că antichii vedeau zei și zeități (Dionisios, Isis, Osiris, Zeus Persefona) în viața de dincolo și protestanții lui Moody au văzut numai îngeri și pe Iisus? Este o întrebare la care doctorul protestant Raymod Moody nu ne oferă nici un răspuns.

ateului și nihilistului Nietzsche să considere că ele sunt dincolo de bine și de rău. Trebuie să fie o realitate care este dincolo de bine și de rău. Să fie lucrurile în viața sufletească și în viața spirituală atât de simple: este binele care se află în conflict cu răul? Adevărul este că chiar așa sunt lucrurile și nu există nici o cale "dincolo de bine și de rău" cum cred unii. Nu are rost să ridicăm întrebări absurde și care nu își au rostul. Un om de știință care pretindea că este un om credincios la un moment dat a ridicat o întrebare cât se poate de ne la locul ei într-o emisiune televizată la o oră de mare audiență: dacă Dumenezeu a creat tot ceea ce există, ei bine atunci pe Dumnezeu cine L-a creat? O întrebare nihilistă în cele din urmă care se aseamănă logicii ateului și nihilistului Nietzsche care se întreba ce există dincolo de bine și de rău? A te întreba dacă Dumnezeu care este creatorul a tot ceea ce există, cine l-a creat pe Dumnezeu este ca și cum ai întreba ce cantitate de substanță există acolo unde este nimic? Din moment ce Dumnezeu este Cauza Cauzelor și Absolutul tuturor Absolutelor este fără de logică să credem că Dumnezeu ar avea nevoie de un creator din moment ce El este creator a tot ceea ce există.[95]

O altă întîmplare care ne spune despre viclenia diavolului și despre capacitatea lui de a înșela o avem dintr-o mănăstire de demult. Se spune că lângă această mănăstire era o stâncă înaltă în vârful căreia se afla o peșteră. Într-o zi un călugăr mai tânăr și mai orgolios din mănăstire s-a dus la egumen și i-a spus:

- Părintele egumem an nevoie de binecuvântarea sfinției tale pentru ceea ce vreau să fac.
- Ce vrei să faci fiul meu?
- Părinte egumen m-am hotărât: vreau să mă zăvorăsc în peșterea din stânca de lângă mănăstirea noastră.
- Nu cred că este bine fiule.
- Dar de ce părinte egumen?
- Fiule tu ești încă tânăr și nu ai experiență duhovnicească.
- Am câștigat destul de multă experiență duhovnicească în mănăstire.
- Fiule tu nu știi ce spune Sfântul Ioan Gură de Aur că dacă un călugăr cade în lene sau în deznădejde este mult mai ușor pentru el să se vindece trăind lângă restul călugărilor. Ori dacă este restras în pustie cine îl va mai ajuta?
- Dumnezeu mă va ajuta părinte egumen.

Văzând că nu este cale de întoarcere cu tânărul monah încele din urmă egumenul a fost de acord. Tânărul mohan s-a retras în peșterea din stânca de lângă mănăstire. Acolo primea mâncare pe care o ridica cu o funie legată de un coș. Diavolul a văzut ce a făcut tânărul călugăr și nu a pregetat să își facă și el apariția. I-a s-a arătat în mare lumină ca înger acestui călugăr.

- Binecuvântat să fie tu călugăre, a început diavolul.
- Cine ești tu?
- Eu sunt un înger din cer.
- Și de ce ai venit la mine?
- Cum, nu știi?
- Nu am cum să știu dacă nu îmi spui.
- Am venit la tine fiindcă nevoința ta te-a făcut plăcut lui Dumnezeu.
- Vai, mă bucur să aud asta.

Tânărul călugăr care era destul de mândru a ajuns să creadă că cu adevărat a ajuns să fie vrednic să vadă îngeri. Încet, încet diavolul i-a câștigat încrederea. Aceasta s-a legat și de faptul că un locuitor apropiat de locul acela a fost jefuit și diavolul a venit și i-a spus tânărului călugăr unde sunt ascunse cele ce au fost jefuite. Din întâmplare cel care a fost jefuit a ajuns să vină să îl viziteze pe tânărul călugăr în peștera lui. Acesta i-a spus locul unde sunt ascunse bunurile lui ce a fost furate. Acesta a mers la locul cu princina și a găsit exact cum i-a pus călugărul. Așa se face că în regiune călugărul cel tânăr a ajuns să aibă mare faimă ca unul care avea darul de profeții. Toate au culminat cu o zi în care diavolul i s- arătat sub chip de înger de lumină călugărului.

- Binecuvântatule, am venit la tine fiindcă am o mare veste.
- Ce veste îngere?
- Hristos a decis că a venit timpul să fi înălțat la cer.
- Să fiu înălțat la cer?
- Întocmai.
- Păi cum să fiu eu ridicat la cer?
- Despre asta nu trebuie să îți faci nici o problemă.
- De ce?

[95] Mary Ford, *Dorul sufletului după Dumnezeu* (București, 2018).

- Fiindcă vor venii mai mulți îngeri care te vor ridica de pe pământ la cer.

Diavolul sub chip de înger de lumină i-a zis ziua și timpul în care îngerii vor venii să îl ridice la cer. Care era de fapt planul? Planul era că diavolii vroiau să îl ridice de pe pământ în înălțime și mai apoi să îl scape și în acest mod să moară. Totuși, un gând l-a salvat pe aceste tânăr călugăr de la moartea sigură. A fost gândul că trebuie să meargă să își-i-a rămas bun de la egumenul mănăstirii. El s-a dus la egumenul mănăstirii și-a spus:

- Binecuvântați părinte egumen.
- Domnul să te binecuvînteze fiul meu.
- Părinte să știți că am venit să îmi i-au rămas bun.
- Să îți iei rămas bun?
- Da părinte.
- Dar unde pleci fiul meu?
- Părinte la sfinția ta îți pot spune dar nu mai vreau să știe și restul călugărilor.
- De ce?
- Fiindcă mi s-a întâmplat un lucru cât se poate de frumos părinte.
- Ce lucru?
- Părinte mâine mă voi înălța la cer și voi părăsii pentru totdena această lume la fel cum și Hristos a făcut-o la înălțarea la cer.
- Cum este posibil așa ceva fiul meu?
- Vedeți părinte de când m-am restras ca pustnic un înger mi se arată și îmi slujește și el mi-a spus că a venit timpul să fiu înălțat cu trupul la cer.

Când a auzit aceasta egumenul și-a dat seama că călugărul cel tânăr a fost înșelat de diavol.

- Tu ești înșelat fiul meu de diavol.
- Eu să fiu înșelat?
- Da fiul meu. Diavolul este cel care vrea să te ridice cu trupul la cer ca să te piardă.
- Nu se poate părinte. Dacă nu credeți să veniți mâine când mă voi înălța cu trupul la cer și să să vedeți că am dreptate.
- Bine am să vin.

A doua zi egumenul și călugărul cel tânăr erau în peștera cu pricina când dintr-o dată au început să vină îngerii promiși de diavol. Egumenul vedea că sunt diavoli fiindcă era o persoană experimentată. Călugărul cel tânăr vedea numai îngeri.

- Vedeți părinte egumen ce v-am spus? Îngerii au venit să mă ia cu trupul la cer.
- Tu nu vezi că sunt diavoli?
- Diavoli? Cum să fie diavoli părinte? Sunt îngeri în toată regula.

Diavolii s-au pogorât din aer și l-au luat pe tânărul călugăr. Pentru rugăciunile egumenului în cele din urmă ochii tănârului au fost deschiși și a putut să vadă că nu erau îngeri cei care au început să îl ridice în sus.

- Vai părinte, scăpați-mă!
- Cu ajutorul lui Hristos.

Egumenul i-a certat pe diavoli care s-au făcut nevăzuți. Tânărul călugăr a căzut la picioarele egumenului și cu lacrimi i-a spus că din acel moment ca asculta de el și nu va mai ieșii din cuvântul lui.[96]

Avem aici încă o întâmplare din spirutalitatea creștin ortodoxă care ne spune că limita dintre înșelăciune și adevăr de multe ori este extrem de mică în ceea ce îi privește pe diavoli. Aceasta fiindcă diavolii sunt cei mai mari manipulatori ai adevărului. El pot să se folosească de orice adevăr pentru a ajunge să îl răstălmăcească și să îl manipuleze.[97] Prin urmare la fel cum acest călugăr naiv a fost înșelat de diavol că va fi înălțat cu trupul la cer în cele din urmă și cei din moartea clinică pot să fie înșelați de diavol că vor ajunge să vadă raiul, el Iisus, pe îngeri și pe rudele care au fost deja moarte. Aceasta fiindcă diavolul știe că din moment ce moratea clinică procesul este ireversibil în cele din urmă mortul clinic va intra cu sufletul în viața de dincolo. Nu putem știi cu exactitate care sunt intețiile diavolului cu toate aceste viziuni paradisiace ale morții clinice dar ceea ce este sigur este că intețiile lui nu sunt curate. Nu sunt curate fiindcă deși vedem că sunt din ce în ce mai multe mărturii ale morții clinice în zilele noastre creștinii din toată lumea sub dezbinați și nu vor să se unească pentru a fi una după cum Hristos s-a rugat în Grădina Ghețimani ca toți să fie una. Ceea ce este clar că este în timp ce Hristos vrea ca noi să fim una, adică să ne rugăm în aceiași Biserică toți creștinii în cele din urmă diavolul face tot ceea ce îi stă

[96] Proloagele pe 9 feburiarie (Craiova, 1991).

[97] Serafim Alexeiev, *Cartea rătăcirilor. Adevăr și minciună despre viața după moarte* (București, 2014).

în putință să ne dezbine. Iată că el poate să se folosească de aceste experiențe morții clinice pentru a pune în mintea și în inima celor morți clinic tot felul de viziuni care să vină să ne întărească convingerea că credința în care se află ei este adevărată și că sunt pe drumul cel bun. Așa se face că foarte puțini protestanți și neoprotestanți care trec prin moartea clinică ajung la concluzia că au fost înșelați și în cele din urmă au ajuns să se întoarcă la ortodoxie. Este adevărat că există o tipologie a morții clinice portestante:

1. Momentul despărțirii sufletului de trup
2. Înălțarea deasupra trupului
3. Ridicarea uneori prin atmosfera pământului și ajungerea deasupra planatei pământ
4. Tunelul de lumină
5. Intrarea în spațiul de lumină al raiului
6. Întâlnirea cu ființa de lumină care de cele mai multe ori îi prezintă celui în cauză viața lui în restrospectivă
7. Vederea lui Iisus sau a rudelor deja moarte
8. Ființa de lumină îi spune subiectului că nu a venit timpul lui și să se întoarcă din nou în trup
9. Revenirea în trup.[98]

90% din creștinii protestanți nu și-au ridicat niciodat întrebarea dacă acesta nu este un fel de program demonic sau mai bine spus dacă nu este o înșelăciune colectivă pe care diavolul o folosește cu toți cei care trec pragul lumii de dincolo. Noi creștinii ortodocși suntem conștienți că diavolul se poate da pe sine înger de lumină sau chiar poate să ia chipul lui Hristos. Iată de ce în cele din urmă experiența morții clinice în loc să fie o experiență care să îi unească pe creștinii din toată lumea în jurul unor valori ehatologice comune nu face decât să îi separe și mai mult. Nu ar trebuie să ne dea aceasta de gândit? Cu siguranță că ar trebuii.[99]

Omul de azi este un om care clasifică moartea clinică drept o experiEnță limită sau de ce nu extremă. Aceasta fiindcă de cele mai multe ori moartea clinică a suvernit în momente extreme și limită. Totuși, deși acest om de azi are mai multe surse aghiografiCe despre interacțiunea dintre sfinți și diavoli el nu consideră aceste experiențe ca fiind unele limită. Nu sunt experiențe limită fiindcă ele nu implică cu sine moartea sau mai bine spus trecerea prin moarte, ori este cât se poate de evident că cel care trece prin moartea clinică moare și prin urmare omul de azi are toate motivele să creadă că doar moartea clinică este o experiență extremă. Să fie lucrurile chiar așa? Advărul este că la fel cum moartea clinică este o experiență extremă și ceea ce sfinții părinți au experimentat în contactele lor cu diavolii este cât se poate de extrem. Am văzut cum mai mulți au ajuns să fie înșelați pe un interval mai lung sau mai scurt de timp. Iată de ce sfinții creștin ortodox deși nu au trecut de cele mai multe ori pragul morții fără doar și poate că experiențele lor au fost extrem și de trebuie să ținem cont de ele.[100]

Este evident prin urmare că trebuie să investigăm mai mult moartea clinică ținând cont de experiențele sfinților creștin ortodocși. Acest demers parte destul de desuet pentru omul de azi care consideră că în nici un fel nu poate să existe vreo legătură dintre ceea ce au experimentat sfinții creștini ortodocși și moartea clinică. Să fie oare lucrurile chiar așa? La fel cum cei care văd îngeri în moartea clinică sfinții creștin ortodocși de mai multe ori au fost înșelați de diavoli care s-au dat pe sine drept îngeri de lumină. Este evident că elementul angelic și cel demonic apare atât în moareta clinică cât și în experiențele sfinților creștin ortodocși. Cei mai mulți mari savanți care studiază în zilele noastre moartea clinică nu vor să audă în nici un fel de experiențele limită și extreme pe care le-au trăit sfinții creștin ortodocși fiindcă ei ne spun că nu se leagă cu nimic de moartea clinică. Să fie chiar așa? Să nu fim capabili să tragem nici o paralelă dintre moartea clinică și vedeniile sfinților creștin ortodocși? Puțin probabil. Aceasta fiindcă după cum am spus cele două elemente ale morții clinice: cel angelic și cel demonic sunt amplu relatate de sfinții părinți ai creștinismului ortodox. Nu trebuie să rămânem numai în opacitatea morții clinice ci la fel de bine trebuie să ne lărgim orizonturile fiindcă numai așa vom ajunge să avem o viziune obiectivă asupra morții clinice. A fi cât se poate de obiectiv în zilele noastre înseamnă a reduce moartea clinică la un fel de experiență paranaormală ce nu are nici un fel de legătură cu nici un fel de spiritualitate. O

---

98 Christoper M. Moreman, *Beyond the threshold: afterlife beliefs and experiences in world religions* (Maryland, 2008).

99 Hiroshi Obayashi *Death and afterlife: Perspectives in world religions* (Praeger, 1991).

100 Cei mai mulți psihologi sunt de părere că moartea clinică este fără doar și poate una tragică. Este una tragică fiindcă omul moare și ține pe toate rudele sale și pe toți cunoscuții în suspans. Aceasta fiindcă nu este sigur dacă cel din moartea clinică se mai întotarce la viață. Iată de ce este adevărat că există mult tragism în moartea clinică. Există mult tragism fiindcă sunt mulți care ne relatează că au ajuns în iad și au putut să vadă muncile de acolo. Deși moartea clinică are cu sine mai mult tragism trebuie să știm că ea nu este o experiență care ține de tragic. Nu este o experiență care ține de tragic fiindcă în toate situațiile mortul și-a revenit la viață. Iată de ce în cele din urmă nu trebuie să considerăm moartea clinică drept o experiență tragică.

astfel de viziune este fără doar și poate una limitată și îngustă. Aceasta fiindcă părinții duhovnicești și teologiii creștin ortodocși ne asigură că există o lume duhovnicească și această lume duhovnicească trebuie să o analizăm mai mult. Iată de ce în cele din urmă este o greșală să nu facem nici o paralelă sau nici o legătură dintre moartea clinică și vedeniile sfinților părinți despre lumea de dincolo. Sunt elemente care nu sunt separate una de alta ci sunt într-o strânsă legătură. Sunt într-o strânsă legătură fiindcă ele se completează reciproc. Nu putem să nu remarcăm că mai mulți sfinți părinți au văzut diavoli. Ei bine în viziunile lor cei care au avut moarte clinică au ajuns să vadă și ei iadul și diavolii din iad. Să nu fie nici un fel de legătură dintre vedeniile sfinților părinți și vedeniile celor din moartea clinică? Fără doar și poate că există o profundă legătură. Există o legătură fiindcă moartea clinică nu face decât să confirme vedeniile sfinților părinți. Trebuie să vedem prin urmare legătura profundă dintre moartea clinică și experiențele sfinților părinți. Aceste experiențe în cele din urmă ajung să se explice una pe alta și sunt cât se poate de folositoare studiului acestei cărți. Totuși, marea diferență dintre sfinții părinți și cei care au trecut prin moartea clinică este că sfinții părinți au fost conștient că diavolii se pot da pe sine drept îngeri de lumină și aceasta i-a făcut pe sfinții părinți să nu creadă orice experiență din lumea de dincolo.[101]

Originalitatea lucrării de față constă în faptul că în prezentele rânduri am voit să facem o legătură dintre moartea clinică și experiențele sfinților părinți despre lumea de dincolo. Concordă aceste experiențe una cu alta? Sunt ele identice au diferite? Se poate să facem o legătură între ele? Aceste întrebări sunt fără de nici o îndoială fondul generic al acestei cărți. Sunt fondul fiindcă există un mare gol în lectura de specialitate în acest sens. Prin urmare am văzut că aproape nici unul dintre cei care au avut moarte clinică nu și-a pus problema că ceea ce a văzut el dincolo de această lume sau mai bine spus în lumea de dincolo este în cele din urmă o manipulare a demonilor pentru a își atinge unele scopuri. Trebuie să știm că raiul este un loc unic pe care nu oricine îl poate vedea. Prezența îngerilor este una extrem de răspândită în moartea clinică. Nici unul dintre cei care au văzut îngeri în lumea de dincolo prin moartea clinică nu a ajuns să își dea seama că el s-ar fi putut să vadă demoni sub cipul îngerilor. Am văzut că încă din antchitate problema morții clinice. Păgâni care nu credeasu în Iahve sau nici nu așteptau venirea lui Mesia au ajuns să aibă viziuni post-mortem în care au putut vedea frumusețiile raiului și a la fel de bine uneori chiar să aibă parte pentru un interval scurt de timp de aceste frumuseți. Trebuie să fim mult mai precauți cu experiențele paradisiace ale morții clinice. După cum am arătat această carte nu exclude faptul că este posibil ca unele dintre aceste arătări sau vedenii ale raiului să nu fie chiar adeăvrate. Însă în lumea spirituală în care diavolii își fac prezența de cele mai multe ori este greu să facem diferența dintre minciună și adevăr. Sfinții părinți sunt unii care aduc mărturie despre aceste adevăr. Numai cei mai avansați sfinți părinți în cele din urmă au ajuns să au dobândit harul discernământului duhurilor și au putut să vadă diferența dintra diavoli și îngeri.[102]

Nu este în interesul studiului de față să prezinte faptul că moartea clinică este o experiență ce se rezumă numai la persosnele care au trecut în lumea de dincolo și aceasta nu trebuie să aibă nici o semnificație pentru lumea creștină. Creștinii din toată lumea ar trebuie să fie mult mai deschiși la ceea ce experimentează cei din moartea clinică fiindcă făcând așa vor vedea în cele din urmă că experiențele lor confirmă învățăturile sfinților părinți despre viața în lumea de dincolo. Iată de ce în cele din urmă trebuie să avem o viziune mai generică și mai generală despre moartea clinică. Trebuie să fim capabili să asimilăm această experiență cu sfinții părinți fiindcă numai așa în cele din urmă vom ajunge să avem o înțelegere ortodoxă a morții clinice. De ce vorbim de o înțelegere ortodoxă a morții clinice? Vorbim de o înțelegere ortodoxă a morții clinice fiindă ortodoxia este un criteriu de mare importantă în viața duhovnicească și în lumea sfinților. Sfinții întotdeauna au căutat ortodoxia lucrurilor. Prin aceasta trebuie să înțelegem corectitudinea lor. Să fie în cele din urmă moartea clinică o experiență ortodoxă? Trebuie să știm că dacă diavolii nu intervin în cele din urmă putem să vorbim de o înțelegere cât se poate de ortodoxă a morții clinice. Prin ortodox în acest context trebuie să înțelegem adevărat. Că moartea clinică este o experiență adevărată nu poate să fie în nici un fel negat. Însă faptul că moartea clinică

---

[101] David Rankin, *The early church and the afterlife: post-death existence în Atenagoras, Tertullian and the Letter to Rheginos* (Routhledge, 2018).

[102] Am prezentat în aceste rânduri că de cele mai multe ori adevărurule morții clinice corespund cu experiențele sfinților părinți. Totuși, lumea științifică nu vrea să facă nici o legătură dintre spirtiualitatea creștin ortodoxă. Că moartea clinică poate să fie manipulată de diavoli ne-o spune și faptul că omul de azi a ajuns să să obișnuiască cu relatările din moartea clinică. Sunt obișnuiți să aflăm că uneori oamenii și-au pierdut viața pentru ca să o âștige din nou în moartea clinică și aceasta este un fapt care privește strict numai credința și religia celui în cauză. Este posibil așa ceva? Putem să avem o viziune atât de reducționistă în ceea ce privește moartea clinică? Fără doar și poate că aceasta este o realitate. Am ajuns să credem că ceea ce văd cei din moarte clinică nu ne privește pe noi ci este o experință ce ține numai de cel care a suferit moartea clinică.

în plasează pe subiect într-un univers spiritual este negat de cele mai multe ori. Ceea ce voim să îl facem conștient pe cititorul acestor rânduri este că în nici un fel nu putem să scoatem moartea clinică din contextul ei spiritual. Oricât de mult ar voi psihologii și psihiatrii din zilele noastre să ne prezintă moartea clinică drept o experiență științifică și care ține exclusiv numai de ceea ce este științific în cele din urmă trebuie să știm că moartea clinică este o experiență cu profunde conotații spirituale. Aceste conotații nu se adresează numai celor care au trecut prin moartea clinică ci la fel de bine tuturor creștinilor. Este de amintit în acest sens că mai toate experiențele morții clinice vorbesc de existența raiului și a iadului dar mai nici o experiență a mroții clinice nu face referință la purgatoriu catolic. Știim că creștinii catolicii cred în purgatoriu care este un loc de pedeapsă temporat în care merg după moarte cei care nu au făcut păcate mari pentru a se purifica. Numele de purgatoriu vin din latinescul purgare care înseamnă purificare. Aceasta fiindcă focul purgatoriului este unul purificator. Ortodoxia nu a acceptat această învățătură și o consideră una eretică. La fel de bine mai nici o experiență a morții clinice nu face referință la purgatoriu. Cu toate acestea catolicii continuă să creadă în purgatoriu.[103]

Îndemnul acestei cărți este că nu trebuie să fim reducționiști. Nu trebuie să separăm sau mai bine zis să facem o separație drastică dintre moartea clinică și lumea spirituală și mai ales experiențele sfinților părinți ai creștinismului ortodox. Sfinții părinți ai creștinismului ortodox prin vedenii și viziuni au ajuns să vadă și ei lumea de dincolo. Corespunde descrierile sfinților părinți a lumii de dincolo cu experinețele morții clinice? Adevărul este că sunt lucruri care corespund și lucruri care nu corespund. După cum am spus nici un sfânt părinte nu vorbește de existența unui așa numit tunel care unele lumea de aici cu lumea de dincolo. În moartea clinică mai toți pacienții ne spune că după ce s-au desprins de trup au început să se înalțe și au intrat pe un tunel de lumină sau un tunel care îi ducea spre o regiune de lumină. Totuși, ființe de lumină sau îngeri au fost văzute și de sfinții părinți în lumea de dincolo. Scrierile sfinților părinți sunt pline de referințe la îngeri ce au putut fi văzuți dincolo de această lume. Iată prin urmare că pot să fie făcute unele paralele dintre această lume și lumea de dincolo. După cum am vorbit în rândurile de mai sus experiențele morții clinice sunt unele care confirmă că scrierile sfinților părinți despre lumea de apoi nu sunt opere de pură ficțiune ci sunt realități adevărate. Prin urmare ele sunt dovezi ale vieții de dincolo și nu pot să fie în nici un fel contestate. Totuși, exsită multă opoziție în lumea laică referitor la viața de dincolo și trebuie să fim cât se poate de siguri de acest fapt. Trebuie să vedem în experiențele morții clinice drumuri care de dus spre sfinții părinți ai creștinismului ortodox care au scris și au experimentat lumea de dincolo. Lumea de dincolo exercită o fascinație destul de mare în zilele noastre dar ceea ce trebuie să știm este că în cele din urmă fiecare a ajuns să aibă propria interpretare a mroții clinice. Protestanții o văd în mod protestant, catolicii o văd în mor catolic și cei de alte religii necerștine o văd proprie religiei lor.[104]

Moartea clinică trebuie să fie privită cu mult mai multă rezervă decât este făcut până în prezent. Aceasta fiindcă după cum am spus ea poate să fie o menipulare demonică ce nu se știe exact care este scopul pe care îl vizează. Că acest lucru este posibil avem ca dovadă lipsa de unitate dintre creștinii de azi. Creștinii sunt cei care speră ca prin credința lor în cele din urmă să ajungă în rai. Aceasta este în cele din urmă idealul oricărui creștin. Totuși, vedem că deși creștinismul este o religie care ne face să privim lucrurile în perseptivă sau mai bine spus în perspectiva lumii de dincolo creștinii de azi nu vor să țină cont de ceea ce ne spun cei care au suferit moartea clinică. Se pare că protestanții au rămas protestanți, catolicii catolici și neo-protestanții neo-protestanți cu toate experiențele morții clinice pe care le avem. Aceasta este o dovadă că mai multe morți clinice sunt lucrări demonice fiindcă în fața lucrării lui Dumnezeu în cele din urmă omul nu poate decât să devină unitar și unit. Cum se face că moartea clinică nu aduce cu sine nici un fel de sentiment de unitate a creștinilor în jurul credinței lor comune? Nu este un fapt ciudat că deși sunt atât de mulți creștini divizați mai toăți se fac că nici nu știu de experiențele morții clinice și se mulțumesc bine mersi să țină la propria confesiune sau la propria sectă? Trebuie să înțelegem bine lucrurile: în moartea clinică avem de a face cu oameni care s-au întors din lumea de dincolo. Chiar dacă au fost sau nu înșelați de demoni în cele din urmă cu toții confirmă că există viață după moartea. De

---

[103] Jacques Le Goff, *Naşterea purgatoriului* (Bucureşti, 1995).

[104] O experiență similară morții clinice este descrisă de Mohamed profetul islamului. Iată ce spune el. Se spune că Mohamed în timpul lui Isra (Călătorie de noapte) și Miraj (Înălțare) într-un interval scurt de timp a raportat că mers la Ierusalim, s-a înălțat în diferitele nivele ale raiului, s-a întâlnit cu mai mulți profeți ale religiilor de mai înainte de el care îi includeau pe Avraam, Moise și Iisus și în cele din urmă a fost dus să îl vadă pe Dumnezeu în Lumea Unității. În acestă viziune în cele din urmă lui Mohamed i-a fost dat ordinul stalatului islamic și care este rugăciunea defintivă a comunității muslmane. Mai apoi când a revenit din extazul său în cele din urmă el a învățat această rugăciune pe comunitatea islamică. Avem aici o vedenie a lui Mohmaed care corespunde foarte mult cu experiențele morții clince. Să fi fost adevărată experința lui Mohamed? Puțin probabil. Cel mai probabil vedenea lui Mohamed a fost o înșelăciune demonică. Aceasta fiindcă ea corespunde cu tiparul înșelăciunilor demonice de care am vorbit în rândurile acestei cărți.

ce sunt creștinii de azi atât de nepăsătoir față de aceste experiențe extreme ale morții clinice? Este firească o astfel de atitudine. Fără doar și poate că nu este firească. Nu are cum să fie firească fiindcă moartea clinică este dincolo de toate o experiență ce nu poate să fie contestată. Ori vedem că creștinii de azi din diferite secte și din diferite confesiuni se comportă ca și cum nu ar fi nici un fel de moarte clinică. Moartea clinică este una care se leagă poate de cel mai important articol al credinței creștin ortodoxe. Este fără doar și poate articolul care ține de credința în viața de dincolo. Iisus a venit în această lume ca să putem să trecem în lumea de dincolo în rai. Să nu fie nici un fel de legătură dintre misiunea lui Iisus și ceea ce ne descoperă experințele morții clinice? Fără doar și poate că există mai multe legături dintre activitatea mântuitoare a lui Iisus și experiențele morții clinice. Noi nu voim să le vedem dar aceasta nu înseamnă că ele nu există. Să fi cvăzut creștinii din zilele noastre într-un asemenea stadiu de împietrire a inimii că nu mai vor să știe de moartea clinică și de ceea ce ne spune ea? Este și aceasta o posibilitate pe care trebuie să o luăm în considerare.[105]

Un ale sfânt al creștinismului ortodox care ne confirmă că diavolul se poate preface în înger de lumină și poate să înșele îl avem din viața Sfântului Petru Atonitul. Se spune că pe când aceasta se afla în locul lui de nevoință i s-a arărat un așa zis arhanghel care era chiar diavolul. Şapte ani mai târziu, a avut loc al treilea atac al demonilor împotriva acestui erou al ascezei atonite, când satana a apărut în chip de înger. Acest «înger» stătea în faţa peşterii lui cu sabia scoasă şi striga:

– Vino afară, adevăratule slujitor al lui Hristos, vino să auzi tainele lui Dumnezeu şi lucruri care îţi vor folosi sufletului tău.

– Şi cine eşti tu care vrei să-mi spui lucruri ce vor fi de folos sufletului meu? a întrebat sfântul.

– Eu sunt arhanghelul lui Dumnezeu, Care m-a trimis să-ţi aduc veşti. Fii brav, ai curaj şi bucură-te, căci un tron a fost pregătit pentru tine şi o coroană de flori care va dăinui pentru veşnicie. Este timpul să părăseşti acest loc şi să mergi în lume, pentru ca multe suflete să se folosească. De aceea, Dumnezeu lasă acest izvor din care bei tu să fie uscat, pentru că El doreşte să te trimită de aici.

– Cine sunt eu, cel mai nevrednic dintre toţi, că un înger al lui Dumnezeu a venit la mine? a întrebat sfântul.

– Nu te mira, l-a asigurat falsul înger. Ai întrecut pe sfinţii şi profeţii vechi, cum ar fi Moise şi Ilie, Daniel şi Iov. Du-te şi predică lumii. Dumnezeu îţi porunceşte aceasta, ca mulţi să se folosească.

– Dacă nu doreşte Doamna mea, Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, care m-a adus aici, ajutorul meu, ca şi Sfântul Nicolae, eu nu părăsesc acest loc.

Din nou, la auzul numelui Maicii Domnului, demonul a dispărut imediat.În aceeaşi noapte, Maica Domnului, protectoarea şi supraveghetoarea Muntelui Athos, şi Sfântul Nicolae au venit la el, după ce a înfruntat o ispită aşa de mare, şi i-au spus:

– Petre, să nu-ţi fie frică de felul convingător al diavolului. Tu trebuie să ştii că Dumnezeu este cu tine. Începând de mâine dimineaţă vei fi hrănit cu hrană cerească.[106]

Din întâmplarea de mai sus a Sfântului Petru Atonitul ceea ce putem vedea este că pe diavol îl deranja nevoința monahală a sfântulului. Aceasta fiindcă diavolul știa că prin această nevoință în cele din urmă sfântul va ajunge să se mântuiască și la fel de bine să fie un exemplu pentru cei care vor urma după el. Iată cum diavolul a venit cu o tehnică cât se poate de bine pusă la punct pentru a îl face pe Sfântul Petru Atonitul să plece din Muntele Athos. Diavolul îi spune sfântului că dacă stă călugăr nu îi va folosii nimîănui fiindcă el este cât se paote de retras. Dacă va ieșii în lume și va începe să propovăduiască ei bine atunci cu siguranță că va face mult mai mult bine fiindcă în cele din urmă va ajunge să întroarcă mai mult sufletele la Hristos și la fel de bine să întărească sufletele care deja credeau în Hristos. Iată că avem aici o tehnică de manipulare a diavolului pe care el la fel de bine o poate folosii și în morțile clinice sau în experiența morții clinice. Diavolul poate foarte ușor să sugereze celor care au trecut prin moartea clinică faptul că ei sunt persoane diferite și fără doar și poate sunt unice fiindcă au ajuns la o experiență unică ce nu poate fi în nici un fel depășită. În acest mod în cele din urmă diavolul îi aruncă în păcatul mândriei care este unul ce poate să îl piardă pe cel care ajunge să fie biruit de el.

---

[105] Împietirarea nimii paradoxal poate să fie lucrată nu numai de nepăsare, ci la fel de bine și de propria voință. Aceasta fiindcă protestanții, neoprotestanții și catolicii care au avut moarte clinică privesc aceste experiențe nu în contextul sfinților părinți ai creștinismului ortodox ci mai mult în contextul proprie lor credințe. Dacă un protestat ajunge să aibă o moarte clinică el vede în aceasta fără doar și poate o confirmare a credinței lui. Mai nici un protestant sau catolic ce a trecut prin moartea clinică nu își ridică semne de întrebare dacă ceea ce a experimentat nu este în cele din urmă o înțelăciune demonică. Vedem în protestantism și chiar în catolicim că sunt cărți întregi care vorbesc de faptul că moartea clinică nu face decât să confirme adevărul credinței lor. Este ca și cum aceste persoane nu au auzit de avertismentul Sfântului apostol Pavel că diavolul se poate preface în înger de lumină pentru a înșela pe cât mai mulți. Trebuie prin urmare ca noi creștinii din toate confesiunile să ne trezim la realitate și să înțelegem ce vrea Dumnezeu să învățăm din experiențele morții clinice. Aceasta fiindcă aceste experiențe nu sunt în nici un fel unele denominaționale.

[106] Arhimadritul Ioannikios, *Patericul atonit* (Bacău, 2000).

Trebuie să știm că după cum ne spune Biblia încă din primele ei pagini diavolul este cea mai vicleană ființă dintre toate cele care există. Cei care trec prin moartea clinică la fel cum Sfântul Petru Atonitul a fost ispitit de diavol în cele din urmă pot să fie și ei ispitiți. Diavolul este evident că voia să îl arunce pe sfânt în mândrie fiindcă a început să îi spună că el i-a întrecut în nevoințele lui pe marii sfinți ai Vechiului Testament: Daniel, Iov, Moise și Ilie. Vedem în acest sens că diavolul este o fiiință care poate să ne lovească acolo unde nici nu ne-am aștepta. Este bine să fim mult mai atenți și să ajungem să cultivăm darul discernământului. Faptul că sunt mai mulți care au ajuns să fie biruinți de diavol chiar dacă au ajuns să aibă experiențe ale morții clinice ne-o spune atitudinea lor. Ei sunt persoane care nu vor să știe de sfinții părinți și consideră că în nici un fel experiența lor nu este una care trebuie să fie ratificată de scrierile sfinților părinți. Sunt puțini cei care au trecut prin moartea clinică și care în cele din urmă au ajuns să vadă experiența lor prin prisma spiritualității creștin ortodoxe. Ori în acest caz este bine să ne dăm seama că ei au fost fără doar și poate biruinți de diavol fărin faptul că au ajuns să cadă în mândrie. Am văzut din exemplul de mai sus că diavolul vroia să îl facă pe Sfântul Petru Atonitul să cadă atuncându-l în mândrie. Ei bine în cazul la mai multe persoane neortodoxe care au trecut prin moartea clinică acest fapt a ajuns nici să nu fie luat în calcul.[107]

O experiență care este cât se poate de concludentă în ceea ce privește moartea clinică o avem din Tailanda. Se spune că un muncitor lucra la câmpurile de orez. La un moment dat în timp ce muncea a căzut jos mort. A simțit cum sufletul lui se desprinde de trup și în cele din urmă a fost luat de un Yamatoot (un slujitor al zeului Yama). Acest Yamatoot i-a spus că a venit să îl ia fiindcă trebuie să fie judecat. A fost dus în fața zeului Yama care avea o carte cu mai multe nume în mână. Yama este zeul iadului (infernului) în religia budistă de care țin mare parte din tailandezi. Mai înainte ca judecata să înceapă Yama, zeul iadului s-a răzgândit și i-a spus muncitoului din câmpul cu orez că a făcut o greșală fiindcă nu el trebuia să moară și să fie judecat. Muncitorul a aruncat o privire scurtă în cartea zeului Yama și a putut vedea că era scrisă în tailandeză și nu în limba Pali, limba sacră a budismului tailandez. În această carte a putut vedea că era scris numele unui consătean de al lui care era scris că trebuia să moară după trei zile din ziua când a putut vedea numele lui în cartea zeului Yama. În cele din urmă muncitorul de orez s-a întors în viață și cu adevărat că putut să vadă că consăteanul lui a murit la trei zile după moartea sa clinică. Avem aici o experiență inedită a morții clinice din Tailanda. Este o țară pe care cei mai mulți dintre noi o considerăm exotică. Ceea ce trebuie să remarcăm în această poveste sunt câteva particularități. Dacă în cele mai multe cazuri în moartea clinică mortul clinic ajunge să vadă și să experimenteze pe îngeri și pe Iisus iată că aici nu avem nici un înger și nici pe Iisus ci pe zeul Yama, zeul infernului în religia budistă. În primul rând este adevărat că modul în care gândesc budiștii iadul este fără doar și poate unul cât se poate de eronat fiindcă adevărul este că nu există nici un zeu și nici un dumnezeu al iadului. Budiștii tailandezi însă cred că Yama este zeul iadului. Este evident o înșelăciune demonică aici fiindcă iadul este condus de satan.[108]

Putem să credem că experiența morții clinice pe care a trăit-o acest muncitor tailandez în câmpurile cu orez a fost una adevărată? Puțin probabil. Aceadtă moarte clinică ce a avut loc în realitate este fără doar și poate o înșelăciune demonică. Aceasta fiindcă vedem aici că tailandezul nu a văzut pe diavol în iad ci a văzut un zeu, este vorba de zeul Yama zeul iadului după budiștii tailandezi. Experiența în sine este fără doar și poate un fapt ce nu poate să fie în nici un fel negată ca fiind o experineță a morții clinice. Ceea ce a fost văzut în această vedenie în nici un fel nu poate să fie considerat ca adevărat. A fost o înșelăciune demonică fiindcă după cum am spus demonii se pot prezenta ca fiind zei sau îngeri în funcție de situație. Zeul Yama al iadului fără doar și poate că este un diavol. Trebuie însă să facem distincția sau mai bine spus să ne dăm seama de semnificația diferenței dintre un diavol și un zeu (dumnezeu). Aceasta fiindcă una este un zeu și alte este un diavol. Probabil că această distincție o cunosc și budiștii tailandezei însă se pare că ei nu cred în diavol. Locul diavolului este de fapt locul unui zeu, zeul Yama. Acest Yama este clar că a fost un demon care prin puterea lui demonică se pare că știa ziua morții oamenilor. Așa se face că muncitorul din plantația de orez a putut vedea în registrele lui Yama ziua când

---

[107] Adrian Tănăsescu Vlas (trad), *Cum să biruim mândria. Lecții de vindecare a mândriei din sfaturile sfinților părinți* (București, 2008).

[108] Este cât se poate de adevărat că pentru a înșela diavolul nu numai că își ia mai multe înfățișări și mai multe nume. De fapt numele zeului principal din toate mitologiie lumii este de fapt dau uneia și aceleași persoane. Fie că vorbim de Baal, de Astartort (Astarta), de Zeus, Odin, Wotan, Yama sau Umanitu, în cele din urmă toate aceste nume sunht nume pe care diavolul și le-a luat pentru a înșela pe cât mai multă lume. Este adevărat că între păgâni nu prea au existat războaie motivate religios fiindcă aceștia au fost persoane care în mare nu prea țineau cont de zeii unora sau ai altora. Este adevărat că mai multe războaie au fost motivate religios. Unul dintre cele mai cunoscute războiaie religioase este fără doar și poate jihadul islamic pe care musulmanii l-au purtat mai ales în evul mediu în cadrul imperiului otoman. Iată că au fost și religii care au făcut din război un lucru sacru.

trebuia să moară un consătean de-al lui. Este posibil ca demonii să știe ceasul morții unor oameni? Este posibil fiindcă demonii știu mai multe lucruri din viitor fie prin putere dmonică sau fie prin intuiție. Fiindcă de mai multe mii de ani demonii au ajuns să trăiască paralel cu lumea noastră ei au studiat modurile în care se desfășoară lucururile în lumea noastră și în cele din urmă să îi anticipeze viitorul. Aceasta nu trebuie să ne facă să credem că acest zeu Yama al budiștilor în cele din urmă poate să decidă pentru noi care va fi ceasul morții. În nici un fel nu trebuie să credem așa ceva. Ceea ce este însă de remracat este că contrar experiențelor morții clinice pe care lea-m văzut până acum în care creștinii au putut vedea ființe de lumină (îngeri și pe Iisus), acest tailandez budist la văzut în lumea de dincolo pe zeul Yama. Este evident că zeul Yama nu este identic cu Iisus. Aceasta nu poate să fie nici un fel de confuzie. Cum se face că unii creștini îl văd pe Iisus și pe îngeri în moartea clinică în timp ce budiștii îl văd pe zeul Yama în moartea clinică. Nu există decât o singură explicație: moartea clinică poate să fie UN CAL TROIAN. Este un cal troian fiindcă ea poate să fie manipulată de demoni.[109]

CAPITOLUL 6

IISUS HRISTOS ÎNVINGĂTORUL MORȚII ȘI DE CE MOARTEA CLINICĂ NU DUCE TOTDEAUNA LA HRISTOS

Pentru noi creștinii ortodocși adevărul este că cea mai mare dovadă a vieții de dincolo și a posibilității ca să ajungem în această viață fericită este Domnul Iisus Hristos. Iisus a înviat din morți pentru a ne asigura că El are putere peste moarte și la fel de bine poate să ne treacă dincolo de porțile morții. Mulți dintre noi am ajuns să uităm de Iisus și de tot ceea ce a însemnat activitatea Lui mesianică. Iisus a venit în această lume pentru a ne asigura că dacă vom crede în El și îi vom urma învățăturile în cele din urmă vom ajunge să să ne mântuim sau mai bine spus să intrăm în rai. Ceea ce este cât se poate de tipic creștinismului și lui Iisus este crezul în învierea trupului. Din cele mai vechi vremuri creștinismul a fost o religie care a propovăduit și a lansat crezul în învierea turpurilor. Acest lucru este afirmat în mai toate mărturiile de credință creștin ortodoxe. Este adevărat că într-o lume în care domnește moartea este cât se poate de greu să credem în învierea trupurilor. Aceasta fiindcă moartea este fără doar și poate dincolo de puterile omului. Fiindcă moartea este dincolo de puterile omului trebuie să știm că că ea nu înseamnă că este dincolo de puterile lui Dumnezeu Tatăl. Nu este dincolo de puterile lui Dumnezeu Tatăl fiindcă fără doar și poate Dumnezeu Tatăl are putere peste moarte. Dumnezeu Tatăl are putere peste moarte fiindcă moartea nu este dincolo de atotputernicia Lui.[110]

Iată prin urmare că Iisus a venbit în timpul istoric și a acționat ca uin om ca oricare altul pentru a ne face să înțelegem că în cele din urmă vom ajunge să învingem moartea și să o depășim. Trebuie să știm că creștinismul ortodox vorbește cât se poate de explicit că învierea tuturor va avea loc în cele din urmă la sfârșitul timpului când toți cei morți vor învia. Este adevărat că creștinismul ortodox este unul care ne face să fim conștienți că nu toți însă vor avea aceiași înviere. În timp ce unii vor învia în spre rai alții vor învia în spre iad. Aceasta este în funcție de faptele pe care le-am făcut fiecare dintre noi în această viață. Este adevărat că într-un anume fel nu Dumnezeu decide și hotărăște care va fi destinul final al fiecăruia dintre noi ci el nu face decât să constate o stare de fapt. Această stare de fapt este una care este determinată de faptele noastre. Prin urmare nu trebuie să credem că Dumnezeu ajunge să condamne pe fii Săi la iad. Este cea mai mare eroare. Dumenzeu Tatăl fiindcă este Dumnezeu în cele din urmă își arogă numai dreptul de a judeca pe fii Săi. Aceasta fiindcă trebuie să știm că fiindcă El este Tatăl nostru voiește să știm cât de mult am făcut fapte care să ne asemene cu El. După cum am spus trebuie să știm că faptele bune sunt unele care ne fac să fim asămănători cu Dumnezeu Tatăl în timp ce faptele rele ne fac să dim asemănători cu diavolul. Totuși sunt mulți care susțin că fiindcă Dumnezeu Tatăl este Tatăl nostru în cele din urmă El va ajunge să ierte toate faptele rele ale fiilor Săi. Cum poate ca un tată să nu ierte toate greșelile fiului Său? Este adevărat că creștinismul ortodox vorbește de ceea ce am putea spune ca ca iubirea necondiționată a lui Dumnezeu Tatăl. Este adevărat că iubirea necondiționată a lui Dumenzeu Tatăl

---

[109] John A. Keel, *Operation trojan horse: a clasic breaktrought study of he UFO's* (Anomalist books, 2013).

[110] Sunt mai mulți care fiindcă văd că moartea face ravagii în lumea noastră sunt tentați să creadă că moartea este dincolo de atotputernicia Lui. Adevărul este că în nici un fel nu trebuie să credem că faptul că momentan sau mai bine spus că în timpul istoric Dumnezeu nu înviază pe morții în cele din urmă trebuie să ne facă să credem că moartea este dincolo de puterile lui Dumnezeu. Pentru a face să credem că moartrea nu este dincolo de puterile Sale Dumnezeu Tatăl l-a înviat pe Domnul Iisus Hristos care a fost fiul Său născut din veșnicie. Iată prin urmare că prin învierea lui Iisus avem cea mai mare dovadă că moartea nu este dincolo de puterile lui Dumnezeu Tatăl. Trebuie să credem în învierea lui Iisus fiindcă ea a fost un fapt care a avut loc în limtele istoriei sau mai bine spus ale faptului istoric. Învierea lui Iisus este garantul că în cele din urmă și noi cu toții vom învia.

este infinită dar în același timp trebuie să știm că ea este la fel de bine și una rațională. Dumnezeu Tatăl ne iubește infinit dar la fel de bine ne iubește și rațional. Prin urmare nu putem să spunem că de exemplu un tată nu are nici o schimbare de atitudine dacă el i-a dat o educație creștină fiului său și acesta în cele din urmă a devenit un criminal. Aceasta fiindcă nu se poate una ca aceasta. Prin urmare fiindcă prin natura Sa Dumnezeu Tatăl este bunătate în cele din urmă El așteaptă ca noi să ne asemănăm Lui. Aceasta fiindcă este bine să știm că faptele bune și iubirea sunt cele care ne aproprie de Dumnezeu Tatăl. După cum putem vedea în lumea noastră sunt mai multe cazuri de persoane care sunt cât se poate de diferite de părinții lor. Sunt unii care deși au părinți nu sunt nici un fel de iubire față de ei și trăiesc față de părinții lor ca niște străini. Ei bine acest fapt se poate aplica și în cazul lui Dumnezeu Tatăl. Dacă nu facem faptele care sunt proprii lui Dumnezeu Tatăl ne înstrăinăm de El. Această întrăinare de Dumnezeu Tatăl este de fapt iadul. Iată de ce trebuie să fugim de iad fiindcă în iad Dumnezeu Tatăl este total absent.[111]

Ca să ne dăm seama că deși este aceiași moarte clinică în cele din urmă și în creștinism și în alte religii necreștine dar că viziunile din aceste morți sunt diferite, vom ilustra aceasta cu un alt caz de moarte care a fost înregistrat în cazul budismului. Este vorba de un călugăr budist Phra Tanasiri Sirisumphan. Acesta pe când avea 13 ani călătorea cu vărul lui dintr-o province în alta a unie țări budiste. A avut o durere de măsea pe care a rezolvat-o la un dentist și mai apoi s-a dus la un hotel. În loc să adoarmă călugărul budist a căzut în moartea clinică. A putut vedea doi yamatooți care sunt slujitorii zeului Yama.

- Cine sunteți voi? A întrebat călugărul.
- Suntem slujitorii zeului Yama.
- Și unde mă duceți?
- Nu întreba.
- De ce?
- Tot ceea ce trebuie să știi este că zeul Yama te vrea.

Yamatooți l-au luat pe călugăr și cu puterile lor l-au dus în lumea de dincolo. Au trecut prin mai multe tunele și încăperi și în cele din urmă au ajuns în fața zeului Yama, zeul iadului. Între timp cei doi yamatooți au avut un schimb de replici care susțineau că cel luat din viață este mult prea tânăr și că nu este bine că l-au luat din viață. Apoi zeul Yama a început să îi spună toate păcatele pe care le-a făcut copilul de 13 ani.

- Ai măcelărit mai multe găini din plăcere, a spus zeul Yama.
- Eu, să măcelăresc găini? În nici un caz.

Adevărul este că mai înainte copilul a măcelărit mai multe găini.

- Câți ani are? I-a întrebat Yama pe slujitorii lui.
- 13 ani, i s-a răspuns.
- Care este numele lui?
- Phra Tanasiri Sirisumphan.
- Așa greșit omul, a spus zeul Yama. Luați-l înapoi.
- Dar eu vreau să văd iadul, a spus copilul.
- Nu se poate, i-a răspuns Yama.
- De ce?
- Tot ceea ce trebuie să știi este că vei murii când vei împlinii 23 de ani.
- Voi murii la 23 de ani?
- Da. Fi pregătit.

Un Yamatoot l-a luat pe băiat și la adus din nou în trup. Călugărul budist spune că s-a trezit ca dintr-un somn.

Avem aici fără doar și poate o descriere dacă nu ciudată cel puțin una care nu are nici un fel de asemănare cu ceea ce cunoaștem ca experiențele sfinților părinți despre viața de dincolo. Iată de ce în cele din urmă este bine să știm că trebuie să fim mult mai atenți cu moartea clinică după cum este ea descoperită necreștinilor.[112]

Se pare că în ceea ce privește religiile necreștine avem fără doar și poate de a face cu un fel de înșelăciune programatică din partea demonilor. Am văzut că același tip de înșelecăiune a fost prezentă atât în cazul călugărului din Tailanda cât și în cazul acestui călugăr budist care mărturisesc că l-au văzut în lumea de dicnolo de pe zeul Yama. Este cu adevărat ciudat faptul că budiștii consideră că fără doar și poate există un zeul

---

[111] Sfântul Siluan Atonitul, *Între iadul deznădejdii și iadul smereniei* (Alba Iulia, 1991 prima ediție).

[112] Adrian Boldișor, *Importanța și actualitatea dialogului interreligios pentru lumea contemporană: istorie, perspective, soluții* (Craiova, 2015).

a iadului. Aceasta fiindcă în iad în nici un fel nu se mai poate vorbii de zei. Nu poate să există nici un fel de zeu în iad fiindcă iadul este populat de demoni. Una este un zeu și alta este un diavol. Iată de ce în cele din urmă trebuie să știm că atunci când avem de a face cu zei pe lumea celaltă în extaz sau în moartea clinică în cele din urmă trebuie să știm că avem de a face cu diavolul. Este moartea clinică cea care ne face să fim cât se poate de deschiși în spre ceea ce ne învață sfinții părinți despre moarteași viața de apoi? Aceasta fiindcă în religiile necreștine nu există nici un fel de îndoială că morțile clinice pe care le experimentează unii nu sunt relevații de la Dumnezeu sau de la zei. O astfel de viziune care este cât se poate de drăcească a avut un călugăr budist. Ce a văzut acest călugăr budist. Se spune că el a văzut pe Buda în rai. Buda era așa de mare că pur și simplu l-a luat în palma lui. Când l-a luat în palma lui o lumină așa de mare a ieșit din Buda că ea a învăluit tot universul (povestea a fost relatată de un doctor care a stat de vorbă cu acest călugăr.[113]

Fiind creștini ortodocși ceea ce putem să constatăm noi este că diavolul se dă în cazul budiștilor ca fiind zeul Yama. Aceasta fiindcă știm că în afară de Dumnezeu Tată, nu mai există nici un alt Dumnezeu. Devine evident că moartea clinică este un fapt care este manipulat de diavol. Nu ai cum să vezi în lumea de dincolo în afară de îngeri, Dumnezeu și diavoli, alte ființe cum sunt zeii cele asemenea. Iată prin urmare că este bine să știm că nu trebuie să ne lăsăm atât de ușor convinși de aceste viziuni care sunt fără doar și poate unele cât se poate de eronate și de înșelătoare. În nici o religie nu ni se spune atât de clar ca și în creștinismul ortodox că nu trebuie să credem tot ceea ce ne vine din lumea duhovnicească. Aceasta fiindcă în cele din urmă este bine să știm că trebuie să facem deosebirea duhurilor. Omul de azi care gândește cât se poate de material existența în cele din urmă susține că orice vine din lumea de dincolo trebuie să fie crezut. Ei bine, lucrurile nu sunt chiar atrât de simple. Nu sunt simple fiindcă vedem că creștinii care au moarte clinică Îl pot vedea pe Iisus și pe îngeri în viața de dincolo în timp ce budiștii îl văd pe zeul Yama. Să fie Iisus tot una cu zeul Yama. În nici un caz. Iisus ne-a spus că diavolul poate să înșele care în cele din urmă trebuie să fim cât se poate de atenți cu înșelăciunile lui și să ne rugăm lui Hristos să ne întărească pentru ca în cele din urmă să nu fim amăgiți. Una dintre cele mai vechi practici ale diavolului a fost înșelăciunea. Fie că a fost păgânism, dualism, gnosticism, maniheism sau mitraism diavolul a fost extrem de creativ în a venii cu noi și noi metode de înșelare. Pentru noi creștinii ortodocși este cu adevărat un mare semn de întrebare de ce diavolul este unul care ne înșală cu atât de multe metode și ne face să nu mai știm care este diferența dintre bine și rău, rai și iad, îngeri și diavoli. Răspunsul pe care ni-l dau sfinții părinți este cât se poate de simplu: din răutate pură. Trebuie să știm că diavolul nu este numai răutate fiindcă într-o persoană rea de cele mai multe ori pot să fie găsite și elemente bune. Diavolul este răutate pură. Este răutate pură fiindcă el nu gândește și nu voiește nimic altceva decât răul.[114]

Această carte nu se vrea pe sine una care să vină cu un fel de revoluție în ceea ce privește moartea clinică. Fiecare dintre noi este liber să creadă ce vrea despre moartea clinică și în cele din urmă să aibă propriile concluzii. Ceea ce trebuie să știm însă este că nu putem să negăm evidentele. Care sunt evidențele în ceea ce privește moartea clinică? Că sunt oamenii care mai multe ori sau mai multe zile nu au mai avut nici o funcție biologică care să funcționeze în ei. Fizica noastră este depășită în ceea ce privește moartea clinică ca să nu mai vorbim de medicina noastră. Aceasta fiindcă după cum am spus moartea clinică nu este un fenomen fizic obișnuit. Nu are cum să fie un fenomen obișnuit fiindcă după cum știm regula generală a lumii noastre este că odată ce ai murit nu te mai înaorci la viață. Este evident că trebuie să fim mult mai precauți în tema morții clinice. În acest sens este adevărat că moartea clinică este un paradox: este un paradox fiindcă omul este mort fizic și în cele din urmă viu sufletește. Avem o dovadă aici asupa faptului că omul este o ființă dihotomică și una care are nu numai trup ci la fel de bine și suflet. În zilele noastre suntem obișnuiți să credem că a consula un psiholog atunci când ne simțim deprimați este în cele din urmă tot ceea ce trebuie să acen pentru sufletul nostru. Sifnții părinți au fost cei care ne-am spus că de fapt nu trebuie să avem numai o înțelegere strict psihologică asupra trupului ci la fel d ebine și una duhovnicească. Sufletul nostru simte nevoie de a fi în comuniune cu Dumnezeu Tatăl. Când el este în comuniune cu Dumnezeu Tatăl în cele din urmă sufletul este liniștit și simte un fel de pace care îl cuprinde și

---

113 Daniel de la Rarău, *Războiul creştinilor cu diavolii* (Editura Agaton, 2013).

114 Fiind în iad diavolul nu face decât să gândească noi și noi metode de a înșela și a induce pe cât mai mulți în eroare. Acesta a devenit sensul vieții lui. Vedem că pe asiatici diavolul îi înșală prin a se da pe sine zeul Yama. Nu știm dacă cei mai mulți budiști și-au ridicat vreodată semnul de întrebare dacă acest zeu Yama nu este altul decât diavolul? Este posibil ca unii budiști din proprie inițiativă să ajungă să susțină că în cele din urmă diavolul și nu Iisus trebuie să fie ascultat. Aceasta fiindcă ese clar că vestea despre învierea lui Iisus a ajuns și la budiști. Budiștii sunt cât se poate de tăcuți despre învierea lui Iisus. Sunt tăcuți referitor la învierea lui Iisus fiindcă știu că nu ai nici o dovadă ca să o nege. Iată cum budiștii din proprie inţiativă s-au pus pe sine în slujba iadului și a diavolului. Trebuie să fim cât se poate de siguri că nu trebuie să ne îndoim în nici un fel de faptul că dacă nu suntem cu Iisus suntem cu diavolul.

care îl face să se simtă în siguranță. Când sufletul nostru nu este în comuniune cu Dumnezeu Tatăl în cele din urmă el devine neliniștit. Sunt din ce în ce mai puțini psihologi și psihiatrii care sunt de acord că marile angoase ale timpului nostru provin din sentimentul de separație pe care omul îl are față de Hristos și de Dumnezeu Tatăl. Dacă este să găsim sursa la mai toate marile angoase ale lumii de azi vom vedea că ele sunt de natură religioasă. Sunt de natură religioasă fiindcă sufletul în mod firesc tânjește spre Dumenzeu Tatăl. Când este în comuniune cu Dumnezeu Tatăl în cele din urmă totul este bine și totul este frumos în viața omului. Când omul nu mai are comuniune cu Dumnezeu Tatăl adevărul este că el intră în angoasă. Angoasa religioasă a lipsei de comuniune cu Dumnezeu Tatăl este acel zeitgest ("spiritul timpului" în germană) pe care îl sismțit azi din ce în ce mai mult. Suntem neliniștiti și nemulțumiți sufletește nu fiindcă am avut un anume eșec în viața noastră ci fiindcă știm că nu suntem în comuniune cu Dumnezeu Tatăl.[115]

Vom mai spune în rândurile care vor urma o experiență pe care a avut-o Sfântul Siluan Atonitul în ceea ce privește înșelăciunea diavolească. Se spune că într-o seară Sfântul Siluan Atonitul stătatea în chilia lui și se ruga. Dintr-o dată chilia lui s-a umplut de o lumină deosebită. Această lumină l-a curpins și în cele din urmă a pătruns în trupul lui. Primul gând a fost să accepte că acesta este harul lui Dumnezeu.

- Totuși, nu simt nici un fel de sentiment pocăință.

Sfântul a găsit ciudat că deși era transparent luminii care l-a învăluit nu simțea nici un fel de pocăință. S-a pus să se roage. În timp ce se ruga dintr-o dată i-a venit să râdă și chiar a izbunit în râs.

- Să râd în timp ce mă rog?

Un astfel de lucru nu i s-a mai întâmplat sfântului. S-a orpit din rugăciune și și-a lovit fruntea cu pumnul dar nu a simțit nici un fel de stare de pocăință.

- Ei bine, această stare de nu este de la Dumnezeu a concluzionat sfântul.

Dintr-o dată a putut să vadă toată chilia lui plină de draci.

- Știu cine sunteți voi, a spus sfântul.
- Și cine suntem noi?
- Voi sunteți draci.

Duhurile rele au început să se învârtă în jurul lui.

- Ești un sfânt, îi spuneau unele duhuri.
- Nu te vei mântui niciodată îi spuneau alte duhuri.
- Voi diavolilor vă contraziceți.
- Cum să ne contrazicem?
- Fiindcă unii spuneți că sunt sfânt, în timp ce alții spuneți că nu mă voi mântui niciodată.
- Asta fiindcă noi nu spunem niciodată adevărul.[116]

Vedem în întâmplarea de mai sus că asemenea pacienților din moartea clinică Sfântul Siluan a văzut mai multă lumină care l-a inundat și care l-a cuprins. Iată că în cele din urmă este bine să știm că diavolii nu spun niciodată adevărul. Ei pot să înșele și în același timp să ne facă săm fim cât se poate de încrezători în vedenii și viziunile pe care le avem de la ei fiindcă fără doar și poate vor să ne prezinte adevărul distorsionat și fără doar și poate ca unul care ne face să nu mai avem nici un punct de referință în realitate. Sfântul Siluan a ajuns să vadă prin urmare lumina drăcească. Dracii pot să creeze cu iluziile lor sentimentul că suntem inundați de lumină la fel de bine cum mai mulți care au trecut prin moartea clinică pentru ca în cele din urmă ajung să ne facă să fim înșelați. Am văzut că Sfântul Siluan chiar a crezut că lumina drăcească a fost una care a venit de la Dumnezeu. Iată de ce când vorbim de lumina de dincolo de lume este bine să știm că ea poate să vină de la draci. Dracii sunt maeștiri ai iluzilor. Aceste iluzii sunt făcute prin putere diavolească pentru a crea senzația că cel care este în cauză este fără doar și poate binecuvîntat și a ajuns să fie un mare sfânt. Că dracii pot să îl facă pe cineva că este sfânt în timp ce în realitate el nu este nu trebuie să fie în nici un fel ceva de care să ne îndoim. Scopoul dracilor este să ne înșele. Așa se face că ei pot să se arate celor din moartea clinică și să le prezinte tot felul de lumini și viziuni extatice. Sunt toate menite să crească egoul lor și să îi facă să se considere adevărați profeți ai zilelor noastre. Mai toți cei care au trecut prin experiențele morții clinice au avut sentimentul că sunt persoane deosebite și că ei nu sunt ca restul ci sunt fără doar și poate cât se poate de diferiți și de speciali. Sentimentul de fi special este unul pe care orice om îl are. Diavolii știi că noi voim să ne credem speciali și caută prin toate metodele să adâncească aceste sentiment fiindcă în cele din urmă prin acest sentiment în cele din urmă ne aruncă în mândrie.

---

[115] Alexander Schmemann, *Tatăl nostru* (București, 2009).

[116] A se vedea și Sofronie Saharov, *Viața și învățăturile Sfântului Siluan Atonitul* (Sibiu, 2004).

Sunt puțini cei care au trecut prin moartea clinică ce au ajuns la sentimente de smerenie. Mai înainte de a purcede și a scrie această carte am citit mai multe sute de cazuri de moarte clinică. Ceea ce am putut remarca este că în nici unul dintre aceste cazuri nu s-a spus că experiența morții clinice în cele din urmă i-a dus pe cei în cauză la mai multe smerenie și la mai multă evlavie creștin ortodoxă. Aceștia după cum am spus mai sus am mărturisit vag că ei au devenit spirituali. Acest "spiritual" credem că totuși este insuficent în ceea ce privește moartea clinică. Aceasta fiindcă după cum am spus moartea clincă trebuie să fie nu numai o experiență profundă ci și una deschizătoare de drumuri. Aceasta fiindcă restul de oameni vor știi despre ceea ce a experimentat cel care a trecut prin moartea clinică. Devine evident că trebuie să fim mult mai rezervați în ceea ce privește moartea clinică. Aceasta nu însemană că trebuie să negăm că exprienţe ale morții clinice au loc în lumea noastră. Nu putem să negăm acest fapt fiindcă în cele din urmă am putut vedea că experiențele morții clinice sunt relatate de medicina de azi ca fiind unele reale și nu simple ficțiuni. Totuși, ceea ce este văzut în cadrul morții clince în cele din urmă poate să fie negat ca fiind o experiență ce a venit de la Dumnezeu. Nu este nici o problemă dacă o experiență a morții clinice nu a venit de la Dumnezeu. Viața se continuă și trebuie să mergem înainte.[117]

Am văzut că Sfântul Siluan Atonitul a avut mai multe experienţe demonice în viața lui. Totuși aceasta nu l-a împiedicat ca în cele din urmă să devină sfânt. Nu înseamnă că dacă cineva a avut o moarte clinică în care a fost înșelat de demoni și-a pierdut mântuirea. Sfinți au fost de mai multe ori înșelați de diavoli dar în cele din urmă fiindcă nu au deznădăjduit de mântuirea lor în cele din urmă au ajuns la liman. Iată de ce și noi deși am putea să auzim sua chiar să vedem la televizor realtări ale experienţelor morții clinice în cele din urmă trebue să nu ne simitm chiar dacă unele nu sunt conforme cu adevărul nostru de credință creștin ortodox. Ceea ce am voit să realizăm în aceste rânduri ale acestei cărți este să aducem în face contemporanilor posibilitatea ca ei să ajungă să vadă moartea clinică din perspectiva duhului sfinților părinți. Este adevărat că sfințenia este o noțiune confuză în lumea noastră. Aceasta fiindcă fiecare religie are un anume fel de a înțelege și de a vedea sfințenia. Este cu adevărat multă înșelăciune în ceea ce privește moartea clinică. Ceea ce trebuie să știm și ceea ce ar trebuie să ne dea gândit este că nici un sfânt creștin ortodox nu s-a ridicat dintre cei care au avut moarte clinică. Dacă vom cerceta mai bine viețile sfinților vom vedea că niciunul nu a avut experienţe ale morții clinice. Nu ar trebuie să fie moartea clinică o experiență care să ne facă să înaintăm mai mult în sfințenie? Nu ar trebui să fie citirea despre un caz de moarte clinică o experiență care să ne facă să simțim motivați în a avansa în sfințenie? Se pare că nu este cazul. Raportat la numărul mare de creștini (ortodocși și neortodocși) adevărul este că sunt puțini cei care s-au simțit motivați și inspirați să avanseze și mai mult în viața duhovnicească. Este adevărat că ma toți cei care au avut moarte clinică dintre creștini sau creștini ce nu erau practicanți în cele din urmă au devenit practicanți. Totuși, este un mare gol în ceea ce privește spiritualitatea lor. Aceasta fiindcă aceste peroane nu au nici un fel de îndoială că experienţele lor au fost adevărate dar nu sunt interesați să aibă o imagine de ansamblu în ceea ce privește moartea clinică cu mai multe persoane din religii diverse. Cei mai mulși dintre cei care au trecut prin moartea clinică susțin că a fost o experiență privată și trebuie să o mențină așa.[118]

Iată prin urmare că dacă ar fi să credem că toate experienţele morții clinice vin de la Dumnezeu ar trebuie să credem că moartea clinică este un fel de experiență universală care nu ține cont de religie sau de culoarea religioiasă a celui în cauză. Trebuie să fim mult mai rezervați când vorbim de moartea clinică fiindcă putem foarte ușor să cădem în capcalele diavolului. Că diavolul ne întinde mai multe capcane nu este nici o îndoială. Sfântul Antonie cel Mare a putut să vadă într-o vedenie toate capcanele diavolului și L-a întrebat pe Dumnezeu cum poate să scape de aceste capcane. Răspunsul lui Dumnezeu Tatăl a fost că singura care poate să ne treacă peste capcanele diavolului este smerenia. Nu știm dacă Sfântul Antonie cel Mare a văzut între capcanele diavolului și moartea clinică, dar noi creștinii ortodocși de azi nu trebuie să uităm că diavolul poate să ne înșele prin orice metodă. Am văzut că pe Sfântul Siluan a încercat să îl înșele printr-o lumină care se prezenta pe sine ca fiind dumnezeiască în timp ce ea era una drăcească. Vedem prin urmare că trebuie să fim atenți cu persepctiva

---

[117] Lucien Regnault, *Viața cotidiană a părinților deștertului* (Sibiu, 1997).

[118] Un alt caz de moarte clinică ce ne spune că cu adevărat ceea ce este exprimentat în cadrul ei o avem de la o femeie musulmană din Egipt. Această femeie într-o zi în timp ce conducea mașina ei a avut un accident. A simțit că părăsește trupul și se înalță în sun. A trecut de stele, galaxii și de cosmos și în cele din urmă a intrat în rai. Aici a putut să îl vadă pe Alah (Dumnezeu în arabă) cum sătea pe un tron. Femeia a văzut că pe tronul lui Dumnezeu erau înscrise următoarele cuvinte: *Laillahah illalah, Muhamadan Rasussululah* (Nu există Alt Dumnezeu decât Dumenzeu și Mohamed este mesagerul Lui). Avem aici o experință a morții clinice ce este unică fiindcă în nici o experiență a morții clinice nu am putut vedea ceea ce a văzut această femeie: că pe tronul lui Dumnezeu era scrie că Mohamed este mesagerul (special) al lui Dumnezeu Tatăl. Femeia a venit din experiența morții clinice pe care a avut-o cu convingerea că Mohamed este cu adevărat profetul lui Dumenzeu.

generală a morții clinice. Sunt puțini creștinii (mai ales protestanți) care au avut moarte clinică și care vor să afle că și cei din alte religii au avut moarte clinică și în această experiență a lor ei nu au experimentat nici pe departe ceea ce au experimentat ei. Sum se poate ca acești creștini să nu își ridice semne de întrebare cum se face că în timp ce ei au văzut îngeri de lumină și pe Iisus în moartea clinică budiștii l-au văzut pe zeul Yama și pe slujitorii lui yamaoți? Să fie în cele din urmă una și aceiași experiență? Am fi mult prea naivi dacă am crede că ar fi una și aceiași experință fiindcă în nici un fel nu trebuie să știm că Iisus se preschimbă pe Sine. Diavolul știm că pentru a ne înșela în cele din urmă se prezintă pe sine ca fiind înger de lumină. Fiindcă Iisus a spus despre Sine că El este calea, adevărul și viața, înțelgem că Iisus nu are o identitate dublă. Într-un anume fel să se prezinte El creștinilor în moartea clinică și în alt fel să se prezinte el budiștilor în moartea clinică. Iată de ce, putem să concluzionăm din cele pe care le-am afirmat mai sus că experiențele morții clinice pe care l-eau trăit budiștii sunt experiențe care au fost de natură diavolească. Aceasta fiindcă după cum am spus, Iisus ca fiul lui Dumnezeu nu înșală și nici nu se lasă înșelat. Realitatea este că pentru lumea de azi care a ajuns să cadă în extreme în ceea ce privește moartea clinică a venit vremea să se ancoreze mai mult în experinețele sfinților părinți și să le studieze mai mult pentru ca în cele din urmă să ajungă să vadă experiențele morții clinice în duh patristic. Numai în acest mod în cele din urmă vom ajunge să avem o viziune integrală și deplină a fenomenului morții clinice.[119]

Hristos este prin urmare dovada supremă a existenței vieții după moarte și în același timp a învierii turpurilor. Deși este mai greu de acceptat în cele din urmă credința în învierea trupurilor este una fundamentală creștinsmului ortodox fiindcă sunt la nivel global puține religii care acceptă învierea morților. Aceasta fiindcă este greu pentru om să accepte că Dumnezeu Tatăl are putere peste moarte. În acest sens este adevărat că nu toate experiențele morții clinice duc la Hristos. Aceste experiențe ale morții clinice nu duc la Hristos fiindcă diavolul este cel care intervine și face ca oamenii să fie divizați în plan spiritual. Avem în moartea clinică dovezi dintre cele mai concludente că sufletul continuă să trăiască și după moratea trupului. Iată că Dumnezeu Tatăl lasă ca mai an de an unii să ajungă să treacă de pragul morții pentru a putea să revină la viață și să ne facă cunoscut că viața se continuă și după moarte. Nu trebuie să avem nici o îndoială despre aceasta. Totuși, ceea ce ne cere creștinismul ortodox este că fim mult mai atenți cu sensul generic al morții clinice. Aceasta fiindcă de cele mai multe ori omul contemporan care este prins în multe problemele tehnice și spirituale în nici un fel nu vrea să facă efortul de a ajunge prin moartea clinică la adevărul creștinismului ortodox. Acest adevăr a fost experimentat de mai mulți sfinți care au adus mărturie prin revelațiile și vedeniile lor despre viața de dincolo.[120]

O femeie musulmană pe nume Suleman s-a îmbolăvit de pancreatită. După mărturia ei ea spune că a ajuns să intre în moartea clinică din pricina durerii. În această experiență ea a mărturisit că a experimentat "un loc multidimensional de spații de existență." ea a spuținut că a intrat în a șasea dimensiune unde a experimentat "realitatea absolută a luminii dumnezeiești." aici a putut să vadă un număr de ființe iluminate cum au fost Mahatma Ghandi și Martin Luther King jr. Mai apoi a putut să vadă un grup și mai iluminat de ființe dintre care a putut să recunoască pe Noe care era singur, pe Iisus cu Moise, Krișna care stătea cu Buddha, pe Mohamed lângă Sfânta Maria și dincolo de toți a putut să îl vadă scăldat în lumină pe ginerele ei Ali. Acestă femeie a fost parte din islamul ismaeli care este un fel de denominație a islamului. Iată prin urmare că avem și aici o viziune cât se poate de ciudată a morții clinice, în care Buddha și Krișna dimpreună cu Mohamed stau în același loc în rai. Să fie cu adevărat acest fapt posibil? Sunt puține șanse. Aceasta fiindcă Buda și Krișina în nici un fel nu au putut să fie în același loc cu Iisus fiindcă ei nu l-au acceptat pe Iisus ca fiind fiul lui Dumnezeu. Pentru a ajunge în rai trebuie să ai credința monoteistă pri Krișna și Buda au fost panteiști (adică credeau că tot ceea ce există este parte din Dumnezeu). Devine evident că avem aici o viziune din timpul morții clinice ce nu este nimic mai mult sau mai puțin decât înșelăciune demonică. După cum am spus, demonii pot să prezinte tot felul de stări alterate ale conștiinței în care cel în cauază ajunge să vadă nu ceea ce este real ci mai mult ceea ce voiesc demonii să vadă. Știm din viața Sfântului apostol Petru că el s-a confruntat cu o situație similară. Am spus că pe când

---

[119] Ilie Cleopa, *Despre vise și vedenii* (Bacău, 2001).

[120] Sub auspiciile științei omul de azi continuă să creadă că vedeniile sunt simple năluciri și înșelăciuni halucinogene. Iată de ce când vorbim cu omul contemporan de vedenii nu facem decât să îi pierdem interestul. Îi pierdem interesul fiindcă omul modern nu crede în vedenii. Totuși ceea ce trebuie să știm este că vedeniile se leagă de extaz. Extazul este o stare universală care se găsește în toate religiile. Chiar și șamanii din religiile primitive mărturisesc că extazul există. Iată de ce vedeniile care sunt dobândite în extaz în cele din urmă sunt pe aceiași linie cu experiențele morții clinice. Este adevărat că există o mare diferență dintre extaz și moartea clinică dar în cele din urmă numitorul comun al acestor două realități este lumea de dincolo. Lumea de dincolo are proriile ei metode prin care se face descoperită și la fel de bine se revelează lumii. Extazul este una dintre ele și am putea spune că pe locul doi pot să fie considerate și expeirnțele morții clinice.

Sfântul Petru propovăduia la Roma a putut să vadă pe vrăjitorul Simon că a anunțat că el va avea capul tăiat și după trei zile va învia. Acest vrăjitor Simon s-a folosit de magie pentru a le induce celor de față vedenia că de fapt capul lui a fost tăiat în timp ce în realitate a fost tăiat capul unui berbec. Iată prin urmare că diavolii pot să disimuleze realitatea imediată și să o prezinte ca fiind una alterată în funcție de dorințele lor. Așa se face că și în moartea clinică diavolul poate intervenii și să prezinte propria versiune a realității. Este adevărat că diavolii au putere dar nu trebuie să ne temem de ei. Aceasta fiindcă Dumnezeu Tatăl este alături de noi și ne conduce spre împărăția cerurilor. Totuși, cei care au trecut prin moarte clinică trebuie să fie mult mai deschiși spre universul spiritual. Dacă ar fi deschiși în spre lumea spiritualității creștin ortodoxe în cele din urmă ar avea mult mai mult discernământ în ceea ce privește moartea clinică. Iată de ce este bine să fim încredințați că moartea clinică poate sau nu poate să fie o experiență care ne ajută în mântuire. Aceasta fiindcă după cum am spus nu toate experințele morții clinice vin de la Dumnezeu Tatăl.[121]

Prin urmare orice om inteligent care studiază experințele morții clinice în cele din urmă ajunge să se întrebe de ce în jurul lumii descrierile morții clinice nu sunt consecvente una cu alta? De ce există această diferență de descoperiri a ceea ce este văzut în lumea de dincolo? Este o întrebare pe care un om inteligent și educat și-o ridică dar se pare că foarte puțini dintre cei care au trecut prin moartea clinică și-o ridică. Aceasta fiindcă aceste persoane au trecut prin mirajul vieții de dincolo și au ajuns unii să fie atât de facinați cu această experiență că nu mai au tăria și nici timpul să o privească obiectiv. După cum am spus 99% din cei care au avut moartea clinică sunt ferm convinși că experiența lor a venit de la Dumnezeu Tatăl și este o revelație a lui Dumnezeu Tatăl. Ori lucrurile nu sunt chiar atât de sigure. Nu sunt atât de sigure fiindcă diavolul nu lucră niciodată pe față. El se ascunde în gânduri, în intenții, în sentimente, în vedenii și viziuni ale lumii de dincolo. Iată de ce în cele din urmă numai un efort susținut ne poate face cunsocut cine este diavolul și cum se manifestă el. Am vrea ca lucurile să nu fie atât de complicate în ceea ce privește moartea clinică dar ele nu sunt. Nu sunt fiindcă diavolul din răutate face lucrurile să fie cât se poate de confuze. Americanul Eben Alexander este unul care a susținut că a avut și el a moarte clinică. El s-a îmbolnăvit de o boală de creier rară. Această boală l-a aruncat într-o comă profundă în care a stat timp de șase zile. Eben Alexander susține că în timpul când a fost în această stare de comă profundă care a fost asemenea unei morți clinice conștiința (sufletul) lui s-a desprins de trup și în cele din urmă s-a întâlnit cu o ființă de lumină pe care Eben a denumit-o un înger. Aceasta l-a călăuzit în cele mai departate tărâmuri ale existentei superfizice. Acolo s-a întâlnit și a vorbit cu sursa Divină a universului însuși. Înainte de aceasta călătorie, el nu găsea împacare între cunoștintele de neurochirurg și credința în ceruri, Dumnezeu sau suflet. Astazi, Alexander este convins că adevărata sănătate nu poate fi dobândită decât atunci când realizăm ca Dumnezeu și sufletul sunt reale și că moartea nu reprezintă sfârșitul existenței personale, ci doar o tranziție. Când doctorii se așteapu cel mai puțin în cele din urmă Eben s-a reântors la viață.[122]

Avem aici un alt caz limită în care o persoană a ajuns să vadă îngeri în timp ce era în comă. Este adevărat că doctorul Eben Alexander nu a fost în moarte clinică însă adevărul este că moartea clinică este cât se poate de asemănătoare cu coma. Aceasta fiindcă atât în comă cât și în moartea clinică persoana nu miai este este în trup sau mai bine spus sufletul nu mai este conștient de trupul lui. Să fi văzut neuropchirugul american îngeri în starea de comă? Există o posibilitate ca cu adevărat o ființă angelică să îl fi vizitat, dar nu putem să fim 100% siguri de aceasta. Este posibil ca la fel de bine un diavol să îl fi viziat care să se fi prezentat pe sine ca înger de lumină. În toate interviurile și cartea pe care a scris-o Eben Alexander este convins că a văzut o ființă de lumină care era un înger. El a voit de fapt să aducă o mărturie despre viața de dincolo. Ceea ce știm este că după experiența comei Eben Alexander nu s-a convertit la creștinism și se pare că nici nu vrea să se convertească sau mai bine spus să i-a în considerare această posibilitate. Deși el crede în îngeri este convins că îngerii nu au nimic de a face cu creștinismul ortodox. Aceasta este ceea ce ne ridică mai multe dubii și ne face să credem că este posibil ca Eben să se fi întâlnit cu un diavol în starea de comă. Dacă vom studia la nivel global vom vedea că sunt sute și poate chiar mii de astfel de cazuri de persoane care au trecut experiențe similare. Deși spirtitualitatea creștin ortodoxă este una dintre cele mai vechi de pe planetă în cele din urmă sunt puțini cei care în cele din urmă se gândesc că ar fi bine să ia în calcul și posibilitatea că ar fi putut să fie înșelați de diavol. Diavolul este unul care ne înșală din primele zile ale umanității. Prea mulți dintre noi uităm că primii oameni Adam și Eva au pierdut raiul în urma unei înșelăciuni a diavolului. Este bine să fim mult mai precauți cu aceste experiențe la

[121] Rafail Noica, *Cultura duhului* (Alba Iulia, 2002).

[122] Eben Alexander, *Dovada lumii de dincolo adusă ne un neurochirurg,* (Editura Liyfestyle, 2018).

limită care sunt comele. Aceasta fiindcă oamenii în subconșteintul lor tind să creadă că aceste experiențe nu sunt numai limită ci la fel de bine sunt și experiențe cu potențial de a aduce prezența lui Dumnezeu. Este destul de ciudat faptul că oamenii sunt cei care în viața cotidiană nu se așteaptă să simtă prezența lui Dumenezeu dar când ajung în cele din urmă să treacă printr-o experiență limită sau critică în cele din urmă prezența lui Dumnezeu este mult mai bine simțită. De ce să fie Dumnezeu Tatăl simțit mai mult în momente critice decât în momente obișnuite? Aceasta fiindcă oamenii în mare sunt de părere că de Dumnezeu Tatăl trebuie să își aducă aminte de noi numai în situații tragice și critice. Iată de ce este bine să fim mult mai suspicioși cu aceste momente critice. Aceasta fiindcă diavolul știe că în momentele critice în cele din urmă omul este mult mai sensibil și mult mai ușor de manevrat și de manipulat. Realitatea este că sunt puțini care iau în considerare faptul că Dumnezeu la fel de bine poate să nu fie fizic prezent lângă cel care trece prin momente critice în viața lui. Aceasta fiindcă după cum am spus în cele din urmă trebuie să fim în tot timpul vieții noastre alături de Dumnezeu Tatăl și nu numai în situații limită.[123]

Dacă mai sus am vorbit de experiența morții clinice a musulmanei Suleman în care ea putut să îl vadă pe Mohamed alături de Iisus, Buda și Krișna în cele din urmă vom mai da o mărturie a unei morți clinice pe care a trăit-o un budist care din nou spune că el a ajuns să îl vadă pe zeul Yama al iadului în lumea de dincolo. Se spune că un budist pe data de 5 februarie 1952 a ajuns să simtă că este obosit și adormit. S-a pus să doarmă dar în timp ce dormea se pare că a intrat în moarte clinică. A putut să vadă că se ridică în aer și stă deasupra trupului său. Putea să vadă cum trupul lui încă dormea. A ieșit afară și a stat sub un copac unde a început să experimenteze un fel de simțământ al frumuseții. În fața lui s-a deschis un drum. Budistul a început să pășească pe el fiindcă a fost curios să știe unde duce. Pe cum mergea a putut să vadă doi yamatoți (slujitori ai zeului Yama al iadului și al morților). Unul dintre ei i-a spus că au venit să îl ia în iad. Budistul le-a spus că nu vrea să meargă în iad. Yamatoți l-au prins și îl duceau cu forța spre iad. Budistul le-a spus că să îi mai dea puțin timp să meargă la familia lui să le spună că este mort. A fugit din nou spre casa lui și a putut să vadă că era înconjurată de oameni. În jurul trupului său era familia lui care îl plângea ca pe un mort. Budistul a început să fugă spre soția și fata lui care stăteau cu lacrimi în ochi în jurul trupului lui mort. În timp ce fugea spre ei s-a împiedicat de ceva de jos și chiar în acel moment a revenit din nou la viață. Aceasta este din nou o altă întâmplare pe care o avem din budism în care ne este relatată cu lux de mănunte o experiență a morții clinice. Este cât se poate de ciudat în acest sens că mai toți budiștii care au avut morți clinice vorbesc de zeul morții și al iadului care unul care este văzut și experimentat. După cum am spus aceste Yama al iadului nu este diavolul creștin ortodox fiindcă el este un dumnezeu. Avem fără doar și poate cu un fel de înșelăciune programatică ce are loc în budism în ceea ce privește moartea clinică. Vedem că nici pe departe descrierea morții clinice a budistului nu se aseamănă cu cea a femeii musulmance Suleman care îl loc de zeul Yama și de yamatoți a ajuns să îl vadă pe Mohamed alături de Iisus și de Buda.[124]

Sunt și unii care influențați de New Age și de sincretism au ajuns să creadă că de fapt nu este nici un fel de contradiție în ceea ce privește experiența morții clinice în diferitele părți ale lumii. Aceasta fiindcă în cele din urmă trebuie să știm că lumea este diversă și diversificată și la fel de bine și experiența morții clinice este cât se poate de diversă și de diversificată. Experiența morții clinice este una holistică ce poate să înglobeze mai multe religii și mai multe credințe fiindcă în cele din urmă tot ceea ce trebuie să avem în vedere este că omul este o ființă cât se poate de amplă și de deschisă spre nou și spre noutate. A crede că moartea clinică este o experineță spirituală diversă și diversificată este cu adevărat o mare naivitate. Aceasta fiindcă omului îi este îngăduit să moară numai o singură dată în această viață și nu are mai șansa de mai multe ori să moară. Iată de ce în cele din urmă moartea este un moment nu numai tragic în viața omului ci la fel de bine este și un moment cât se poate de important. Este un moment important fiindcă în acel timp omul ajunge să părăsească odată pentru totdeauna această lume și să ajungă să intre în lumea de dincolo. Oricât de multe al căuta marii savanți ai lumii de azi să

---

[123] Ioan C. Teșu, *Teologia necazurilor și a încercărilor* (București, 1998).

[124] Cum este posibil ca budiștii cu toții să declare existența unui zeu Yama al morților fără ca restul religiilor să menționeze aceasta? Să fie budiștii atât de evoluați în sens spiritual că ei au ajuns să considere că numai experiențele lor a morții clinice sunt adevărate în timp ce restul nu pot să fie crezute? Este puțin probabil. Este mult mai mult adevărat că budiștii sunt cât se poate de covinși că numai ei dețin adevărul în probleme de religie. Ce te faci atunci când vezi că sunt mai multe dovezi care nu concordă cu religia ta? Se pare că budiștii sunt cât se poate de igonrați în ceea ce privește alte religii și alte credințe. Ei trăiesc ca și cum aceste religii și chiar Hristos nu există. Să fie aceasta numai o înșelăciune demonică? Adevărul este marii inițiați ai budismului știu că religia lor este o minciună dar au ajuns să considere că a slujii diavolului este mult mai bine și mai frumos decât a slujii lui Hristos. Îna cest sens ei se mint că iadul este stăpânit de acest zeu fictiv Yama care poate să le ofere viață veșnică fericită chiar și în iad dacă respectă în viață principiile budismului.

nege aceast lucru și această realitate în cele din urmă trebuie să știm că nu există cale de întoarcere în ceea ce privește moartea. Adepții sincretismului religios și ai New Age-ului sunt cei care ne spun că în cele din urmă moartea clinică a mai multor subiecții este dovada incontestabilă că trăim într-o lume mult mai diversă decât suntem obișnuiți să credem în dogmele fixe ale creștinismului ortodox. Iată de ce creștinismul ortodox este o religie învechită. Sincretiștii și New Age-iștii nu susțin că creștinismul ortodox nu este o minciună dar susțin că el trebuie să fie mult mai deschis cu celelate religii. Nu a spus Iisus că: "în casa Tatălui Meu mai multe lăcașuri sunt" (Ioan 14, 2)? Este adevărat că sunt mai multe lăcașuri sau spații în rai dar aceasta nu înseamnă că și necredincioșii și ateii în cele din urmă vor fi primiți în rai. Afirmația criptică a lui Iisus de la Ioan 14, 2 a fost de mai mulși interpretată ca un fel de înțelegere holistă sau universalistă asupra faptului că și cei de religie necreștină se vor mântui fiindcă în cele din urmă și ei au propovăduit binele. Este posibil ca unii din religiile ncreștine să se mântuiască dar ca regulă generică nu există mântuire afară de Hristos.[125]

O altă mărturie care ne spune dspre perversitatea diavolului și cât de obsedat este să poate să îi înșele pe oameni o avem tot dim Muntele Athos. Ascetul Nicodim de la Kavsocalivia (1807-1867) nevoit mult și a ajuns la un asemene grad de nevoință că niciodată nu mânca legume ci numai pâine. Fiindcă el a ajuns să se apropie de desăvârșire în cele din urmă a atras și mânia diavolului. De mai multe ori diavolul a venit la el și l-a ispitit cu tot felul de înșelăciuni. Terenul prin care îl lupta diavolul pe părintele Nicodim era în special lumea iluziilor. De multe ori diavolul îi trimitea apariții luminoase și tot felul de vedenii despre lumea de dincolo. Prin credință în Dumnezeu și prin iubire de Hristos în cele din urmă părintele Nicodim de la Kavsocalivia a ajuns să iese învingător peste toate aceste vedenii și arătări de lumină demonică. Aceasta se datoria și faptului că el avea un părinte duhovnicesc care îl ghida și îl făcea să fie cât se poate de iscusit în ispitele demonice. Toate ispitele însă au culminat cu ceee ce s-a petrecut într-o iarnă. Părintele Nicodim fiindcă era zăpadă mare a rămas blocat în chilia lui mai multe zile. Dintr-o dată chilia lui s-a umplut de lumină. Din acea lumină a ieșit ca Dumnezeu Sfânta Treime.

- Bine te-am găsit Nicodime, i-a spus arătarea.
- Cine ești tu?
- Nu știi? Eu sunt Dumnezeu Sfânta Treime.
- Nu sunt vrednic să văd Sfânta Treime.
- Ba ești vrednic. Te nevoiești, postești, ai părăsit lumea și toate cele din ea.
- Nu cred ceea ce vrei să spui.
- Tu să fi credincios mie și te vei umple de har. Vei vea atunci și ce să mânânci.

În acelaşi timp mese pline cu multe mâncăruri îmbietoare au apărut înaintea călugărului, răspândind arome ce-l ispiteau.

- Tu nu ești Sfânte Treime.
- Nu mă recunoști? Închină-te mie ca să te umpli de har.
- Nu mă închid decât adevăratului Dumnezeu.

Părintele Nicodim a căzut în genunchi și a început să se roage pentru ajutor.

- Călugăr nebun! Să fie blestemat, a spus diavolul.

După aceasta apariția demonică a dispărut.

Din nou avem și în această întâmplare acelai model de înșelăciune demonică. Vedem că îna ceastă situație diavolul a luat chopul Sfintei Tremi și cerea părintelui Nicodim să i se închine. Cu credință în Dumnezeu în cele din urmă părintele Nicodim a reușit să iese învingător. La fel de bine și cei care au avut moarte clinică și au fost înșelați de diavol într-un fel sau altul se pot să se izbăvească la fel cum a făcut-o părintele Nicodim.[126]

Lumea de azi tinde să creadă că lumea spirituală este o lume matematică. Cu alte cuvinte dacă ajungem să înțelegem regulile lumii matematice în cele din urmă vom ajunge să înțelegem și viața spirtuală. Adevărul este că lumea duhovnicească este departe de a fi una care este ghidată după reguli matematice. Aceasta fiindcă este bine

---

[125] Ada Mihaela Claciu, *Am văzut raiul. Mărturia unei femei care a stat trei săptămâni în moarte clinică* (Editura Areopag, 2016).

[126] Este evident că diavolul manifestă un fel de fixație paranoică și nebunească cu modalitățile de a ispitii. Dacă pe călugării avansanți în viața duhovnicească ajunge să îi ispitească pentru a îi face să cadă de pe culmile vieții duhovnicești, ei bine cu oamenii simpli diavolii procedează astfel. Ei la fel de bine pot să vegheze momentul critic al morții clinice și să intervină pentru a îl induce în eroare pe cel care este naiv și credul. Îna cest sens este adevărat că de multe ori experiențele morții clinice au avut loc cu persoane simple care sunt tentate să creadă orice vine din lumea spirituală. Realitatea este cu totul alta. Trebuie să avem mai mulți părinți duhovnicești care trebuie să fie susținuți să ajungă la viața duhovnicească și să fie experimentați în ea. Aceasta fiindcă în lumea noastră se simte nevoia de ghidaj sufletesc și duhovnicesc. Iată de ce în cele din urmă trebuie să cultivăm mult dicernământul duhovnicesc ce poate să ne spună ce experiență a morții clinice a fost adevărată și are a fost o înșelăciune.

să știm că lumea matematică nu este în nici un fel una care ne face să înțelegem viața duhovnicească. Trebuie să credem că numai ceea ce este de la Dumnezeu eventual poate să fie înțeles pe cale matematică. Diavolul nu este matematic fiindcă el nu poate să fie predictibil. Legile matematice sunt unele care fac ca lumea din jur să fie una predictibilă sau la fel de bine ca și viața duhovnicească să fie predictibilă. Iată că nu este așa. Nu este așa fiindcă după cum am spus matematica nu se aplică în cazul diavolului. Diavolul nu este rațional și prin urmare nu putem să ne așteptăm la ceva logic de el. În cazul diavolului avem de a face fără doar și poate cu o pseudologică sau mai bine spus cu o logică falsă. Este o logică falsă fiindcă modul în care se manifestă diavolul este minciuna. Minciuna nu este logică fiindcă numai ceea ce este adevărat este logic. Iată de ce în cele din urmă trebuie să admit posibiltatea că diavolul se poate manifesta pe sine în experiențele morții clinice. Lumea de azi fiindcă este doritoare de senzațional ajunge să facă din moartea clinică o temă ce ține de senzațional. Ceea ce este senzațional în lumea de azi în cele din urmă ajunge să se stingă la fel de repede pe cum a ajuns să se aprindă. Totuși, noi creștinii ortodocși trebuie să ne facem temele: varitatea în ceea ce privește moartea clinică în cele din urmă ne spune că ea poate să fie manipualtă de diavol. Iată prin urmare că nu tot că zboară se mânâncă.[127]

Adevărul este că în mod normal moartea clinică ar trebuie să ne ducă pe toți la Hristos și să ne unifice în jurul lui Hristos. Aceasta ar fi ceea ce am putea denumii ca normalul situației. Ei bine se pare că nu acesta este normalul situației. Sunt destui de mulți cei care sunt cât se poate de străini de viața duhovnicească și de Hristos. Sunt în acest sens după știrea noastră puține cazurile celor care s-au întors spre Hristos după ce au citit sau au aflat de o moarte clinică. Aceasta fiindă inimile oamenilor de azi sunt împietrite și nu vor să vadă dincolo de ceea ce are loc în lumea noastră prin moartea clinică drept unele dovezi ale vieții și lumii de dincolo. Cei care sunt însă toți cu elementar bun simț în cele din urmă vor vedea intețiile bune ale lui Dumenzeu Tatăl de a ne demonstra că viața se continuă după moarte. Iată de ce în cele din urmă trebuie să fim mult mai dechiși spre universul credinței creștinismului ortodox. Sunt mulți care găsesc acest univers al creștinismului ortodox mult prea opac și sunt de părere că în cele din urmă el nu a ajuns să se dechidă în spre universal. Nu înseamnă catolic în greacă universal? Iată că și dintre creștinii sunt mai mulți care sunt cât se poate de deciși să fie deschiși spre universal și tot ceea ce ține de el. Este bine să știm că creștinismul ortodox în această lume nu are cum să fie o cale largă sau de ce nu una universală cum spune catolicismul. Aceasta fiindcă după cum știm Hristos ne-a avertizat că în orice caz calea care duce la iad este largă și mulți sunt cei care pășesc pe ia. Că există nemulțumire pentru această "cale îngustă" a creștinismului ortodox nu este nici o îndoială. Sunt unii care ne spun că în nici un fel ei nu pot să fie limitați și reducționști. Iată că ei sunt persoane care pășesc fără de nici o problemă pe calea largă a universalismului. Este un drum care am putea spune că a fost oficializat odată cu marea schismă ortodoxo-catolică din anul 1054.[128]

Credem că în secolul al XX-lea după 2000 de ani de istorie creștin ortodoxă este timpul să ne considerăm noi creștinii ortodocși persoane mature și unele care suntem cât se poate de cu capul pe umeri. Îna cest sens este bine să vedem morțile clinice în lumina învățăturii patristice a sfinților părinți. Vom vedea că mai multe relatări ale morții clinice nu concordă cu adevărul și sunt elemente ce au fost experiementate de sfinții părinți creștin ortodocși. După cum am spus nici un sfânt părinte creștin ortodox nu vorbește de un zeu Yama al iadului și al morților după cum fac budiștii. Unii ar putea spune că Yama este un alt nume al budiștilor pe care ei îl dau diavolului. Ei bine ceea ce nu poate să fie acceptat în sens creștin ortodox este că acest Yama budist este un zeu (dumnezeu) și nu un diavol. Avem aici fără doar și poate cea mai concludentă dovadă că experiența morții clinice în ceea ce îi privește pe budiști este o înșelăciune demonică. Aceasta fiindcă una au văzuți sfinții părinți în lumea de dincolo și alta văd budiștii. Trebuie să fim prin urmare realiști. Nu tot ceea ce spun unii este în cele din urmă și realitatea. Este posibil ca diavolul să își adapteze vedeniile sale în moartea clinică în funcție de cultura și de gradul de înțelegere a celui care trece pragul morții clinice. Aceasta fiindcă el trebuie să înțeleagă mesajul pentru ca mai apoi să devină un profet al cauzei sale. Dacă este să îi credem pe budiști în cele din urmă noi creștinii ortodocși ar trebuie ca pe lângă adorarea pe care ao aducem lui Iisus să mai adăugăm și cultul

---

[127] Jean Baudrilard, *Simulacres et simulation* (Galile, 1981).

[128] Este moartea clinică o experienață universală? Fără doar și poate că nu. Nu este universală fiindcă nu orice moarte clinică poate să fie considerată ca venind de la Dumnezeu. Lumea de azi cu greu vrea să accepte că nu orice contact cu lumea de dincolo în cele din urmă este și valid. Nu poate să fie valid fiindcă pentru a fi valid trebuie să respecte anumite condiții și cerințe. Este bine să fim mult mai atenți și mult mai precauți cu modul în care este relatată moartea clinică. Aceasta fiindcă moartea clinică după cum am spus este o experiență ce ține de lumea de dincolo. Trebuie să acceptăm că în lumea de dincolo nu există numai lumină și adevăr ci la fel de bine și minciună și întuneric. Aceasta fiindcdă diavolii au ales această cale din urmă. Iată de ce moartea clinică nu îl plasează automat pe subiectul pe care a exprimentat-o în credibilitate. Nu poate să fie credibilă fiindcă putem foarte ușor să fim înșelați de diavoli.

zeului Yama al iadului și al morții după budiști. Iisus ne-a avertizat că nu putem slujii și lui Dumnezeu și lui Mamona. Prin urmare nu putem să slujim și lui Iisus și lui Yama. Este cât se poate de evident și credem că nu trebuie să fie dată aici nici un fel de explicație suplimentară. A fi matur în sens duhovniceasc în cele din urmă înseamnă să ajungi să dobândești harul discernământului duhurilor. De 2000 de ani creștinismul ortodox este unul care ne spune că trebuie să discernăm între duhuri. Sunt duhuri bune și duhuri rele, îngeri și daivoli, Dumnezeu și diavolul. Iată că avem toaate datele problemei. Tot ceea ce rămâne de făcut este ca în cele din urmă să ajungem să le identificăm în cazul morții clinice. Moartea clinică este adevărat că este în sens uman o experiență tragică fiindcă nu se mai știe dacă cel care a murit mai revine la viață, însă totuși, cel care a trecut prin moartea clinică are la îndemnă preoții și călugării bisericii cu care se poate consulta pentru ca în cele din urmă să poată să își dea seama dacă este victima unei înșelăciuni demonice sau a ajuns să trăiască în mod genuin o experieneță care a venit de la Dumnezeu. Am vorbit la începutul acestei cărți de soldatul Taxirot din Africa ce a trecut prtirn-o moarte clinică ce avem toate motivele să credem că a venit de la Dumnezeu Tatăl. Iată prin urmare că nu toate morțile clinice vin de la diavoli ci sunt și unele care vin de la Dumnezeu Tatăl.[129]

CONCLUZII

Cartea noastră este una care se vrea mai mult un reper nu numai pentru creștinii ortoodoocși ci la fel pentru toți creștinii care într-un fel sau altul au ajuns să intre în legătură sau în contact cu date ale morții clinice. După cum am prezentat în rândurile ei sunt din ce în ce mai multe articole pe internet și cărți publicate de prestigioase edituri care fac reclamă morții clinice de multe ori la scară globală. Este adevărat în acest sens că mai multe cărți despre moartea clinică care sunt bestseller-uri internaționale. Realitatea că aceste cărți de multe ori putem vedea că nu sunt conforme cu marile adevăruri de credință pe care le propovăduiște un creștin ortodoxă. Am văzut că în cadrul morții clinice budiștii s-au întâlnit cu zeul Yama al morții și al iadului în timp ce musulmanii l-au putut vedea pe profetul Mohamed în lumina raiului. Creștinii sunt cei care în cadrul morții clinice s-au întâlnit cu Iisus și cu îngerii. Acesta este principalul motiv care ne face să credem că moartea clinică nu este una care poate să fie la fel de bine lucrarea diavolului. Dacă un tablou este pictat adevărul este că privitorul nu poate vedea altceva decât ceea ce este pictat. Aceasta fiindcă trebuie să știm că numai în cazul în care cineva are halucinații poate să vadă altceva decât ceea ce este în realitate. Am insistat că diavolii pot să creeze în oameni stări halucinogene.[130]

Ceea ce trebuie să facă creștinii ortodocși cînd au de a face cu cazuri de morți clinice - în această carte am menționat un caz de creștină ortodoxă care a suferit o moarte clinică - este că rugăciunea și viața ascetică în cele din urmă va descoperii dacă vedeniile din cadrul morții clinice au venit de la Dumnezeu sau de la diavol. Este bine să fim mult mai centrați pe viața de rugăciune. Ceea ce se poate vedea mai ales în lumea protestantă este că cei mai mulți protestanți nu au nici o îndoială în ceea ce privește experiența morții clinice prin care au trecut. Aceasta fiindcă protestantismul este o credință foarrte aridă spiritual care nu crede în sfinți și nici în experiențele lor. Noi creștinii ortodocși avem o altfel de perspectivă în ceea ce privește moartea clinică. Ea trebuie să treacă prin exigențele și experiențele sfinților pentru ca în cele din urmă să fie considerată validă. Dacă este să vedem realitatea adevărul este că sunt din ce în ce mai puțini cei care țin cont de părerile sfinților și a duhovnicilor creștin ortodocși în ceea ce privește moartea clinică. Aceasta fiindcă trăim într-un veac al individualismului care ne face să fim cât se poate de privați cu experiențele noastre care nu trebuie să se raporteze la nici o autoritate decât numai la propria ta persoană și propria ta dispoziție. Este evident că în zilele noastre a venit timpul să fim mai receptivi la tradiția patristică a sfinților creștin ortodocși. Am vorbit de cele mai multe ori că deși conceptul de sacru și de sfințenie este atât de fragmentat în zilele noastre în cele din urmă nimeni nu poate să contrazică realitatea. Sfinții creștin ortodocși au făcut minuni, au avut mai multe revelații și stări de extaz în care au avut

---

[129] Valery Rees, *From Gabriel to Lucifer: a cultural history of angels* (I. B. Tauris, 2015).

[130] Străile halucinogene pe care diavolii le pot crea în cele din urmă pot să ducă la sinucidere. Aceasta mai ales dacă acea persoană refuză să se roage și să se înduhovnicească. Cazurile în care persoana ajunge să se sinucidă din halucinațiile demonice este fiindcă diavolii sunt cei care ajungă prin tot felul de gânduri și sugestii halucinogene să îl convingă pe cel în cauză că viața nu are sens și că nu se mai merită să trăiești. Sunt multe persoane care se confruntă cu astfel de gânduri și ceea ce este mai trist este că aceste persoane nu știu că diavolii sunt autorii morali ai răului care li se întâmplă. Ceea ce experiența a putut să demonstreze este că cazurile de sinucidere sunt mult mai scăzute în cazul celor care sunt creștini ortodocși pracicanți. În sens spiritual este așa fiindcă diavolii nu simpatizează cu creștinii ortodocși și este adevărat că de cele mai multe ori preferă să stea departe de ei. Iată de ce în cele din urmă trebuie să știm că în cazul sinuciderii în cele mai multe cazuri autorii morali sunt diavolii. Aceasta nu înseamnă că cei vi nu se mai pot ruga pentru sufletul celui sinucis.

mai multe vedenii despre cum este lumea de dincolo. Se pare că în lumea noastră circulă două curente în ceea ce privește moartea clinică: un curent este cel care ne spune că oficial este adevărat ceea ce susține creștinismul ortodox și un al doilea curent neoficial ne spune că în cele din urmă fiecare poate să creadă ce vrea în ceea ce privește moartea clinică fiindcă este liber să aibă propriile lui opinii. Este adevărat că suntem liberi să avem propriile noastre opinii dar la fel de bine ceea ce trebuie să știm este că în cele din urmă moartea clinică nu poate să fie negociată. Moartea clinică a ajuns să îi ia pe oameni pe nepusă masă cum se spune în popor și în momente dintre cele mai neașteptate.[131]

Când am purces să scriem această carte am știu că ea are din start un hiatus pentru oamenii de știință și pentru care gândesc viața și existența strict științific. Aceasta fiindcă știința nu poate dovedii nici existența lui Dumnezeu și nici a diavolului. Sunt din ce în ce mai multe opinii care susțin că atât diavolul cât și Dumnezeu sunt simple mituri, un fel de povestiri ale inconștientului colectiv al umanității care sunt menite să ofere sens unei lumi fără de sens. Acești oameni cad într-una dintre cele mai facile capcane ale diavolului: acea de a ne convinge că nu există. Dacă știm că diavolul nu există și mai ales dacă știm că nici Dumnezeu nu există în cele din urmă totul este posibil în lumea noastră. Iată de ce este bine să fim atenți cu această mare înșelăciune a diavolului de a ne face să credem că nu există după cum spunea poetul francez Baudelaire. Dacă ajungem să fim convinși că diavolul nu există ei bine aceasta schimbă foarte mult modul în care vedem moartea clinică. Fără un diavol care să înșele subiecții din moartea clinică în cele din urmă se ajunge la o eliberare de orice constrângere în care toate religiile lumii devin adevărate și în care totul poate în cele din urmă să fie crezut. Așa se face că moartea clinică este un fapt ce ne face să fim conștienți de realitatea unei existențe ce poate să considere că nu există numai un singur adevăr, Iisus, ci la fel de bine mai multe adevăruri. Ori știm că logic atunci când sunt mai multe adevăruri nu poate să mai fie nici un adevăr fiindcă nu pot exista concomitent mai multe adevăruri. Sunt unii care fiindcă au o viziune holistică sunt de părere că relatările diferite din moartea clinică nu sunt nici pe departe dovada înșelăciunii demonice ci mai mult părți pe care fiecare le vede, dar care părți sunt din aceleași întreg. Se știe că la o grădină zoologică au fost aduși trei ori care nu au mai văzut niciodată une elefant. Primul orb a atins trompa elefantului și în cele din urmă a concluzionat că elefantul este un tub moale. Al doilea orb a atins burta elefantului și a concluzionat că elefantul este un zid tare. Al treilea ord a atins coada elefantului și a concluzionat că elefantul este o funie groasă. Iată prin urmare că bazați pe această întâmplare holiștii și panteiștii din zilele noastre ne spun că moartea clinică nu este nimic mai mult decât o experiență complexă în care sunt descoperite mai multe realități care sunt părți din aceleași întreg.[132]

Trăim vremuri care sunt destul de incerte în sens creștin ortodox. Aceasta fiindcă din ce în ce mai mulți sunt seduși de religiile orientale și de pormisiunile unor viziuni sincretice. Într-o lume a toleranței relgioase de cele mai multe ori adevărul este greu să mai iese la lumină. Aceast adevăr nu mai iese la lumină fiindcă toleranța este lege pentru noi și ni se spune că trebuie să fim toleranți cu cei care nu cred ca noi creștinii ortodocși sau creștinii în genere. Sunt mulți care atunci când vorbesc de un așa numit radicalism al creștinismului ortodox o aduc aminte pe Hypatia din Alexandria ce în secolul al IIV-lea a fost ucisă de niște fanatici creștini fiindcă nu a voit să se lepede de creștinism. Adevărul este că cazul Hypatiei a fost o dovadă de fanatism dar el este infirm în comparație cu câți martiri a făcut păgânismul în creștinism. Așa se face că în acest climat al toleranței religioase trebuie să aceptăm că moartea clinică la fel de bine este un fapt poate să fie interpretat de fiecare cum vrea. Ei bine tocmai acest lucru în cele din urmă îl scontează diavolul. Că moartea clinică este un fapt care poate să fie interpretat după cum îl taie capul pe fiecare. Moartea clinică nu trebuie să se raporteze la sfinți și la sifnții părinți ai creștinismului ortodox fiindcă ei sunt cele mai multe ori considerați ca exemple de fanatism. Sfinții părinți au fost mult prea drastici cu erezia, cu apostazia, cu necredința și cu ateimsul. Iată de ce încet în cel lumea de azi dezertează de la dogmele și învățăturile sfinților părinți pentru a se îndrepta în spre un climat New Age în care sfințenia este considerată o noțiune universală și atotcuprinzătoare. În acest climat sincretist moartea clinică este

---

[131] Jean Luc Marion, *Vizibilul și revelatul* (Sibiu, 2007).

[132] Realitatea este că Iisus nu poate să fie divizat. Nu se poate spune că Buda, Mohamed, Krișna sau Confucius sunt părți ale aceluiași Iisus. Aceasta fiindcă sunt mai multe adevăruri de credință pe care le-a propovăduit Iisus și care nu au fost propovăduite de restul marilor întemeitori de religie. Iată de ce în cele din urmă abordarea unei viziuni holistice în ceea ce privește moartea clinică nu poate să fie una plauzibilă. Nu poate să fie plauzibilă fiindcă trebuie să știm că Iisus nu se divide în Sine. Iată de noi creștinii ortodocși nu putem să avem o viziune panteistă a morții clinice. Aceasta fiindcă este bine să avem lucrurile cât se poate de bine definite. Oricât de multe am fi seduși de relatările morții clinice din exteriorul creștinismului ortodox în cele din urmă este bine să fim conștienți că trebuie să știm că una este seducție demonică și alta este realitatea creștin ortodoxă. Diavolul își poate modifica vedenii sale în funcție de gradul de cultură și afiliere religioasă a celui care trece prin moartea clinică. Așa se face că moartea în sine ca existență variază.

o adevărată binecuvântare. Ea este dovada supremă că fiecare dintre noi suntem liberi să trăim și să interperatăm moartea clinică cum ne cuvine nouă. Așa se face că este total exclus ca moartea clincă să fie considerată o experiență de natură demonică. Adevărul este că acesta este climatul lumii noastre de azi care a devenit cât se poate de sceptică de duhul și de învățăturile sfinților părinți. Am dorit în acest sens să facem un apel la revenirea lumii de azi la duhul sfinților părinți care singuri pot să ducă spre mântuire și spre realizarea propriei noastre personalități. Duhul sfinților părinți acolo unde este cultivat în cele din urmă este unul care îl ilumineză pe om și îl face să ajungă la harul discernerii duhurilor. Așa se face că cel care are duhul sfinților păprinți poate să își dea seama relativ ușor dacă o moarte clinică a venit de la Dumnezeu Tatăl sau de la diavol.[133]

Nu presupunem că această cart va elucida misterul sau taina morții clinice odată pentru totdeuna dar ceea ce putem să evidențiem este că fără doar și poate moartea clinică este una care poate să devină subiectul de interes al creștinismului ortodox. Aceasta fiindcă ea este fără doar și poate o cale în spre lumea de dincolo. Vedem că lumea de dincolo nu este o lume din care nu mai există cale de întoarcere. Istoria din antichitate am văzut că ne-a prezentat mai multe cazuri de persoane care au trecut pragul morții pentru a se întoarce înapoi. Lumea din jur de cele mai multe ori a crezut necondiționat că experiența cu care s-au întors cei din moartea clinică este în cele din urmă una care a venit direct de la Dumnezeu Tatăl. Totuși sunt puține cazuri de convertire la creștinism sau mai ales la creștinsimul ortodox dintre cei care au citit sau s-au informat desprea moartea clinică. Aceasta fiindcă pentru ei cei mai mulți moartea clinică este o experință diversă care ține mai multe de un fel de pishologie populară care face posibil ca uni să moară pentru ca mai apoi să se întoarcă la viață. Ceea ce se poate vedea este că moartea clinică este de fapt un fenomen haotic. Nu sunt luate persoane numai dintr-o anumit categorie socială sau dintr-o anumită religie. Poate să fie un ortodox, un budist sau un musulman cel care trece pragul morții și pentru omul de azi se pare că nu este nici o problemă dacă fiecare vine cu propria lui versiune a ceea ce este dincolo de pragul morții. Poate să fie o astfel de atitudine una sănătoasă? Cu siguranță că nu. Nu putem să acceptăm că în cele din urmă persoane din religii diferite au venit cu propria lor versine la ceea ce este dincolo de moarte. A venit vremea ca de fapt lumea să se trezească din acest miraj al morții clinice ce ne face uneori să căutăm pe internet sau prin liblării cărți incitante despre cei care au văzut moartea cu ochii lor și i-au trecut pragul. Vremurile noastre sunt unele care trebuie să cerceteze nu numai științific moartea clinică ci la fel de bine și religios. Deși sunt mulți savanți care consideră moartea clinică ca fiind una ce nu este nimic mai mult decât o halucinație biologică, ei nu vor să ia în considerare că această halucinație a fost una provocată de diavol. Se fac mai multe interviuiri cu cei care au suferit moartea clinică dar nu se caută nici un fel de explicație religioasă. Aceasta fiindcă începând cu ilumismul omul aproape inconștint a ajuns să trăiască seprat de religie și de toate metodele ei de investigație.[134]

Vrem să îi facem pe cititori noștrii să fie conștienți că trebuie să ne trezim din acest somn letargic ce ne-a cuprins și care ne face să fim indiferenți cu experiențele morții clinice din zilele noastre. Aceasta fiindcă această stare de letargie duhovnicească nu este bună. Deși poate părea paranoic poate că placul diavolului cu toate aceste diverse religios, morți clinice este să ne facă să credem că în cele din urmă nu mai există nici o șansă ca într-o zi toată umanitatea să fie unită de aceiași religie. Aceasta fiindcă moartea clinică demontrează că mai multe religii sunt adevărate. Dacă acesta este placul diavolului cu moartea clinică este bine să știm că cei care au fost înșelați de experiența traumatică pe care au tărit-o nu vor da răspuns în fața lui Dumnezeu de faptul că nu au ajuns să se convertească al creștinsim. Acesta fiindcă în cele din urmă dacă diavolul ajunge să își facă simțită lucrarea în lumea noastră prin intermediul unor anumiți mediumi înșelați de forțele diavolești, ei bine trebuie să știm că ei nu pot să fie considerați vinovați de faptele lor. Sfântul Ioan Teologul ne spune în Apocalipsa lui că diavolul este cel care înșală pe toată lume. Nu putem să spunem că de exemplu o persoană care este posedată de diavol este vinovată de situație în care se află fiindcă toată vina este a diavolului care o posedă. La fel de bine nu

---

[133] Radu Teodorescu, *Sfinții părinți ai creștinismului ortodox: exemple pentru contemporaneitate* (Cugir, 2015).

[134] După cum spune și titlul cărții aceasta este o carte de investigație. Orice investigație pentru a fi una validă în cele din urme trebuie să fie obiectivă. Trebuie să fie obiectivă fiindcă în acest mod în cele din urmă va ajunge să fie una care va da niște concluzii credibile. Concluzia la care a ajuns această investigație orbiectivă amorții clinice este că părițile de mozaic nu se potrivesc. Moartea clinică ar trebuie să aibă la fel ca un mozaic mai multe părinți ce în cele din urmă convers în spre un întreg. Ei bine aceste părți ale acestui mozaic sunt părți de mozaic dar sunt părți din diferite mozaicuri care în final nu au o imagine coerentă. Acesta fiindcă după cum am spus fiecare religie de pe glob are repezentații ei care au trecut prin moartea clinică și în cele din urmă au ajuns să vorbească de experiențe proprii religiei din care face parte. Iată că mozaicul este unul fără de o formă finală precisă ci mai mult un amalgam de culori diferite ce nu converg în spre nimic. Poate să fie o dezamăgire pentru cei care doresc mai mult de la ceastă carte dar aceasta este ceea ce am putut să concluzionăm la vedere obiectivă a fenomenului morții clinice.

prea putem să spunem că o persoană care a suferit moarte clinică (experiență care poate să fie traumatică) în cele din urmă a ajuns să fie înșelată de diavol în consecință va fi pedepsită de Dumnezeu Tatăl pentru faptul că a fost înșelată. Chiar una dintre rugăciunile de la spovedanie este cea care ne spune că duhovnicul poate să îl ierte pe penitent pentru că a fost înșelat de diavol. Totuși, sunt și cazuri de persoane care au trecut prin moartea clinică și sunt cât se poate de conștiente de faptul că Iisus este adevărul, dar în cele din urmă nu se convertesc la creștinism. Acesta fiindcă aceste persoane sunt vândute răului și fac lucrarea diavolului. După cum putem vedea mai ales din muzica rock diavolul are și el din nefericire fanii lui care se pun pe sine trup și suflet în slujba lui.[135]

Cu mulţi ani în urmă, pe vârful de sud al Katunakiei, trăia un bătrân foarte evlavios. El avea un ucenic al cărui nume era Spiridon. Acest Spiridon, la început a fost ascultător şi corect în toate. Cu trecerea timpului, viermele nevăzut al mândriei a început să-l roadă. În starea sa de călugăr, el a întrecut limita în nevoinţa ascetică. A sporit numărul de metanii pe care le făcea. Făcea privegheri lungi, fără binecuvântarea părintelui său. El se considera mai presus decât toţi călugării şi, urmând voia sa, a ajuns să fie stăpânit cu totul de duhul mândriei. Într-o noapte, el a auzit o bătaie în uşă şi cuvântul «binecuvântaţi». Şi a deschis. Înaintea lui stătea ceva ce părea a fi înger, deşi aceasta era doar o aparenţă şi nu o realitate.

– Sunt trimis de Însuşi Preaputernicul Dumnezeu ca să-ţi spun că e mulţumit de toate lucrările şi faptele tale bune, a spus el. Iar Dumnezeu vrea să te răsplătească şi vrea să vii azi pe vârful Muntelui Athos, unde va veni cu îngerii şi sfinţii, ca tu să te închini în faţa Lui.

Falsul înger i-a spus aceste lucruri lui Spiridon care, în adâncul mândriei sale, fără rugăciune şi harul lui Dumnezeu, l-a urmat pe acela. Era iarnă. Vremea era rea şi cădea zăpadă peste tot. După o călătorie de mai multe ore, el a ajuns pe vârful Muntelui Athos. Mulţumit de sine însuşi, falsul înger a spus:

– Uită-te acolo. Îl vezi pe Hristos venind?

Spiridon a văzut o sferă roşie şi Hristos părea că stă pe tron, în centrul ei, îmbrăcat în veşminte arhiereşti. În acelaşi timp, au apărut o mulţime de îngeri, Sfinţii Apostoli, sfinţii ierarhi, bărbaţii şi femeile drepte. Sfântul Spiridon conducea corul ierarhilor, iar faţa lui a fost privită atent de monahul Spiridon.

Între timp, falsul înger îl îndemna:

– La ce te uiţi? De ce pierzi timpul? Nu vezi că vine Hristos? Du-te repede şi te închină în faţa Lui.

Spiridon a păşit şovăielnic înainte. Cineva trebuie să se fi rugat pentru el în acel moment, căci a observat, surprins, că presupusul Sfânt Spiridon purta un culion uriaş, înalt de un metru, iar el ştia din icoane că este mic. El a făcut cruce, spunând:

– Doamne, ai milă de mine, eu n-am văzut niciodată un culion aşa de mare!

Deodată, toate iluziile au dispărut, iar Spiridon se afla singur pe marginea unei prăpăstii, într-o râpă abruptă, cu un picior adâncit în zăpadă şi cu celălalt pregătit să păşească în abis. I-au trebuit douăsprezece ore ca să se reîntoarcă la chilia sa, unde l-a găsit pe părintele său rugându-se cu lacrimi. El s-a căit şi a mărturisit tot ce s-a întâmplat. Părintele său i-a dat canon să nu se împărtăşească trei ani şi l-a trimis să stea în Mănăstirea Dionisiu, unde trebuia să spele vasele. El s-a smerit cu adevărat, căci a spus la toţi părinţii, şi mai ales începătorilor, despre chinul şi moartea lui înfricoşătoare pe care aproape a gustat-o, şi cum a fost salvat prin rugăciunile părintelui său.[136]

Avem și aici din nou încă un caz de înșelăciune demonice pe care l-am adus în discuție pentru a arăta cât de înșelător diavolul. Vedem că diavolul de multe ori acționează asupra celor mândrii și orgolioși. Aceasta fiindcă el este cât se poate de sigur că va putea să lovească din plin pe cel care este mândru fiindcă îl va putea manipula. Ceea ce mai puțini știu este că mândria este una care îi dă drepturi diavolului să opereze asupra celui în cauză. Am văzut că aceste părinte Spiridon se considera pe sine mai bun decât restul călugărilor și se vedea pe sine ca unul care era cu adevărat deosebit. Diavolul evident că a profitat de situație. A profitat de situație fiindcă a considerat că în cele din urmă va găsii o modalitate de a îl omorî pe părintele Spiridon. Așa se face că el a făcut ca diavolii dimpreună cu el să i se arate lui Spiridon într-o slavă ca și sfinți. Fiindcă slava era mare Spiridon nu a mai avut timp să vadă că ei se aflau deasupra unei prăpăstii. Părintele Spiridon a fost îndemnat să meargă să se închine în fața diavolului care a venit la el sub chipul lui Hristos înconjurat de cetele sfinților și a îngerilor. Ei bine am văzut că părintele Spiridon care purta numele lui Spiridon s-a trezit la timp totuși fiindcă a văzut că diavolul care se dădea ca Sfântul Spiridon avea un culion imens pe cap și și-a făcut cruce. În momentul în care și-a făcut cruce toată vedenia dispărut ca prin minune. Părintele Spiridon mai avea de făcut un pas și cădea în prăpastia dinanintea lui în care au dorit diavolii să îl arunce. Din aceasta înțelegem că cearul morții sau mai bine spus ora morții nu este una care se decisă și hotărâtă de diavol. Unii sunt de părere că diavolul este cel care ne

[135] Michael Moynihan, Didrik Soderlind, *Lord of chaos: the bloody rise of the satanic metal underground* (Feral House, 2003).

[136] Arhiamdritul Ioannikios, *Patericul atonit* (Bacău, 2001).

poate lua în orice moment al vieții. Ei bine se pare că lucurile sunt cât se poate de false. Diavolul nu are puterea de la Dumnezeu să ne omoare decât dacă din mândrie ajungem să îl credem și să devenim marionetele lui. Deși este enorm de mândru adevărul este că diavolul nu va vea niciodată inteții bune cu cei care sunt mândrii ca și el. Aceasta nu înseamnă că și noi trebuie să devenim mândrii. După cum am scrie și cu alte ocazii, atât cei care au s-au închinat pe sine diavolului cât și cei care l-au ignorat în cele din urmă vor merge în iad dacă au fost oameni răi. Aceasta fiindcă după cum am spus diavolul nu ține cont de faptul că au fost și unii care l-au slujit. Ce ar putea să le ofere diavolul din moment ce cea mai mare creație a sa a fost iadul? Evident că le va oferii iadul. Iată de ce este bine ca cei care simt simpatie față de diavol (celebra formație de muzică rock Rolling Stones a și avut un cântem intitulat Simpatie față de diavol) este bine să știe că pe termenul lung această simpatie nu le va fi cu nimic de folos.[137]

Investigația noastră a morții clinice se apropie de sfârșit. Sper să fi oferit cititorului o lectură plăcută și cu folos duhvnicesc. Aceasta fiindcă deși tema este una ambiguă și de multe ori complicată în cele din urmă ea nu este dincolo de înțelegerea și cuprinderea creștinismului ortodox. Trebuie să fim mult mai obiectvi cu aceste experiențe ale morții clinice. Cei care au trăit momentele cumplite ale morții clinice sunt de părere că această experiență i-a schimbat odată pentru totdeauna. După cum am putut vedea cei mai mulți au simțit că frica de moarte a dispărut. Ei bine trebuie să știm că nici sfinții creștini ortodocși nu au avut frică de moarte. Nu au avut frică de moarte fiindcă ei au știu din proprie experiență că moartea nu este nimic mai mult decât o trecere în spre Dumnezeu Tatăl. Cum se face că unii trebuie să aibă experiențe ale morții clinice pentru aa ajunge în cele din urmă să își învingă frica de moarte în timp ce alții cum au fost sfinții creștin ortodocși doar prin credință au reușit să învingă frica de moarte? Se știe că Sfântul Ioan cel Milostiv patriarhul Alexandriei a dat ordin cu mai mulți ani înainte de a murii ca să îi fie săpat mormântul. El mergea periodic și privea la locul unde avea să fie înmormântat. Așa se face că acest exercițiu al pomenirii morții în cele din urmnă a ajuns să îl ducă la sfințenie. Este adevărat că nu toți dintre noi am ajuns la credința sfinților și prin urmare frica de moarte este un sentiment care ne bântuie și e face mult rău. Totuși, trebuie să știm că oricât de cruntă ar fi moartea ea nu este un sfârșit. Exprienețele morții clinice pe care l-am relatat în această carte ne spune că moartea este numai un nou început. Este un început al omului în veșnicie.[138]

Am arătat în această carte că moartea clinică este o experiență extremă și crudă pe care fiecare dintre noi în această viață o putem avea. Este una să citim într-o carte sau pe internet despre moartea clinică și asta este să ajungem în cele din urmă să o trăim pe propria noastră piele. Nu dorim nimănui o astfel de experiență fiindcă după cum am putut vedea ea ne poate plasa pe nispuri mișcătoare. Spunem nisipuri mișcătoare fiindcă nu se știe dacă nu chiar diavolul în persoană sau deghizat este cel care ne întâmpină în moartea clinică. Toți, pentru mulți moartea clinică nu este nimic mai mult sau mai puțin decât un strigăt disperat peste moarte. În această lume în care zilnic se moare este bine să știm că sunt și cazuri de persoane care nu au fost răpite de colții morții. Dacă este să privim lucurile în sens creștin ortodoxă aceasta este fără doar și poate o victoria omului în fața unui diavol irațional care a creat și a introdus moralitatea în umanitate. Moartea clinică este o experiență care dincolo de toate țele ei intricare trebuie să ne ofere speranță. Trebuie să ne ofere speranță fiindcă Dumnezeu Tatăl este cel care știm că în cele din urmă ne așteaptă pe noi creștinii ortodocși dincolo de granițele morții. Am vorbit prin urmare că Dumnezeu Tatăl nu a creat moartea în lumea noastră ci El doar o tolerază. O tolerază până într-un anumit moment cât la finalul lumii morții vor învia unii spre bucuria raiului în timp ce alții spre chinurile iadului. Să ne rugăm prin urmare ca Dumnezeu Tatăl să ne ferească de chinurile iadului și să ne ducă în bucruia raiului. Moartea clinică poate să fie considerată și o expresia a iubirii lui Dumnezeu Tatăl care vrea să ne asigure că dincolo de coridorul crunt al morții este El și El ne așteaptă la Sine. Știm că unii ar putea să considere aceste rânduri ca fiind naive dar în cele din urmă ceea ce trebuie să știm este că avem în cer un Tată iubitor ce vrea să

---

[137] Vasilios Bacoianis, *Înfruntând diavolul și vrăjitoria* (Galați, 2004).

[138] Pentru cei ma mulți mari părinți duhovnici creștin ortodocși adevărul este că a medita la moartea clinică și a o investiga este în cele din urmă un lux. Este un loc pe care el nu și-l prea pot permite fiindcă în timp ce cei mai mulți dintre noi avem mari îndoieți de credință, ei bine părinții duhovnicești sunt cât se poate de siguri de ceea ce au de făcut pentru a se mântui. Ne ajută moartea clinică și relatările morții clinice la mântuire? Este posibil să ne ajute. Aceasta fiindcă în cele din urmă moartea clinică este una care ne face conștienți de scurtimea și de fragilitatea vieții noastre. Tindem să credem că știința și tehnice din zilele noastre ne-au făcut puternici dar în fața morții nu suntem mai mult decât o frunză veștedă desprinsă toamna târziu de un vânt rece. Aceasta nu înseamnă că trebuie să fie psimiști în ceea ce privește moartea. În nici un caz nu trebuie să ne lăsăm biruiți de cruzimea morții. Nu trebuie să ne lăsăm biruinți de cruzimea morții fiindcă cu toată răutatea ei în cele din urmă moartea clinică este una care ne spune că sunt și unii care au învins moartea.

ne încredințeze că moartea nu este o tragedie iremediabilă. Asemenea tatălui fiului risipitor Dumnezeu Tatăl ne așteaptă în porțile raiului după ce ne vom fi încheiat socotetile cu această lume. Deși am arătat cu lux de amănunte că diavolul de cele mai multe ori înșală și poate să înșele chiar și în moartea clinică în cele din urmă ceea ce trebuie să știm este că chiar fiind creștini ortodocși putem să avem o opinie deschisă și optimistă despre experiența morții clinice. Aceasta fiindcă moartea se dovedește că nu este punctul final al vieții noastre ci mai mult o mare trecere. Unii vorbesc despe moarte ca fiind *marea trecere*. Marea trecere în spre ce? Noi creștinii ortodocși stim că prin moarte vom trece în spre rai și în spre Dumenzeu Tatăl. Cine ar refuza o astfel de ofertă? Cine ar refuza să Îl aibă pe Dumnezeu Tatăl ca tatăl lui? Fără doar și poate că nici un om serios și sănătos la minte. Iată cum în cele din urmă moartea clinică este o confirmare a faptului că ea, moartea nu este nimic altceva decât o trecere în spre o lume nouă și poate mai bună.[139]

[139] Arnold van Gennep, *Ritualuri de trecere* (Iași, 1996).